

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

9
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 9/2023 vychází 5. 2. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 31	
Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2023	10
č. 32	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1012/2022	46
č. 33	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. 5 Tdo 655/2023	55
č. 34	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. 4 Tdo 267/2023	68
č. 35	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2023, sp. zn. 4 Tz 44/2023	87
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	98
č. 82	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. 29 NSČR 82/2021	99
č. 83	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. 29 NSČR 90/2021	114
č. 84	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2680/2022	129
č. 85	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 21 Cdo 783/2022	142
č. 86	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 30 Cdo 3359/2022	148
č. 87	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1594/2021	157
č. 88	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 2007/2022	166
č. 89	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1173/2022	172
č. 90	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. 29 NSČR 2/2022	182
č. 91	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sen. zn. 29 NSČR 135/2022	193
č. 92	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sen. zn. 29 NSČR 43/2022.....	206

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 31

I. Trestně stíhat je možno jen existující (i zrušenou) právnickou osobu, ale nikoli již zaniklou právnickou osobu.

Právnická osoba, Trestní stíhání

§ 1 odst. 1 t. o. p. o., 160 odst. 1 tr. ř.

č. 31

II. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. lze podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. přiměřeně užít i vůči zaniklé právnické osobě.

Nepřípustnost trestního stíhání

§ 11 odst. 1 písm. e) tr. ř., § 1 odst. 2 t. o. p. o.

III. Ustanovení o mimořádných opravných prostředcích týkající se obviněné fyzické osoby, která zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou (§ 265p odst. 3, § 275 odst. 1, § 280 odst. 3 tr. ř.), lze podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. přiměřeně užít i vůči zaniklé právnické osobě.

Mimořádné opravné prostředky, Řízení o stížnosti pro porušení zákona

§ 275 odst. 1 tr. ř.

IV. Má-li být trestně stíhána právnická osoba, musí orgány činné v trestním řízení postupovat podle § 30 a § 32 t. o. p. o. tak, aby zabránily jejímu zrušení nebo zániku. Jde-li o trestní stíhání zrušené obchodní společnosti (např. společnosti s ručením omezeným), je třeba vyrozumět příslušný krajský soud, který vede obchodní rejstřík, v němž je tato obchodní společnost zapsána (dále jen „rejstříkový soud“), o tom, že bylo zahájeno její trestní stíhání (§ 30 odst. 1 t. o. p. o.). Dále je nutno činit i další aktivní kroky k zamezení zániku obviněné právnické osoby – obchodní společnosti, zejména jednat s jejím likvidátorem a upozornit jej na povinnosti vyplývající z § 32 odst. 1 a 3 t. o. p. o., že má písemně oznámit státnímu zástupci a v řízení před soudem předsedovi senátu, že hodlá podat návrh na výmaz obchodní společnosti z obchodního rejstříku, resp. podat návrh na rozhodnutí soudce pro přípravné řízení nebo v řízení před soudem předsedy senátu o svolení se zánikem obviněné právnické osoby.

Řízení proti právnické osobě

§ 30, § 32 t. o. p. o.

V. Likvidátor obchodní společnosti je tím, kdo za ni zásadně může činit úkony podle § 34 odst. 1 t. o. p. o. Proto má mít zjednan přístup do datové schránky obviněné obchodní společnosti, do níž se doručují písemnosti jí určené (§ 62 odst. 1 tr. ř.). Pokud likvidátor nepřebírá písemnosti takto doručované, lze mu je doručovat i jiným způsobem (např. do jeho datové schránky, na adresu jeho bydliště apod.).

Doručování, Řízení proti právnické osobě

§ 62 odst. 1 tr. ř., § 34 odst. 1 t. o. p. o.

č. 31

VI. Zanikla-li (i přes zamezující opatření zejména podle § 30 a § 32 t. o. p. o.) stíhaná obviněná právnická osoba a spatřuje-li státní zástupce veřejný zájem hodný právní ochrany na vyslovení její viny, může státní zastupitelství podat návrh rejstříkovému soudu podle § 209 odst. 1 o. z. na rozhodnutí o zrušení výmazu zaniklé obviněné právnické osoby spojené s rozhodnutím o její likvidaci a jmenování likvidátora. Jinak musí trestní stíhání zaniklé obviněné právnické osoby zastavit podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. (za přiměřeného užití § 1 odst. 2 t. o. p. o.).

Řízení proti právnické osobě, Zastavení trestního stíhání

§ 30, § 32 t. o. p. o., § 11 odst. 1 písm. e), § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř.

VII. Ustanovení opatrovníka obviněné právnické osobě podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. je až subsidiárním opatřením, nemůže-li ji zastupovat jiná oprávněná osoba, např. v případě zrušené obchodní společnosti její likvidátor.

Opatrovník právnické osoby

§ 34 odst. 5 t. o. p. o.

VIII. Existence nebo neexistence právnické osoby (tj. to, zda právnická osoba zanikla či nikoli) je tzv. statusovou otázkou, a proto ji orgány činné v trestním řízení nemohou podle § 9 odst. 2 tr. ř. posoudit samy. Stejně tak nemohou tuto otázku posoudit, existuje-li o ní nezrušené rozhodnutí soudu o výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku (§ 9 odst. 1 tr. ř.).

Předběžné otázky

§ 9 odst. 1, 2 tr. ř.

č. 31

IX. Rejstříkový soud z úřední povinnosti (*ex officio*) podle § 90 odst. 2 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVR“), zkoumá mimo jiné to, zda provedení zápisu výmazu právnické osoby nebrání trestní stíhání proti ní vedené nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim. Trestně stíhanou právnickou osobu může rejstříkový soud vymazat pouze tehdy, pokud navrhovatel podle § 16 odst. 1 ZVR doloží svolení trestního soudu s jejím zánikem podle § 32 odst. 3 t. o. p. o.

Řízení proti právnické osobě

§ 32 odst. 3 t. o. p. o.

X. Předseda senátu soudu, u něhož byla podána obžaloba na zaniklou obviněnou právnickou osobu, nemůže ve věci nařídít hlavní líčení, ale zpravidla nařídí předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. e) tr. ř., v němž je namíste vrátit věc státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

Předběžné projednání obžaloby, Vrácení věci státnímu zástupci k došetření

§ 185, § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

XI. V případě uložení trestu uveřejnění rozsudku uloženého podle § 23 odst. 1 t. o. p. o. právnické osobě soud určí konkrétní druh veřejného sdělovacího prostředku, v němž má být odsuzující rozsudek uveřejněn; takovým sdělovacím prostředkem není obchodní rejstřík, a to ani když odsouzenou právnickou osobou je obchodní korporace. Rozsah uveřejnění rozsudku se určí podle povahy věci a celkového rozsahu textu rozsudku. Přitom není vyloučeno uložit povinnost, aby odsouzená právnická osoba uveřejnila celý výrok o vině i o trestu (resp. též o ochranném opatření, o náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení).

Trest uveřejnění rozsudku, Řízení proti právnické osobě

§ 23 odst. 1 t. o. p. o.

Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2023, sp. zn. [15 Tz 9/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:15.TZ.9.2023.1

Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 271 odst. 1 tr. ř. rozhodl, že rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, a v řízení mu předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněné zaniklé právnické osoby – obchodní společnosti O. T. v ustanoveních § 9 odst. 1, 2 a § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. a § 34 odst. 5 t. o. p. o., a v její prospěch v ustanovení § 32 odst. 2, 4 t. o. p. o., a tento rozsudek v celé části týkající se obviněné zaniklé právnické osoby – obchodní společnosti O. T. zrušil. Současně zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. per analogiam pak bylo zastaveno trestní stíhání obviněné zaniklé právnické osoby – obchodní společnosti O. T. pro vymezený skutek, v němž obžaloba státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Šumperku ze dne 14. 12. 2017, sp. zn. 1 Zt 200/2016, spatřovala zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku.

č. 31

I.**Napadené rozhodnutí**

1. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku (dále též jen „okresní soud“) ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, který ve vztahu k obviněné zaniklé právnické osobě – obchodní společnosti O. T. (dále též jen „společnost O. T.“, „obviněná právnická osoba“ nebo „obviněná“) nabytí právní moci dne 22. 6. 2019, byli spoluobvinění O. K. a společnost O. T. uznáni vinnými zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, kterého se dopustili způsobem popsáním ve výroku citovaného rozsudku.

2. Obviněná byla za tento trestný čin odsouzena podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku a § 23 odst. 1, 2 t. o. p. o. k trestu uveřejnění rozsudku v obchodním rejstříku s tím, že bude uveřejněn pouze výrok o vině, trestu a náhradě škody týkající se obviněné právnické osoby bez odůvodnění rozsudku, a to ve lhůtě do 1 měsíce od právní moci rozsudku. Rozsudek dále obsahuje výrok o trestu uloženém spoluobviněnému O. K. a výrok o nárocích poškozených na náhradu škody.

II.**Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní**

3. Proti tomuto rozsudku podal ministr spravedlnosti (dále též „stěžovatel“) stížnost pro porušení zákona (dále též jen „stížnost“) ve prospěch obviněné právnické osoby. Vytkl v ní, že zákon byl porušen zejména v ustanoveních § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o. v neprospěch obviněné právnické osoby.

4. Ministr spravedlnosti v odůvodnění stížnosti uvedl, že okresní soud v době svého rozhodování věděl, že společnost O. T. byla ke dni 28. 8. 2017 vymazána z obchodního rejstříku, a to poté, co došlo k jejímu zrušení s likvidací usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016, s právní mocí dne 26. 4. 2016. Okresní soud však uzavřel, že takový právní úkon je neplatný podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. Podle názoru stěžovatele přitom okresní soud přehlédl ustanovení § 586 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ustanovením § 32 odst. 4 t. o. p. o. a nijak se nevypořádal s tím, že údajnou neplatnost ve smyslu těchto ustanovení nikdo nenamítl. Jak dále stěžovatel zdůraznil, okresní soud nerespektoval ustanovení § 9 odst. 2 tr. ř., podle kterého orgány činné v trestním řízení nejsou oprávněny řešit samostatně předběžné otázky týkající se osobního stavu, o nichž se rozhoduje ve věcech občanskoprávních. Ministr spravedlnosti shledal vadným zejména závěr okresního soudu, že na danou věc je možné použít ustanovení § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o., protože v posuzovaném případě nebyla zrušena obviněná právnická osoba na základě právního jednání osob oprávněných jednat za ni, nýbrž na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci, a to proto, že obsah zápisu ve veřejném rejstříku odporoval donucujícímu ustanovení zákona, přičemž ani po výzvě soudu nedošlo ke zjednání nápravy (viz obsah usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016).

5. K zahájení trestního stíhání obviněné došlo nejprve usnesením policejního orgánu ze dne 8. 9. 2016, které bylo zrušeno usnesením státního zástupce podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř., a trestní stíhání bylo opětovně zahájeno usnesením policejního orgánu ze dne 2. 2. 2017. Obžaloba byla podána na oba obviněné k Okresnímu soudu v Šumperku dne 18. 12. 2017. Z citovaných usnesení policejního orgánu ani z dostupného spisového materiálu není zřejmé, že by policejní orgán dostal své informační povinnosti podle § 30 t. o. p. o.

6. Podle ministra spravedlnosti zůstává klíčovým faktem, že ke zrušení společnosti O. T. s likvidací došlo pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci (soudu), nikoli na základě právního jednání oprávněných osob, a to ještě před zahájením trestního stíhání. Zákonná ustanovení týkající se procesního postupu při zrušení, zániku či přeměně právnické osoby, která stanovují omezení a podmínky při provádění úkonů směřujících k případnému zániku, zrušení či přeměně po zahájení trestního stíhání, zde nelze užit. Dne 28. 8. 2017, tj. ještě před podáním obžaloby k okresnímu soudu, došlo k výmazu obviněné právnické osoby z obchodního rejstříku, čímž zanikla. Podle stěžovatele tudíž nejpozději k tomuto okamžiku bylo namístež zastavit trestní stíhání obviněné právnické osoby a orgány činné v trestním řízení měly respektovat, že proti společnosti O. T. nelze pokračovat v trestním stíhání.

7. Jak dále ministr spravedlnosti zdůraznil, v soudní praxi nebyla dosud řešena otázka, jakým způsobem postupovat v případě, že dojde k výmazu obchodní korporace z obchodního rejstříku v průběhu trestního stíhání. Nabízí se ustanovení upravující zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřipustnosti podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. *per analogiam*. V této souvislosti stěžovatel připomenul usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 8. 2019, sp. zn. 3 To 100/2019, který rozhodoval o stížnosti státního zástupce proti usnesení soudu, jímž bylo podle § 231 odst. 1, § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno trestní stíhání proti obchodní společnosti C., t. č. v likvidaci. Vrchní soud v jím posuzované věci konstatoval, že soudu prvního stupně nic nebránilo v rozhodnutí ohledně obžalované právnické osoby, protože doposud nedošlo k jejímu zániku. Situace v nyní posuzované věci je

však zcela odlišná, neboť došlo ke zrušení společnosti O. T., již před zahájením jejího trestního stíhání a k jejímu výmazu z obchodního rejstříku před podáním obžaloby, přičemž se tak stalo rozhodnutím orgánu veřejné moci.

8. Další sekundární vada napadeného rozsudku okresního soudu spočívá podle ministra spravedlnosti v uložení trestu uveřejnění rozsudku v obchodním rejstříku namísto uveřejnění rozsudku ve veřejném sdělovacím prostředku, jehož druh by určil soud (viz k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. [5 Tz 85/2021](#)), a pochybnosti vzbuzuje i rozsah uveřejnění. Okresní soud sice stanovil, aby byl zveřejněn pouze výrok o vině, trestu a náhradě škody týkající se obviněné právnické osoby bez odůvodnění výroku, fakticky to však představuje několik stran. Soud je přitom povinen vymezit přímo v odsuzujícím rozsudku, v jakém rozsahu se tento rozsudek nebo jeho část uveřejní postupem podle § 23 odst. 2 t. o. p. o. Zpravidla bude třeba rozsah omezit na uveřejnění takové části rozsudku, která vyjadřuje podstatu odsouzení i smysl tohoto trestu, jímž je informování veřejnosti o tom, že konkrétní právnická osoba spáchala určitý trestný čin a byla za to odsouzena k nějakému trestu. Není smyslem, aby se uveřejňoval celý text rozsudku, někdy ani celý výrok.

č. 31

9. Ministr spravedlnosti shrnul, že Okresní soud v Šumperku posouzením předběžné otázky statusového stavu společnosti O. T. (navíc nesprávným), uznáním této neexistující právnické osoby vinnou ze spáchání zločinu podvodu a uložení trestu za něj porušil zákon. Podle stěžovatele mělo být trestní stíhání obviněné právnické osoby zastaveno nejpozději bezprostředně poté, co došlo k jejímu výmazu z obchodního rejstříku.

10. Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud

- podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, byl v neprospěch zaniklé obviněné právnické osoby – obchodní společnosti O. T. porušen zákon zejména v ustanoveních § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o.,
- podle 269 odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu,
- podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Šumperku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, případně aby postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Ministr spravedlnosti vyslovil podle § 274 odst. 4 tr. ř. souhlas s rozhodnutím o stížnosti v neveřejném zasedání.

11. Ke stížnosti pro porušení zákona se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství, který se v podstatných směrech ztotožňuje s podanou stížností. Stěžovatel podle něj správně namítl, že smyslem užití ustanovení § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o. je „zneplatnění“ úkonů směřujících ke zbavení se trestní odpovědnosti právnické osoby z důvodu jejího zrušení, zániku nebo přeměny, jestliže původci tohoto jednání jsou osoby oprávněné jednat za ni. V posuzovaném případě však byla právnická osoba zrušena soudem bez návrhu. Státní zástupce ani předseda senátu okresního soudu nepostupovali v souladu s ustanovením § 32 odst. 4 t. o. p. o., neboť pokud bylo důvodné hledět na úkony směřující ke zrušení a zániku

obviněné právnické osoby jako na neplatné, pak vznikla povinnost podat příslušnému soudu návrh na vyslovení jejich neplatnosti. V případě, že takový návrh nebyl vznesen, hledí se na tyto úkony jako na platné. Jestliže tedy okresní soud nesprávně použil § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o. a současně nebyl dán podnět podle § 32 odst. 4 t. o. p. o., lze uzavřít, že soud vydal rozhodnutí vůči právnické osobě, která již zanikla. S ohledem na to je třeba hledět na vydané rozhodnutí jako na nezákonné a je namístě přistoupit k jeho zrušení.

12. Podle názoru státního zástupce okresní soud postupoval rovněž v rozporu s ustanovením § 9 odst. 2 tr. ř., neboť jako orgán činný v trestním řízení posuzoval samostatně předběžnou otázku týkající se osobního stavu obviněné právnické osoby, ačkoli k tomu nebyl oprávněn. Pokud policejní orgán nedostál své povinnosti podle § 30 odst. 1 t. o. p. o., přispěl tímto k vydání vadného rozhodnutí. Státní zástupce se ztotožnil s názorem, že za nejvhodnější řešení případů zániku právnických osob v průběhu trestního stíhání považuje analogické užití ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. Vyslovil také souhlas s pochybnostmi, které stěžovatel vyjádřil vůči uložení trestu v podobě uveřejnění rozsudku v obchodním rejstříku.

13. Návrh stěžovatele však podle státního zástupce zcela nekoresponduje s obsahem stížnostních námitek. Stěžovatel totiž požaduje vyslovení porušení zákona i v ustanovení § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, třebaže proti vlastnímu hmotněprávnímu posouzení nevznášá žádné konkrétní námítky. Podstatou stížnosti není to, že by se obviněná právnická osoba nemohla dopustit daného trestného činu, ale to, že za uvedených okolností proti ní nemělo být vedeno trestní stíhání.

14. Protože podle názoru státního zástupce byl zákon porušen v jiných ustanoveních a nápravu lze zjednat v řízení o podané stížnosti pro porušení zákona, navrhl, aby Nejvyšší soud

- podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, byl v neprospěch zaniklé obviněné právnické osoby – obchodní společnosti O. T. porušen zákon v ustanoveních § 9 odst. 1, 2, § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. a § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o.,

- podle 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve vztahu k obviněné právnické osobě a zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a

- podle § 271 odst. 1 tr. ř. sám ve věci rozhodl.

15. Pro případ, že by Nejvyšší soud hodlal rozhodnout jiným způsobem než uvedeným v § 274 odst. 2 a 3 tr. ř., vyjádřil státní zástupce souhlas s rozhodnutím v neveřejném zasedání (§ 274 odst. 4 tr. ř.).

16. Opatrovník zaniklé obviněné právnické osoby Mgr. et Mgr. M. Č., kterého jí ustanovil Nejvyšší soud podle § 34 odst. 5 t. o. p. o., pouze sdělil, že souhlasí s rozhodnutím Nejvyššího soudu v neveřejném zasedání i v jiných případech než uvedených v ustanovení § 274 odst. 2 a 3 tr. ř., aniž by se vyjádřil, jakým způsobem by měl Nejvyšší soud rozhodnout.

III.

Přípustnost stížnosti pro porušení zákona a důvod předložení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

17. Věc obviněné právnické osoby byla po jejím předložení Nejvyššímu soudu v souladu s rozvrhem práce Nejvyššího soudu přidělena k rozhodnutí senátu č. 6 trestního kolegia (dále též jen „senát č. 6“) a byla zapsána pod sp. zn. [6 Tz 80/2022](#). Uvedený senát zjistil, že v typově obdobné věci, tj. při rozhodování o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněné právnické osoby, která již zanikla, zaujal senát č. 4 trestního kolegia (dále též jen „senát č. 4“) ve svém usnesení ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. [4 Tz 112/2022](#), právní názor o nepřípustnosti takového mimořádného opravného prostředku. S tímto názorem se senát č. 6 neztotožnil, a proto poté, co se usnesl, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam, rozhodl svým usnesením ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. [6 Tz 80/2022](#), (dále „usnesení o předložení věci“) o předložení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“).

č. 31

III./1. Právní názor senátu č. 4

18. Senát č. 6 v odůvodnění svého usnesení o předložení věci poukázal na to, že senát č. 4 ve zmíněném usnesení konstatoval, že při řešení otázky přípustnosti stížnosti pro porušení zákona podané ohledně zaniklé obviněné právnické osoby není možné přistoupit k analogickému užití ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř., podle něhož platí, že byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě stížnosti pro porušení zákona.

19. V odůvodnění usnesení senátu č. 4 se totiž na podporu uvedeného právního závěru argumentuje tím, že trestní řád, ale ani zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, výslovně nepřipouští možnost podat stížnost pro porušení zákona ve prospěch odsouzené a následně zaniklé právnické osoby. Podle jeho názoru se proto nelze domáhat stejného či obdobného postupu, jako je tomu u pravomocně odsouzené a následně zemřelé fyzické osoby. Pokud by zákonodárce v tomto směru kladl postavení odsouzené zaniklé právnické osoby na roveň postavení odsouzené zemřelé fyzické osoby, příslušným způsobem by to vyjádřil v platné právní úpravě, což však neučinil a jistě tak nepostupoval náhodně. Ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř., jehož analogického použití se ministr spravedlnosti ve věci jím rozhodované domáhal, má podle názoru senátu č. 4 v trestním řádu svůj nesporný význam, ale pouze vůči fyzickým osobám, protože jen ty jsou nositeli určitých práv, jimiž jsou nadáni pouze lidé – občané. To vyplývá z ustanovení čl. 1 a čl. 42 odst. 1, 3 Listiny základních práv a svobod (uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., dále ve zkratce též jen „Listina“). V ustanovení čl. 10 odst. 1 Listiny jsou pak uvedena práva na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména. Ochranu těchto práv pak podrobněji upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen ve zkratce „o. z.“), a to v hlavě II, zejména pak v oddílu 6, přičemž z ustanovení § 82 odst. 2 o. z. výslovně vyplývá, že po smrti člověka se může domáhat ochrany jeho osobnosti kterákoli z osob jemu blízkých. Uvedené nesporně znamená i to, že v případě podezření ohledně nezákonného odsouzení již zemřelé osoby je možné se domáhat přezkoumání takového odsuzujícího soudního rozhodnutí. Lze si jistě

snadno představit, že pozůstalí příbuzní, ale i přátelé zemřelého mohou mít oprávněný zájem na takovém postupu.

20. Na právě uvedené navázal senát č. 4 konstatováním, že pravomoc podat stížnost pro porušení zákona má pouze ministr spravedlnosti (§ 266 tr. ř. a násl.), a jelikož platí, že proti zemřelému nelze vést trestní řízení [§ 11 odst. 1 písm. e) tr. ř.], muselo být do trestního řádu inkorporováno ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř., které umožňuje přezkum rozhodnutí napadeného stížností pro porušení zákona v řízení před Nejvyšším soudem. Jde tudíž o zjevnou výjimku z jinak obecného pravidla zákazu vedení trestního řízení proti zemřelému. Obdobnou výjimku zákonodárce zakotvil též v ustanoveních týkajících se obnovy řízení, pokud byl návrh podán ve prospěch zemřelého obviněného [§ 280 odst. 3, 4; § 289 písm. c) tr. ř.]. Ohledně zrušené odsouzené právnické osoby však právní řád neobsahuje žádnou takovou výjimku.

č. 31

21. Senát č. 4 sice konstatoval, že i právnické osoby mají svá práva, např. právo na ochranu obchodního jména a pověsti, majetku apod., a tudíž i právo nebýt nezákonně odsouzen, což podle něj bez jakékoli pochyby platí u existujících právnických osob. Avšak vzhledem k tomu, že v případě neexistující právnické osoby občanský zákoník ani zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „z. o. k.“), nic neuvádí o nějakých nezadatelných, stále existujících právech takové zaniklé právnické osoby, dospěl senát č. 4 k závěru, že podaná stížnost pro porušení zákona je nepřipustná.

III./2. Právní názor senátu č. 6

22. Senát č. 6 ve svém usnesení o předložení věci při zaujetí odlišného názoru stran přípustnosti stížnosti pro porušení zákona vyšel z ustanovení § 1 odst. 2 t. o. p. o. a v něm obsaženého pravidla o použití trestního řádu na řízení proti právnické osobě, pokud není v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim stanoveno jinak a nevylučuje-li to povaha věci. Protože otázka opravných prostředků, a tím i možnosti podání stížnosti pro porušení zákona ve prospěch odsouzené zaniklé právnické osoby, není zákonem řešena, dospěl senát č. 6 k závěru, že v úvahu přichází užití příslušných ustanovení trestního řádu, a to případně i *per analogiam*. Podle senátu č. 6 by tak použití (v trestním právu procesním zásadně přípustné) analogie ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k řešené otázce nemělo být z povahy věci vyloučeno.

23. S oporou o jím citovaná rozhodnutí Ústavního soudu upozornil senát č. 6 na to, že právo na spravedlivý proces svědčí nejen fyzickým osobám, ale též právnickým osobám. Proto zaujal názor, že k výkladu ustanovení § 1 odst. 2 t. o. p. o. a § 275 odst. 1 tr. ř. v případě zaniklé právnické osoby je třeba přistupovat právě s důrazem na dodržení pravidel spravedlivého procesu, u něhož není důvod rozlišovat mezi zemřelou fyzickou osobou a zaniklou právnickou osobou. Pokud by nebylo možno (na rozdíl od případu zemřelé fyzické osoby) přezkoumat na základě stížnosti pro porušení zákona pro její nepřipustnost rozhodnutí týkající se zaniklé právnické osoby, došlo by k tomu, že po právní moci takového rozhodnutí by byla vyloučena možnost zjištění a nápravy případných pochybení jdoucích k tíži takové právnické osoby. Uvedený stav je z hlediska požadavku na dodržení spravedlivého procesu zcela nežádoucí a nepřijatelný, což vystupuje do popředí zvláště naléhavě v těch případech, kdy byl, resp. bude existující právnické osobě v trestním řízení pravomocně uložen v rozporu se zákonem trest

zrušení právnické osoby. Zajištění možnosti nápravy zjevné a mnohdy fatální vady cestou mimořádného opravného prostředku, tedy nejen v řízení o stížnosti pro porušení zákona, ale i v řízení o dovolání (§ 265p odst. 3 tr. ř.) a o obnově řízení (§ 280 odst. 3 tr. ř.), odůvodňuje podle senátu č. 6 analogické užití zmíněných ustanovení a s ním spojený závěr o přípustnosti stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch obviněné zaniklé právnické osoby.

III./3. Právní názor velkého senátu trestního kolegia

24. Velký senát trestního kolegia při posuzování této otázky sdílí právní názor zaujatý senátem č. 6., protože k řešení nastoleného problému je třeba přistupovat ze širšího hlediska, než které vzal v úvahu při svém rozhodování senát č. 4.

25. V rámci obecných východisek je třeba připomenout zejména to, že trestní právo, jehož jednotlivá ustanovení se používají v případě trestního postihu obviněné právnické osoby, se tradičně považuje za *ultima ratio*, tedy krajní prostředek nastupující v situaci, kdy k řešení protiprávních stavů vzešlých z jejího jednání (včetně případného postihu) nedostačuje užití k tomu určených institutů upravených jinými odvětvími práva. Zmíněná (subsidiární) povaha trestního práva, které je zásadně určeno jen k reakci na činy vyznačující se vyšší společenskou škodlivostí (tj. trestné činy), se projevuje tím, že jeho užití je vyjma společenského odsudku projevujícího se ve vyslovení viny konkrétního obviněného za spáchání určitého trestného činu spojena v rovině právních následků zjištěné trestní odpovědnosti s užitím důraznějších sankcí (trestů a ochranných opatření). Ty mohou mít zásadní dopad na jejich adresáty, v případě právnických osob pak i v podobě ukončení jejich existence nebo jen činnosti [např. při vyslovení trestu zrušení právnické osoby podle §15 odst. 1 písm. a) t. o. p. o. nebo při uložení některého ze zákazových trestů podle § 15 odst. 1 písm. e) až h) t. o. p. o.].

26. Procesní právo (konkrétně trestní řád, podle jehož ustanovení se postupuje v případě trestního stíhání právnické osoby, není-li stanoveno jinak – viz § 1 odst. 2 t. o. p. o.) by mělo vytvářet reálné předpoklady k tomu, aby k použití norem trestního práva hmotného, k níž jeho prostřednictvím (v rámci trestního procesu vedeného vůči konkrétnímu obviněnému) dochází, se přistupovalo jen v zákonem odůvodněných případech a tehdy, má-li vedení trestního řízení smysl. Jinými slovy vyjádřeno, v případě, že normy trestního práva hmotného jsou užity nikoli důvodně (v důsledku jejich vadného uplatnění orgány činnými v trestním řízení) a nadto vůči osobě již neexistující (tzv. non-subjektu), měl by systém opravných prostředků umožňovat nápravu, a to cestou zrušení nezákonného rozhodnutí, případně i jemu předcházejícího řízení, v příslušném opravném řízení.

27. V případě obviněného – fyzické osoby příslušná ustanovení trestního řádu zabraňují tomu, aby utrpěl takovou zvažovanou újmu v důsledku vydání nezákonného rozhodnutí, jímž by byl porušen zákon v jeho neprospěch, a které by sám (v důsledku úmrtí) nemohl čelit využitím odpovídajících procesních oprávnění, tj. zejména podáním příslušného opravného prostředku vůči odsuzujícímu rozhodnutí. Lze zmínit, že ochrana takovému obviněnému (osobě zemřelé) se poskytuje již samotnou úpravou ne/možnosti vedení jeho trestního stíhání. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. jednoznačně stanoví, že trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého. Toto ustanovení se uplatňuje v průběhu celého trestního stíhání obviněného, ve stadiu soudního řízení viz např. § 231 odst. 1 tr. ř. v případě řízení

u soudu prvního stupně či § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. v případě řízení před odvolacím soudem. Důsledkem použití ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. je nerozhodnutí o vině obviněného trestným činem, což znamená, že nemůže dojít ke zvažované újmě (tj. nedůvodnému vyslovení viny trestným činem spojeným s uložením trestní sankce) v důsledku vydání rozhodnutí o zastavení trestního stíhání obviněného.

28. Pokud již bylo o vině obviněného – fyzické osoby pravomocně rozhodnuto a ten posléze zemřel, existuje v rámci jednotlivých mimořádných opravných prostředků možnost, jak takové rozhodnutí, lze-li dosáhnout jeho změny v jeho prospěch, zvrátit. V řízení o stížnosti pro porušení zákona je takovým ustanovením § 275 odst. 1 tr. ř., podle jehož věty první platí, že byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě stížnosti pro porušení zákona; trestní stíhání tu nelze zastavit proto, že obviněný zemřel. Obdobný postup se uplatňuje i v případě řízení o zbývajících mimořádných opravných prostředcích. Ohledně dovolání je výslovně upraven v ustanovení § 265p odst. 3 tr. ř., podle něhož platí, že bylo-li podáno dovolání pouze ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě dovolání; trestní stíhání tu nelze zastavit proto, že obviněný zemřel. U obnovy řízení nutno dovodit možnost konání řízení o ní ohledně zemřelého obviněného z ustanovení § 279 písm. d) tr. ř. upravujícího zákaz obnovy řízení v neprospěch zemřelého obviněného (jeho výkladem s použitím *argumentum a contrario*), § 280 odst. 3 věty třetí tr. ř. upravujícího osoby oprávněné k návrhu na povolení obnovy (takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného) a § 289 písm. c) tr. ř., podle něhož platí, že byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.

29. Ohledně obviněné fyzické osoby tedy trestní řád ve zcela dostatečném rozsahu poskytuje právní podklad pro řešení otázky, zda a v jakých případech je možno konat ta která řízení i v případě jejího úmrtí. Oproti tomu je nezbytné konstatovat, že žádnou výslovnou úpravu týkající se této problematiky ve vztahu k již zaniklé obviněné právnické osobě neobsahuje jak trestní řád, tak ani zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Nutno zdůraznit, že tento poznatek se týká nejen řízení o mimořádných opravných prostředcích, a tedy konkrétně i řízení o stížnosti pro porušení zákona, nýbrž i možnosti či nemožnosti vedení trestního stíhání proti zaniklé právnické osobě vůbec (viz neexistence výslovné úpravy v ustanovení § 11 tr. ř.). Tato úprava do značné míry vychází z myšlenky, že u právnické osoby jako uměle vytvořené entity lze (na rozdíl od člověka) ovlivnit okamžik nastoupení právní skutečnosti spočívající v jejím zániku, který je zásadně pod kontrolou státu (např. u obchodní společnosti je spojen s jejím výmazem z obchodního rejstříku, který vede stát). Proto stát v ustanovení § 32 t. o. p. o., kterému bude věnována pozornost dále, stanovil pro řadu subjektů pravidla, kterými se má především zabránit vzniku právní skutečnosti spočívající ve zrušení, změně a zániku právnické osoby, na jejímž trestním stíhání je dán veřejný zájem, který převyšuje (soukromý) zájem na rozhodování oprávněných subjektů o jejím dalším osudu. Přesto, jak se též ukazuje na nyní projednávaném případě, mohou tato zamezující ochranná pravidla selhat a může nastat situace, kdy přes existenci takových pravidel a při jejich porušení dojde k zániku právnické osoby, avšak může být současně dán významný veřejný zájem na dalším vedení trestního řízení proti ní. Mohou ovšem nastat i případy, kdy dojde k zániku právnické osoby i při bezvadném dodržení procesních pravidel, přesto se může následně jevit nespravedlivé, jestliže by ohledně zaniklé právnické osoby nemohlo být řízení obnoveno (např. v případě zjištění nových skutečností svědčících

ve prospěch nesprávně odsouzené právnické osoby k trestu propadnutí majetku a jejímu zrušení).

30. Právě vzhledem k uvedeným zjištěním a též s přihlédnutím k tomu, co je zmíněno dále, je velký senát trestního kolegia přesvědčen o tom, že při chybějící právní úpravě týkající se otázky možnosti vedení trestního řízení vůči již zaniklé právnické osobě obecně (nikoli jen ohledně příslušného stadia řízení či řízení ohledně toho kterého opravného prostředku) je nezbytné přistoupit k přiměřenému užití těch ustanovení, která upravují danou problematiku ve vztahu k obviněné fyzické osobě, a to za užití § 1 odst. 2 t. o. p. o. Takto je třeba postupovat – při vědomí některých odlišností, které se uplatňují v případě trestního stíhání obviněné právnické osoby oproti obviněné osobě fyzické (např. v § 35 odst. 2 t. o. p. o.) – v zájmu zabezpečení v zásadě srovnatelného procesního postavení obou obviněných (fyzické a právnické osoby) v rámci trestního procesu realizovaného orgány činnými v trestním řízení. Oporu pro takové řešení (dosažení srovnatelné ochrany) poskytují i rozhodnutí Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva (dále ve zkratce též jen „ESLP“), která reagovala na případy vedení trestního stíhání vůči právnickým osobám.

č. 31

31. Judikatura Ústavního soudu vyložila, že požadavky vyplývající z práva obviněného na spravedlivý proces je nutno vztáhnout i na řízení o mimořádném opravném prostředku. Již v nálezu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 1/03](#), bylo vyzdviženo, že byť z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., dále též jen „Úmluva“) nelze dovodit požadavek na zavedení mimořádného opravného prostředku, neboť ustanovení čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě garantuje obviněnému právo na přístup k soudu druhého stupně (tj. soudu odvolacímu), došlo-li k zavedení dovolání do právního řádu České republiky, nelze řízení o něm vyjmout z požadavků, které jsou na soudy kladeny z aspektu práva obviněného na spravedlivý proces. Ústavní soud k tomu upozornil, že „obecné soudy jsou při použití zákonem stanovených procesních pravidel povinny tato pravidla interpretovat a aplikovat tak, aby dodržely maximy práva na spravedlivý proces vymezené Listinou základních práv a svobod; musí tedy přihlížet k tomu, že účastník řízení svým podáním sleduje ochranu svých subjektivních práv... Uvedené pak platí tím spíše za situace, pokud postup obecných soudů implikuje tak významný zásah do procesního postavení účastníka řízení, jehož důsledkem je nezvratné odepření meritorního přezkumu podání tohoto účastníka... Obecné soudy...jsou při posuzování podání účastníků řízení povinny volit postup vstřícnější k jejich právu na soudní ochranu, resp. k právu na přístup k soudu...“ (viz nálezy ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. [I. ÚS 354/15](#), nebo ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. [II. ÚS 475/13](#)).

32. Právo na spravedlivý proces se neupíná, jak na to správně poukázal senát č. 6, jen k osobě obviněného – fyzické osobě. Jeho projevy je nutno zohlednit i ve vztahu k obviněné právnické osobě. Tento názor ostatně vyjádřil i Ústavní soud např. již v usnesení ze dne 7. 2. 2014, sp. zn. [I. ÚS 115/14](#), v němž se zmiňuje o ústavně zaručeném právu fyzických a právnických osob na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny. Stejně tak lze v daných souvislostech připomenout nález Ústavního soudu ze dne 4. 7. 1996, sp. zn. [III. ÚS 80/96](#), podle něhož „právo na soudní (a jinou právní) ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny (právo na spravedlivý proces) je výrazem jedné ze stěžejních zásad, na nichž spočívá demokratický právní stát (čl. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.). Ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu má svůj základ v Listině základních práv a svobod; ta zaručuje každému (tedy i státu) právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu (čl. 36 odst. 1

Listiny), který je především povolán k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytoval ochranu právům (čl. 90 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.)“.

33. V kontextu těchto skutečností je pak třeba zmínit již výše citovaný náleze Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 1/03](#), podle něhož platí, že jsou-li mimořádné opravné prostředky právním řádem připuštěny, nemůže se rozhodování o nich ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce, tzn. především práva na spravedlivý proces. „Judikatura Ústavního soudu vychází z toho, že právnická osoba je nositelkou práva na spravedlivý proces a může se dovolávat porušení svého práva na spravedlivý proces v širším smyslu“ (viz náleze Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. [II. ÚS 131/18](#)). Kromě toho v nálezu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2732/15](#), Ústavní soud dospěl k závěru, že při ukládání pokuty ve výši 300 000 Kč za zpracování reklamy, která byla nekalou obchodní praktikou, došlo k porušení základních práv právnické osoby podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny (viz obdobně náleze ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 671/13](#), týkající se pokut za porušení povinností při televizním vysílání).

34. Ústavní soud ve své judikatuře řešil také porušení práva právnických osob podle § 36 odst. 3 Listiny, přičemž ho shledal například v nálezu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. [IV. ÚS 2/21](#), kde uzavřel, že „soudy nedostály své povinnosti poskytnout stěžovatelce (pozn. právnické osobě ovládané obviněnými) ochranu jejich práv (čl. 4 Ústavy a čl. 36 odst. 1, 3 a 4 Listiny). ...Za irelevantní považuje Ústavní soud rovněž závěr obecných soudů, podle nějž nebyla stěžovatelka účastnicí trestního řízení. Za podstatné z hlediska čl. 36 odst. 3 Listiny je třeba považovat toliko skutečnost, zda by stěžovatelce byla postupem orgánů činných v trestním řízení způsobena újma.“. Naopak Ústavní soud souhlasil s Nejvyšším soudem v otázce nepřipustnosti nároku právního nástupce zaniklé právnické osoby z důvodu osobní povahy tohoto nároku, když shledal podobnost se smrtí fyzické osoby. Ve svém usnesení ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. [III. ÚS 1164/14](#), Ústavní soud uvedl, že „vzhledem k tomu, že právo na náhradu nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup zánikem právnické osoby zaniká, platí, že povaha projednávané věci neumožňuje, aby bylo v dovolacím řízení pokračováno. Pakliže Nejvyšší soud podle § 243b o. s. ř. a § 107 odst. 5 o. s. ř. řízení o dovolání zastavil, nelze takový postup identifikovat s nepřipustným odepřením spravedlnosti (*denegatio iustitiae*).“.

35. V návaznosti na judikaturu Ústavního soudu Nejvyšší soud setrvale ve své rozhodovací praxi prosazuje tezi, že k výkladu a použití právních norem je třeba přistupovat v kontextu s ústavně právními aspekty a při respektu k závazkům, které vyplývají pro Českou republiku z příslušných smluv o lidských právech a svobodách. Postupuje-li takto v řízení o dovolání [viz např. usnesení ze dne 20. 10. 2022, sp. zn. [11 Tdo 539/2022](#), v jehož odůvodnění Nejvyšší soud zdůraznil, že „...interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v řízení o dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces (k tomu viz stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#))...“], pak není důvod k tomu, aby odlišně postupoval v řízení o jiném mimořádném opravném prostředku, tedy v řízení o stížnosti pro porušení zákona.

36. Velký senát trestního kolegia připomíná, že požadavky vyplývající z práva na spravedlivý proces je třeba vztáhnout na všechny mimořádné opravné prostředky, které trestní řád upravuje, tedy nejen ve vztahu k řízení o dovolání, ale též i k řízení o stížnosti pro porušení zákona či o obnově řízení. Odporovalo by smyslu zákona, aby státu, který je jediný oprávněn vést prostřednictvím svých orgánů trestní stíhání obviněného a dosáhnout jeho pravomocného odsouzení, bylo upřeno právo prostřednictvím svých orgánů (v řízení o dovolání prostřednictvím nejvyššího státního zástupce, v řízení o stížnosti pro porušení zákona prostřednictvím ministra spravedlnosti) iniciovat řízení, jehož účelem je zrušení nezákonného rozhodnutí (vadného odsuzujícího rozsudku) týkajícího se již zaniklé obviněné právnické osoby.

37. Jakkoli nelze zpochybňovat zjištění senátu č. 4, že aktuální úprava obsažená v trestním řádu (a stejně ani v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim) nemá výslovné ustanovení, které by umožňovalo vedení trestního řízení vůči již neexistující právnické osobě, nelze se ztotožnit s jeho závěrem, že analogické (nebo spíše přiměřené) použití těch ustanovení, která to umožňují v případě zemřelé fyzické osoby (v řízení o stížnosti pro porušení zákona jde o § 275 odst. 1 tr. ř.), je vyloučeno.

38. Velký senát trestního kolegia zastává odlišný názor. Trestní řád byl a stále je koncipován tak, že trestní řízení se vede proti fyzické osobě, s níž také na řadě míst počítá. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nebyl pojat jako kodex, který by komplexně upravoval všechny otázky trestní odpovědnosti právnických osob a všechny otázky týkající se trestního řízení vedeného proti nim. Naopak vychází z toho, že existují základní kodexy v oblasti trestního práva hmotného i procesního, které jsou v zásadě použitelné i vůči právnickým osobám, a proto se mají subsidiárně použít, není-li to z povahy věci vyloučeno a nestanoví-li samotný tento zákon výslovně jinak. Jinými slovy zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim obsahuje jen parciální speciální úpravu. Ve zbylých otázkách, je-li to možné, se mají přiměřeně použít obecné trestněprávní a trestněprocesní předpisy, jak vyplývá z ustanovení § 1 odst. 2 t. o. p. o. Zákonodárce tedy počítal s přiměřeným použitím norem uvedených v trestním řádu (cíleném na fyzické osoby) i na řízení proti právnickým osobám. Tuto použitelnost přitom vázal na splnění dvou podmínek, a sice jednak na neexistenci vlastní svébytné úpravy obsažené v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a jednak na podmínku, že to není z povahy věci vyloučeno. Nakolik jsou z povahy věci vyloučena ustanovení trestního řádu počítající se smrtí fyzické osoby [zejména § 11 odst. 1 písm. e), § 265p odst. 2 písm. a), odst. 3, § 275 odst. 1, § 280 odst. 3, § 289 písm. c) nebo § 314i písm. c) tr. ř.], však bylo právě jádrem sporu a důvodem, proč byla nyní posuzovaná věc předložena velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. Přestože si byl vědom názoru obsaženého v části odborné literatury (tak zejména ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GŘIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 61 až 63), podle něhož právě ustanovení vázaná na podmínku úmrtí jsou natolik úzce provázaná s fyzickou osobou, že jsou vůči právnické osobě nepoužitelná, dospěl velký senát trestního kolegia k opačnému závěru. V tomto ohledu není důvodu, proč by nemělo být přístupováno (přiměřeně) stejně i vůči zaniklým právnickým osobám (což lze připodobnit zemřelým fyzickým osobám, popřípadě fyzickým osobám prohlášeným za mrtvé), pokud už taková situace (i přes dikci ustanovení § 30 a § 32 t. o. p. o.) nastane. Vycházel přitom především z teze, že se jim tímto způsobem zajišťuje ekvivalentní právo na obhajobu a na spravedlivý proces, jak bylo již zčásti

shora naznačeno a jak bude ještě podrobněji rozvedeno dále. Především se pak v takových případech za užití mimořádných opravných prostředků umožňuje zrevidovat předchozí nezákonné či věcně nesprávné pravomocné rozhodnutí, pokud jinak jsou splněny další zákonné podmínky pro jeho přezkum. V návaznosti na přiměřené použití ustanovení upravujícího danou otázku v případě obviněné fyzické osoby je totiž třeba řešit nejen otázku přípustnosti stížnosti pro porušení zákona a vedení odpovídajícího řízení o ní, ale z důvodu jednotného přístupu i otázku možnosti vedení řízení o dovolání či o obnově řízení v případech, které jsou svou povahou identické posuzované věci, tj. týkají-li se tato řízení již neexistující (resp. zaniklé) obviněné právnické osoby.

39. Jak již bylo zmíněno, k trestněprávnímu postihu obviněné právnické osoby by mělo dojít jen při dodržení veškerých zákonných předpokladů pro dovození její trestněprávní odpovědnosti, trestní sankce může být uložena jen na podkladě této první podmínky (zásada *nulla poena sine crimine*), při splnění požadavku zákonnosti (zásada *nulla poena sine lege*) a požadavků dalších z ní vyplývajících (přiměřenost sankcí atd.), a to v řízení, v němž byla respektována její procesní práva, resp. obecněji vyjádřeno i veškeré zákonné podmínky daného procesu. Zákonu odporující pravomocné rozhodnutí by z povahy věci mělo být v příslušném řízení zrušeno a zákon by k tomu měl vytvořit procesní podmínky. V případě stížnosti pro porušení zákona možností ministra spravedlnosti podat takovou stížnost ve prospěch i již zaniklé obviněné právnické osoby, v řízení o dalších mimořádných opravných prostředcích poskytnutím možnosti podat dovolání či návrh na povolení obnovy řízení k tomu oprávněnými osobami.

40. Velký senát dále připomíná, že podklad k odůvodnění závěru sdíleného senátem č. 6 (o nutnosti přiměřeného použití § 275 odst. 1 tr. ř. v případě stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch již zaniklé obviněné právnické osoby) lze nalézt i v rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva. Byť jeho judikatura je (z povahy věci) ve vztahu k právnickým osobám podstatně střídmější než judikatura vztahující se k základním právům svěřícím fyzickým osobám, lze z ní dovodit, že ochranu (ve své podstatě z hlediska práva na spravedlivý proces) poskytuje i právnickým osobám, nevyjímaje z toho právnické osoby zaniklé, a tudíž *de lege* v době jeho řízení již neexistující (viz např. rozsudek ESLP ze dne 29. 11. 1991 ve věci *Pine Valley Developments Ltd. a ostatní proti Irsku*, č. stížnosti [12742/87](#)). Současně z níže uvedených příkladů jeho rozhodnutí vyplývá, že to, od čeho senát č. 4 odvozoval nemožnost přiměřeného nebo analogického užití ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř., tj. že je zde nedostatek zájmu na ochraně práv již neexistující právnické osoby (uváděné zákony nehovoří „... o nějakých nezadatelných, stále existujících právech takové zaniklé právnické osoby...“), se neuplatňuje jako překážka vedení řízení před ESLP (viz jeho rozsudek ze dne 15. 2. 2005 ve věci *Steel a Morris proti Spojenému království*, č. stížnosti [68416/01](#)).

41. Pro účely doložení faktu, že Evropský soud pro lidská práva poskytuje ochranu i právnickým osobám, postačuje připomenout, že pro podání individuální stížnosti k tomuto soudu musí stěžovatel podle čl. 34 Úmluvy jednak spadat do jedné ze jmenovaných kategorií stěžovatelů (fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců) a jednak mít status „oběti“ v autonomním smyslu tohoto ustanovení. Vzhledem k rozpornosti anglické („person“) a francouzské („personne physique“) verze, které jsou obě na rozdíl od verze české („fyzická osoba“) autentické, není zřejmé, do které z těchto kategorií spadají právnické osoby,

faktem však je, že stížnosti právnických osob jsou přijatelné (podrobněji viz KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 25).

42. Přestože převážnou většinu stížností podávají fyzické osoby, ani právnické osoby nejsou výjimkou. Ke stížnostem podaným právnickými osobami přistupuje Evropský soud pro lidská práva v zásadě totožně. Tak např. opakovaně judikoval [viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 7. 2. 2012 ve věci Axel Springer AG proti Německu, č. stížnosti [39954/08](#), bod 87.; rozsudek ESLP ze dne 23. 7. 2009 ve věci Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) proti Francii, č. stížnosti [12268/03](#), bod 41.; rozsudek ESLP ze dne 12. 10. 2010 ve věci Timciuc proti Rumunsku, č. stížnosti [28999/03](#), bod 144.; rozsudek ESLP ze dne 10. 5. 2011 ve věci Mosley proti Spojenému království, č. stížnosti [48009/08](#), bod 111.], že výsledek stížnosti by se v zásadě neměl lišit podle toho, jestli byla podána podle čl. 10 Úmluvy vydavatelem urážlivého článku, nebo podle čl. 8 Úmluvy osobou, která byla předmětem tohoto článku, neboť tato práva z principu zasluhují stejný respekt.

č. 31

43. Odlišnosti vyplývající z odlišné povahy právnických osob jsou zohledňovány. Ve věci Sdružení Jihočeské matky proti České republice (rozhodnutí ze dne 10. 7. 2006, č. [19101/03](#)) například ESLP upozornil, že „stěžovatelka sama je ovšem právnickou osobou, jež se těžko může dovolávat práv pojmově spjatých s fyzickými osobami, jako je třeba právo na ochranu zdraví nebo života“. V případě řízení na ochranu osobnosti ESLP však uznal právo právnických osob na ochranu pověsti jako součásti „širšího ekonomického prospěchu“ (viz rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005 ve věci Steel a Morris proti Spojenému království, č. stížnosti [68416/01](#), bod 94.; rozsudek ESLP ze dne 19. 7. 2011 ve věci Uj proti Maďarsku, č. stížnosti [23954/10](#), bod 22.), byť upozornil na rozdíl mezi zájmy na ochraně pověsti mezi fyzickými a právnickými osobami. Vyjádřil přesvědčení, že přestože fyzické osoby mohou utrpět újmu na své důstojnosti, právnické osoby tento morální rozměr postrádají (viz rozsudek ESLP ze dne 8. 9. 2020 ve věci OOO Regnum proti Rusku, č. stížnosti [22649/08](#), bod 66.). Dále ESLP připustil, že za určitých okolností může být i právnické osobě přiznána náhrada nemajetkové újmy (viz rozsudek ESLP ze dne 24. 2. 2009 ve věci Dacia S. R. L. proti Moldavsku, č. stížnosti [3052/04](#), body 60. až 62.). K užití zásad přiměřenosti, zdrženlivosti a rychlosti i ve vztahu k zásahům státních orgánů prostřednictvím zajišťovacích institutů do majetkových práv právnických osob lze odkázat na řadu dalších rozhodnutí ESLP (tak především na rozsudek ze dne 9. 10. 2008 ve věci Forminster Enterprises Limited proti České republice, č. stížnosti [38238/04](#), nebo např. na rozsudek ze dne 20. 11. 1995 ve věci Pressos Compania Naviera s. A. a ostatní proti Belgii, č. stížnosti [17849/91](#)).

44. Zmíněné příklady rozhodnutí ESLP potvrzují, že právnické osoby nejsou vyňaty ze zorného úhlu jeho pozornosti a že jim jeho rozhodovací praxe poskytuje ochranu odpovídající jejich povaze a s ní spojenými právy. Jak již bylo uvedeno, zánik právnické osoby není důvodem pro to, aby se řízení ohledně ní před ESLP neuskutečnilo, resp. pro to, aby její stížnost byla označena za nepřijatelnou, jak dokládají následující příklady.

45. Ve věci Pine Valley Developments Ltd. a ostatní proti Irsku (rozsudek ESLP ze dne 29. 11. 1991, č. stížnosti [12742/87](#)) vznesla vláda předběžnou námitku, že se stěžovatelé nemohou označovat za „oběti“ ve smyslu Úmluvy, mj. neboť společnost Pine Valley zanikla před podáním stížnosti (a byla vymazána z obchodního rejstříku). Její námitku však ESLP odmítl

s tím, že společnost byla v posuzované době vlastníkem dotčeného pozemku a podala žádost o stavební povolení, což postačuje, aby byl jejím jménem vznesen nárok na porušení Úmluvy (viz bod 42. rozsudku). Ve věcech Hyde Park a ostatní proti Moldavsku č. 4 (rozsudek ESLP ze dne 7. 4. 2009, č. stížnosti [18491/07](#), bod 33.) a Hyde Park a ostatní proti Moldavsku č. 5 a 6 (rozsudek ESLP ze dne 14. 9. 2010, č. stížností [6991/08 a 15084/08](#), bod 31.) ESLP poznamenal, že zánik stěžovatele jako registrované nevládní organizace nepředstavuje překážku v pokračování v řízení. Odkázal přitom na rozsudek ESLP ze dne 27. 11. 2007 David proti Moldavsku, č. stížnosti [41578/05](#), bod 28., kde se po smrti stěžovatele na přání jeho sestry v řízení pokračovalo. Kromě toho lze taktéž zmínit rozsudek ESLP ze dne 3. 2. 2005 ve věci Partidul Comunistilor (Nepeceristi) a Ungureanu proti Rumunsku, č. stížnosti [46626/99](#), kde ESLP rozhodoval o stížnosti politické strany, která v důsledku namítaného porušení čl. 11 Úmluvy nemohla vzniknout, nebo rozhodnutí bývalé Evropské komise pro lidská práva ze dne 16. 6. 1980 ve věci Christians against Racism and Fascism proti Spojenému království, č. stížnosti [8440/78](#), kde tato komise rozhodovala o stížnosti společnosti bez právní subjektivity.

č. 31

46. I vzhledem k právě uvedeným příkladům rozhodování ESLP lze přisvědčit té části odůvodnění rozhodnutí senátu č. 6, v níž „pro dokreslení dodává (paradoxně ve shodě se senátem č. 4), že i právnické osoby mají svá práva, např. právo na ochranu obchodního jména a pověsti, majetku apod., a tudíž i právo nebýt nezákonně odsouzen. K tomu lze dodat, že újma způsobená právnické osobě může mít v konečném důsledku závažný dopad i na fyzické osoby, jež tvoří její personální substrát“.

47. Velký senát trestního kolegia při uvážení širších souvislostí spojených s otázkami vedení trestního stíhání právnických osob dospěl k závěru, že je odůvodněno, aby orgán činný v trestním řízení v zájmu ochrany právnických osob (při chybějící výslovné zákonné úpravě) použil zmíněná ustanovení týkající se zemřelých obviněných – fyzických osob přiměřeně i vůči zaniklým právnickým osobám, neboť jejich použití není v takovém případě z povahy věci vyloučeno. V nyní posuzované trestní věci (ale z hlediska nastoleného problému i v obdobných trestních věcech) to znamená, že je nezbytné přistoupit k přiměřenému užití ustanovení § 275 odst. 1 tr. ř., a tedy dovodit, že stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti ve prospěch zaniklé obviněné právnické osoby je přípustná.

48. Pro úplnost je vhodné dodat, že v souvislosti s vedením trestního řízení vůči obviněným právnickým osobám se jeví nezbytným přistoupit k přiměřenému užití i všech dalších odpovídajících zákonných ustanovení, jejichž prostřednictvím lze nalézt řešení v oblastech, které zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim sám ohledně právnických osob výslovně neupravil, avšak lze přiměřeně využít ustanovení o zemřelých fyzických osobách, tedy např. i stran otázky nepřipustnosti trestního stíhání již zaniklé právnické osoby [např. § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř.], nebo v případě vedení řízení o všech mimořádných opravných prostředcích, tj. nejen stran stížnosti pro porušení zákona, ale též ohledně dovolání a obnovy řízení. Vyjádřeno jinak, přípustnost mimořádného opravného prostředku a možnost vedení příslušného řízení o něm bude přicházet v úvahu jen tehdy, bude-li takový opravný prostředek (jako je tomu v nyní posuzované věci) podán výlučně ve prospěch zaniklé obviněné právnické osoby.

49. Po vyřešení této procedurální otázky, tj. že stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti ve prospěch zaniklé obviněné právnické osoby – společnosti O. T. je přípustná, a že tudíž není namístě takovou stížnost zamítnout jako nepřipustnou podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř., jak v obdobné věci učinil ve svém rozhodnutí senát č. 4, přistoupil velký senát trestního kolegia k vlastnímu posouzení její důvodnosti.

50. I kdyby se však velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu přiklonil k závěru obsaženému v části odborné literatury, jak byla citována výše, že přiměřené užití těch norem obsažených v trestním řádu, které jsou podmíněny smrtí fyzické osoby, není z povahy věci možné, bylo by namístě uvažovat o jejich analogickém použití. Kdyby totiž nebylo možné použít přiměřeně přímo uvedená ustanovení [zejména § 11 odst. 1 písm. e), § 265p odst. 2 písm. a), odst. 3, § 275 odst. 1, § 280 odst. 3, § 289 písm. c) nebo § 314i písm. c) tr. ř.], bylo by třeba ze všech výše uvedených důvodů stejného přístupu k řízení proti právnické osobě jako proti fyzické osobě zvolit stejný (zákonem jinak neregulovaný) postup, tedy použít analogii ustanovení nejbližšího. Pro takové užití analogie ale neshledal velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu důvod, neboť zákonodárce pamatoval na tuto situaci, když pro takový případ umožňuje přiměřené použití ustanovení týkajících se fyzických osob, tedy s jejich přizpůsobením potřebám řízení proti právnickým osobám.

č. 31

IV.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

51. Podstatou podané stížnosti je tvrzení o nedůvodnosti vyvození trestní odpovědnosti obviněné právnické osoby (spojené s tvrzením o porušení příslušných v ní citovaných ustanovení zákona v její neprospěch) v situaci, kdy v průběhu jejího trestního stíhání, a to ještě ve stadiu přípravného řízení, tedy před podáním obžaloby soudu, došlo k jejímu zániku. Nejvyšší soud v tomto směru shledal stížnost pro porušení zákona důvodnou, byť na rozdíl od stěžovatele dospěl k poměrně odlišnému závěru stran toho, která ustanovení zákona byla porušena v důsledku vadného postupu orgánů činných v trestním řízení, a případně i vydáním odsuzujícího rozsudku soudem v neprospěch obviněné právnické osoby.

52. Z důvodu náležitého demonstrování pochybení, jichž se při vedení trestního stíhání proti obviněné právnické osoby dopustily orgány činné v trestním řízení a kromě nich též likvidátor ustanovený soudem, opatrovník právnické osoby, jakož i rejstříkový soud, a které vyústily v porušení dále konkretizovaných ustanovení zákona, se jeví vhodné zmínit základní skutečnosti týkající se trestního stíhání obviněné právnické osoby, které Nejvyšší soud zjistil z obsahu trestního spisu přiloženého ke stížnosti pro porušení zákona.

IV./1. Ke způsobu vedení trestního stíhání obviněné právnické osoby

53. V úvodu lze konstatovat, že údaje obsažené ve stížnosti pro porušení zákona týkající se těchto základních faktů trestního stíhání obviněné (a též spoluobviněného O. K.) mají oporu v příslušném trestním spise. Je proto možno zopakovat, že trestní stíhání spoluobviněných bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. nejprve zahájeno usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, územního odboru v Šumperku, oddělení hospodářské kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování v Šumperku ze dne 8. 9. 2016, sp. zn. KRPM-63521/TČ-2015, a že toto usnesení bylo následně zrušeno usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Šumperku ze dne

6. 10. 2016, sp. zn. 1 ZT 200/2016, postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. jako nezákonné. O novém zahájení trestního stíhání obou obviněných rozhodl týž policejní orgán znovu usnesením ze dne 2. 2. 2017, sp. zn. KRPM-63521/TČ-2015, přičemž stížnost obviněné proti tomuto usnesení jako nedůvodnou zamítl podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Šumperku usnesením ze dne 20. 3. 2017, sp. zn. 1 ZT 200/2016. Obžaloba byla na oba obviněné podána u Okresního soudu v Šumperku dne 18. 12. 2017. Po provedení dokazování v hlavním líčení konaném ve dnech 22. 2., 22. 3., 28. 6. a 1. 10. 2018 a 17. 5. 2019 rozhodl soud o vině obou obviněných rozsudkem ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, který ve vztahu k obviněné nabyl právní moci dne 22. 6. 2019.

54. Z trestního spisu dále vyplývá, že poté, co byla obviněná právnická osoba – společnost O. T. zrušena s likvidací bez návrhu usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016, jež nabylo právní moci dne 26. 4. 2016, byl jako její likvidátor dne 27. 5. 2016 v obchodním rejstříku zapsán Ing. M. K. Orgány činné v trestním řízení však fakticky nenavázaly kontakt se jmenovaným likvidátorem. Veškerou komunikaci nejprve vedly s obviněnou právnickou osobou (obchodní společností O. T., v likvidaci), do jejíž datové schránky policejní orgán dne 12. 9. 2016 doručil usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 8. 9. 2016, u něžž bylo v rozporu s ustanovením § 64 odst. 5 tr. ř. vyznačeno doručení fikcí dne 22. 9. 2016. Stejným způsobem, tedy k rukám obviněné právnické osoby, bylo následně doručováno i usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Šumperku ze dne 6. 10. 2016 o zrušení výše zmíněného usnesení o zahájení trestního stíhání, u něhož bylo vyznačeno doručení fikcí dne 22. 10. 2016. Dále byla obviněné právnické osobě dne 5. 10. 2016 doručována výzva, aby si za podmínek § 34 odst. 4 t. o. p. o. určila osobu k provádění úkonů v dalším řízení. Jako důvod bylo uvedeno, že v té době činný jednatel obviněné J. F. měl ve věci figurovat jako svědek, což podle § 34 odst. 4 t. o. p. o. vylučuje, aby za ni činil úkony v dané trestní věci.

55. Jelikož ani na posledně uvedenou výzvu obviněná právnická osoba nereagovala, byl jí podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. usnesením Okresního soudu v Šumperku ze dne 11. 1. 2017 ustanoven opatrovník Mgr. et Mgr. M. Č. Následně bylo obviněné právnické osobě dne 3. 2. 2017 dodáno do datové schránky nové usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 2. 2. 2017. Obviněná se však do datové schránky nepřihlásila a toto usnesení bylo opět označeno jako doručené fikcí dne 13. 2. 2017. Zároveň však bylo dne 23. 1. 2017 citované usnesení doručeno i soudem ustanovenému opatrovníkovi Mgr. et Mgr. M. Č. (stejný dokument mu byl doručen rovněž dne 6. 2. 2017). Ten pak byl vyzníván o úkonech trestního řízení, bylo mu umožněno seznámit se s trestním spisem po skončení vyšetřování, byl mu doručen opis obžaloby a následně opis odsuzujícího rozsudku vydaného po provedení hlavních líčení, jimž byl přítomen.

IV./2. K důvodům, které soud vedly k pokračování v trestním stíhání obviněné právnické osoby a k vydání odsuzujícího rozsudku vůči ní

56. Způsobem uvedeným pod body 1. a 2. rozsudku soudu prvního stupně rozhodl tento soud o vině obviněné právnické osoby přesto, že součástí spisu byla i příslušná rozhodnutí, jimiž bylo doloženo

- jednak to, že usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016 (uveřejněno v obchodním rejstříku ve sbírce listin

pod č. C 56214/SL7/KSOS), jež nabylo právní moci dne 26. 4. 2016, byla obviněná právnická osoba zrušena bez návrhu,

- jednak i to, že obviněná právnická osoba byla ke dni 28. 8. 2017 vymazána z obchodního rejstříku, a to poté, co došlo k jejímu zrušení s likvidací výše zmíněným usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016,

což ostatně vyplynulo i z obsahu podané obžaloby.

57. Jak již zmínil stěžovatel, soud prvního stupně založil přípustnost trestního stíhání vůči obviněné na argumentaci (bod 14. odůvodnění jeho rozsudku), podle níž je třeba vymazat obviněné z obchodního rejstříku považovat za neplatný právní úkon. Tak je třeba vnímat jeho vyjádření obsažené v citovaném bodě odůvodnění jeho rozsudku, kde je mimo jiné uvedeno, že ze spisového materiálu rovněž vyplývá, že společnost O. T. byla dne 28. 8. 2017 vymazána z obchodního rejstříku, a to poté, co došlo k jejímu zrušení s likvidací usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016, s právní mocí dne 26. 4. 2019. Soud prvního stupně byl toho názoru, že takovýto právní úkon je ve smyslu § 32 odst. 1 t. o. p. o. neplatný, protože státnímu zástupci nebylo oznámeno, že budou prováděny úkony směřující ke zrušení, k zániku nebo k přeměně obviněné právnické osoby, nemohlo tedy dojít k jejímu zániku ve smyslu § 32 odst. 2 t. o. p. o. Soud prvního stupně tak v plném rozsahu souhlasil s dříve vysloveným názorem státního zástupce v obžalobě podané v této věci.

58. Výše uvedená zjištění ohledně průběhu trestního stíhání obviněné právnické osoby a právního názoru v něm zaujatého orgány, před nimiž bylo vedeno řízení, umožňují Nejvyššímu soudu posoudit jejich správnost a zaujmout k tomu své vlastní stanovisko.

59. Především je třeba uvést, že ani zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nemá žádná ustanovení, která by počítala s tím, že se trestní stíhání povede proti zaniklé právnické osobě, tedy proti tzv. non-subjektu. Přitom zákonodárce počítal s tím, že se osoby ovládající právnickou osobu mohou snažit vyhnout vyvození její trestní odpovědnosti (za spáchání trestného činu) a důsledkům s tím spojeným takovými kroky, které by mohly vést ke zrušení, změně či zániku právnické osoby. Proto zejména v ustanoveních § 30 a § 32 t. o. p. o. formuloval řadu pravidel, kterými dal orgánům činným v trestním řízení možnost, jak zabránit takovým krokům (tato pravidla však byla v daném trestním řízení hrubě porušena). Orgány činné v trestním řízení (především státní zástupce jako veřejný žalobce v trestním řízení, popřípadě policejní orgán) pak mají primárně zabránit zániku právnické osoby, chtějí-li ji trestně stíhat. Trestní stíhání subjektu, který neexistuje, však není možné, podobně jako právní řád obecně nepřipouští vedení jiných veřejnoprávních řízení proti tzv. non-subjektu (neexistující osobě). Orgán činný v trestním řízení zároveň není oprávněn řešit statusové otázky a konstatovat (v rozporu se stavem vyplývajícím z příslušného rejstříku), zda právnická osoba existuje, či nikoli. Nechají-li orgány činné v trestním řízení právnickou osobu zaniknout, je její trestní stíhání za přiměřeného užití § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. nepřipustné a nesmí být zahájeno, popřípadě musí být zastaveno, bylo-li dříve zahájeno, ledaže by orgány činné v trestním řízení podnikly takové kroky, kterými by zánik právnické

osoby zvrátily (zejména podle § 209 odst. 1 o. z.). Tyto hrubě nastíněné teze budou podrobně v jednotlivých bodech rozvedeny dále.

IV./3. K nepřipustnosti trestního stíhání zaniklé právnické osoby

60. Pro posouzení, zda bylo trestní stíhání obviněné právnické osoby přípustné, případně k jakému datu se stalo nepřipustným, je třeba se nejdříve zabývat otázkou, k jakému datu přesně zanikla. Podle § 185 o. z. právnická osoba zapsaná do veřejného rejstříku zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku. Pro posuzovanou věc je relevantním rejstříkem obchodní rejstřík [§ 42 písm. a) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVR“), § 1 odst. 2 z. o. k.], neboť obviněná právnická osoba byla společností s ručením omezeným. Pokud byla právnická osoba zrušena s likvidací, je její následný výmaz proveden po skončení likvidace na základě návrhu likvidátora na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku, který podle § 207 o. z. podává do 30 dnů po skončení likvidace. Likvidátor podal návrh na výmaz obviněné právnické osoby z obchodního rejstříku v projednávané věci dne 28. 8. 2017, k tomuto dni byla obviněná z daného rejstříku vymazána, tedy tímto dnem také zanikla. Jelikož právnická osoba podle § 118 o. z. má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku, je nutné uzavřít, že po svém zániku již obviněná právnická osoba nebyla nadána právní osobností, a tak nemohla být ani trestně stíhána, neboť v podstatě z právního hlediska neexistovala (nebyla subjektem práva). K tomu lze analogicky odkázat na úpravu v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též ve zkratce „o. s. ř.“), protože podle § 19 o. s. ř. způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává, jinými slovy vyjádřeno ten, kdo má právní osobnost/subjektivitu. Uvedené vyplývá i z relevantní civilní judikatury. Pokud právnická osoba zanikne bez právního nástupce, a tedy ztratí právní osobnost a v důsledku toho i způsobilost být účastníkem řízení, je nutné postupovat podle § 107 odst. 5 o. s. ř. a řízení ohledně ní zastavit (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4600/2017](#), a ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [27 Cdo 2098/2020](#)).

61. Pro řešení situace, kdy je vedeno trestní stíhání proti zaniklé právnické osobě, tedy osobě, která ztratila právní subjektivitu (osobnost), trestní řád ani zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim neobsahují relevantní ustanovení. Nabízí se proto přiměřeně užití norem týkajících se obviněných – fyzických osob, není-li to z povahy věci vyloučeno (§ 1 odst. 2 t. o. p. o.). Pro případy, kdy zanikne právní osobnost trestně stíhané fyzické osoby (její smrtí podle § 23 o. z.), je v trestním řádu upravena nepřipustnost jejího trestního stíhání v ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř., podle něhož v již zahájeném trestním stíhání nelze pokračovat a musí být zastaveno, pokud je vedeno proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého. Z hlediska důsledků pro způsobilost být trestně stíhanou osobou má smrt fyzické osoby v podstatě stejný význam jako zánik právnické osoby, neboť oba druhy osob tak ztrácejí právní osobnost. Právní osobností (dříve právní subjektivitou) se rozumí způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Jinak řečeno, obsahem tohoto pojmu je potenciál být subjektem či účastníkem právních vztahů. I v trestně procesních vztazích to znamená skutečnost, že subjekty trestního řízení jsou aktéři nadaní určitými právy a zatížení povinnostmi uloženými zákonem či na základě zákona, jejichž prostřednictvím mohou, resp. v případě povinností musí, ovlivňovat průběh trestního řízení. Pokud nějaká osoba ztratí svoji právní subjektivitu, ztratí tím i svoji způsobilost být

nositelem práv a povinností, takže nemůže být ani subjektem trestního řízení (trestně procesního vztahu). To se musí týkat nejen osoby fyzické, ale i právnické. Ačkoliv tedy zákonodárce tuto situaci ohledně právnických osob výslovně neupravil, je namístě použít přiměřeně úpravu nepřípustnosti trestního stíhání vztahující se k zemřelým fyzickým osobám, resp. fyzickým osobám úředně prohlášeným za mrtvé, tedy v posuzované trestní věci vůči obviněné právnické osobě, která byla z moci úřední vymazána z obchodního rejstříku, čímž zanikla. Jiné řešení spočívající v pokračování v trestním stíhání s následným odsouzením neexistující právnické osoby k trestu ani nedává smysl. Ostatně ani orgány doposud činné v této trestní věci (pomine-li se jejich nepřípustné konstatování, že obviněná nezanikla – viz k tomu dále) se vůbec nezabývaly tím, jak by takovou zaniklou právnickou osobu chtěly donutit vykonat jí uložený trest uveřejnění rozsudku (podobně by nedávalo smysl ani postižení jinými druhy trestů). Není vůbec jasné, jak by ji chtěly například postihnout majetkovou sankcí, pokud např. obchodní společnost byla zlikvidována a vymazána z obchodního rejstříku, a proto nevlastní žádný majetek. Stejně tak nedává smysl ani uložení absolutního trestu v podobě zrušení právnické osoby, ale ani dalších, zejména zákazových trestů, pokud osoby ovládající právnickou osobu samy chtěly ukončit její činnost, což ze svého pohledu též zcela učinily (dokonce s likvidací, tedy s rozdělením případného likvidačního zůstatku společníkům).

č. 31

62. Pokud chtěl státní zástupce trestně stíhat právnickou osobu i přes její předchozí zrušení s likvidací, o němž nepochybně věděl, měl (ve spolupráci s policejním orgánem) primárně zabránit jejímu zániku výmazem z obchodního rejstříku postupem podle § 32 t. o. p. o. (viz k tomu dále pod bodem 81. tohoto rozsudku), a tím jí zabránit, aby se vyhnula trestnímu postihu (zejména majetkovou trestní sankcí). Jestliže v tomto směru uvedené orgány činné v trestním řízení selhaly, a přesto spatřovaly významný veřejný zájem na stíhání již zaniklé právnické osoby, měly dosáhnout její obnovy postupem podle § 209 odst. 1 o. z. (viz dále). V opačném případě, nebyl-li takový veřejný zájem dán, měl již státní zástupce, jelikož k zániku obviněné právnické osoby došlo před podáním obžaloby, postupovat podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. a měl zastavit trestní stíhání obviněné právnické osoby. Pokud tak neučinil, měl jeho pochybení v tomto směru napravit soud prvního stupně [§ 186 písm. c) tr. ř. ve spojení s § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. či § 223 odst. 1 tr. ř.].

63. Bylo-li za popsané situace (od okamžiku zániku obviněné, tj. po dni 28. 8. 2017) nadále vedeno trestní stíhání obviněné právnické osoby, je nutno v takovém postupu orgánů činných v trestním řízení spatřovat porušení zákona v její neprospěch, a to v ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř., které měly použít přiměřeně (§ 1 odst. 2 t. o. p. o.).

IV./4. K nepřípustnosti řešení statusových otázek orgány činnými v trestním řízení

64. Státní zástupce v obžalobě konstatoval, že ačkoliv byla obviněná právnická osoba před podáním obžaloby vymazána z obchodního rejstříku (viz s. 10 obžaloby), úkony vedoucí k jejímu zániku (vymazáním) jsou neplatné, protože mu podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. nebylo oznámeno, že budou činěny, a podle § 32 odst. 2 t. o. p. o. nemohlo dojít k jejímu zániku. Obdobný závěr učinil soud prvního stupně pod bodem 14. odůvodnění napadeného rozsudku. Pro ilustraci nesprávnosti tohoto postupu je nejdříve nutné uvést následující.

65. Obecně lze souhlasit s tím, že podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. jsou neplatné úkony vedoucí k zániku právnické osoby, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, pokud právnická osoba neoznámila státnímu zástupci (předsedovi senátu), že budou prováděny takové úkony,

a to ještě před jejich provedením. K zajištění platnosti těchto úkonů však nestačí pouhé splnění této oznamovací povinnosti, nýbrž je třeba vyčkat povolení k jejich učinění, a to ve formě rozhodnutí soudce v přípravném řízení a předsedy senátu v řízení před soudem podle § 32 odst. 3 t. o. p. o.

66. První otázkou pak je, co lze považovat za „úkon směřující k zániku právnické osoby“ či přesněji, zda lze každý úkon likvidátora směřující k zániku právnické osoby považovat za úkon, o němž se zmiňuje ustanovení § 32 t. o. p. o., nebo jen úkon bezprostředně spojený s tímto zánikem. Z účelu, který se sleduje zmíněnou právní úpravou, lze učinit závěr, že jde jen o takový úkon, který má za přímý následek zánik právnické osoby. V opačném případě by každý úkon likvidátora vyžadoval předem oznámení podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. pod sankcí neplatnosti úkonu, což by bylo nepřiměřené a nedůvodné. V případě zániku právnické osoby tedy bude takovým úkonem návrh likvidátora na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku.

č. 31

67. Není zcela zřejmé, zda státní zástupce (viz bod 57. tohoto rozsudku) označoval za neplatný úkon v důsledku porušení ustanovení § 32 odst. 1 t. o. p. o. výmaz obviněné právnické osoby z obchodního rejstříku nebo již rozhodnutí o jejím zrušení s likvidací. Ani v jednom případě však tomu tak nebude. Pokud jde o usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 23 Cm 21/2016, o zrušení obviněné právnické osoby s likvidací, toto rozhodnutí soudu není úkonem (právním jednáním) a nemůže být stiženo neplatností. Jestliže je rozhodnutí soudu vadné, lze je zrušit toliko rozhodnutím nadřízeného soudu (nejde-li o obnovu řízení). Nadto citované rozhodnutí nabylo právní moci dne 26. 4. 2016, tedy před zahájením trestního stíhání proti obviněné právnické osobě. Zákon ukládá zmíněnou oznamovací povinnost právnické osobě, proti které již bylo zahájeno trestní stíhání, a to ohledně úkonů směřujících k jejímu zrušení, zániku nebo přeměně realizovaných po vydání takového rozhodnutí, tj. po zahájení jejího trestního stíhání. I v případě, kdyby dané rozhodnutí soudu o zrušení obviněné právnické osoby s likvidací bylo možné považovat za úkon podle § 32 odst. 1 t. o. p. o., tak by se na něj nevztahovalo ustanovení § 32 t. o. p. o. Za úkon směřující k zániku obviněné právnické osoby tudíž lze (i s ohledem na výše poskytnutý obecný výklad) považovat až návrh likvidátora na výmaz obviněné z obchodního rejstříku.

68. Daný úkon (návrh likvidátora na výmaz právnické osoby z obchodního rejstříku) lze považovat za neplatný (a to již na podkladě § 32 odst. 1 t. o. p. o.) bez ohledu na to, že orgány činné v trestním řízení nepodaly návrh na vyslovení jeho neplatnosti. V této situaci, tj. podal-li likvidátor návrh na výmaz společnosti O. T. z obchodního rejstříku bez splnění podmínek podle § 32 odst. 1 t. o. p. o., totiž nelze uplatnit ustanovení § 32 odst. 4 t. o. p. o., podle něž je daný úkon neplatný, pouze pokud státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu podá příslušnému soudu návrh na vyslovení jeho neplatnosti. Je tomu tak proto, že pro žádný druh právnické osoby zvláštní zákony neupravují právo domáhat se vyslovení neplatnosti úkonu směřujícího k jejímu zániku ve stanovené lhůtě. Na právnické osoby, proti nimž se vede trestní řízení, u kterých taková zvláštní úprava chybí, se ustanovení § 32 odst. 4 t. o. p. o. vůbec nepoužije (viz ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 601).

69. V této souvislosti je třeba poznamenat, že na rozdíl od návrhu likvidátora na výmaz obviněné právnické osoby, její zrušení (bez návrhu) ze strany rejstříkového soudu nepodléhalo předchozímu vydání povolení k takovému postupu podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. V souvislosti

s takovým postupem totiž nebylo třeba vyžadovat příslušné rozhodnutí trestního soudu, neboť v tomto okamžiku ještě nebyla zrušovaná právnická osoba trestně stíhána. To vyplývá ze skutečnosti, že ustanovení § 32 t. o. p. o. se jako celek uplatní pouze ve vztahu k těm úkonům, které mají být učiněny až po zahájení trestního stíhání proti obviněné právnické osobě.

70. Závěr o neplatnosti návrhu likvidátora na výmaz společnosti O. T. z obchodního rejstříku však nic nemění na tom, že obviněná právnická osoba byla v době podání obžaloby formálně zaniklá. Stran zániku právnické osoby, resp. pozbytí její právní osobnosti, má její vymazání z veřejného rejstříku stejné důsledky jak v rámci trestněprocesních, tak civilněprocesních vztahů. Tedy i v kontextu trestního řízení právnická osoba spolu se svojí právní osobností zaniká tímto vymazáním, a to i když k němu dojde v rozporu s ustanovením § 32 odst. 2 t. o. p. o. Jeho zákonnou dikcí, tedy že právnická osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, nemůže být do doby jeho pravomocného skončení zrušena a nemůže dojít k její přeměně, ani k jejímu zániku, nelze vykládat tak, že by trestně stíhaná právnická osoba, která byla v rozporu s ustanovením § 32 t. o. p. o. vymazaná z veřejného rejstříku, ve skutečnosti nikdy (bez dalšího) nezanikla. Lze pouze hovořit o jejím výmazu v rozporu se zákonem, a tedy vzniku zájmu hodného právní ochrany (spolu s případným zájmem na řádném průběhu trestního stíhání), který může být důvodem pro obnovení její právní identity zrušením jejího výmazu podle § 209 odst. 1 o. z. (dále k tomu viz část IV./6. odůvodnění tohoto rozsudku). Jinak řečeno, výše citované jazykové vyjádření dané právní normy nelze chápat jako jakési zákonné konstatování přetrvávající právní subjektivity (resp. právní osobnosti) právnické osoby i přes její vymazání z veřejného rejstříku. Jde pouze o zákaz jejího zániku, jehož porušení ovšem nezvrátí vzniklý následek (tj. zánik právnické osoby, k němuž již došlo), byť teoreticky zakládá možnost výše stručně nastíněného řešení podle § 209 odst. 1 o. z.

71. Opačný závěr by vedl k absurdním důsledkům. Právnická osoba by totiž byla na straně jedné vymazaná, ovšem na straně druhé v důsledku citovaného ustanovení § 32 odst. 2 t. o. p. o. by stále existovala. Tento stav by znamenal neudržitelné konsekvence pro jiné typy právních vztahů, např. vztahů závazkových, do kterých by pak s vymazanou právnickou osobou bylo na jednu stranu možné vstupovat a případně dále páchat třeba i majetkovou trestnou činnost, anebo činit úkony směřující k výkonu uloženého trestu (např. uveřejnění rozsudku), které by však na druhou stranu případní spolukontrahenti mohli odmítat (s ohledem na její výmaz z obchodního rejstříku). Docházelo by tak současně k narušení důvěry v princip materiální publicity veřejného rejstříku, v této věci obchodního rejstříku, podle nějž skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne, ke kterému byl zápis proveden; ode dne provedení zápisu se nikdo nemůže dovolávat toho, že mu zapsané skutečnosti nebyly známy. Zároveň platí obráceně, že dokud skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku nejsou vymazány nebo změněny, jsou účinné vůči každému a nikdo se nemůže dovolávat vůči jednajícimu, že zápis v obchodním rejstříku již neodpovídá skutečnosti, ledaže by jednající nejednal v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, protože mu rozpor se skutečností byl znám. Z uvedeného vyplývá, že výše odmítnutý výklad § 32 odst. 2 t. o. p. o. by významně narušil veřejný pořádek a právní jistotu ve společnosti, neboť by vládly pochybnosti ohledně toho, zda je obviněná právnická osoba nadána právní osobností či nikoliv. Má to ovšem i velmi praktické konsekvence, neboť by v případě uznání existence právnické osoby v rozporu se stavem v obchodním rejstříku vůbec nebylo zřejmé,

jaká je struktura právnické osoby, kdo je oprávněn za ni jednat, s kým tedy má být vstupováno do právních jednání, po kom má být vyžadována součinnost, zda má platit stav platný ke dni zániku právnické osoby, do kdy tomu tak má být, jak má být případně dosaženo změny atd.

72. Ostatně ani v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. [4 Tz 112/2022](#), vůči němuž se senát č. 6 vyznamenal jen v řešení otázky přípustnosti podání stížnosti pro porušení zákona týkající se již zaniklé právnické osoby, Nejvyšší soud nikterak nezpochybňoval, že právnická osoba obecně zaniká svým výmazem z veřejného rejstříku, a pozbývá tak své právní osobnosti.

73. K jazykovému výkladu ustanovení § 32 odst. 2 t. o. p. o. je proto třeba přistupovat restriktivně, byť tento závěr velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu se rozchází s názorem obsaženým v části odborné literatury k citovanému ustanovení, resp. k ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o., podle něhož nerespektování stanovených pravidel má za následek, že právnická osoba nezanikne, ani když bude vymazána z veřejného rejstříku (§ 32 odst. 8, 10 t. o. p. o.) – viz ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 595. Takové důsledky vyplývající z ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o. jsou podle přesvědčení velkého senátu trestního kolegia ze shora uvedených důvodů neudržitelné. Právnická osoba (zde obchodní společnost) nemůže existovat, pokud ji orgán veřejné moci (rejstříkový soud) vymazal z veřejného rejstříku (obchodního rejstříku), s čímž právní řád spojuje zánik právnické osoby (byť je připuštěna její obnova – viz bod IV.6. tohoto rozsudku dále). Jde tak primárně o apel na takový orgán veřejné moci (rejstříkový soud), aby postupoval v souladu s právním řádem a vyžádal si nezbytný souhlas podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. se zánikem stíhané právnické osoby (v přípravném řízení souhlas soudce a v řízení před soudem souhlas předsedy senátu), jinak nesmí právnickou osobu vymazat (viz k tomu bod IV.9. odůvodnění tohoto rozsudku dále); ovšem neučiní-li tak a vymaže-li právnickou osobu i přes chybějící souhlas, právnická osoba přestává existovat (a to i navzdory výslovnému znění ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o.). Velký senát si je vědom i dalšího názoru v části odborné literatury, podle něž nesplnění povinnosti stanovené v § 32 odst. 1 t. o. p. o. má za následek absolutní neplatnost úkonů (přesněji právních jednání) zde uvedených, k níž musí orgán veřejné moci nebo osoba, které vedou veřejný rejstřík nebo jiný zákonem určený rejstřík, registr nebo evidenci právnických osob, přihlídnout z úřední povinnosti a nezapsat zrušení, zánik nebo přeměnu právnické osoby do takového rejstříku, registru nebo evidence a neprovést její výmaz, resp. že při neexistenci takového oznámení, při nesplnění požadavku učinit toto oznámení neprodleně nebo při nedostatku jeho písemné formy, jak to stanoví § 32 odst. 1 t. o. p. o., jsou uvedené úkony absolutně neplatné a bez možnosti konvalidace, k čemuž by měl soud (pokud se ovšem o těchto úkonech vůbec dozví) přihlídnout *ex officio* (viz ŽDÁRSKÝ, Z. K některým trestněprávním limitům zrušení, zániku a přeměny právnických osob. Státní zastupitelství č. 3/2022, s. 18 až 27). Přitom ale nemohou orgány činné v trestním řízení řešit samostatně jako předběžnou otázku, zda právnická osoba zanikla či nadále existuje, a tedy zároveň zda ji lze vůbec trestně stíhat, neboť jednak jde o tzv. statusovou otázku ve smyslu § 9 odst. 2 tr. ř., kterou vůbec nejsou oprávněny posuzovat, jednak k výmazu právnické osoby (obchodní společnosti) z veřejného rejstříku (obchodního rejstříku) došlo rozhodnutím rejstříkového soudu, neboli ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. existuje o této otázce pravomocné rozhodnutí soudu (v materiálním smyslu), které nebylo zrušeno. Stav zápisu v obchodním rejstříku tak nelze pominout a je třeba se jím řídit, byť jsou orgány činné v trestním řízení přesvědčeny, že k němu došlo v důsledku (série)

porušení výše uvedených ustanovení, která měla zabránit nežádoucímu výmazu. Pokud tedy orgány činné v trestním řízení nechaly i zjevnými vlastními pochybeními při užití zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která jsou rozvedena v jiných pasážích tohoto odůvodnění, vymazat stíhanou právnickou osobu, mohou nežádoucí stav napravit jedině odstraněním výmazu právnické osoby z příslušného rejstříku, registru nebo evidence, tedy prostřednictvím její obnovy – viz bod IV.6. odůvodnění tohoto rozsudku dále.

74. Státní zástupce v podané obžalobě i soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku se zmiňují o nezaniknutí obviněné právnické osoby z důvodů obsažených v § 32 odst. 1, 2 t. o. p. o. Poskytnutý výklad s omezující tendencí (a s ním související argumentace), popsáný ve vztahu k ustanovení § 32 odst. 2 t. o. p. o., je ovšem třeba uplatnit i vůči ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o., podle něhož právnická osoba nezanikne, pokud není splněna některá z podmínek umožňujících podle § 32 odst. 1 až 9 t. o. p. o. zrušení, zánik nebo přeměnu právnické osoby. Ani v případě užití tohoto ustanovení by vzhledem k argumentaci učiněné ve vztahu k ustanovení § 32 odst. 2 t. o. p. o. nebylo možné konstatovat, že právní subjektivita právnické osoby překonala její výmaz z veřejného rejstříku, registru nebo evidence, tedy že např. obchodní společnost vymazaná z obchodního rejstříku nadále *de iure* existuje. Jediný v úvahu připadající postup pro pokračování v trestním stíhání zaniklé právnické osoby je tak iniciace řízení, které by vedlo k užití ustanovení § 209 o. z. (viz blíže část IV./6. odůvodnění tohoto rozsudku).

75. Uvedený výklad jde poněkud nad rámec nyní posuzované věci, neboť ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o. na ni nedopadá. Jednak proto, že ke zrušení obviněné právnické osoby došlo (dne 26. 4. 2016) před zahájením jejího trestního stíhání (dne 2. 2. 2017), jednak i z důvodů dalších.

76. V první řadě je třeba uvést, že posledně citované ustanovení cílí jen na úkony směřující ke zrušení či přeměně právnické osoby, a to navíc pouze v případě, pokud by měly být činěny až po zahájení trestního stíhání dané právnické osoby. Tímto způsobem je tedy vyjádřen omezený dosah ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o. jen na právnické osoby, u nichž došlo nejdříve k zahájení trestního stíhání a až poté začaly být prováděny úkony směřující k jejich zrušení, zániku či přeměně, a to s cílem zmařit účel trestního řízení či alespoň zkomplikovat jeho průběh. Poslední zmíněná souvislost vyplývá nejen z ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o., ale i z ustanovení § 32 t. o. p. o. jako celku, neboť jeho účelem je právě to, aby se zabránilo obstrukcím a konání spravedlivého trestního procesu účelovým jednáním, které vede ke zrušení, zániku nebo přeměně obviněných právnických osob, a to především takových, u nichž je po zahájení trestního stíhání zřejmé, že podle zjištění orgánů činných v trestním řízení existují podklady pro závěr o jejich vině stíhaným trestným činem.

77. S ohledem na výše zmíněné ustanovení § 32 odst. 10 t. o. p. o. je třeba mít za to, že je nelze užít ve věci obviněné právnické osoby v nyní posuzované trestní věci. Je tomu tak proto, že možnost jeho uplatnění je spojena s nesplněním povinností uložených právnické osobě v době následující po zahájení jejího trestního stíhání a vztahuje se jen k úkonům směřujícím ke zrušení nebo přeměně obviněné právnické osoby, nikoli k úkonům, které vedou k jejímu zániku. V nyní posuzované trestní věci přitom

- došlo k pravomocnému rozhodnutí o zrušení obviněné právnické osoby ještě před zahájením jejího trestního stíhání,
- k zahájení řízení o jejím zrušení došlo na podkladě vlastní činnosti rejstříkového soudu, nikoli z podnětu statutárního orgánu právnické osoby jednajícího ve snaze zmařit účel trestního řízení vedeného vůči ní.

Nikoli tedy již první fáze směřující ke zrušení obviněné právnické osoby, ale až druhá fáze procesu vedoucího k zániku obviněné právnické osoby, která spočívala v podání návrhu na její výmaz z obchodního rejstříku, byla realizována v průběhu trestního stíhání obviněné.

č. 31

78. Nelze dále odhlédnout ani od toho, že další důležitou příčinou vedoucí k zániku obviněné právnické osoby v rozporu se zákonem bylo selhání komunikace mezi orgány činnými v trestním řízení a likvidátorem obviněné právnické osoby, resp. těmito orgány a příslušným rejstříkovým soudem (§ 30 t. o. p. o.; viz část pod bodem IV./5. odůvodnění tohoto rozsudku), a i pochybení na straně samotného rejstříkového soudu, který při zápisu výmazu obviněné právnické osoby postupoval v rozporu s ustanoveními § 90 odst. 2 ZVR a § 32 odst. 9 t. o. p. o. (viz část pod bodem IV./9. odůvodnění tohoto rozsudku).

79. Otázka existence právnické osoby je tedy otázkou jejího osobního stavu, jak bylo uvedeno výše. Pokud orgány činné v trestním řízení mínily pokračovat v trestním stíhání zaniklé obviněné právnické osoby, nemohly tak učinit jen na základě vlastního předběžného posouzení, zda jsou platná jednání vedoucí k jejímu zániku a zda obviněná právnická osoba zanikla či nikoli. Vyplývá to z pravidel posuzování předběžných otázek v trestním řízení, konkrétně z ustanovení § 9 odst. 2 tr. ř., podle něž nejsou orgány činné v trestním řízení oprávněny řešit samostatně předběžné otázky týkající se osobního stavu, o nichž se rozhoduje v řízení ve věcech občanskoprávních. Jestliže rozhodnutí o takové otázce nebylo ještě vydáno, vyčkají jeho vydání. Nadto v daném případě zanikla právnická osoba z rozhodnutí rejstříkového soudu, který ji vymazal z obchodního rejstříku, což nejsou orgány činné v trestním řízení vůbec oprávněny přezkoumávat. Výmaz z veřejného rejstříku znamenající zánik právnické osoby podle § 185 o. z. má z důvodu právní jistoty konstitutivní účinek, o okamžiku zániku právnické osoby totiž nesmí vznikat pochybnosti, neboť jde o základní statusovou otázku právnické osoby – právní osobnost má právnická osoba od svého vzniku do svého zániku [viz POKORNÁ, J. § 185 in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Obecná část (§ 1 až 654). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, citováno podle systému ASPI]. Za zaniklou se považuje od uvedeného okamžiku po celou dobu až do případného zvrácení výmazu právnické osoby, tj. do zrušení výmazu právnické osoby na návrh toho, kdo na tom osvědčí právní zájem (viz k tomu bod IV./6. odůvodnění tohoto rozsudku). V projednávané věci tudíž nebyli státní zástupce ani soud prvního stupně oprávněni konstatovat, že obviněná právnická osoba nezanikla, ačkoliv došlo k jejímu výmazu z obchodního rejstříku.

80. Pokud uvedenou otázku osobního stavu, za niž je v případě trestního stíhání právnické osoby třeba pokládat otázku její právní osobnosti, a tím i způsobilosti být subjektem trestního řízení, orgány činné v trestním řízení řešily způsobem popsáním výše, v důsledku čehož pokračovaly v trestním stíhání obviněné právnické osoby, porušily v její neprospekch ustanovení § 9 odst. 1, 2 tr. ř.

IV./5. K nesplnění informační povinnosti policejním orgánem

81. Jak bylo výše zmíněno, z obsahu spisu v nyní posuzované trestní věci nevyplývalo, že by policejní orgán splnil svou informační povinnost vůči rejstříkovému soudu obsaženou v ustanovení § 30 t. o. p. o., podle něhož o zahájení trestního stíhání proti právnické osobě vyrozumí orgán činný v trestním řízení, který zahájil trestní stíhání, mimo jiné tzv. rejstříkový soud jako příslušný orgán veřejné moci, který podle jiného právního předpisu (zákona o veřejných rejstřících) vede obchodní rejstřík. Účelem tohoto ustanovení je, kromě jiného, zabezpečit, aby v průběhu trestního stíhání nedošlo k vymazání (zániku) právnické osoby z veřejného rejstříku bez příslušného souhlasu, o který by mohl příslušný rejstříkový soud žádat podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. I uvedené ustanovení slouží jako pojistka pro dodržení povinností obsažených v § 32 t. o. p. o. a má upozornit rejstříkový soud, aby dbal zvýšené pozornosti v dané věci, v níž byl informován o zahájení trestního stíhání právnické osoby, a ověřil, zda nadále probíhá trestní stíhání této právnické osoby, ohledně níž je navrhován její výmaz z obchodního rejstříku, a to dříve, než učiní navrhovaný výmaz (viz k jeho povinnostem v bodě IV./9. odůvodnění tohoto rozsudku). Je přitom primárním úkolem orgánů činných v trestním řízení, které chtějí stíhat určitou právnickou osobu (tj. policejního orgánu, případně státního zástupce), zabránit jejímu zániku, je-li zde veřejný zájem na vyslovení její viny a uložení trestu, jakož i na tom, aby se právnická osoba nevyhnula těmto důsledkům svým zrušením a následným zánikem. Proto je též orgánu činnému v trestním řízení, který zahájí trestní stíhání právnické osoby (v daném případě policejnímu orgánu), uloženo, aby informoval orgán veřejné moci, který vede veřejný rejstřík (v daném případě tzv. rejstříkový soud, tj. příslušný krajský soud, který vede obchodní rejstřík), o probíhajícím trestním stíhání, aby nedošlo k výmazu stíhané právnické osoby. Ovšem v daném případě jednou z významných příčin, proč i přes probíhající trestní stíhání došlo k výmazu obviněné právnické osoby z obchodního rejstříku v rozporu se zákonem (§ 32 t. o. p. o. a § 90 odst. 2 ZVR), byl i nezákonný postup policejního orgánu, který nesplnil svou zákonnou povinnost (podle § 30 odst. 1 t. o. p. o.) informovat o trestním stíhání obviněné právnické osoby příslušný rejstříkový soud. Přitom již ze samotného faktu, že trestní stíhání obviněné bylo zahájeno až v okamžiku, kdy se nacházela v likvidaci, bylo zřejmé, že jsou činěny úkony směřující k zániku právnické osoby. O to více měl policejní orgán, resp. státní zástupce vykonávající dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení (zvláště rušil-li první usnesení o zahájení trestního stíhání, které rovněž nebylo zasláno rejstříkovému soudu), dbát na splnění informační povinnosti vůči rejstříkovému soudu, aby předešel takovým důsledkům, chtěl-li obviněnou právnickou osobu stíhat a nechat odsoudit. Přitom její splnění mohlo zabránit výmazu obviněné z obchodního rejstříku, neboť za daného stavu bylo možno očekávat, že by vyhovění návrhu na výmaz společnosti O. T. z obchodního rejstříku podmínil rejstříkový soud předložením opisu usnesení trestního soudu (zde soudce rozhodujícího v přípravném řízení) vydaného podle § 32 odst. 3 t. o. p. o., tedy rozhodnutí učiněného na návrh jiné oprávněné osoby (státního zástupce), v němž by byl vyjádřen souhlas s navrhovaným zánikem obviněné právnické osoby.

IV./6. K možnostem orgánů činných v trestním řízení dosáhnout obnovení právní identity obviněné právnické osoby

82. Jestliže orgány činné v trestním řízení trvaly na trestním stíhání (a odsouzení) zaniklé obviněné právnické osoby (a nechtěly zastavit trestní stíhání pro jeho nepřipustnost –

viz část IV./3. odůvodnění tohoto rozsudku), a to i přes vlastní pochybení, v jejichž důsledku nechaly vymazat obviněnou právnickou osobu z obchodního rejstříku (a tedy i zaniknout), měly dosáhnout obnovení již zaniklé právnické osoby, resp. zrušení výmazu obviněné, aby vůbec existoval subjekt, který chtějí stíhat (viz výše). Zřejmě jediným takovým přípustným a v nynějším právním řádu upraveným způsobem je institut obnovení právnické osoby upravený v § 209 odst. 1 o. z., kterého měl využít i dozorový státní zástupce, chtěl-li podat na zaniklou obviněnou právnickou osobu obžalobu. Objeví-li se totiž zájem hodný právní ochrany, soud (v daném případě rejstříkový soud) na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem (tedy i na návrh státního zástupce), podle § 209 odst. 1 o. z. zruší výmaz právnické osoby, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Kdo vede veřejný rejstřík (v daném případě rejstříkový soud), do něho podle tohoto rozhodnutí запиše obnovení právnické osoby, skutečnost, že je v likvidaci, a údaje o likvidátorovi. Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla. Státní zástupce tak mohl rejstříkovému soudu, který předtím v rozporu se zákonem (viz bod IV./9. odůvodnění tohoto rozsudku) vymazal obviněnou právnickou osobu, podle § 209 odst. 1 o. z. navrhnout její obnovu z důvodu veřejného zájmu na jejím trestním stíhání, protože byla vymazána z obchodního rejstříku na základě neplatného úkonu likvidátora podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. (jeho návrhu na vymazání obviněné z obchodního rejstříku), v rozporu se zákonným zákazem stanoveným v § 32 odst. 2 t. o. p. o. a bez svolení k zániku (výmazu z obchodního rejstříku) soudcem pro přípravné řízení podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. Neučinil-li tak státní zástupce a podal-li přesto na neexistující právnickou osobu obžalobu, neměl takový postup akceptovat ani soud prvního stupně, k němuž byla podána obžaloba, a měl podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrátit věc státnímu zástupci k došetření spočívajícímu v odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem, neboť byla podána obžaloba na již zaniklou právnickou osobu. Učinit tak měl s nastíněním výše popsané možnosti řešení nastalé situace. Soud rozhodně neměl dále pokračovat v nezákonném trestním stíhání neexistující obviněné právnické osoby, jejíž trestní stíhání je (obecně) nepřípustné a muselo by jinak být zastaveno [za přiměřeného použití § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. a § 1 odst. 2 t. o. p. o.].

83. Pokud jde o soud, na který se měl státní zástupce obrátit s návrhem na zrušení výmazu obviněné právnické osoby, pak je třeba uvést, že řízení o obnovení právnické osoby je řízením o jejím osobním stavu (v její statusové věci), které se řídí především zákonem č. 293/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „ZŘS“). V této spojitosti lze odkázat především na ustanovení § 2 písm. e) a § 85 písm. a) ZŘS (z judikatury viz též rozhodnutí k předchozí právní úpravě, a sice usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. [29 Odo 1154/2003](#), uveřejněné pod č. 43/2005 Sb. rozh. obč.). Podle § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS jsou ve statusových věcech právnických osob věcně příslušné krajské soudy a podle § 86 odst. 1 ZŘS je místně příslušný soud, u něhož je daná právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Vzhledem k neexistenci speciálního ustanovení pro právnické osoby, které již nejsou zapsány ve veřejném rejstříku (byly vymazány), je nutné použití nejbližšího ustanovení a extenzivního výkladu ustanovení § 86 odst. 1 ZŘS [viz LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 829, marginální číslo 15]. V případě vymazané právnické osoby by tedy místně příslušným soudem byl ten, u něhož byla právnická osoba zapsána před jejím výmazem. Z uvedeného vyplývá, že v posuzované věci by věcně a místně příslušným soudem pro řízení o obnovení společnosti O. T. byl Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci.

84. K vyvolání takového řízení podle § 209 odst. 1 o. z. může být nepochybně aktivně legitimován i státní zástupce. Podle § 209 odst. 1 o. z. (rejstříkový) soud zruší výmaz právnické osoby na návrh „toho, kdo osvědčí právní zájem“. Za takovou osobou lze nepochybně pokládat i státního zástupce, který jako veřejný žalobce zastupuje zájem státu na spravedlivém trestním postihu pachatelů trestné činnosti. Veřejným právním zájmem pak může být i potřeba prostého vyslovení viny pachatele – právnické osoby (a případně i jeho účinné potrestání, je-li to vůbec vzhledem k obnovení právnické osoby bez nově zjištěného majetku možné), neboť i tím lze naplňovat účel trestního řízení, jak je vymezen v § 1 tr. ř., který spočívá mimo jiné též v náležitém zjištění trestných činů, působení k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti atd. Důležité je tedy i preventivní působení trestního řízení, včetně označení určité činnosti jako trestné, a to i ve vztahu k právnickým osobám. Pokud tedy právnická osoba zanikla i v důsledku porušení ustanovení § 32 odst. 1, 2 a 3 t. o. p. o., čímž se vyhnula svému odsouzení (a případně i trestnímu postihu), jak by to mohl tvrdit státní zástupce, mohlo by jít o situaci, v níž by bylo možné osvědčit právní zájem ve smyslu shora citovaného ustanovení občanského zákoníku, a domoci se tak zrušení výmazu právnické osoby z příslušného rejstříku. Nelze proto konstatovat, že státní zástupce nemá právní nástroj, jak se domoci nápravy v případech typově obdobných posuzované věci.

č. 31

85. V obecnosti lze přisvědčit názoru, že státní zástupce může toliko vstoupit do řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob [§ 8 odst. 1 písm. i) ZŘS] a že – výkladem § 8 odst. 2 ZŘS *a contrario* – nemůže svým návrhem zahájit takové řízení. Nicméně právní úprava řízení o zrušení výmazu právnické osoby obsažená v § 209 o. z. (určení osoby aktivně legitimované) prolamuje výše uvedenou obecnou úpravu obsaženou v zákoně o zvláštních řízeních soudních ve prospěch státního zástupce jako možného navrhovatele, jak vyplývá z výše uvedených důvodů.

IV./7. K nedůvodnému ustanovení opatrovníka obviněné právnické osobě

86. Pochybení v postupu orgánů činných v trestním řízení shledal Nejvyšší soud i v komunikaci s obviněnou právnickou osobou a ustanovení opatrovníka obviněné právnické osobě. Orgány činné v trestním řízení v této věci vycházely z toho, že právnická osoba nemá žádnou osobu oprávněnou za ni v trestním řízení jednat, nadto si nepřebírala zasílanou poštu. Nejprve je třeba se vyjádřit k otázce, zda mohl či měl obviněnou právnickou osobu v trestním řízení zastupovat likvidátor obviněné Ing. M. K. Podle § 34 odst. 1 t. o. p. o. za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. Výčet osob jednajících za právnickou osobu podle občanského soudního řádu je upraven v jeho § 21 odst. 1, v němž není likvidátor uveden. Podle § 21 odst. 2 o. s. ř. se však ustanovení odstavce 1 nepoužije, stanoví-li tento nebo zvláštní zákon, že za právnickou osobu jednají jiné osoby. Jelikož podle § 193 o. z. nabývá likvidátor působnosti statutárního orgánu okamžikem svého povolání, přičemž za řádný výkon funkce likvidátor odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu, lze za osobu ve smyslu § 21 odst. 2 o. s. ř. považovat i likvidátora právnické osoby. Je však třeba mít na paměti, že činnost likvidátora (v působnosti statutárního orgánu právnické osoby) podle § 196 odst. 1 o. z. může sledovat pouze účel odpovídající povaze a cíli likvidace. Vedení předmětného trestního řízení odporovalo možnosti zániku obviněné (§ 32 odst. 2 t. o. p. o.), a tudíž mělo zabránit naplnění tohoto konečného cíle její likvidace. Obviněná (nacházející se v likvidaci) byla navíc prostřednictvím za ni jednající osoby povinna neprodleně písemně oznámit státnímu zástupci (resp. v řízení před soudem – pokud

by to bylo aktuální v tomto stadiu trestního řízení – předsedovi senátu), že budou prováděny úkony směřující k jejímu zániku, a to před provedením těchto úkonů (§ 32 odst. 1 t. o. p. o.). Tímto úkonem by přitom byl návrh na její výmaz z veřejného rejstříku, který podával likvidátor Ing. M. K. Komunikace s orgány činnými v trestním řízení měla i v tomto směru spadat pod jeho činnost jako likvidátora obviněné. Lze tedy dovodit, že i ve vztahu k trestnímu řízení mohl likvidátor působit jako zástupce právnické osoby ve smyslu § 34 odst. 1 t. o. p. o. ve spojení s § 21 odst. 2 o. s. ř., § 193 a § 196 odst. 1 o. z.

87. Je tak třeba uzavřít, že ustanovení opatrovníka obviněné ze strany soudu bylo založeno na chybném předpokladu, že za obviněnou nemůže nikdo činit úkony v trestním řízení, pokud její jednatel J. F. měl v dané trestní věci vystupovat jako svědek. V době tohoto rozhodnutí totiž už byl jmenován likvidátor Ing. M. K. s jeho výše popsaným rozsahem působnosti – mj. podle § 34 odst. 1 t. o. p. o. Možným ohrožením pro tento závěr může být situace, kdy by zájmy likvidátora byly v rozporu se zájmy právnické osoby. V takovém případě by byl podle § 21 odst. 4 o. s. ř. vyloučen z jednání za tuto právnickou osobu. Otázku, zda k takové situaci, tedy konfliktu zájmů likvidátora a obviněné, došlo ve vztahu k předmětnému trestnímu řízení, nelze posuzovat obecnou optikou, nýbrž z hlediska konkrétních okolností věci. Touto otázkou se však soud ani státní zástupce nezabývali (viz zmíněné usnesení Okresního soudu v Šumperku o ustanovení opatrovníka a v jeho rámci zmíněná výzva státního zástupce, aby si obviněná za podmínek podle § 34 odst. 4 t. o. p. o. určila osobu k provádění úkonů v dalším řízení).

88. Lze dodat, že popsaný postup zvolený orgány činnými v trestním řízení je třeba pokládat obecně za vadný, neboť za situace, kdy za obviněnou právnickou osobu mohla jednat určitá fyzická osoba, tj. likvidátor, u níž to zákon předpokládá, není (bez dalšího) odůvodněno, aby obviněné byl ustanoven opatrovník. Takový procesní postup by byl odůvodněn až tehdy, kdyby bylo zjištěno, že právnické osobě nelze doručovat písemnosti. Z obsahu spisu však vyplývá opak, neboť písemnosti byly obviněné doručovány do její datové schránky, z níž si je ovšem obviněná právnická osoba nevyzvedávala, což však lze klást k její tíži (viz přiměřeně usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 3962/14](#)). Do datové schránky právnické osoby totiž má mít zřízen přístup i likvidátor, který má též přebírat poštu doručovanou likvidované právnické osobě, protože – jak již bylo uvedeno – okamžikem svého povolání do funkce likvidátora nabyl působnosti statutárního orgánu likvidované právnické osoby. Mělo tak být jednáno s likvidátorem, který měl mít zřízen přístup k datové schránce obviněné právnické osoby. Pokud si nepřebíral opisy důležitých rozhodnutí, které bylo třeba doručit do vlastních rukou, nebo vůbec neměl přístup do datové schránky likvidované právnické osoby, resp. nevyzvedával z ní doručené dokumenty, měly se orgány činné v trestním řízení primárně obracet na něj a doručovat mu např. do jeho datové schránky anebo na adresu jeho bydliště, a to dříve, než přistoupily k ustanovení opatrovníka. Jestliže tedy za výše uvedených okolností přistoupily orgány činné v trestním řízení k ustanovení opatrovníka a zcela (bez vážného důvodu) pomíjely osobu likvidátora, který by mohl a měl zastupovat obviněnou právnickou osobu i v trestním řízení, porušily v neprospěch obviněné zákon v ustanovení § 34 odst. 5 t. o. p. o.

IV./8. K otázce komunikace orgánů činných v trestním řízení s likvidátorem
a k jeho nečinnosti

89. Pokud jde o problematiku komunikace orgánů činných v trestním řízení s likvidátorem obviněné, resp. s touto obviněnou, k níž v posuzované věci docházelo formou zaslání příslušných listin do její datové schránky, lze uvést následující. Podle § 8 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, je k přístupu do datové schránky právnické osoby oprávněn její statutární orgán nebo člen jejího statutárního orgánu. Jak je výše popsáno, likvidátor právnické osoby nabývá působnosti jejího statutárního orgánu a v tomto rozsahu má práva a povinnosti i ve vztahu k trestnímu řízení. Důsledkem toho je, že jmenovaný likvidátor měl za účelem naplnění cílů likvidace vystupovat v působnosti statutárního orgánu i ve vztahu k probíhajícímu trestnímu řízení a dokumentům, které zasílaly obviněné do její datové schránky orgány činné v trestním řízení. Z nich měl (a mohl) zjistit, že je proti ní vedeno trestní řízení a že bylo zahájeno její trestní stíhání. Lze tak shledat pochybení i na straně likvidátora, který v rámci své působnosti v rozsahu statutárního orgánu obviněné měl mít přístup do její datové schránky, z níž měl zjistit uvedenou skutečnost a na tuto měl adekvátně reagovat s ohledem na povinnost obviněné podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. Přesněji řečeno, pochybení je i na straně samotné obviněné, která prostřednictvím likvidátora nesplnila svou povinnost založenou citovaným ustanovením, aby informovala státního zástupce, že budou prováděny úkony směřující k jejímu zániku.

č. 31

90. Na uvedeném nic nemění ani to, že podle § 34 odst. 6 t. o. p. o. má osoba uvedená v § 34 odst. 1 t. o. p. o. (tedy i likvidátor právnické osoby) stejná práva a povinnosti jako obviněný. Jde totiž jen o obecné ustanovení, otázka doručování je však upravena samostatně. Obecně se doručuje přímo právnické osobě a není třeba doručovat zvláště konkrétní fyzické osobě jednající za právnickou osobu, nestanoví-li zákon výslovně jinak z nějakého zvláštního důvodu. Taková zvláštní úprava je obsažena v § 34 odst. 8 t. o. p. o., podle něž se doručuje výlučně zmocněnci nebo opatrovníkovi, má-li je právnická osoba a není-li výslovně stanoveno jinak. Jinými slovy činí-li za právnickou osobu v trestním řízení osoba uvedená v § 34 odst. 1 t. o. p. o. (tedy např. statutární orgán právnické osoby nebo i likvidátor), doručují se písemnosti zásadně pouze právnické osobě (a nikoli zástupci), naopak v případě zmocněnce podle § 34 odst. 2 t. o. p. o. nebo opatrovníka podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. zásadně pouze jim (a nikoli právnické osobě). K doručování se využívá přednostně datové schránky.

91. Návrh stěžovatele, aby Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona v neprospěch obviněné právnické osoby i v ustanovení § 32 odst. 1 t. o. p. o., není důvodný ze dvou příčin. Z citovaného ustanovení lze dovodit, že oznamovací povinnost zatěžuje obviněnou právnickou osobu, aby se předešlo – v důsledku následně realizovaných úkonů předvídaných zákonem – jejímu výmazu z příslušného rejstříku, a tím i jejímu zániku, který brání vedení trestního stíhání proti ní. V posuzované věci však bylo trestní stíhání zahájeno vůči právnické osobě v likvidaci, a již z tohoto faktu mělo být orgánům činným v trestním řízení zřejmé, že lze očekávat provádění úkonů vypočtených v uvedeném ustanovení směřujících k zániku obviněné právnické osoby. Také porušení této povinnosti obviněnou (a to i v návaznosti na zmíněná pochybení orgánů činných v trestním řízení při komunikaci s ní) bylo jednou z příčin výmazu společnosti O. T. z obchodního rejstříku a s ním spojeného jejího zániku, který brání jejímu dalšímu trestnímu stíhání. Porušení ustanovení § 32 odst. 1 t. o. p. o. tak znemožnilo další

vedení trestního řízení proti obviněné právnické osobě a uložení jakékoli sankce, což je situace příznivá pro obviněnou, takže v tomto ohledu došlo k porušení zákona v její prospěch, a to ze strany samotné obviněné (a nikoli orgánů činných v trestním řízení).

92. Pochybení v komunikaci orgánů činných v trestním řízení s likvidátorem obviněné právnické osoby byla též příčinou, proč došlo k výmazu této právnické osoby z obchodního rejstříku, a tím i k jejímu zániku. Na jedné straně pochybil sám likvidátor, pokud nepřistupoval do datové schránky (zřídil-li si do ní vůbec přístup) a neseznámil se s rozhodnutími v této trestní věci zaslanými právnické osobě jím likvidované, především pak s usnesením o zahájení trestního stíhání. Zřejmě tak ani nevěděl, že jím likvidovaná právnická osoba je trestně stíhána, a proto ani nemohl splnit své zákonné povinnosti jednak podle § 32 odst. 1 t. o. p. o. informovat státního zástupce, že hodlá navrhnout výmaz této právnické osoby, jednak podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. navrhnout soudci pro přípravné řízení svolení s jejím zánikem a jednak podle § 16 odst. 1 ZVR doložit rejstříkovému soudu spolu s návrhem na výmaz právnické osoby, že soudce pro přípravné řízení takový výmaz povolil. Na druhé straně ovšem pochybily i orgány činné v trestním řízení odpovědné za řádné vedení přípravného řízení (konkrétně policejní orgán a státní zástupce), pokud v průběhu trestního stíhání vůbec nekomunikovaly s likvidátorem, ač dobře věděly, že jsou činěny úkony směřující k likvidaci a zániku jimi stíhané právnické osoby, na likvidátora se neobrátily, nevyžadovaly jeho součinnost, nejednaly s ním jako se zástupcem obviněné právnické osoby ve smyslu § 34 odst. 1 t. o. p. o., namísto toho nechaly obviněné právnické osobě ustanovit opatrovníka, čímž též umožnily, aby likvidátor (aniž by splnil své shora uvedené povinnosti) dál pokračoval v likvidaci stíhané právnické osoby a podal návrh na její výmaz, k němuž též rejstříkový soud v rozporu s § 32 odst. 9 t. o. p. o. přistoupil (protože ani on nebyl v rozporu s § 30 odst. 1 t. o. p. o. o trestním stíhání obviněné informován a sám aktivně tuto skutečnost v rozporu s § 90 odst. 2 ZVR nezjistil – viz k tomu níže). K nápravě těchto vad nedošlo ani ze strany opatrovníka, který též nepodnikl žádné aktivní kroky směřující k dodržení zákona ze strany uvedených dalších osob a k zabránění výmazu a následnému trestnímu stíhání neexistující právnické osoby.

IV./9. K nesprávnosti postupu rejstříkového soudu

93. Jak bylo výše zmíněno (viz zejména body 77. a 91. odůvodnění tohoto rozsudku), k pochybení došlo i na straně rejstříkového soudu, který provedl výmaz obviněné právnické osoby v rozporu s ustanovením § 32 odst. 9 t. o. p. o., neboť k tomu neměl povolení soudce pro přípravné řízení vydané podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. I přes pochybení orgánů činných v trestním řízení, které nesplnily informační povinnost vůči rejstříkovému soudu podle § 30 odst. 1 t. o. p. o., jakož i přes nesplnění zákonných požadavků kladených na návrh likvidátora na výmaz právnické osoby podle § 16 odst. 1 ZVR ve spojení s jeho jednáním (objektivně) v rozporu s § 32 odst. 1 a 3 t. o. p. o., byl shledán nesprávný postup i na straně samotného rejstříkového soudu, který nesplnil své zákonné povinnosti plynoucí z § 90 odst. 2 ZVR a přistoupil k výmazu stíhané právnické osoby, ač k tomu neměl svolení trestního soudu podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. (v daném konkrétním případě soudce pro přípravné řízení). Rejstříkový soud totiž má *ex officio* (tedy z úřední povinnosti) podle § 90 odst. 2 ZVR mimo jiné také zkoumat, zda provedení zápisu nebrání probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim. Rejstříkový soud tak měl v řízení o návrhu na výmaz právnické osoby z obchodního rejstříku vlastní povinnost aktivně zjišťovat, zda proti dotčené

právní osobě není vedeno trestní stíhání neumožňující její výmaz z daného veřejného rejstříku (popřípadě zda tomu nebrání výkon uloženého trestu). Povinnost zkoumat, zda se proti dotčené právní osobě vede trestní stíhání, ohledně níž je navrhován její výmaz z veřejného rejstříku (a tedy i její zánik), zákonodárce nezážil jen na případy, kdy na její trestní stíhání předem upozorní orgány činné v trestním řízení v souladu s ustanovením § 30 odst. 1 t. o. p. o. nebo návrhové orgány v souladu s ustanovením § 16 odst. 1 ZVR, podle nějž má při podání návrhu na zápis přeměny nebo na výmaz stíhané právní osoby doložit, že trestní soud povolil takovou přeměnu nebo zánik právní osoby. V posuzované trestní věci proto lze konstatovat, že došlo nejen k nesplnění oznamovací povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení, které zahájily trestní stíhání, resp. potom návrhové orgány, ale i k selhání samotného rejstříkového soudu, který iniciativně sám nezkontroloval, zda je osoba, jíž se návrh na výmaz týká, trestně stíhána či nikoli.

IV./10. K otázce nesprávně uloženého trestu

94. Součástí argumentace stěžovatele byla i výhrada vůči trestu, který byl uložen obviněné právní osobě napadeným rozsudkem soudu prvního stupně. Ministr spravedlnosti zde namítl, že za nesprávné pokládá jednak uložení trestu uveřejnění rozsudku v obchodním rejstříku namísto jeho uveřejnění ve veřejném sdělovacím prostředku, jehož druh by soud určil, jednak i rozsah uveřejnění rozsudku stanovený soudem prvního stupně.

95. K této námitce postačí uvést, že toto vytýkané pochybení je vedlejším produktem vad, které zatížilo řízení proti obviněné právní osobě, neboť to vůbec – nepostupoval-li státní zástupce způsobem vyloženým v části IV./6. tohoto rozsudku a nedošlo-li k obnovení právní identity obviněné – nemělo vyústit (z důvodů výše vyložených) ani v podání obžaloby vůči ní, natožpak ve vydání odsuzujícího rozsudku. Ve stručnosti lze proto konstatovat, že z hlediska výhrad stěžovatele vůči uloženému trestu není třeba se k věci podrobněji vyjadřovat, a to i s ohledem na jiná ustanovení explicitně uvedená ve výroku tohoto rozsudku, která byla porušena v neprospěch obviněné právní osoby (viz dále). Úvahám stěžovatele týkajícím se výroku o trestu však lze přisvědčit a v souvislosti s nimi je třeba poukázat na závěry, které Nejvyšší soud vyslovil ve svém rozsudku ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. [5 Tz 85/2021](#), a na nichž ani velký senát trestního kolegia neshledal důvod cokoli měnit. Lze tak na uvedené rozhodnutí zcela odkázat a jen (ve shodě s ministrem spravedlnosti) stručně konstatovat následující. Obchodní rejstřík, v němž bylo obviněné uloženo rozsudek uveřejnit, je veřejným rejstříkem, do něhož se zapisují jen zákonem stanovené údaje o právnických a fyzických osobách, je informačním systémem veřejné správy vedeným rejstříkovým soudem v elektronické podobě (viz zejména § 1, § 25 a § 42 a násl. ZVR). Nelze jej považovat za veřejný sdělovací prostředek ve smyslu § 23 odst. 1, 2 t. o. p. o., kterým by mohl být tisk (noviny nebo časopisy), rozhlasové nebo televizní vysílání, nebo sdělovací prostředky dostupné prostřednictvím počítačové sítě internet apod. (více k tomu např. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 491 a násl.).

96. Naopak nelze souhlasit s názorem ministra spravedlnosti prezentovaným ve stížnosti pro porušení zákona, že by bylo nepřipustné stanovení rozsahu, v jakém má být rozsudek uveřejněn, takovým způsobem, že by byl rozsudek při uveřejnění omezen na jeho pouhou výrokovou část. Takové omezení rozsahu není nepřipustné, ustanovení § 23 odst. 1, 2 t. o. p. o.

se nijak nepříčí, je také v aplikační praxi běžně užívané, dostatečně jasné a jednoznačné, je přijímáno i odbornou literaturou (více k tomu např. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 494, 887 a 888), jakkoliv lze připustit, že částí odborné literatury (viz tamtéž) jsou soudy nabádány spíše k vytváření vlastních formulací, kterými má být veřejnost stručně a pro laiky pochopitelně informována o odsouzení právnické osoby.

V.

Závěrečné shrnutí a způsob rozhodnutí o podané stížnosti

97. Z důvodů výše vyložených dospěl Nejvyšší soud k závěru o opodstatněnosti podané stížnosti pro porušení zákona, byť v jednotlivostech, tj. co do příslušných ustanovení zákona, jejichž porušení je třeba vyslovit, se s ní zčásti rozešel. Jak již bylo uvedeno, v důsledku závažných pochybení, jichž se dopustily všechny orgány činné v trestním řízení, které se na vedení trestního stíhání obviněné podílely, jakož i další orgány veřejné moci a subjekty trestního řízení, došlo k tomu, že byla trestně stíhána a nakonec i pravomocně odsouzena neexistující právnická osoba, která v době svého odsouzení byla vymazána z obchodního rejstříku, a tedy i zaniklá. Nemělo totiž být vůbec připuštěno, aby právnická osoba v průběhu trestního stíhání zanikla, došlo-li již (přes sérii vadných postupů) k výmazu obviněné právnické osoby z obchodního rejstříku, nemělo být dále pokračováno v trestním stíhání, které mělo být zastaveno, anebo mělo být dosaženo zrušení výmazu obviněné právnické osoby, resp. její obnovy, byl-li dán na vyslovení její viny vážný právní zájem (např. byla-li potřeba informovat veřejnost o daném trestném činu a působit tak na ni preventivně i do budoucna k zamezení tohoto sociálně škodlivého jevu).

98. Jak již bylo rozvedeno výše, pochybení v procesním postupu při vedení trestního stíhání proti obviněné právnické osobě bylo identifikováno

- u policejního orgánu a projevilo se

- a) selháním v komunikaci s likvidátorem obviněné právnické osoby,
- b) nesplněním informační povinnosti vůči rejstříkovému soudu podle § 30 t. o. p. o., případně
- c) nenavržením zastavení trestního stíhání státnímu zástupci podle § 166 odst. 3 tr. ř., jelikož byla dána okolnost podle § 172 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. (za užití § 1 odst. 2 t. o. p. o.), anebo nenavržením státnímu zástupci podání návrhu na obnovu obviněné právnické osoby podle § 209 odst. 1 o. z.,

- u státního zástupce a projevilo se

- a) nevykonáváním dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ze strany policejního orgánu, který zahájil trestní stíhání, konkrétně především neuložením mu povinnosti informovat rejstříkový soud o zahájení trestního stíhání (a to ani při prvním zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání, ani při pozdějších úkonech činěných v dané věci),

b) akceptováním podnětu policejního orgánu a podáním návrhu na ustanovení opatrovníka obviněné právnické osobě soudcem pro přípravné řízení,

c) nezabráněním zániku stíhané právnické osoby, tedy jejího výmazu z obchodního rejstříku, byl-li dán veřejný zájem na vyslovení její viny a jejím případném potrestání,

d) následným vlastním posouzením statusové otázky existence právnické osoby v rozporu s ustanovením § 9 odst. 1 a 2 tr. ř., ačkoliv měl

a. buď iniciovat řízení o její obnově, resp. zrušení jejího výmazu podle § 209 odst. 1 o. z., shledal-li na vyslovení viny obviněné a jejím případném potrestání vážný právní zájem,

b. nebo trestní stíhání zastavit podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. jako nepřipustné za přiměřeného použití § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. (s odkazem na § 1 odst. 2 t. o. p. o.), pokud takový vážný právní zájem neshledal,

e) pokračováním v nepřipustném trestním stíhání zaniklé obviněné právnické osoby a podáním obžaloby na ni,

- u soudu (rozhodujícího v trestním řízení) a projevilo se tím, že

a) v přípravném řízení jmenoval soudce pro přípravné řízení obviněné právnické osobě opatrovníka z důvodu uvedeného v § 34 odst. 4 t. o. p. o., aniž by ověřil, zda obviněnou nemůže zastupovat soudem ustanovený likvidátor jako zástupce právnické osoby podle § 34 odst. 1 t. o. p. o.,

b) soud, k němuž byla podána obžaloba státním zástupcem, nijak nereagoval na předchozí pochybení státního zástupce, který podal obžalobu na neexistující (zaniklou) právnickou osobu, předseda senátu nenařídil předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. e) tr. ř. a soud tak ani nerozhodl o vrácení věci k došetření státnímu zástupci podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. k nápravě shora uvedených vad, které nebylo možno zhojit v řízení před soudem, především k zásadnímu učinění rozhodnutí, zda má být právnická osoba obnovena z důvodu vážného veřejného zájmu na vyslovení její viny, anebo je namíste trestní stíhání zastavit pro nepřipustnost,

c) zopakoval pochybení státního zástupce a sám si posoudil statusovou otázku týkající se právnické osoby v rozporu s § 9 odst. 1 a 2 tr. ř.,

d) připustil tak pokračování v trestním stíhání neexistujícího subjektu – obviněné právnické osoby, nerozhodl o zastavení trestního stíhání obviněné právnické osoby, a to ani v rámci předběžného projednání obžaloby podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. za užití § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř., ani v hlavním líčení podle § 223 odst. 1 tr. ř., resp. mimo něj podle § 231 odst. 1 tr. ř. za užití

§ 223 odst. 1 tr. ř., a to z důvodu jeho nepřípustnosti za přiměřeného užití § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř.,

- u rejstříkového soudu a projevilo se tím že

sám aktivně nezjišťoval, zda není vedeno trestní stíhání právnické osoby, ohledně níž její likvidátor navrhoval výmaz z veřejného rejstříku, které by bránilo zápisu navrženého výmazu, ačkoliv mu tuto povinnost ukládá ustanovení § 90 odst. 2 ZVR,

- u jmenovaného likvidátora obchodní společnosti O. T. a projevilo se tím, že

a) ignoroval dokumenty zasílané orgány činnými v trestním řízení do datové schránky obviněné právnické osoby, ačkoliv do ní měl mít přístup podle § 8 odst. 3 zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, přestože ve vztahu k trestnímu řízení měl vystupovat jako osoba činící za obviněnou právnickou osobu úkony ve smyslu § 34 odst. 1 t. o. p. o.,

b) v rozporu s ustanovením § 32 odst. 1 t. o. p. o. neprodleně písemně neinformoval státního zástupce o tom, že hodlá podat návrh na výmaz obchodní společnosti O. T. z obchodního rejstříku,

c) v návaznosti na to nepožádal o svolení k výmazu této právnické osoby podle § 32 odst. 3 t. o. p. o. soudce pro přípravné řízení,

d) a při podání návrhu rejstříkovému soudu podle § 16 odst. 1 ZVR nedoložil, že trestní soud (soudce pro přípravné řízení) povolil zánik právnické osoby, vůči níž bylo vedeno trestní stíhání,

- u ustanoveného opatrovníka obviněné právnické osoby – obchodní společnosti O. T. a projevilo se tím, že

a) se nezajímal o průběh likvidace obviněné a nespojil se s jejím likvidátorem,

b) neupozornil orgány činné v trestním řízení na zánik právnické osoby a nepřípustnost jejího dalšího trestního stíhání a jejího odsouzení, proti němuž ani nebrojil opravným prostředkem.

99. Lze tak shrnout, že v daném trestním řízení došlo zejména ze strany orgánů činných v trestním řízení k závažným procesním pochybením při trestním stíhání obviněné. Předně orgány činné v trestním řízení porušily celou řadu shora uvedených ustanovení, která jsou v právním řádu dána proto, aby se obviněná právnická osoba nemohla vyhnout trestnímu řízení a jeho možného výsledku v podobě odsouzení a účinnému potrestání tím, že bude zrušena, přeměněna nebo dokonce zanikne. Konkrétně měly orgány činné v přípravném řízení zajistit informování rejstříkového soudu o trestním stíhání obviněné právnické osoby, což neučinily, nečinily ani další aktivní kroky, které by měly jejímu zániku zabránit, ač si byly dobře vědomy její probíhající likvidace. Pokud již tímto opomenutím připustily její zánik, neměly dále pokračovat v jejím trestním stíhání, a to dokonce po

předchozím nezákonném vlastním posouzení předběžné statusové otázky, ale měly buď vyvolat řízení o obnově právnické osoby (vlastně dosáhnout zrušení jejího výmazu), anebo měly nepřípustné trestní stíhání zastavit. K nápravě těchto pochybení nedošlo ani v řízení před soudem, který sérii těchto procesních vad završil odsouzením neexistující (zaniklé) právnické osoby, které navíc uložil nevykonatelný a nepřípustně konkretizovaný druh trestu.

100. Pokud nedošlo k vydání rozhodnutí o zastavení trestního stíhání obviněné ze strany policejního orgánu, resp. ani dozorujícího státního zástupce (aniž by učinil kroky k obnově její právní identity) ve stadiu přípravného řízení a stejně tak nedošlo k zastavení jejího trestního stíhání ani ve stadiu soudního řízení soudem rozhodujícím o podané obžalobě (zde při odhlédnutí od možnosti rozhodnout o vrácení věci státnímu zástupci k došetření – viz výše), pak je nutno konstatovat, že v neprospěch obviněné byl porušen zákon primárně v ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř., které mělo být užito přiměřeně podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. Další závažná vada, která měla za důsledek pokračování v trestním stíhání obviněné v situaci, kdy pro takový procesní postup nebyly splněny zákonem předvídané okolnosti (protože jde o tzv. non-subjekt), byla zjištěna v nerespektování ustanovení § 9 odst. 2 tr. ř. státním zástupcem a soudem prvního stupně. Porušení tohoto ustanovení se projevilo rovněž v neprospěch obviněné právnické osoby. Stejným způsobem bylo vyhodnoceno i porušení zákona v ustanovení § 34 odst. 5 t. o. p. o., neboť ustanovením opatrovníka, s nímž posléze jednaly orgány činné v trestním řízení, byl jmenovaný likvidátor zbaven možnosti realizovat práva náležející obviněné právnické osobě.

č. 31

101. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že zákon byl porušen v neprospěch obviněné právnické osoby ve shora zmíněných ustanoveních, tj. v § 9 odst. 2 tr. ř. a § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. a § 34 odst. 5 t. o. p. o. Nepovažoval za nezbytné ve výroku svého rozsudku vyslovit, že zákon byl porušen v neprospěch obviněné i v ustanovení § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, jak navrhoval ministr spravedlnost, neboť toto porušení, jehož se soud dopustil, navazuje na porušení ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř., které je v dané souvislosti primární a rozhodující. Naopak porušení zákona ve prospěch obviněné zjistil Nejvyšší soud při užití ustanovení § 32 odst. 2, 4 t. o. p. o., a to v tom stadiu řízení, v němž mělo být ustanovení o nepřípustnosti trestního stíhání obviněné použito, a proto závěr o jeho porušení včlenil do výroku svého rozsudku.

102. V návaznosti na tento výrok Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. rozhodl o zrušení rozsudku Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 4 T 87/2017, a to v celé jeho části týkající se obviněné právnické osoby – společnosti O. T. Současně zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

103. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nápravy zjištěných vad lze docílit již v řízení o stížnosti pro porušení zákona, a tedy rozhodnutím vydaným za splnění podmínek § 271 odst. 1 tr. ř. Specifikum právní úpravy umožňuje, aby trestní stíhání obviněné bylo obnoveno (viz výše část IV./6. odůvodnění tohoto rozsudku), a proto by proti použití § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. bylo možno vznést takto zaměřenou námitku. Především však došlo ke zrušení odsuzujícího rozsudku z podnětu stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku podaného ve prospěch obviněné právnické osoby, přičemž bylo konstatováno porušení

ustanovení právního řádu při jejím odsouzení v její neprospěch. Proto by se mělo i ohledně obviněné právnické osoby podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. přiměřeně uplatnit i ustanovení týkající se zemřelé fyzické osoby obsažené v § 275 odst. 1 tr. ř., podle něž nelze navazující trestní stíhání (po zrušení napadeného meritorního rozhodnutí) zastavit jen proto, že obviněný zemřel, resp. že právnická osoba zanikla. Shora bylo obsáhle vysvětleno, že i toto procesní ustanovení se může přiměřeně užít na zaniklou právnickou osobu. Při současném konstatování porušení zákona v neprospěch obviněné právnické osoby v řízení o stížnosti pro porušení zákona tedy nelze zastavit navazující další trestní stíhání jen proto, že právnická osoba zanikla.

104. Přesto se nejeví účelné a potřebné další vedení trestního stíhání, při kterém by docházelo jen k dalšímu zatěžování orgánů veřejné moci, a to nejen orgánů činných v trestním řízení, ale též civilních soudů. Nejprve by totiž musel státní zástupce podat návrh na obnovu zaniklé obviněné právnické osoby – společnosti O. T., musel by prokázat vážný právní zájem na její obnově (který ani sám Nejvyšší soud, jak bude ještě zdůvodněno, neshledal), teprve pak by mohl znovu podat obžalobu na obnovenou právnickou osobou, pokud by v civilním řízení o obnově podle § 209 odst. 1 o. z. jako navrhovatel uspěl. Pak by muselo proběhnout znovu hlavní líčení, v němž by mohla být znovu vyslovena vina obviněné právnické osoby. Problematické by ovšem bylo její jakékoliv potrestání, pokud by neměla žádný nově se objevivší majetek, nadto by soud byl limitován i zákazem přísnějšího potrestání (ve smyslu zákazu *reformationis in peius* podle § 273 tr. ř.), přičemž původní pravomocně uložený trest byl ve své podstatě nepřipustný co do druhu sdělovacího prostředku (viz bod IV./10. odůvodnění tohoto rozsudku) a stanovení jakéhokoliv veřejného sdělovacího prostředku (namísto dříve uloženého nepřipustného obchodního rejstříku) by bylo zřejmě vždy zhoršením postavení obviněné, která by nadto ani neměla prostředky na jeho vykonání. Nejvyšší soud neshledává ani žádný vážný právní zájem na vyslovení viny nyní neexistující právnické osoby trestným činem podvodu, který jí byl v tomto řízení kladen za vinu. To vše vedlo Nejvyšší soud k závěru, že není dán veřejný zájem na dalším trestním stíhání zaniklé obviněné právnické osoby, která navíc již v době zahájení trestního stíhání byla v podstatě tzv. prázdnou schránkou bez jakéhokoliv majetku, rejstříkový soud rozhodl o jejím zrušení s likvidací a byl ustanoven její likvidátor. K této likvidaci následně také skutečně došlo a právnická osoba byla vymazána z obchodního rejstříku. Za této situace by bylo jakékoliv další vedení trestního stíhání naprosto neefektivní, zbytečné a pouze zatěžující orgány činné v trestním řízení, které by navíc musely na ně vynaložit nemalé prostředky. Vždyť vlastně i netrestní (a mnohem hospodárnější) cestou bylo dosaženo výsledku, který je srovnatelný s formálně nejtěžším možným trestem, který lze obviněné právnické osobě uložit v trestním řízení, a sice trestu zrušení právnické osoby ve smyslu § 16 t. o. p. o. Nejvyšší soud proto rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněné právnické osoby – společnosti O. T. za analogického užití § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř., jelikož vedení dalšího trestního stíhání pokládá za neúčelné, resp. účelu trestního řízení již bylo dosaženo.

č. 32

Spáchání trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku je podmíněno mimo jiné záměrem dosáhnout zisku z neoprávněně vykonávané činnosti. Na takový záměr pachatele lze usuzovat i z objektivních okolností, zejména z charakteru a četnosti neoprávněně provozované činnosti, doby jejího vykonávání, okruhu osob, vůči nimž směřovala, inzerce nabídek, nákladů na ni vynaložených, přijímaných plateb apod.

Neoprávněné podnikání

§ 251 odst. 1 tr. zákoníku

č. 32

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. [5 Tdo 1012/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.1012.2022.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného J. D. podané proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 6. 2022, sp. zn. 7 To 101/2022, ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 50 T 192/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Obviněný J. D. byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 28. 2. 2022, sp. zn. 50 T 192/2021, uznán vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Za to mu byl podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 48 měsíců. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložen peněžitý trest v počtu 90 denních sazeb při výši denní sazby 1 600 Kč, tedy v celkové výměře 144 000 Kč. Podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku bylo stanoveno, že peněžitý trest bude zaplacen ve 48 splátkách po 3 000 Kč měsíčně, přičemž výhoda splátek peněžitého trestu odpadne, pokud nebude dílčí splátka včas splacena.

2. Proti citovanému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný J. D. odvolání, které Městský soud v Praze podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

3. Skutku, jímž byl uznán vinným, se obviněný dopustil tím, že nejméně v období od 5. 1. 2016 do 17. 10. 2019 nabízel nejméně na internetových stránkách XY, jejichž je vlastníkem a za jejichž obsah odpovídá, pod hlavičkou R. C. P. I. několik expedicí ročně pro více osob do zahraničí, které trvaly několik dní a byly organizovaně realizovány v daných termínech s dopravou autobusem, přičemž poskytování takových služeb je srovnatelné s definicí zájezdu podle § 1b zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 159/1999 Sb.“), přičemž tyto expedice nabízel prostřednictvím webových stránek široké veřejnosti, ačkoli k poskytování takovýchto služeb je nezbytné živnostenské oprávnění podle

§ 10 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živnostenský zákon“), a rovněž také živnostenské oprávnění koncesované podle § 27 živnostenského zákona. Obviněný přitom nemá toto živnostenské oprávnění zřízeno.

II.

Dovolání obviněného

4. Proti usnesení Městského soudu v Praze podal obviněný J. D. prostřednictvím své obhájkyňe dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř.

5. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl podle obviněného naplněn tím, že soudy nižších stupňů dospěly k nesprávnému skutkovému závěru, že jeho činnost směřovala k získání trvalého zdroje peněžních příjmů, přičemž tento účel je definičním znakem podnikání jak ve smyslu § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), tak § 2 živnostenského zákona. Z provedených důkazů podle přesvědčení obviněného neplyne jednoznačný závěr, že jeho cílem bylo generovat zisk z činnosti, kterou provozoval způsobem odpovídajícím pojmu podnikání. Podle názoru obviněného skutková zjištění soudů nižších stupňů ohledně naplnění znaku „účelu dosažení zisku“ jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Soudy nižších stupňů provedly pouze orientační kalkulaci, jak mělo být s finančními prostředky získanými od účastníků expedice naloženo, přitom se zcela nedostatečně vypořádaly s námitkami obviněného, který poukazoval i na jiné náklady kromě dopravy, které je třeba na expedici vynaložit, a na základě tohoto orientačního výpočtu dospěly k závěru, že obviněný pořádáním expedic získával finanční prostředky, a že tedy byla jeho činnost motivována dosažením zisku. Takový závěr soudů nižších stupňů však neodpovídá provedeným důkazům, naopak je s jejich obsahem ve zjevném rozporu.

6. Nesprávné hmotněprávní posouzení, které by naplnilo dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pak obviněný spatřoval ve třech skutečnostech. Soudy nižších stupňů podle jeho názoru nesprávně právně posoudily navazující hmotněprávní normu jiného právního odvětví, a to zákona č. 159/1999 Sb., neboť uvedly, že obviněný nabízel služby srovnatelné se zákonnou definicí zájezdu ve smyslu ustanovení § 1b citovaného zákona. Podle výroku o vině se měl obviněný trestné činnosti dopouštět v období nejméně od 5. 1. 2016 do 17. 10. 2019, přičemž podle znění ustanovení § 1b zákona č. 159/1999 Sb., ve znění účinném do 30. 6. 2018, nebyl zájezdem soubor služeb cestovního ruchu, jehož nabídka a prodej nesplňovaly znaky živnostenského podnikání. Novelou zákona účinnou od 1. 7. 2018 pak bylo do zákona včleněno nové ustanovení § 1 odst. 2 písm. b), podle něhož se zákon nevztahuje na zájezdy nebo spojené cestovní služby, jejichž nabízení, prodej nebo zprostředkování není činností vykonávanou podnikatelským způsobem. V období od 5. 1. 2016 do 30. 6. 2018 tedy činnost obviněného definici zájezdu nenaplňovala a od 1. 7. 2018. do 17. 10. 2019 se na jeho situaci obviněného podle jeho přesvědčení neaplikoval zákon č. 159/1999 Sb.

7. K nesprávnému hmotněprávnímu posouzení podle obviněného došlo rovněž při stanovení druhu a výměry trestu ve smyslu § 39 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 68 odst. 3 tr. zákoníku, neboť soudy nižších stupňů nesprávně posoudily jeho osobní, majetkové a jiné (zejména zdravotní) poměry a uložily mu zcela nesprávný druh a výměru trestu. Podle obviněného soud prvního stupně dostatečně nezohlednil jeho nepříznivý zdravotní stav,

protože obviněný trpí počínající Alzheimerovou demencí a mozkovou atrofií a je invalidou I. stupně. Obviněný namítl, že doložil skutečnost, že jeho jediným příjmem je dávka pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí) a dávka státní sociální podpory (příspěvek na bydlení), je v trvalé pracovní neschopnosti, přičemž není ani možnost zlepšení jeho zdravotního stavu v budoucnosti. Obviněný uvedl, že měsíčně pobírá dávky ve výši přibližně 3 600 Kč, a tedy nemůže zaplatit uložený peněžité trest s výší jedné měsíční splátky 3 000 Kč.

8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. byl podle obviněného rovněž naplněn markantním porušením jeho práva na spravedlivý proces. K naplnění tohoto dovolacího důvodu totiž může dojít i v případě extrémního porušení procesních práv obviněného, pokud je zjevné, že takové porušení práva na spravedlivý proces ovlivnilo hmotněprávní kvalifikaci skutku. V této souvislosti poukázal obviněný na zásadu presumpce nevinny vyjádřenou v ustanovení § 2 odst. 2 tr. ř. a s ní úzce spjatou zásadu materiální pravdy a zásadu *in dubio pro reo*. Jejich porušení spatřoval v tom, že na základě provedeného dokazování nebylo možné učinit jednoznačný závěr v otázce jeho snahy o dosažení zisku činností, která je mu kladena za vinu, přičemž prokázání této skutečnosti je klíčové pro rozhodnutí o jeho vině. V této souvislosti obviněný poukázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. [II. ÚS 226/06](#).

9. Podle názoru obviněného mu byl rovněž uložen trest, který zákon nepřipouští, čímž byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Obviněnému uložený peněžité trest je podle něj nedobytný, přičemž uložení takového trestu ustanovení § 68 odst. 6 tr. zákoníku nepřipouští. V této souvislosti odkázal obviněný na svou argumentaci ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. uvedenou výše, v níž namítal, že soudy nižších stupňů nesprávně hmotněprávně posoudily jeho majetkové poměry. Obviněný zopakoval, že s ohledem na jeho poměry, nepříznivý zdravotní stav a trvalou pracovní neschopnost je zřejmé, že nebude schopen zaplatit jemu uložený peněžité trest, aniž by upadl do dluhové pasti nebo si peněžní prostředky na splnění peněžitého trestu opatřil trestnou činností.

10. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně podle § 265k tr. ř. zrušil, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, a podle § 265l tr. ř. věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 9 k novému projednání a rozhodnutí, případně aby Nejvyšší soud sám rozhodl podle § 265m odst. 1 tr. ř. tak, že obviněného podle § 226 písm. c) tr. ř. zproští obžaloby.

III.

Vyjádření k dovolání

11. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Námitky, které obviněný podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle státního zástupce pouze napadají rozsah provedeného dokazování a jeho hodnocení soudy nižších stupňů. V této souvislosti připomenul, že dokazování je doménou soudu prvního stupně a ani po zakotvení nového dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. není úkolem Nejvyššího soudu hodnotit provedené důkazy, nýbrž pouze napravit nejzávažnější procesní vady při zjišťování skutkového stavu. V dovolání obviněného navíc není identifikován zjevný, natož extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a rozhodnými skutkovými zjištěními.

K problematice zohlednění dalších výdajů expedic odkázal státní zástupce na body 7. až 9. odůvodnění usnesení Městského soudu v Praze, který se s námitkami obviněného dostatečně vypořádal. Nad rámec argumentace Městského soudu v Praze státní zástupce připomenul, že expedice mohly být pořádány za nižší cenu, než je běžné, i proto, že obviněný neplatil daně, nevedl účetnictví, nebyl pojištěn a nedodržoval další požadavky kladené právními předpisy na provoz cestovní kanceláře. V řízení nedošlo ani k porušení zásady *in dubio pro reo*, podnikatelské aktivity obviněného byly spolehlivě prokázány.

12. Podle státního zástupce lze pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. podřadit námitky týkající se nenaplnění služeb srovnatelných s definicí zájezdu, avšak argumentace obviněného nebyla správná ani z formálního, ani z obsahového hlediska. Odkaz obviněného na ustanovení § 3 písm. b) zákona č. 159/1999 Sb., nebyl správný, obviněný poukazoval na ustanovení § 1 odst. 3 písm. b) tohoto zákona, přičemž pominul, že pozitivní definice zájezdu nebyla zakotvena v tomto zákoně, ale v ustanovení § 2522 o. z. Pokud jde o obsahové hledisko námítky, argumentace obviněného je vyloučena zjištěním o charakteru podnikání, na které se vztahoval režim živnostenského zákona. Zájezd nesměl nabízet svým jménem jiný subjekt než cestovní kancelář, jak vyplývá z § 2 odst. 1 zákona č. 159/1999 Sb., který byl v meritu dotčené pasáže účinný i v období předcházejícím, pokrýval tedy celý časový úsek páchání skutku od ledna 2016. Předmět podnikání koncesované živnosti rozdělila novela tohoto zákona provedená zákonem č. 111/2018 Sb. na část týkající se cestovní kanceláře a na část týkající se cestovní agentury. Obviněný ani před touto novelizací zákona č. 159/1999 Sb. nedisponoval žádným oprávněním k provozování živnosti opravňujícím jej k realizaci předmětných zájezdů a s nimi spojených služeb. Pokud proto zájezdy organizoval, činil tak neoprávněně, neboť pouze v rámci koncesované živnosti cestovní kanceláře je garantována ochrana zákazníka jako spotřebitele.

13. Státní zástupce nepřisvědčil ani námitkám obviněného vůči uloženému peněžitému trestu. Dovolání není určeno ke korekcím trestů z hlediska jejich přiměřenosti, pouze k nápravě nejzávažnějších pochybení. Nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 37 až § 39 tr. zákoníku nelze v dovolání namítat prostřednictvím žádného dovolacího důvodu, námitky obviněného proti přiměřenosti trestu tedy nemohou být relevantně uplatněny v rámci žádného dovolacího důvodu. Námitka zřejmé nedobytnosti uloženého peněžitého trestu odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. v jeho první alternativně, avšak státní zástupce neshledal tuto námitku opodstatněnou. Soud prvního stupně se osobními a majetkovými poměry obviněného i dobytostí peněžitého trestu zabýval, přičemž konstatoval, že obviněný svůj reálný stav majetkových poměrů zastíral. Rovněž navzdory své pracovní neschopnosti i v době rozhodování soudu nadále pokračoval v nelegální činnosti v oblasti cestovního ruchu. S ohledem na finanční situaci obviněného soud prvního stupně navíc obviněnému stanovil splátky po částce 3 000 Kč měsíčně.

14. Na základě výše uvedeného státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a učinil tak v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Současně podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. vyslovil souhlas s tím, aby Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání i jiné než navrhované rozhodnutí.

IV.**Posouzení důvodnosti dovolání**

a) Obecná východiska

15. Nejvyšší soud shledal, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

16. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání nelze podat z jakéhokoli důvodu, ale výhradně na základě některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl v dovolání označen, ale je třeba, aby konkrétní námitky dovolatele takovému důvodu svým obsahem odpovídaly. V opačném případě, tj. pokud obsahem dovolání je pouze formální odkaz na některý z vyjmenovaných dovolacích důvodů, aniž by bylo možné podřadit uplatněné výhrady takovému důvodu či důvodům, Nejvyšší soud dovolání zpravidla odmítne podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2002, sp. zn. [5 Tdo 482/2002](#), uveřejněné pod T 420 ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha; usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#), nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. [II. ÚS 68/11](#)).

17. Obviněný opřel své dovolání o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř. Dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno podat v případě, kdy rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

18. Obecně lze uvést, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je naplněn, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno

jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

19. Dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je možno podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným.

20. S ohledem na skutečnost, že Městský soud Praze jako soud odvolací zamítl podle § 256 tr. ř. odvolání obviněného jako nedůvodné, měl obviněný uplatnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě, nicméně tato skutečnost sama o sobě nebyla důvodem pro odmítnutí dovolání obviněného, jak bude dále vysvětleno.

č. 32

b) K námitkám obviněného

21. Obviněný J. D. ve svém dovolání uplatnil ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. námitky, které jsou z velké části pouhým opakováním jeho dosavadní obhajoby, se kterou se soudy prvního i druhého stupně v odůvodnění svých rozhodnutí přesvědčivě a v souladu s principy formální logiky vypořádaly a vysvětlily, na podkladě jakých provedených důkazů dospěly k závěru o vině obviněného. Námitka obviněného fakticky spočívala pouze v tom, že podle jeho názoru soudy nižších stupňů nesprávně dovodily, že účelem činnosti, která je mu kladena za vinu, bylo dosažení zisku. Neuvedl však, který konkrétní důkaz je s takovým závěrem ve zjevném rozporu, pouze podle něj nemůže provedené dokazování jednoznačně svědčit o jeho záměru dosahovat uvedenou činností zisk a soudy nižších stupňů se nedostatečně vypořádaly s jeho argumentací, že musel vynaložit i jiné náklady, než které vzaly v úvahu při rámcovém výpočtu výše jeho zisku. Takto uplatněné námitky však nejsou způsobilé naplnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani žádný jiný dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1, odst. 2 tr. ř. Jak již bylo uvedeno výše, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn při existenci zjevného rozporu rozhodných skutkových zjištění s provedenými důkazy. Obviněný však ve svém dovolání neuvedl, v čem konkrétně takový rozpor spatřoval a jaký provedený důkaz byl ve zjevném rozporu s učiněnými skutkovými zjištěními. Dovolací námitky tak představují pouze polemiku se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů, kterým obviněný vytkl způsob, jímž hodnotily provedené důkazy. V tomto směru je třeba připomenout, že provádění dokazování a hodnocení provedených důkazů je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání.

22. Jak je již výše uvedeno, Nejvyšší soud je v dovolacím řízení zásadně vázán skutkovými zjištěními soudů, které ve věci rozhodovaly, pokud jejich závěry odpovídají provedenému dokazování a představují logický výsledek jejich hodnotících úvah. Soudy nižších stupňů závěr o vině obviněného učinily na základě provedených důkazů, které hodnotily v souladu s pravidly uvedenými v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Při tomto hodnocení se nedopustily žádné deformace v interpretaci obsahu hodnocených důkazů, ani se neopomenuly některým pro rozhodnutí významným důkazem zabývat. Přitom rozsah provedeného dokazování odpovídá požadavkům ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

23. Nad rámec uvedeného lze připomenout, že nelze přesně určit částku, kterou obviněný neoprávněným podnikáním získal, jelikož nevedl řádné účetnictví. Pojem „větší rozsah“ podnikání však není určován podle výše zisku, ale podle rozsahu samotné provozované činnosti. Konkrétní zisk tak není třeba určit přesně, postačí rámcové zjištění z hlediska rozsahu provozované neoprávněné činnosti s ohledem na četnost expedic, okruh lidí, vůči nimž nabídka účasti na expedici směřovala apod. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. [5 Tdo 776/2011](#)). Ziskuchtivý záměr obviněného soudy nižších stupňů dovodily rámcovým výpočtem, v němž vzaly v úvahu náklady nutné k pořádání expedic a částky, které obviněný od účastníků vybíral. Závěr, že obviněný výpravy pořádal za účelem dosažení zisku, potvrzovalo i to, že pravidelně požadoval dodatečné platby z důvodu „mimořádného“ navýšení nákladů na dopravu, ačkoliv samotná pravidelnost plateb jejich mimořádnost vylučuje, a rovněž podle dopravce k žádnému takovému navýšení nákladů nedošlo. Soudy nižších stupňů navíc nedospěly k závěru o záměru obviněného dosahovat uvedenou činností zisk pouze na základě orientačního výpočtu jeho zisku, ale i na základě povahy jednání obviněného, který expedice nenabízel pouze skupině přátel či členům klubu, jak tvrdil, ale inzeroval nabídku expedic široké veřejnosti na webových stránkách, na Facebooku či vylepením plakátů na autobusovou zastávku, přičemž účastníci výprav se před jejich uskutečněním neznali ani s obviněným, ani s dalšími účastníky. Soudům nižších stupňů tedy nelze v jejich postupu a závěrech nic vytknout.

č. 32

24. Pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. by bylo (s určitou mírou tolerance) možné podřadit námitky obviněného ve vztahu k naplnění definice zájezdu podle § 1b zákona č. 159/1999 Sb. Uvedené námitky však obviněný založil na jiném skutkovém stavu, než jaký byl zjištěn soudy obou stupňů. Námitky obviněného vycházely z předpokladu, že jeho činnost nesplňovala znaky živnostenského podnikání (ve vztahu k právní úpravě účinné do 30. 6. 2018) a nebyla vykonávána podnikatelským způsobem (ve vztahu k právní úpravě účinné v období od 1. 7. 2018). Tato argumentace je však vystavěna na skutkovém stavu založeném na vlastní interpretaci provedených důkazů obviněným. Jak již bylo výše uvedeno, soudy nižších stupňů dospěly ke správnému závěru, že činnost obviněného byla provozovaná za účelem dosažení zisku, splňovala zákonné znaky podnikání ve smyslu § 420 o. z. i živnosti ve smyslu § 2 živnostenského zákona, a tedy služby, které nabízel, byly srovnatelné se zákonnou definicí zájezdu podle § 1b zákona č. 159/1999 Sb., jak uvedly soudy nižších stupňů.

25. Zcela mimo uvedený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. pak se nacházejí námitky obviněného ohledně porušení zásady *in dubio pro reo*. Soudy nižších stupňů zcela oprávněně neměly pochybnosti o vině obviněného, proto nemohly mít ani důvod postupovat podle pravidla v pochybnostech ve prospěch obviněného. Pokud hodnotily provedené důkazy odlišným způsobem než obviněný, neznamená tato skutečnost automaticky porušení zásady volného hodnocení důkazů ani porušení zásady *in dubio pro reo*. Uvedené pravidlo vychází ze zásady presumpce nevinny zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a § 2 odst. 2 tr. ř., a má tudíž procesní charakter, což zvolený dovolací důvod, ale ani žádný jiný z důvodů dovolání taxativně vyjmenovaných v § 265b odst. 1, odst. 2 tr. ř. nepřipouští. Konkrétní výhrady přitom byly založeny na vlastním náhledu obviněného na způsob provedení činu, který se odlišuje od skutkových zjištění soudů. Jak již bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud je zásadně vázán konečným skutkovým zjištěním, které ve věci učinily soudy nižších stupňů a které vyplývá z výsledků dokazování. Nejvyšší soud bez ohledu na ryze procesní povahu této

zásady připomíná, že se uplatňuje v procesu vyhodnocení důkazů, a to především v situacích, v nichž některé z nich vyvracejí tvrzení obžaloby, a tedy zpochybňují vinu obviněného. V posuzované věci nevyplývají z výsledků dokazování žádné významné rozpory mezi obsahem jednotlivých důkazních prostředků. Soudy prvního i druhého stupně se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, na jehož základě mohly učinit skutkové závěry, které nalezly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně.

26. Podle obviněného se soudy nižších stupňů dopustily nesprávného hmotněprávního posouzení rovněž při ukládání trestu, když nesprávně hodnotily jeho osobní, majetkové a zdravotní poměry. Nejvyšší soud k této problematice pouze stručně uvádí, že z důvodů, které mají základ v otázce přiměřenosti uloženého trestu, Nejvyšší soud zásadně nezasahuje do rozhodnutí soudů nižších stupňů. Výrok o trestu lze napadnout především prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., a to pouze pokud došlo k uložení takového trestu, který zákon nepřipouští, anebo k uložení trestu ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nepřiměřenosti trestu, tedy v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména v nesprávném vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. [11 Tdo 530/2002](#), publikované pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.).

27. Naproti tomu námitka obviněného o zřejmé nedobytnosti uloženého peněžitého odpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. v jeho první alternativě, tj. že byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. [7 Tdo 702/2017](#), publikované pod č. 9/2018 Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud se však s argumentací obviněného neztotožnil. Uvažuje-li soud o uložení peněžitého trestu, je povinen si opatřit potřebné podklady pro stanovení výše peněžitého trestu, který se ukládá v denních sazbách, přičemž počet denních sazeb se určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a výši denní sazby soud stanoví se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom se zpravidla vychází z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den (viz § 68 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku). To znamená, že soud si musí nejdříve opatřit údaje o příjmech pachatele, o jeho majetku apod., a jestliže se mu je nepodaří obstarat v dostatečném rozsahu, je oprávněn sám odhadnout majetkovou situaci pachatele a s přihlédnutím k tomuto svému odhadu stanovit výši peněžitého trestu. Jde o subsidiární postup soudu pro případ, když se dostupnými důkazy nepodaří blíže zjistit majetkové poměry pachatele, tj. nejen jeho čistý denní příjem ve smyslu § 68 odst. 3 tr. zákoníku, ale ani hodnotu jeho majetku a ostatních zdrojů, které jsou relevantní pro určení výše denní sazby peněžitého trestu. Odhad soudu ovšem nemůže vykazovat libovůli, musí vycházet jednak z důkazů, které má soud k dispozici, jednak z logického posouzení možných příjmů pachatele a jeho majetku v závislosti na zjištění např. o jeho vzdělání, sociálním a profesním zařazení, způsobu života, ale též o jeho závazcích či jiných majetkových povinnostech apod. Podle § 68 odst. 6 tr. zákoníku pak soud neuloží peněžitý trest, je-li zřejmé, že by byl nedobytný. Zřejmá nedobytnost trestu tak zakládá zákonnou překážku pro uložení peněžitého trestu (shodně viz rozhodnutí publikované pod č. [22/1977-II](#). Sb. rozh. tr.). Neúplné či nesprávné zjištění majetkových poměrů pachatele včetně jeho závazků brání náležitému posouzení existence či neexistence podmínky uvedené

v § 68 odst. 6 tr. zákoníku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. [6 Tdo 538/2014](#)). Soud bere v úvahu nejen skutečný čistý příjem pachatele, ale i jeho příjem potenciální, tedy příjem, kterého by pachatel mohl dosahovat. Ten může soud dovodit zejména ze vzdělání pachatele, jeho zdravotního stavu, předchozích zaměstnání, pracovních příležitostí v místě bydliště pachatele apod. (srov. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 853–854).

28. Soud prvního stupně neurčil výši peněžitého trestu pouze na základě současné finanční situace obviněného, ale vzal do úvahy i možnosti jeho výdělku. Pečlivě při tom zvážil osobní poměry obviněného i jeho zdravotní stav a skutečnost, že je držitelem průkazu ZTP I. stupně, vzal však v úvahu, že obviněný stále pořádal expedice, účastnil se jich a nabízel na svých webových stránkách další výpravy, a tedy není zcela neschopný výkonu zaměstnání. Na základě majetkové potenciality obviněného tak odůvodnil výši uloženého peněžitého trestu, nelze tedy říci, že by postup soudu prvního stupně vykazoval libovůli a obviněnému byl uložen peněžitý trest, který by byl zjevně nedobytný. Finanční situaci obviněného soudy rovněž zohlednily, když podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku stanovily, že bude peněžitý trest zaplacen v měsíčních splátkách. Rozhodně nelze dovodit, že by soudy nižších stupňů obviněného nepřímo nabádaly k páčání trestné činnosti, jak obviněný uvádí, pokud jimi byl v této oblasti obviněný k něčemu nabádán, tak naopak k řádnému zaměstnání, jemuž by se věnoval namísto pokračování v neoprávněném podnikání.

č. 32

V. Závěrečné shrnutí

29. Vzhledem ke všem shora uvedeným důvodům Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. D. jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Dovolací námitky obviněného sice zčásti odpovídaly uplatněným dovolacím důvodům, avšak Nejvyšší soud je neshledal důvodnými. O dovolání obviněného bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. a Nejvyšší soud tak mohl učinit na podkladě trestního spisu, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení.

č. 33

Organizovanou skupinou se rozumí sdružení více (nejméně tři) osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost (viz rozhodnutí č. [53/1976-II.](#) a č. [45/1986](#) Sb. rozh. tr.). Není nutná vnitřní organizační a hierarchicky uspořádaná struktura se vztahy nadřízenosti a podřízenosti, ani její zaměření na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti, což charakterizuje kvalitativně závažnější organizovanou zločineckou skupinu ve smyslu § 129 tr. zákoníku, kterou je třeba odlišovat od organizované skupiny, jež není přímo trestním zákoníkem definována.

č. 33

Organizovaná skupina, Organizovaná zločinecká skupina

§ 252 odst. 2 písm. a), § 129 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [5 Tdo 655/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.655.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce, podaného v neprospěch obviněných I. Č., M. W., M. D. a Q. T. T. ve věci vedené u Okresního soudu v Chomutově pod sp. zn. 5 T 40/2017, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 4 To 518/2021, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 19. 8. 2021, sp. zn. 5 T 40/2017, bylo rozhodnuto o vině shora označených obviněných. Konkrétně obviněná I. Č. byla uznána vinnou přečinem neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších změn (dále jen „tr. zákoník“), a sice ve znění účinném do 31. 12. 2016. Za tento přečin a za další přečin neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016, jímž byla uznána vinnou rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 17. 9. 2018, sp. zn. 4 T 35/2018, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 12. 2018, sp. zn. 4 To 294/2018, a za přečin neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016, jímž byla uznána vinnou rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 2 T 30/2018, jí byl uložen podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 26 měsíců. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen

na zkušební dobu v trvání 4 let. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněné dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu vykonávání funkce správce svěřenského fondu na dobu 5 let. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zároveň zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Bruntále ze dne 17. 9. 2018, sp. zn. 4 T 35/2018, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 12. 2018, sp. zn. 4 To 294/2018, a z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 2 T 30/2018, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Obvinění M. D., Q. T. T. a M. W. byli uznáni vinnými pomocí k přečinu neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 252 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016. Obviněné M. D. za to byl uložen podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 let. Obviněnému Q. T. T. byl podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku. Obviněnému M. W. byl podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali obviněná M. D. a státní zástupce v neprospěch obviněných odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 4 To 518/2021, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. z podnětu státního zástupce napadený rozsudek ohledně všech obviněných zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. pak nově rozhodl tak, že pod bodem I. výroku rozsudku podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku ohledně obviněné I. Č. zrušil z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 2 T 30/2018, výrok o vině a trestu, jakož i další výroky, které měly ve výroku o vině svůj podklad. Pod bodem II. výroku rozsudku pak uznal obviněné I. Č., M. W., M. D. a Q. T. T. vinnými přečinem neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016. Za to všem obviněným uložil tresty stejného druhu i výměry, jako to učinil soud prvního stupně. Ke změně došlo pouze u obviněné I. Č. v tom směru, že jí byl uložen společný souhrnný trest (když jí byl ukládán trest mimo jiné za pokračující trestnou činnost, neboť ke dvěma dílčím útokům stíhaným v této trestní věci přibyl ještě jeden dílčí útok předtím odsouzeným shora uvedeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2).

4. Uvedeného trestného činu, jímž byli obvinění uznáni vinnými, se podle rozsudku odvolacího soudu (zjednodušeně uvedeno) dopustili následovně. Obviněná I. Č. a osoba vystupující pod nepravou identitou jako T. T. M. uzavřeli smlouvu o vytvoření svěřenského fondu E., na jejímž základě byla obviněná I. Č. jmenována svěřenskou správkyní tohoto fondu. Tento svěřenský fond ale nebyl zřízen za účelem řádné veřejně prospěšné činnosti, ale pouze ve snaze obejít regulaci hazardních her upravenou zejména v § 1, 2 a 4 zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, v tehdy platném znění (dále jen jako „ZoL“), a též v úmyslu obejít obecně závazné vyhlášky obcí zakazující na svém území provozování loterií a jiných podobných her. Zároveň nebyly ani plněny zákonné povinnosti fondu, včetně povinnosti vést účetnictví. Za využití tohoto svěřenského fondu pak obviněná spolu s dalšími osobami na různých místech České republiky provozovala loterie a podobné sázkové

hry. Konkrétně byla v této věci odsouzena pro 3 dílčí útoky, pro první dva z nich byla v této věci podána obžaloba, třetí byl převzat z pravomocného odsuzujícího rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2. Jednání pod bodem 1) výroku rozsudku odvolacího soudu přitom spočívalo v tom, že obviněná I. Č. uzavřela smlouvu o činnosti obchodního a technického poradce s obviněným M. W., který následně učinil kroky ke zřízení herny v XY, v baru provozovaném obviněnou M. D., ač to bylo v XY zakázáno. V uvedené době získali z takto neoprávněně provozovaných sázkových her prospěch nejméně ve výši 409 859 Kč. Pod bodem 2) výroku rozsudku obviněná I. Č. uzavřela sama nebo prostřednictvím neztotožněných osob s podnikající fyzickou osobou T. N. V., za níž jednal obviněný Q. T. T., smlouvu o podnájmu nebytových prostor, a to části prostor baru v XY, kde byly provozovány sázkové hry, ač to bylo v XY zakázáno. V uvedené době získali z takto neoprávněně provozovaných sázkových her prospěch nejméně ve výši nejméně 1 100 Kč. Konečně pod bodem 3) výroku rozsudku odvolacího soudu je uveden útok převzatý z odsuzujícího shora označeného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2, který spočíval v tom, že obviněná I. Č. sama nebo prostřednictvím neztotožněných osob, zřídila v Praze 2 pobočku tzv. klubu hráčů, kde úmyslně neoprávněně provozovala výherní hrací stroje, na kterých mohla hrát jakákoliv zletilá osoba formálně zaregistrovaná jako člen klubu hráčů, ačkoliv si byla vědoma, že neměla vydané platné povolení od příslušného orgánu. V podrobnostech lze odkázat na výrok rozsudku odvolacího soudu.

č. 33

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce a repliky obviněných

5. Nejvyšší státní zástupce podal proti uvedenému rozsudku soudu druhého stupně dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v neprospěch všech obviněných, tj. I. Č., M. W., M. D. a Q. T. T., neboť napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

6. Nejvyšší státní zástupce nejprve zrekapituloval dosavadní průběh řízení. Odvolací soud podle jeho názoru dílčím způsobem zhojil vady prvostupňového rozsudku, neboť zohlednil větší rozsah pokračující trestné činnosti obviněné I. Č., jakož i změny v posouzení povahy trestné součinnosti ostatních spoluobviněných. I nadále však setrval na právní kvalifikaci jednání obviněných jako přečinu neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016. Odvolací soud tak nepřisvědčil námitkám státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově, že jednání obviněných mělo být v souladu s podanou obžalobou právně kvalifikováno jako zločin neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016.

7. Nejvyšší státní zástupce proto uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť správně zjištěný skutek měl podle něj být odlišně posouzen, konkrétně odvolací soud nesprávně nepoužil okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající ve spáchání činu jako členy organizované skupiny. Nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu v odůvodnění jeho rozsudku (v bodě 21.), že nebylo zjištěno žádných skutečností, které by naplňovaly znaky organizované skupiny a že se tak podle soudu jednalo o prosté spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Za akceptovatelný nelze považovat ani závěr, že se společně jednání obviněných v předmětné trestní věci z hlediska naplnění kvalifikačního znaku „jako člen

organizované skupiny“ odlišuje od popisu trestné součinnosti v odkazovaném judikatorním případě drogové trestné činnosti. V nyní předkládané věci byla kvalita vzájemné součinnosti spoluobviněných včetně dělby úkolů mezi nimi jednoznačně seznatelná ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů. Z nich vyplývá, že dělba úkolů mezi spoluobviněnými vycházela z jednání obviněné I. Č. v součinnosti s dosud neztotožněnou osobou (či osobami) při založení svěřenského fondu E. Stalo se tak poté, co smluvně přijala roli správkyně tohoto fondu a prostřednictvím spoluobviněného M. W. zajišťovala prostory pro neoprávněné provozování výherních hracích přístrojů, a to za účelem zřízení herny minimálně v prostorách baru v XY, a také sama zajistila pronájem takových přístrojů, formálně pokryté nájemní smlouvou. Smlouvou o činnosti obchodního a technického poradce zajistila činnost obviněného M. W., která spočívala ve zmíněném vyhledání vhodných prostor, ohledně kterých následně za svěřenský fond E. uzavřela nájemní a další smluvní ujednání (např. i o hostinské činnosti v prostorách baru v XY). Součinnost tohoto spoluobviněného dále spočívala v přepravě a přípravě obviněnou I. Č. opatřených výherních hracích přístrojů, jejich zprovoznění a v následném udržování jejich chodu včetně provádění oprav za účelem bezporuchového provozu. Součinnost obviněného M. W. rovněž spočívala v instruktážích osob, které každodenně zajišťovaly vlastní provoz jednotlivých heren. Součinnost zbývajících obviněných M. D. a Q. T. T. měla podobu provozování nelegálních heren, a to jednak v XY a jednak v XY. Intenzita trestné součinnosti spoluobviněných M. D. a Q. T. T. se od míry protiprávního jednání spoluobviněných I. Č. a M. W. sice podstatně lišila, avšak shodně jako v případě obviněných I. Č. a M. W. naplňovala definiční znaky provozování loterie. K tomuto závěru došel i odvolací soud.

č. 33

8. Jako nelogickou odmítl dovolatel argumentaci odvolacího soudu, že jednání všech obviněných nezvyšovalo pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, ale bylo nezbytným předpokladem způsobení trestného následku. Z toho odvolací soud dovodil, že se o organizovanou skupinu nejednalo. Takový závěr přijal přesto, že plánovitá a koordinovaná dělba úkolů mezi jednotlivými členy trestného uskupení byla samozřejmým a logickým předpokladem úspěšného dosažení zamýšleného trestného následku. Připomněl, že jednání obviněných spočívalo v postupných dílčích krocích, jež se vzájemně podmiňovaly, a to od zajištění nájmu vhodných prostor, přes opatření, zprovoznění a údržbu následně pronajatých hracích přístrojů, až po jejich cílové nelegální provozování. V této souvislosti poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. [7 Tdo 678/2017](#), a upozornil, že nemohla obstát argumentace, že pro zvýšení pravděpodobnosti úspěšného provedení trestného činu nestačí jednání, které je podle názoru odvolacího soudu nezbytnou podmínkou spáchání trestného činu.

9. Neakceptoval ani argument odvolacího soudu, že judikatura považuje za typický příklad spáchání činu členy organizované skupiny jen určitý trestný čin. Spáchání činu jako člen organizované skupiny je obecnou přitěžující okolností [§ 42 písm. o) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016] a v případě trestného činu podle § 252 tr. zákoníku je výslovně stanoveno jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby (zvláště přitěžující). V předkládané věci tedy nebylo zapotřebí zkoumat, zda se z uvedeného hlediska jedná o případ typický, ale bylo namíště pečlivě vyhodnotit otázku, zda jednání obviněných ve zjištěné kvalitě odpovídá znakům jednání členů organizované skupiny. Nebylo zřejmé, v čem se předkládaná věc z hlediska kvality trestné součinnosti odlišovala od organizované skupiny v oblasti drogové trestné činnosti. V nyní posuzované věci lze přitom dovodit

srovnatelný význam jednotlivých dílčích aktivit všech čtyř spoluobviněných, které ve svém výsledku (každá svým specifickým způsobem) přispěly k naplnění společného trestného záměru ve smyslu žalované skutkové podstaty trestného činu neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 tr. zákoníku.

10. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí rovněž pominul, že jednání obviněné I. Č. iniciovala nebo řídila nejméně jedna další (byť neztotožněná) osoba, kterou lze označit za původce, resp. za iniciátora myšlenky „úniku“ před právní regulací provozování hazardních her. Pokud šlo o existenci této neztotožněné participující osoby, popř. osob, je namístě připomenout, že podle celé řady rozhodnutí Nejvyššího soudu není závěru o naplnění znaku „jako člen organizované skupiny“ na překážku okolnost, že se nepodařilo zjistit totožnost všech členů takové organizované skupiny. Nezbytné je však splnění předpokladu, že si jsou trestně stíhané osoby takové okolnosti vědomy. Stejně tak pro naplnění znaku organizované skupiny není nutné, aby se všechny zúčastněné osoby navzájem znaly a znaly rozsah úkolů ostatních členů skupiny. Pokud jde o vzájemnou známost jednotlivých členů organizované skupiny, je jistá míra utajení jednak před orgány činnými v trestním řízení, ale i uvnitř této skupiny, naopak zcela typická (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. [11 Tdo 1010/2016](#)).

11. Podle dovolatele tak v nyní posuzované trestní věci znaky základní skutkové podstaty trestného činu neoprávněného provozování loterie a jiné podobné hry podle § 252 tr. zákoníku naplnili všichni obvinění, avšak každý podstatně jiným způsobem. Současně jejich samostatné dílčí jednání nemohlo tzv. samo o sobě vést k dosažení trestného cíle, konkrétně se jednalo o prosté smluvní obstarání prostor a hracích přístrojů či jejich pouhé přivezení a zprovoznění, pokud by tyto nebyly dále provozovány zbývajícími spoluobviněnými (tj. M. D. a Q. T. T.) v provozovaných barových prostorách. Je tedy zřejmé, že každý ze spoluobviněných (včetně neztotožněného organizátora či organizátorů) zastával v posuzovaném případě svou vlastní nezastupitelnou roli. Mezi všemi obviněnými (včetně neztotožněné osoby či osob) existovala dělba specifických činností každého z nich, jež ve svých dílčích výsledcích na sebe navazovaly či se vzájemně doplňovaly, byly tedy koordinované. I s ohledem na dobu a zejména s přihlédnutím ke způsobu spáchání činu je patrné, že se nejednalo o takové dílčí činnosti jednotlivých spoluobviněných, které by byly nahodilé, chaotické či spontánní, ale že ve svém souhrnu představovaly realizaci předem připraveného plánu. Pro tento závěr ostatně svědčilo i zjištění, že se obviněná I. Č. obdobného jednání dopouštěla totožným způsobem na více místech. Znaky organizované skupiny (včetně počtu trestně odpovědných osob na trestné činnosti se podílejících) jsou plánovitost, koordinovanost a dělba úkolů a byly naplněny i v této trestní věci. Pouze jako *obiter dictum* zmínil, že Okresní soud v Chomutově ve věci vedené pod sp. zn. 20 T 99/2017 posuzoval obdobný případ, který se od případu nynějšího lišil pouze tím, že namísto svěřenského fondu vystupoval v postavení zřizovatele nelegálně provozovaných heren „klubový spolek“. Pachatelé byli v tomto případě pravomocně uznáni vinnými zločinem neoprávněného provozování loterie a jiné podobné hry podle § 252 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku. Proto nyní přijatý odlišný právní závěr v této trestní věci lze považovat za rozporný s principem předvídatelnosti soudních rozhodnutí.

12. Nejvyšší státní zástupce shrnul, že kvalita součinnosti obviněných naplňovala znaky organizované skupiny ve smyslu žalované skutkové podstaty zločinu neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku,

ve znění účinném do 31. 12. 2016. Pokud jednání obviněných odvolací soud právně kvalifikoval pouze podle základní skutkové podstaty uvedeného trestného činu, skutek obviněných nesprávně právně posoudil, čímž své rozhodnutí zatížil vadou ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Z hlediska procesní hospodárnosti by přitom postačovalo zrušení pouze napadeného rozsudku odvolacího krajského soudu, byť vytčenou vadou je zatíženo již rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť tuto vadu je možno odstranit v rámci odvolacího řízení na podkladě podaného odvolání státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově.

13. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, a přikázal odvolacímu soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

14. Dovolání nejvyššího státního zástupce bylo zasláno obviněným k vyjádření se k případné replice. Této možnosti využili tři obvinění. Obviněná I. Č. a obviněný M. W. se ve svých replikách neztotožnili s názorem Nejvyššího státního zástupce vyjádřeným v dovolání, že v dané věci byly naplněny znaky organizované skupiny. Naopak závěr odvolacího soudu ohledně prostého spolupachatelství považovali za správný, a proto navrhli, aby dovolání nejvyššího státního zástupce bylo zamítnuto podle 265j tr. ř. jako nedůvodné. Také obviněná M. D. souhlasila s právním názorem odvolacího soudu, že obvinění nejednali jako členové organizované skupiny. Nesouhlasila s tvrzením nejvyššího státního zástupce, že organizátorem, a tedy i pojícím článkem mezi všemi obviněnými, byla dosud neztotožněná osoba (či osoby). Toto tvrzení obsažené v podaném dovolání nebylo založené na provedeném dokazování, když bylo uvedeno, že jednání obviněné I. Č. iniciovala nebo řídila nejméně jedna další (být neztotožněná) osoba, kterou lze označit za původce, čímž se projevila snaha o překlenutí absence koordinátora činností a dělitele úkolů. Tvrzení bylo v rozporu se skutkovým stavem zjištěným v dokazování, že se někteří obvinění vzájemně vůbec neznali a ti, co o existenci dalších obviněných věděli, spolu nekomunikovali, a to už vůbec ne takovým způsobem, který je třeba předpokládat k tvrzení koordinovaného a plánovaného jednání. V řízení bylo naopak prokázáno, že se obviněná a ostatní obvinění mezi sebou vůbec neznali, nekomunikovali spolu způsobem, ze kterého by bylo možné dovodit dělení úkolů či koordinování činnosti každého z nich. Nejvyšší státní zástupce kladl obviněným k tíži, že jejich jednání bylo plánovité a koordinované, prováděné na základě dělby úkolů, což mělo vést k naplnění jejich společného záměru. Obviněná tento právní názor nesdílí a má za to, že jednání, které je obviněným kladeno za vinu, neodpovídalo ani spolupachatelství ani organizované skupině. Odvolací soud vinu všech obviněných dovodil z toho, že ze skutkového stavu, který vzal za prokázaný, vyplynulo, že společné jednání a společný úmysl mezi všemi obviněnými nebyl dán, jinak by posoudil jejich jednání jako spolupachatelství a nikoli jako samostatné spáchání činu každým obviněným jako přímým pachatelem (což obviněná dovodila z právní věty napadeného rozsudku). To ostatně vypovídá i o neprovázanosti jednání všech obviněných a z toho, že se vzájemně neznali, což by odporovalo i tvrzení společného úmyslu. S ohledem na výše uvedené považuje obviněná dovolání podané státním zástupcem za nedůvodné, a proto navrhla jej zamítnout nebo odmítnout.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

15. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

16. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

17. Nejvyšší státní zástupce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Obecně lze uvést, že dovolání z tohoto důvodu je možno podat, jestliže napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K námitkám nejvyššího státního zástupce

18. Nejvyšší státní zástupce namítal nesprávné právní posouzení skutku. Konkrétně vytkl, že došlo k nesprávné právní kvalifikaci, neboť jednání všech obviněných mělo být v souladu s podanou obžalobou právně kvalifikováno jako zločin neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016, neboť se společného činu dopustili též jako členové organizované skupiny. Taková námitka bezpochyby odpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu, Nejvyšší soud s ohledem na skutková zjištění (koncentrovaná ve skutkové větě výroku rozsudku odvolacího soudu) dospěl k závěru, že je též důvodná. Ve stručnosti tak lze plně odkázat na dovolání

nejvyššího státního zástupce, s jehož argumentací plně souhlasí i Nejvyšší soud. Přesto Nejvyšší soud zaujme k věci též vlastní stanovisko.

19. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že přečinu neoprávněného provozování loterie a jiné podobné sázkové hry podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 12. 2016), se dopustil ten, kdo neoprávněně provozoval, organizoval, propagoval nebo zprostředkoval loterii nebo podobnou sázkovou hru. Loterii nebo jinou podobnou hrou se podle § 1 odst. 2 ZoL rozuměla hra, jíž se účastnila dobrovolně každá fyzická osoba, která zaplatila vklad (sázku), jehož návratnost se účastníkovi nezaručovala; o výhře nebo prohře rozhodovala náhoda nebo předem neznámá okolnost nebo událost uvedená provozovatelem v předem stanovených herních podmínkách (dále jen "herní plán") a nezáleželo, provádí-li se hra pomocí mechanických, elektronickomechanických, elektronických nebo obdobných zařízení. Skutková podstata tohoto trestného činu obsahovala více alternativ jeho spáchání – a to neoprávněný provoz, neoprávněné organizování nebo neoprávněné zprostředkování loterie nebo jiné sázkové hry. Přičemž neoprávněně provozuje loterii nebo podobnou sázkovou hru každý, kdo ji zabezpečuje přes zákaz uvedený v zákoně o loteriích nebo bez příslušného povolení, a organizování loterie nebo podobné sázkové hry spočívá v zosnování nebo řízení jejího provozování, pachatel ji tedy přímo neprovozuje a jeho účastenství je zde povýšeno na pachatelství. Zprostředkováním loterie nebo podobné sázkové hry se rozumí jakékoli zajištění kontaktu mezi jednotlivými osobami zabývajícími se organizováním, provozováním, ale i propagací nebo využíváním takové neoprávněně provozované loterie. Zpravidla půjde o zprostředkování mezi provozovatelem a zákazníkem. Nemusí tomu tak být ale vždy, neboť zprostředkováním je i zajištění kontaktu mezi provozovatelem a osobou, která např. nelegálně obstará výherní hrací přístroj. Ten, kdo zprostředkovává, sám loterii nebo podobnou sázkovou hru neprovozuje ani ji neorganizuje a zpravidla ani nepropaguje (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. C. H. Beck: Praha, 2012, str. 2569 a násl.). Tento trestný čin je přitom dokonán již samotným prováděním takové činnosti bez náležitého povolení, přičemž naplnění základní skutkové podstaty podle § 252 odst. 1 tr. zákoníku není podmíněno vznikem škody ani získáním prospěchu. Nutno dodat, že zákonný znak neoprávněného provozování, organizování, propagování a zprostředkování loterie nebo podobné sázkové hry je naplněn už tím, že ji pachatel provádí v rozporu se zákonem a že jeho cílem je získat jejím prováděním zdroj finančních prostředků (srov. rozhodnutí pod č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr.).

20. Nejvyšší státní zástupce ve vztahu k právní kvalifikaci skutku vytýkal, že byl naplněn znak podmiňující použití vyšší trestní sazby v podobě spáchání činu obviněnými jako členy organizované skupiny podle § 252 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Tuto námitku uplatnil již předtím i státní zástupce ve svém odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně.

21. Předně lze s nejvyšším státním zástupcem souhlasit, že soudy nižších stupňů správně zjistily, že na trestné činnosti se podílely nejméně tři osoby, že mezi sebou kooperovaly, jejich jednání vykazovalo znaky plánovanosti, koordinovanosti i dělby úkolů, jak vyplývá z popisu skutku v obou rozsudcích soudů nižších stupňů. Obviněná I. Č. spolu s další dosud neztotožněnou osobou vystupující pod nepravou identitou jako T. T. M. spolu založili svěřenský fond E., a to za jediným účelem, aby pod jeho krytím mohly být provozovány loterijní a další podobné sázkové hry, konkrétně aby mohly být do předem domluvených barů, restauračních zařízení, diskoték a podobných prostor, instalovány výherní loterijní terminály

a další zařízení, na kterých by uvedené sázkové hry byly provozovány, a to navzdory regulaci hazardu a obecním vyhláškám zakazujícím jejich provozování na vymezeném území. Obvinění takové reálné provozování zakrývali údajným sdružováním hráčů do herních klubů, ač reálně šlo o provozování loterií a podobných sázkových her. K tomu vždy zástupci svěřenského fondu E., tedy především obviněná I. Č., ale též jí sjednaný obviněný M. W. (tzn. již nyní jde o 3 osoby), v konkrétních místech spolupracovali s provozovateli konkrétních podniků, a to pod bodem 1) s obviněnou M. D., pod bodem 2) s obviněným Q. T. T., který ale jednal za T. N. V., ale i s dalšími dosud neztotožněnými osobami.

22. Z provedeného dokazování je zřejmé, že obviněná I. Č. v součinnosti s dosud neztotožněnou osobou (osobami), vystupující pod nepravou identitou T. T. M., založila svěřenský fond E., ve kterém byla poté jmenována svěřenskou správkyní. K jejím povinnostem patřilo spravovat majetek fondu a postupovat v souladu s obecně závaznými právními předpisy, což nečinila. Tento fond byl zřízen obviněnou spolu s další blíže neztotožněnou osobou (osobami) za účelem obejít regulace hazardních her upravenou loteriijním zákonem a obecně závazných vyhlášek shora uvedených měst týkajících se hazardu. V prvním případě pomocí obviněného M. W. v XY činila kroky ke zřízení herny v baru P. v XY, provozované M. D., ve které byly instalovány výherní hrací přístroje, které tito obvinění provozovali bez příslušného povolení, a ze kterých získali neoprávněný prospěch. V druhém případě obviněná I. Č., která s podnikající osobou T. N. V., za kterou jednal obviněný Q. T. T., v baru K. v XY, instalovala výherní hrací automaty, které tito obvinění provozovali bez příslušného povolení, ze kterých získali neoprávněný prospěch. Ve třetím případě obviněná I. Č. sama nebo prostřednictvím dalších neztotožněných osob, zřídila v Praze 2 pobočku tzv. klubu hráčů, kde jménem svěřenského fondu E: jako jeho správkyně provozovala hernu, jež vydávala za tzv. hráčský klub, aby se tak vyhnula omezením platným pro provozování heren s výherními automaty. Obviněná tak úmyslně neoprávněně provozovala výherní hrací stroje, na kterých mohla hrát jakákoliv zletilá osoba formálně zaregistrovaná jako člen klubu hráčů, ačkoliv si byla vědoma, že neměla vydané platné povolení od příslušného orgánu. Do herny přitom měl přístup kdokoliv, kdo si zrovna chtěl zahrát, avšak podle pravidel hra mohla být umožněna jen členu klubu, jehož vstup do hráčského klubu podléhal schvalovacímu procesu.

23. Jak bylo z provedeného dokazování bez důvodných pochybností zjištěno, v důsledku uzavřených podnájemních smluv na nebytové prostory docházelo k provozování nelegálních heren (v XY, XY a tzv. klubu hráčů v Praze 2), to vše za součinnosti dalších obviněných, tj. M. D., která provozovala bar P. v XY a Q. T. T., který provozoval bar K. v XY. Výše uvedení prostřednictvím svých zaměstnanců bez příslušného povolení zajišťovali obsluhu výherních hracích přístrojů zajištěných svěřenským fondem E., zastoupeným obviněnou I. Č. Obviněná I. Č. spolu s osobou vystupující pod nepravou identitou T. T. M. zakládala a organizovala činnost a servis těchto heren. Role obviněného M. W. spočívala zase v tom, že z pozice obchodního a technického poradce zabezpečoval provoz loterie a jiné podobné hry, tedy zejména zajistil prostory sloužících k umístění a neoprávněnému provozování hracích automatů, zajišťoval také servis výherních hracích automatů a udržoval tyto výherní automaty v provozu. Za tímto účelem prováděl opravy a údržbu výherních hracích přístrojů nejenom v prostorách baru P. v XY, ale i v baru K. v XY. Obviněný si byl vědom právní úpravy provozování loterií, neboť byl po několik let servisním technikem výherních automatů.

To vyplynulo zejména z listinných důkazů, ale také ze svědeckých výpovědí, zejména z řad zaměstnanců výše zmíněných heren.

24. Soud prvního stupně (na str. 18 odůvodnění jeho rozsudku) však v jejich jednání neshledal naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené v § 252 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, neboť neshledal současnou existenci všech pojmových znaků potřebných ke splnění podmínek pro takovou právní kvalifikaci jednání obviněných. V tomto směru zejména konstatoval, že nebylo zřejmé, že by v dané věci bylo vytvořeno obviněnými společenství, jehož vnitřní struktura by se vyznačovala ustálenými vztahy nadřízenosti a podřízenosti mezi nejméně třemi trestně odpovědnými osobami (ač to pro naplnění pojmu organizované skupiny není třeba, takové vztahy jsou třeba pro naplnění znaku organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 129 tr. zákoníku, což je ale jiný institut – pozn. Nejvyššího soudu). Doplnil, že celou strukturu činnosti fondu E. se v dané věci nepodařilo rozkrýt, zejména se nepodařilo ustanovit osobu, která byla zakladatelem fondu, ani další osoby přímo spjaté s činností fondu, které byly v souvislosti s projednávanou trestnou činností zmiňovány jak v tomto řízení, tak i v řízení u Okresního soudu v Bruntále a u Obvodního soudu pro Prahu 2 (k tomu ovšem zcela důvodně dovolatel namítl, že ani takových zjištění není třeba, jak bude ještě rozvedeno níže).

č. 33

25. Odvolací soud tuto chybu i přes důvodné námitky státního zástupce v odvolání nenapravitel a s názorem soudu prvního stupně souhlasil. Tento svůj závěr odůvodnil v bodě 21. na str. 11 až 12 odůvodnění svého rozsudku tak, že obviněná I. Č. uzavřela jménem svěrenského fondu E. smlouvu o podnájmu prostor s obviněnou M. D. a podobným způsobem s obviněným Q. T. T., obviněný M. W. prováděl opravy v obou provozovnách umístěných hracích automatů, nezvyšovala se tím nijak pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, nýbrž šlo o nezbytnou podmínku jeho spáchání, neboť bez prvotní součinnosti v podobě opatření výherních hracích přístrojů a jejich umístění do příslušných provozoven by k trestné činnosti vůbec nedošlo. Jednalo se tak podle něj o prosté spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, neboť nebylo zjištěno žádných skutečností, které by naplňovaly znaky organizované skupiny (již jen z toho vyplývá, že je nesprávný názor obviněné M. D. v jejím vyjádření k dovolání, že šlo o prosté samostatné přímé pachatelství třech obviněných, naopak odvolací soud jednoznačně uzavřel, že obvinění jednali jako spolupachatelé, což pro něj byl též důvod pro kasační zásah, neboť nešlo o pachatelství obviněné I. Č. a pomoc ostatních obviněných; na tom nic nemění ani to, že v souladu s justiční zvyklostí není forma spolupachatelství uvedena v právní větě a právní kvalifikaci výrokové části napadeného rozsudku).

26. S názorem soudů nižších stupňů na výklad pojmu organizované skupiny a jeho aplikaci na konkrétní skutková zjištění v daném případě však nelze souhlasit, jak vyplývá z již výše uvedených pasáží.

27. Nejvyšší soud k tomu nejprve v obecné rovině připomíná, že organizovanou skupinou se podle ustáleného výkladu v odborné literatuře i judikatuře rozumí sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost. Srov. k tomu za všechny např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 3. vydání. Praha: C.

H. Beck, 2023, str. 858; JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 84; z judikatury zejména rozhodnutí pod č. [53/1976-II.](#), č. [45/1986](#), č. [36/1995](#) Sb. rozh. tr.

28. Organizovaná skupina přitom nemusí mít trvalejší charakter, tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se ani výslovné přijetí za člena skupiny nebo výslovné přistoupení ke skupině, ale postačí, že se do ní pachatel včlenil a aktivně se na její činnosti podílel. Vůbec přitom není žádána vnitřní hierarchicky uspořádaná struktura se vztahy nadřízenosti a podřízenosti, jak se nesprávně domníval soud prvního stupně, na něž navazoval i odvolací soud, stejně tak není třeba její zaměření na soustavné páčání trestné činnosti, což jsou znaky kvalitativně závažnější zločinecké organizované skupiny ve smyslu § 129 tr. zákoníku (a § 361 a násl. tr. zákoníku), kterou je třeba odlišovat od organizované skupiny, jež není přímo trestním zákoníkem definována (srov. k tomu též důsledky při naplnění obou znaků při trestání v § 107 odst. 2 tr. zákoníku).

č. 33

29. Existence organizované skupiny není podmíněna ani tím, že by všichni její členové museli být současně spolupachateli trestného činu, členy organizované skupiny totiž mohou být také účastníci podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku anebo i blíže neztotožněné osoby, které mají podíl na trestném činu, avšak pouze za předpokladu, že trestně stíhané osoby o takové osobě vědí (srov. k tomu rozhodnutí č. [22/2011-I.](#) Sb. rozh. tr.; dále k úpravě účinné v době činu obviněných srov. z literatury ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 568–569).

30. Nejvyšší soud dodává, že podle § 4 odst. 1 ZoL mohou být loterie a jiné podobné hry provozovány pouze na základě povolení příslušného orgánu. Smlouvu o vytvoření svěřenského fondu E. uzavřela obviněná I. Č. s doposud neztotožněnou osobou (osobami) vystupující pod nepravou identitou T. T. M. Obviněná tak zjevně jednala podle instrukcí další osoby (či více osob), která nebyla dosud policejním orgánem ztotožněna. Tuto skutečnost nelze posuzovat izolovaně, jak to učinil soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí, když se pouze omezil na konstatování, že celou strukturu činnosti fondu E. se v dané věci nepodařilo rozkrýt, zejména se nepodařilo ustanovit osobu, která byla zakladatelem fondu, ani další osoby přímo spjaté s činností fondu, nýbrž je třeba tuto otázku posuzovat v kontextu s dalšími útoky konkretizovanými ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně. Jisté v dané věci je, že obviněná I. Č. spolupracovala při založení svěřenského fondu E. nejméně s jednou další osobou, která je známa jen pod svojí nepravou identitou. Je tak třeba souhlasit s názorem nejvyššího státního zástupce, že jednání obviněné I. Č. iniciovala nebo řídila nejméně jedna další (byť neztotožněná) osoba, kterou lze označit za původce, resp. za iniciátora myšlenky „úniku“ před právní regulací provozování hazardních her. Dále ovšem s obviněnou spolupracoval obviněný M. W., který zařizoval technickou stránku věci, když se staral o výherní automaty. Tím již je naplněna nezbytná podmínka trojčlenného kolektivu, který může tvořit organizovanou skupinu (*tres faciunt collegium* – tři tvoří spolek). Ovšem na konkrétním provozování výherních loterijních terminálů s těmito osobami v XY a XY spolupracovali další obvinění, kteří si byli dobře vědomi činnosti nejméně obviněných I. Č. i M. W.

31. Tomu korespondují i skutková zjištění soudů nižších stupňů ohledně vzájemné kooperace mezi spoluobviněnými. Obviněná I. Č. měla vůdčí postavení a v součinnosti se spolu

s obviněným M. W. zajišťovala nebytové prostory pro neoprávněné provozování výherních automatů. Všechny osoby, které byly zapojeny do nelegálního provozování heren, mimo jiné i obvinění M. D. a Q. T. T., chtěly pouze vyvolat zdání legality jejich počínání. Cílem obviněných tak bylo dosažení finančního zisku z provozu hracích automatů a jim podobných zařízení v rozporu s nastavenými pravidly, tj. neoprávněně.

32. Takové jejich jednání proto zcela naplňovalo veškeré znaky spáchání činu jako členy organizované skupiny ve smyslu § 252 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2016, jak je tento znak vykládán v judikatuře i literatuře. Obvinění si byli dobře vědomi kooperace nejméně 3 osob. Všichni si mezi sebou rozdělili úkoly, které na sebe navazovaly, dokonce byly vzájemně podmíněny. Tato dělba úkolů umožňovala provedení jejich záměru provozovat přes přísnou regulaci neoprávněně loterijní a podobné sázkové hry. Obviněná reprezentovala svěřenský fond E., který provozování výherních loterijních terminálů zastřešoval na více místech republiky, na tom kooperovala s neznámou osobou vystupující pod jménem T. T. M., M. W. zajišťoval jejich servis a umístění, zbylí obvinění pak jejich reálný běžný každodenní provoz v konkrétní provozovně. Od počátku zde byl záměr všech obviněných a spřízněné osoby, vystupující pod nepravou identitou T. T. M., provozovat výherní hrací automaty bez příslušného oprávnění. Jednání obviněných tak bylo třeba kvalifikovat jako jednání organizované skupiny, neboť mezi nejméně 3 existujícími a vzájemně spolupracujícími osobami existovala vzájemná součinnost na provedení trestné činnosti, pro kterou byla charakteristická taková míra plánovitosti jejího průběhu a k tomu odpovídající koordinace úloh jednotlivých účastníků, že to zvyšovalo pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, což se v konkrétním případě projevilo relativně dlouhodobým skutečným páčáním takového činu (ostatně o takové činnosti obviněné I. Č. jen Nejvyšší soud v minulosti rozhodoval již dvakrát ve věcech vedených pod sp. zn. [5 Tdo 694/2019](#) a [5 Tdo 928/2019](#)).

č. 33

33. Lze tak shrnout, že Nejvyšší soud souhlasí s dovolatelem, že v napadeném rozhodnutí byl správně zjištěný skutek nesprávně právně posouzen, pokud odvolací soud neshledal v jednání obviněných znaky kvalifikované skutkové podstaty uvedené v § 252 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, tedy neshledal jako naplněnou zvlášť přitěžující okolnost spočívající v tom, že obvinění jednali jako členové organizované skupiny, jak je uvedena v § 252 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 12. 2016).

IV.

Závěrečné shrnutí

34. Vzhledem ke všem shora zmíněným skutečnostem Nejvyšší soud vyhověl dovolání nejvyššího státního zástupce a podle § 265k odst. 1 tr. ř. v celém rozsahu zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 4 To 518/2021. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

35. Bude na Krajském soudu v Ústí nad Labem, aby se znovu důsledně zabýval danou věcí a na správně zjištěný skutkový stav také řádně aplikoval právní úpravu v intencích shora uvedeného výkladu, který vyplývá z ustálené judikatury i odborné literatury. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak soud druhého stupně (a případně následně i soud prvního

stupně) vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Nejvyšší soud v daném případě vyhověl dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněných, zákaz změny k horšímu ve vztahu k předchozímu rozhodnutí učiněnému soudem druhého stupně ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. (tzv. zákaz *reformationis in peius*) se proto neuplatní.

36. Nejvyšší soud rozhodl v intencích § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. o dovolání v neveřejném zasedání.

č. 34

Překážkou uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku není bez dalšího probíhající válečný konflikt v domovské zemi pachatele, avšak soud musí zvážit, zda pachateli právě s ohledem na probíhající konflikt hrozí pronásledování z důvodů uvedených ve zmíněném ustanovení nebo vystavení tam uvedenému zacházení nebo trestu.

Trest vyhoštění

§ 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku

č. 34

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. [4 Tdo 267/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:4.TDO.267.2023.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného V. K. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 8 To 69/2022, v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 2 T 1/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 6. 6. 2022, sp. zn. 2 T 1/2022 (dále jen „soud prvního stupně“), byl obviněný V. K. (dále jen „obviněný“, popř. „dovolatel“) uznán vinným pokusem zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Podle skutkových zjištění se trestné činnosti dopustil tím, že dne 21. 7. 2021 v 07:12:27 hod. v areálu třídírný odpadu akciové společnosti F. Č. r. na adrese XY, se nejprve dotázal poškozeného V. M., za kterým za tímto účelem vyšel před halu ven, kde má svůj cestovní pas, a na odpověď poškozeného, že neví, zareagoval tak, že v úmyslu poškozeného usmrtit jej chytil levou rukou za tričko pod krkem, svojí pravou rukou vytáhl v oděvu ukrytý nůž s černou rukojetí o celkové délce 25 cm a čepelí o délce 15 cm a ze zapažení s rozmachem směrem zespoda vzhůru, zaútočil proti břichu poškozeného, přičemž jej hrotem bodnul do levého boku, kde mu způsobil škrábanec o délce 6 cm, neboť poškozený svojí levou rukou odrazil útok vedený pravou rukou obviněného, následně poškozený za tuto ruku obviněného chytil a poté, co se spolu přetahovali, obviněný o krok ustoupil, čímž uvolnil svoji ruku s nožem ze sevření poškozeného, jehož stále držel svojí levou rukou za tričko, čímž znemožňoval poškozenému, který se snažil od obviněného ustupovat, utéci, přičemž se obviněný opětovně, nejméně třikrát, pokusil bodnout nožem poškozeného do oblasti břicha, což se mu však vzhledem k tomu, že poškozený ustupoval, nepodařilo, následně se poškozený obviněnému vytrhl a začal utíkat, načež ho obviněný krátce chůzí pronásledoval, a to až do chvíle, kdy byl poškozený v dostatečné vzdálenosti od něho, přičemž při samotném útoku nožem i v době, kdy ho pronásledoval, na poškozeného křičel, aby mu vrátil jeho pas, že ho chce vidět v šatnách nebo ho zabije, a měl stále nůž v pravé ruce, tímto jednáním mohl poškozenému způsobit ze soudně lékařského hlediska bodné poranění břicha s bodným kanálem

probíhajícími zdola šikmo vzhůru a při proniknutí do levé strany břišní dutiny mohl být poškozen důležitý orgán, když mohla být zasažena slezina, tenké či tlusté střevo, případně žaludek, levý jaterní lalok nebo břišní cévy spojené s krvácením do břišní dutiny, tj. vážná poranění mající charakter těžké újmy na zdraví, jimiž mohl být bezprostředně ohrožen i život poškozeného, a to, že poškozenému způsobil pouze povrchní čárkovitou oděrku délky asi 6 cm v levé střední části břicha, bylo zapříčiněno tím, že se poškozený jeho útoku intenzivně bránil a následně se mu podařilo uniknout.

2. Za uvedený zvlášť závažný zločin uložil soud prvního stupně dovolateli podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 10 let. Podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku obviněného pro výkon trestu zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále byl obviněnému uložen podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku trest vyhoštění z území České republiky na dobu 10 let.

č. 34

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 6. 6. 2022, sp. zn. 2 T 1/2022, podal obviněný odvolání směřované proti všem výrokům. Státní zástupce pak podal odvolání v neprospěch obviněného do výroku o vině a trestu. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Praze (dále jen „soud druhého stupně“, popř. „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 8 To 69/2022, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek z podnětu obou podaných odvolání částečně zrušil, a to ve způsobu výkonu trestu odnětí svobody. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařadil pro výkon uloženého trestu do věznice s ostrahou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h), i) tr. ř. Dovolatel uvádí, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Napadený rozsudek rovněž spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, resp. jiném hmotněprávním posouzení, a současně mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští.

5. Následně dovolatel připouští, že oproti podané obžalobě došlo ke zmírnění právní kvalifikace jeho jednání (§ 140 odst. 2 tr. zákoníku) a byl zmírněn i způsob výkonu trestu odnětí svobody, ovšem stále na něm ulpívá stigma pokusu o vraždu a byl mu uložen dlouhý nepřiměřený trest odnětí svobody a taktéž nezákonný trest vyhoštění na dobu deset let. Dovolatel nerozporuje své jednání jako takové, nýbrž nesouhlasí s jeho právní kvalifikací (pokus vraždy). Podle jeho názoru se odvolací soud nevypořádal řádně s jeho námitkami. Za klíčové důkazy byly soudem prvního stupně považovány výpověď poškozeného, kamerový záznam a znalecký posudek. Namítá, že ve vztahu k subjektivní stránce byla upozaděna jeho výpověď, ačkoliv tato pro posouzení zejména subjektivní stránky, tedy jeho vnitřního stavu, je velice významná. Akcentuje, že podle soudů k dokonání činu nedošlo pouze díky aktivní obraně poškozeného. K tomu ovšem uvádí, že nikdy neměl v úmyslu poškozeného zabít, a to ani v okamžiku, kdy na poškozeného útočil nožem, ale chtěl pouze vymoci zpět svůj cestovní pas a zbraní v ruce tomu jen dodal váhu. Ta tak neměla sloužit k zranění poškozeného, ale pouze k přidání důrazu ústní výzvě. Obviněný připouští, že jeho jednání mohlo být posuzováno optikou trestního práva, byť neměl v úmyslu se trestného činu dopustit, ale rozhodně nikoliv optikou § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Připouští, že měl v ruce zbraň a došlo

i k verbálnímu projevu, který by mohl být označen jako vyhrožování a toto mělo být vše, co učinil částečně vědomě. Zdůrazňuje, že poškozeného chtěl pouze postrašit.

6. Ačkoliv mu jeho předchozí vojenská minulost byla spíše na újmu, tak právě tato skutečnost by měla poukazovat na to, že neměl v úmyslu poškozeného usmrtit. Pokud by zaútočil se svým vojenským výcvikem na netrénovaného poškozeného s úmyslem usmrtit jej, pak by výsledek byl jiný, poškozeného by minimálně zranil. Stran výpovědi poškozeného připouští, že se tento mohl cítit ohrožen. Zásadní výhradu ovšem má k interpretaci videozáznamu znalcem, na němž je patrný samotný útok. Po Nejvyšším soudu požaduje, aby opětovně přezkoumal předmětný videozáznam, na němž je patrné, že aktivní jednání poškozeného nezabránilo jeho zranění. Dovolatel má za to, že po pečlivém shlednutí videozáznamu je zřejmé, že si čepel nože pečlivě hlídal, aby tato nepřišla do styku s tělem poškozeného a náklon nože po celou dobu kontroloval, aby poškozeného nezranil. Poškozený podle jeho názoru nemohl svému případnému zranění zabránit, kdyby jej chtěl poškozenému způsobit.

7. Obviněný připouští, že jeho jednání mohlo být z provedených důkazů hodnoceno jako vyhrožování minimálně těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to mohlo u poškozeného vzbudit důvodnou obavu, což koneckonců je v podstatě resumé výpovědi jediného očitého svědka, tj. poškozeného, což odpovídá § 353 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. Znalecký posudek podle jeho názoru nekoresponduje s pořízeným videozáznamem. Proto jsou rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, a rozsudky tak spočívají na nesprávném právním posouzení skutku (nebyly naplněny všechny znaky trestného činu vraždy). Poukazuje dále i na princip presumpce neviny a zásadu *in dubio pro reo* (nálezy Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 733/01](#), [III. ÚS 398/97](#)) a prokázání viny mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost (nálezy Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 335/05](#)).

8. Dovolatel stran trestu vyhoštění namítá, že mu tento trest nemohl být uložen s odkazem na § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku. Poukazuje na aktuální situaci v jeho rodné zemi, která je zasažena válkou. Není vyloučeno, že u něho jsou dány azylové důvody, tedy, že hrozí nebezpečí, že bude ve státě, do něhož by měl být vyhoštěn, pronásledován pro svoji rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo ponižujícím zacházení v místě vojenského konfliktu. Nesouhlasí se závěry soudů o tom, že není určeno, kam vycestuje a ani s tvrzením, že válka do doby jeho propuštění snad skončí. Rovněž napadá skutečnost, že v napadeném rozsudku absentuje pregnantní odůvodnění tohoto trestu, jakož i jeho délky, a proto považuje rozsudek za nepřezkoumatelný. Současně považuje uložený trest za nepřiměřený s ohledem na zjištěné okolnosti, neboť ignoruje § 39 tr. zákoníku [nedošlo k vážnému zranění, obviněný nezískal žádný prospěch, s orgány činnými v trestním řízení spolupracoval, nesnažil se utéct, svědčí mu polehčující okolnosti ve smyslu § 41 a), n), o) tr. zákoníku] a bylo tedy na místě mu uložit trest pod dolní hranici trestní sazby ve smyslu § 58 tr. zákoníku (stadium trestné činnosti, věk obviněného).

9. Závěrem obviněný navrhuje, aby Nejvyšší soud vyhověl dovolání a zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 8 To 69/2022, a přikázal příslušnému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

10. Podáním ze dne 3. 2. 2022 obviněný prostřednictvím svého obhájce Nejvyššímu soudu sdělil, že nesouhlasí s projednáním věci v neveřejném zasedání.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření ze dne 20. 1. 2023, sp. zn. 1 NZO 1081/2022, nejprve shrnul průběh trestního řízení a následně předešel argumentaci obviněného a uplatněné dovolací důvody.

12. Předně státní zástupce poukazuje na skutečnost, že dovolatel v podaném odvolání uplatnil v podstatném rozsahu svou obhajobu použitou již před soudem prvního stupně, kterou se soud zabýval a vyjádřil se k ní v odůvodnění svého rozhodnutí. Rovněž soud druhého stupně na tyto námitky reagoval. Státní zástupce proto navrhuje odmítnutí dovolání jako zjevně neopodstatněného, neboť Městský soud v Praze se s námitkami obviněného pečlivě, úplně, jasně a zcela srozumitelně vypořádal, přičemž závěry obou soudů odpovídají skutkovému stavu zjištěnému na podkladě řádného dokazování provedeného v souladu s procesním předpisem a po právní stránce jsou správné. Navíc akcentuje, že námitky, které uplatnil obviněný v rámci podaného dovolání, lze považovat především za námitky skutkové, které lze jen s jistou mírou tolerance podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podstatu dovolání totiž tvoří výhrady ke způsobu hodnocení důkazů soudů, s nímž se obviněný neztotožňuje, a tudíž k nesprávně zjištěnému skutkovému stavu, a to ve vztahu k následnému posouzení subjektivní stránky trestného činu – zpochybňuje provedené důkazy a jejich hodnocení. Stran námitky ohledně úmyslu usmrtit poškozeného uvádí, že nesprávnost uvedeného zjištění obviněný založil v podstatě pouze na tom, že soudy údajně dostatečně nepřihledly k jeho tvrzením, a naopak vycházely z důkazů dalších a nadto chybně.

13. Zjištění soudů o nepřímém úmyslu dovolatele ovšem státní zástupce nepovažuje ani v rozporu se zásadou *in dubio pro reo*, ale především není ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Závěr o vině obviněného byl na základě provedeného dokazování náležitým způsobem vyargumentován a vyhodnocen na základě důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř., § 125 tr. ř.). V postupu soudů nižších stupňů nedošlo podle státního zástupce k žádným vadám, z nichž by bylo možno dovozovat nějakou libovůli. Naopak je patrné, že všem vznášeným námitkám obviněného soudy věnovaly pozornost a učinily své závěry na podkladě logického řetězce vzájemně se doplňujících důkazů (dostatek důkazních prostředků). Z odůvodnění napadených rozhodnutí je zřejmé, že soudy ve svých rozhodnutích podrobně rozvedly, na základě jakých skutečností dospěly k závěru o vině obviněného, jaké důkazy k tomuto zjištění provedly, přičemž se neopomněly řádně vypořádat rovněž s obhajobou obviněného. Současně státní zástupce zdůrazňuje, že není porušením presumpce neviny, jestliže obecný soud srozumitelným a logickým způsobem vysvětlí, proč výpovědi svědka, poškozeného, která je nadto podpořena dalšími důkazy ve věci provedenými či obviněného, uvěřil či nikoli. S ohledem na shora uvedené, při neexistenci vad namítaných obviněným, státní zástupce vylučuje i existenci zjevného nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci.

14. Za odpovídající zjištěné skutkové situaci označuje závěry obou soudů o eventuálním úmyslu obviněného spáchat zločin vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku (náhlé hnutí mysli). Závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě, je závěrem právním. Státní zástupce dále připomíná, že Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí reagoval

na obhajobu obviněného založenou na údajné snaze o pouhé postrašení poškozeného a vysvětlil logicky a právně bezchybně správné užití právní kvalifikace činu z hlediska zavinění (skutečnosti spadající pod zákonné znaky skutkové podstaty uvedené v § 140 odst. 1 tr. zákoníku byly zahrnuty v představě pachatele ve chvíli zásadního zintenzivnění útoku alespoň v obecných rysech – intelektuální složka i volní složka). Obviněný tak byl srozuměn se způsobením následku, nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný. Pro náležité posouzení věci považuje za rozhodné zejména zjištění o intenzitě útoku (značná intenzita), o použitém nástroji (nůž s dostatečně dlouhou čepelí, aby v místech, kam byl veden útok, způsobila smrtelné zranění) a způsobu jeho vedení (směřování rány nožem přímo proti středu těla poškozeného, s proniknutím čepelí v ošacení poškozeného v místech, kde se nachází pro život důležité orgány), o předvídatelnosti možných následků takového jednání (přímá hrozba úmrtí poškozeného). Z těchto skutkových okolností dovozuje státní zástupce vědomí (úmysl) obviněného o závažnosti jeho útoku a zejména jeho srozumění s možností poškozeného usmrtit.

č. 34

15. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. uvádí, že druhem trestu, který zákon nepřipouští, se rozumí zejména případy, v nichž byl obviněnému uložen některý z druhů trestů uvedených v § 52 odst. 1 tr. zákoníku bez splnění podmínek, které zákon předpokládá. Soudy se nicméně i s námitkami obviněného proti uložení trestu vyhoštění vypořádaly v souladu s právní úpravou. Souhlasí s tím, že soudy musely při ukládání trestu vyhoštění obviněnému na dobu deseti let zjistit, zda byly v konkrétním případě u obviněného splněny podmínky podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku a v kladném případě pak posoudit, zda na jeho straně není dána některá z okolností uvedených v § 80 odst. 3 písm. a) až g) tr. zákoníku, vymezující skutečnosti, při jejichž existenci tento trest uložit nelze. Státní zástupce dále předestírá, že obviněný v době ukládání trestu vyhoštění nebyl občanem České republiky. Soudy pak zcela přesně označily důvody, které je vedly k závěru, že uložení trestu vyhoštění na určitou dobu si vyžaduje bezpečnost lidí, přičemž zohlednily povahu a závažnost spáchaného trestného činu, nepochybně i možnosti nápravy a poměry pachatele, a stupeň ohrožení bezpečnosti lidí. Uložení trestu vyhoštění v době rozhodování obou soudů nebránila v případě obviněného ani žádná z okolností vyjmenovaných v § 80 odst. 3 tr. zákoníku. Státní příslušnost obviněného byla nesporně zjištěna, nebyl mu udělen azyl ani doplňková ochrana podle jiného právního předpisu, neměl na území České republiky povolen trvalý pobyt, neměl zde ani patřičné pracovní a současně i sociální zázemí. Uložení trestu vyhoštění rovněž nebylo v rozporu se zájmem na spojování rodin, jelikož jeho nejbližší příbuzní žijí na Ukrajině. Obviněný nebyl ani občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem. Odvolací soud pak podle jeho názoru zcela správně nevyhověl námitce obviněného ohledně hrozby nebezpečí, neboť pronásledování pro rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení ve státě Ukrajina obviněnému nehrozí. Jedná se o unitární polo-prezidentskou republiku s jednokomorovým parlamentem, kde o složení exekutivních orgánů rozhodují občané ve svobodných volbách. Země se zahraničně politicky orientuje na západ. Je podepsána Asociační dohoda EU – Ukrajina včetně dohody o volném obchodu DCFTA. V zemi žije několik národnostních menšin bez známek jakékoli perzekuce. Převládá zde pravoslavné náboženství, menšinová náboženství však mají na Ukrajině dlouhou tradici, včetně judaismu a islámu, a jsou tolerována.

16. Státní zástupce dále uvádí, že obviněný si z několika alternativ hrozícího nebezpečí vymezených v § 80 odst. 3 tr. zákoníku v dovolání vybral hrozbu mučení či jiného ponižujícího zacházení v místě vojenského konfliktu. Z čistě logického pohledu, pokud by tomu tak na Ukrajině bylo, jistě by obviněný neponechával svou manželku a syna celou dobu na území Ukrajiny, která je aktuálně ve vojenském konfliktu, a velice snadno by docílil pro ně udělení dočasné ochrany. Na tu naopak nemůže dosáhnout obviněný, jelikož není osobou, která by žila nebo pobývala na území Ukrajiny před datem 24. 2. 2022. Vzhledem ke zprávám z bojiště samozřejmě nelze v lokalitách dotyku s frontovou linií vyloučit možnou hrozbu, jíž se obviněný v dovolání obává. Takové nebezpečí však rozhodně nehrozí na celém území Ukrajiny, může se týkat míst probíhajících válečných operací a okupovaných území, nad nimiž ukrajinské státní orgány nevykonávají pravomoc. Většina území Ukrajiny je pod správou státní moci, kde nebezpečí deklarované dovolatelem není na pořadu dne. Státní moc zde neprosazuje svou vůli za nerespektování základních lidských práv, pomoci opatření, jež popírají lidskou důstojnost či šikanózně, již vůbec ne fyzickými represemi. Obviněný má rodinné a další vazby na Poltavskou oblast, která aktuálně není v bezprostřední blízkosti bojových operací. V případě nepříznivého vývoje válečné situace by byl dostatek časového prostoru pro přesun na západ Ukrajiny. U obviněného nehrozí ani nedobrovolné zapojení se do vojenského konfliktu, kdy by připadalo do úvahy zajetí cizími armádními silami, neboť všeobecná mobilizace vyhlášená orgány ukrajinské státní moci se týká mužů – občanů Ukrajiny ve věku 18 až 60 let a obviněný již do tohoto věkového rámci již nespadá.

17. Státní zástupce nesouhlasí ani s výtkou obviněného ohledně neuplatnění moderace uloženého trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku. Z dovolání nebylo podle názoru státního zástupce možno ani určit, podle kterého konkrétního odstavce tohoto ustanovení měly podle názoru dovolatele soudy postupovat. Akcentuje, že obviněný je označil pouhým odkazem na jednotlivá písmena ustanovení § 41 tr. zákoníku, aniž by je blíže konkretizoval, a připomněl svůj věk a stadium trestné činnosti. Takto koncipovanou námitku však státní zástupce nepodřazuje pod žádný z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 tr. ř. Doplnuje ovšem, že pro aplikaci ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je nutný souhrn takových polehčujících okolností, které se v dané kvalitě nebo kvantitě u konkrétního trestného činu běžně nevyskytují a výrazně snižují závažnost trestného činu, neboť jen za splnění těchto předpokladů může nabýt charakteru okolností výjimečných. Obdobně v případě varianty moderačního oprávnění podle § 58 odst. 6 tr. zákoníku, byť tato není přímo navázána na okolnosti případu ani na poměry pachatele, jak to předpokládá § 58 odst. 1 tr. zákoníku, bez jejich zhodnocení by nebylo možné stanovit, jak vysoký trest odnětí svobody je schopen zajistit nápravu pachatele a ochranu společnosti a jestli výměra tohoto trestu by skutečně byla nepřiměřeně přísná pro pachatele pokusu trestného činu. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody za pokus trestného činu se ale uplatní jen tehdy, jestliže pokus nedosahuje v konkrétním případě takové závažnosti, jakému odpovídají trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené na dokonání trestný čin [státní zástupce poté rozebírá povahu a závažnost pokusu ve smyslu § 39 odst. 6 písm. c) tr. zákoníku, § 39 odst. 2 tr. zákoníku, § 21 tr. zákoníku] a nestačí zjištění, že pachatel dosud vedl řádný život. Bezúhonnost pachatele jakožto „prostá“ polehčující okolnost sama o sobě nemůže odůvodnit aplikaci moderačního ustanovení podle § 58 tr. zákoníku. Státní zástupce tak má za to, že v posuzovaném případě z provedeného dokazování nevyplývá nic, co by odůvodňovalo postup odvolacího soudu za použití § 58 odst. 6 tr. zákoníku. Soudy všechny polehčující okolnosti vyhodnotily správně s tím výstupem, že se jedná o okolnosti obvyklé, jež nejsou nějakého zvlášť mimořádného

charakteru, jež by se v jiných obdobných případech daného zločinu nevyskytovaly, a takto je zohlednily při stanovení konkrétní výměry ukládaných trestů. S dovolatelem rozhodně nesouhlasí v tom, že by mu měla svědčit polehčující okolnost specifikovaná v § 41 písm. a) tr. zákoníku, u níž nepostačuje pouhé první spáchání trestného činu, ale vyžaduje, aby k tomu přistoupila okolnost další, tj. že ke spáchání došlo pod vlivem okolností na pachateli nezávislých. Jedná se o okolnosti, bez jejichž vlivu by ke spáchání trestného činu zpravidla nedošlo nebo by se pachatel ke spáchání činu nejspíše neodhodlal. Žádné takové nebyly zjištěny a obviněný je v dovolání ostatně ani neoznačuje.

18. Rovněž není státnímu zástupci z dovolání zřejmé, proč dovolatel odkazuje na polehčující okolnost podle § 41 písm. n) tr. ř. (správně tr. zákoníku). Ta by byla aktuální, pokud by obviněný přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny). Pokud obviněný dále poukázal na svůj věk (podle měřítek zavedených v České republice jde stále o produktivní věk osoby mužského pohlaví), ani tato okolnost rozhodně nemůže vést k úvahám o možném uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby. V případě obviněného tak státní zástupce zaujímá názor, že nejsou dány podmínky pro mimořádné snížení trestu podle žádné z alternativ, jež jsou zakotveny v § 58 tr. zákoníku. S ohledem na závažnost případu a okolnosti věci nejde ani o trest, který by vybočoval z ústavního rámce proporcionality trestní represe. Soudy se výroky o trestech nedostaly do extrémního rozporu s uvedeným ústavním principem.

19. Závěrem státní zástupce navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněného tak, že se odmítá podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Současně navrhuje, aby takto bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Dále vyjádřil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ odlišného stanoviska Nejvyššího soudu souhlasím podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. rovněž s tím, aby i jiné rozhodnutí bylo učiněno v neveřejném zasedání.

III.

Přípustnost dovolání

20. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována, a splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

21. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným, naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

22. Ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, nikoli k revizi

skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

23. Nejvyšší soud připomíná, že není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)). Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má přitom zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

24. Z podaného dovolání obviněného je patrné, že v něm uplatňuje dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř. Dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dopadá na situace, kdy rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném (extrémním) rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. V případě tzv. extrémního rozporu se jedná o situaci, kdy skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy nebo skutková zjištění soudu nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení nebo dokonce skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. Z dikce tohoto ustanovení není pochyb o tom, že naznačený zjevný rozpor se musí týkat rozhodných skutkových zjištění, nikoliv každých skutkových zjištění, která jsou vyjádřena ve skutku. Jinak uvedeno, pro naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se musí jednat o taková skutková zjištění, která jsou rozhodující pro naplnění zvolené skutkové podstaty a bez jejich prokázání by jednání obviněného nebylo postižitelné podle trestního zákona. Je tomu tak proto, že Nejvyšší soud je povolán a vždy byl povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), a další), tedy takové, které ve svém důsledku mají za následek porušení práva na spravedlivý proces. K tomu je dále ještě vhodné uvést, že v dovolacím řízení není úkolem Nejvyššího soudu, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, porovnával a případně z nich vyvozoval vlastní skutkové závěry a nahrazoval tak činnost soudu prvního stupně, popř. druhého stupně. Nadto lze také poznamenat, že existence případného zjevného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněný předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [8 Tdo 1268/2013](#)) než soudy nižších stupňů. Současně je třeba zdůraznit,

že pro naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nestačí pouhé tvrzení o zjevném rozporu obsahu provedených důkazů se zjištěným skutkovým stavem, které je založeno toliko na jiném způsobu hodnocení důkazů obviněným, pro něho příznivějším způsobem. Ohledně procesně nepoužitelných důkazů je nutno uvést, že se musí jednat o procesní pochybení takového rázu, které má za následek nepoužitelnost určitého důkazu, který ovšem musí být pro formulování skutkového stavu podstatný, což znamená, že takové procesní pochybení může zakládat existenci extrémního rozporu mezi provedenými důkazy a zjištěným skutkovým stavem, a tudíž zakládat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. [3 Tdo 791/2016](#), obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. [7 Tdo 39/2010](#)). V případě nedůvodného neprovedení požadovaných důkazů se musí jednat o případ tzv. opomenutých důkazů ve smyslu judikatury Ústavního a Nejvyššího soud.

25. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

26. Ze skutečností výše uvedených vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. [do 31. 12. 2021 dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví).

27. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. lze uvést, že tento dovolací důvod může být dán ve dvou alternativách spočívajících v tom, že obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. Druhem trestu, který zákon nepřipouští, se rozumí zejména případy, v nichž byl obviněnému uložen některý z trestů uvedených v § 52 tr. zákoníku bez splnění těch podmínek, které zákon předpokládá, tj. pokud v konkrétním případě určitému pachateli za určitý trestný čin nebylo možno uložit některý druh trestu. Druhá alternativa tohoto dovolacího důvodu se týká jen těch odstupňovaných druhů trestů, které mají takovou sazbu vymezenou přesně definovaným rozpětím. Tak je tomu u trestu odnětí svobody, trestu domácího vězení, trestu obecně prospěšných prací, trestu zákazu činnosti, peněžitého trestu, náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest, trestu vyhoštění na dobu určitou a trestu zákazu pobytu a trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Trest je přitom uložen mimo zákonnou sazbu jak při nedůvodném překročení horní hranice trestní sazby,

tak i při nezákonném prolomení její dolní hranice. Obviněný tento trest uplatnil v jeho první alternativě.

28. Vzhledem ke konkrétnímu obsahu uplatněných dovolacích námitek považuje Nejvyšší soud především za vhodné uvést, že obviněný v rámci podaného dovolání uplatňuje v rozhodující míře stejné námitky jako v řízení před soudy nižších stupňů, přičemž tyto na jeho obhajobu dostatečně reagovaly, tedy zabývaly se jí. V souvislosti s námitkami, které obviněný uplatnil v rámci podaného dovolání a jež jsou shodné s námitkami uplatněnými v podaném odvolání, je třeba uvést, že v situaci, kdy obviněný v rámci dovolání opakuje shodné námitky, které uplatnil před soudy nižších stupňů a tyto se s nimi řádně a náležitě vypořádaly, jedná se zpravidla o dovolání neopodstatněné [viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu (C. H. BECK), ročník 2002, svazek 17, pod T 408]]. O takovou situaci jde i v dané věci.

29. Bez ohledu na shora prezentovaný závěr přistoupil Nejvyšší soud k posouzení důvodnosti dovolání obviněného. Námitky dovolatele stran subjektivní stránky jsou obecně podřaditelné pod zvolený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ovšem v daném případě se fakticky jedná pouze o polemiku dovolatele s hodnocením důkazů soudy nižšího stupně a prosazování vlastní verze skutkového děje, což nenaplnuje zvolený dovolací důvod, ani žádný jiný. S tím souvisí i námitka obviněného, že jeho jednání bylo nesprávně právně kvalifikováno jako zvláště závažný zločin místo jiného trestného činu (§ 353 tr. zákoníku), neboť se opětovně jedná pouze o prosazování vlastního průběhu skutkového děje. Stran námitky zjevného rozporu mezi zjištěným skutkovým stavem a provedenými důkazy lze uvedenou argumentaci obsahově podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ovšem jedná se o námitky nedůvodné. Ohledně námitek vztahujících se k uloženým trestům, tak lze konstatovat, že tyto jsou částečně podřaditelné pod zvolený dovolací důvod (uložení trestu vyhoštění), nicméně samotná tvrzená nepřiměřenost uloženého trestu odnětí svobody a neaplikace § 58 tr. zákoníku není podřaditelná ani pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. a ani písm. h) tr. ř., ani žádný jiný. Stejný závěr lze učinit i ve vztahu k nepříhlédnutí k polehčujícím okolnostem.

30. Jak již bylo konstatováno, dovolatel uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný namítá, že soudy nižších stupňů upozadily jeho výpověď a nesouhlasí se způsobem, jakým soudy hodnotily pořízený videozáznam, který vzal v úvahu i znalec při vypracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Předně je třeba zdůraznit, že obviněný jen fakticky vyžaduje, aby Nejvyšší soud hodnotil jinak provedené důkazy než soudy nižších stupňů. Takto formulované dovolací námitky nemohou naplňovat zvolený dovolací důvod. Bez ohledu na tento závěr musí Nejvyšší soud akcentovat, že v projednávané věci Nejvyšší soud nespátřuje rozpor mezi provedeným dokazováním a zjištěným skutkovým stavem a jeho právní kvalifikací (jak bude ještě dále rozvedeno), natož extrémní. V dané souvislosti je ještě vhodné poznamenat, že existenci extrémního rozporu není možno dovozovat jen z toho, že soud na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že se obviněný trestné činnosti dopustil. Jestliže soudy hodnotily provedené důkazy odlišně než obviněný, neznamená tato skutečnost automaticky porušení zásady volného hodnocení důkazů, zásady *in dubio pro reo*, případně dalších zásad spjatých se spravedlivým procesem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1615/2014](#)).

31. Ohledně požadavku obviněného stran způsobu hodnocení pořízeného videozáznamu, tedy, aby je Nejvyšší soud hodnotil jinak než soud prvního stupně, lze uvést, že dovolací soud není třetí instancí, aby přezkoumával hodnocení důkazů soudy nižšího stupně, jestliže toto hodnocení nevybočuje ze zákonných mezí, neobsahuje projevy libovůle či svévole, které by zakládalo právě existenci extrémního rozporu a odůvodnění rozhodnutí odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř. Z pohledu tohoto závěru je nutno akcentovat, že dovolatel jen provádí vlastní hodnocení těchto videozáznamů, když fakticky jen podává vlastní verzi toho, jak je nutno jeho jednání zachycené na videozáznamech interpretovat.

32. Přesto Nejvyšší soud považuje za vhodné z pohledu námitek obviněného, toliko na podporu závěru, že v případě obviněného skutečně nejde o případ tzv. extrémního nesouladu v jeho výkladu Ústavním soudem, za nutné uvést, že soud prvního stupně k náležitému objasnění věci provedl všechny potřebné důkazy tak, jak to vyžaduje ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. V tomto směru je také nutno akcentovat, že ani samotný obviněný nezpochybňuje rozsah provedení dokazování. Soud prvního stupně následně provedené důkazy hodnotil, jak jednotlivě, tak v jejich vzájemných souvislostech, jak to vyžaduje ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Zde je nezbytné zdůraznit, že soud prvního stupně vyslechl jak obviněného, tak poškozeného a svědky z místa činu (spolupracovníky), vyslechnul znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, a provedl jako důkaz kamerové záznamy a listinné důkazy (např. znalecký posudek), když následně logicky zdůvodnil svůj hodnotící postup. V tomto směru lze poukázat na přesvědčivé a vyčerpávající písemné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz body 35–43 rozsudku soudu prvního stupně), které odpovídá ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř. Obdobně postupoval soud druhého stupně (viz body 16–20 rozsudku soudu druhého stupně), jenž dostatečným způsobem reagoval na uplatněné odvolací námítky obviněného.

33. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že uváží-li se způsob, jakým se soudy s jednotlivými ve věci provedenými důkazními prostředky vypořádaly, neshledal v postupu soudů nižších stupňů vady a zjistil, že jejich rozhodnutí jsou logická a postrádají prvky svévole, podané závěry jsou předvídatelné a rozumné, korespondují s fixovanými závěry soudní praxe a nejsou výrazem svévole (libovůle). Výkladu, jež soudy k jednotlivým výhradám obviněného podaly, nechybí smysluplné odůvodnění ani nevybočuje z mezí všeobecně (konsensuálně) akceptovaného chápání dotčených právních institutů, resp. není v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti, neboť vydaná rozhodnutí byla řádně, srozumitelně a logicky odůvodněna (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. [III. ÚS 1800/10](#)). Nejvyšší soud proto uzavírá, že v projednávané věci se nejedná ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů, tj. vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedení dokazování (srov. nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [IV. ÚS 1235/09](#), či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. [III. ÚS 398/97](#)). Soudy ve věci stanovený rozsah provedení dokazování je pak dostatečný k řádnému objasnění všech rozhodných skutečností, a opatřené důkazy viny obviněného v potřebné míře bez pochybností prokázaly, když je soudy posuzovaly ve vzájemném kontextu a dodržely všechny postupy předepsané § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Odůvodnění jejich rozhodnutí opřené o skutkový stav zjištěný na základě řetězce jednak přímých, jednak navzájem si neodporujících nepřímých důkazů nelze *a priori* považovat za méně přesvědčivé, než takové, které by vyplývalo jen z přímých důkazů, a to ani tehdy, bylo-li možno dokazování doplnit ještě o další nepřímé důkazy (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2228/12](#)).

34. Nejvyšší soud se následně zabýval námitkami dovolatele stran naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., konkrétně otázkou subjektivní stránky jednání obviněného. I v případě této dovolací argumentace je nutno konstatovat, že se jedná pouze o polemiku obviněného se zjištěným skutkovým stavem, když obviněný vyjadřuje nesouhlas s hodnocením provedených důkazů, a prosazuje vlastní verzi skutkového děje. Z tohoto důvodu tedy argumentace obviněného nenaplnuje zvolený dovolací důvod ani žádný jiný. Pro úplnost ovšem Nejvyšší soud uvádí následující skutečnosti.

35. Podstatou zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku je úmyslné usmrcení jiného člověka. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl, přičemž se ovšem nevyžaduje úmysl přímý podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, postačí i úmysl nepřímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Úmysl pachatele se musí vztahovat ke způsobení smrti, tzn. že pachatel musí být minimálně srozuměn s tím, že svým jednáním způsobí smrt jiného člověka. Význam při řešení otázky, zda byl pachatel srozuměn se způsobením smrti, má přitom zejména charakter prostředku, jímž pachatel na poškozeného útočil, intenzita vedení útoku (například počet a síla úderů či bodných ran), konkrétní místa na těle poškozeného, na něž pachatel útočil, tedy zda byly útoky byly vedeny proti těm místům na těle, kde se nacházejí životně důležité orgány (srov. například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 1. 2010, sp. zn. 2 To 116/2009, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [3 Tdo 1527/2010](#), či ze dne 19. 2. 2003, sp. zn. [4 Tz 5/2003](#)). Současně je nutno vzít v úvahu i tělesnou konstituci oběti a její věk. Bez významu nemusí být ani prostředí a vnější podmínky. Zohledňován by měl být rovněž důvod, který vedl k útoku proti jinému člověku, či charakter předchozích vztahů mezi pachatelem a poškozeným. Nepodaří-li se ovšem spolehlivě zjistit, jakou pohnutkou byl pachatel k vraždě veden, nelze z toho bez dalšího usuzovat na chybějící úmysl způsobit postiženému smrtelný následek, jestliže je tento úmysl dostatečně zřejmý z jiných okolností výše uvedených (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [3 Tdo 1527/2010](#)). Význam má také chování pachatele po činu, například skutečnost, že se pachatel bezprostředně po činu nesnažil oběti poskytnout pomoc. Přihlížet lze také i k verbálním či jiným projevům pachatele před útokem, když avšak jejich význam při prokazování úmyslu pachatele nelze přeceňovat. Je tomu tak proto, že zejména z výhrůzek usmrcením, které pachatel učiní v emotivně vypjaté situaci (hádka, vztek), není možné bez dalšího vyvozovat jeho úmysl usmrtit oběť (ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1234–1237).

36. Ve vztahu k otázce zavinění je nutno konstatovat, že zavinění se chápe jako vnitřní psychický stav pachatele k podstatným složkám trestného činu a musí být dáno v době činu (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, s. 165). Zavinění je vybudováno na složce vědění (intelektuální), která zahrnuje vnímání pachatele, tj. odraz předmětů, jevů a procesů ve smyslových orgánech člověka, jakož i představu předmětů a jevů, které pachatel vnímal dříve, nebo ke kterým dospěl svým úsudkem na základě znalostí a zkušeností, a na složce vůle zahrnující především chtění nebo srozumění, tj. v podstatě rozhodnutí jednat určitým způsobem se znalostí podstaty věci. Jestliže pachatel rozhodné skutečnosti nechce, ani s nimi není srozuměn, není tu žádný volní vztah. Jak složka vědění, tak i složka volní nemusí zcela přesně odpovídat objektivní realitě, nemusí vždy zcela přesně odrážet skutečnosti příslušnými ustanoveními zvláštní části trestního zákoníku předpokládané a nemusí se vztahovat ke všem podrobnostem, které jsou pro daný čin charakteristické. Postačí, když skutečnosti spadající pod zákonné znaky skutkové podstaty

uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku jsou zahrnuty v představě pachatele alespoň v obecných rysech. Současně platí, že závěr o zavinění, tedy zda na straně pachatele je dáno zavinění a v jaké formě, je nepochybně závěrem právním. Zavinění má dvě formy, úmysl (§ 15 tr. zákoníku) a nedbalost (§ 16 tr. zákoníku). Platí, že závěr o zavinění musí být podložen výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout (srov. rozhodnutí publikované pod č. [19/1971](#) Sb. rozh. tr.), přičemž okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat toliko nepřímou z okolností objektivní povahy, z nichž je možno podle zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem [srov. například zprávy Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. [Tpjf 51/72](#), a ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. [Tpjf 30/76](#) (uveřejněné pod č. 62/1973 a č. 41/1976 Sb. rozh. tr.), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [8 Tdo 394/2010](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. [5 Tz 225/2001](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2728/12](#)].

37. Jak již bylo naznačeno, zavinění v podobě úmyslu má dvě formy, a to úmysl přímý [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku] a úmysl nepřímý [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Úmysl přímý je založen na tom, že pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Naproti tomu o zavinění ve formě nepřímého úmyslu se podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jedná tehdy, pokud pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s ním srozuměn. Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele ke způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Způsobení takového následku však není přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem (přímo ho nechce), neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak i cílem nezávadným. Na takové srozumění pak usuzujeme z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si pachatel představoval jako možný, a to ať už by šlo o jeho vlastní zásah, nebo o zásah někoho jiného. Trestní zákoník v § 15 odst. 2 stanoví, že srozuměním ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Pro eventuální úmysl postačuje pouhá představa možnosti výsledku, kterou pachatel uskutečnil svým jednáním (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [4 Tdo 1010/2014](#)). Nejde tedy o spoléhání se na náhodu. Tam kde pachatel spoléhá jen na šťastnou náhodu, jde o eventuální úmysl (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, s. 236, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. [3 Tdo 859/2018](#)).

38. Nejvyšší soud musí předně odmítnout, že by se naplněním subjektivní stránky ve vztahu k naplnění skutkové podstaty zvláště závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku soudy nižších stupňů nezabývaly řádně a dostatečně. V tomto směru je možno odkázat především na body 49–52 rozhodnutí soudu prvního stupně, kde se soud zabýval tím, jaké okolnosti vyplynuly z provedeného dokazování ve vztahu k subjektivní stránce, přičemž uzavřel, že dovolatel nepochybně jednal přinejmenším v úmyslu eventuálním ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. I soud druhého stupně se námitkou stran nenaplnění subjektivní stránky dostatečně zabýval (viz bod 19 rozsudku soudu druhého stupně). Nejvyšší soud se s těmito závěry soudů nižších stupňů plně ztotožňuje a pro jistou stručnost na ně odkazuje, jelikož není úkolem Nejvyššího soudu opakovaně objasňovat

neopodstatněnost námitek dovolatele, jestliže tak přesvědčivě a vyčerpávajícím způsobem učinily soudy nižších stupňů. Navíc je třeba zdůraznit, že i intelektové schopnosti obviněného umožňovaly si uvědomit možné hrozící následky jeho jednání, tedy že může poškozeného usmrtit a byl s tím srozuměn (složka volní). V tomto směru lze toliko dodat, že judikatura Nejvyššího soudu shledává nepřímý úmysl u trestného činu vraždy i v tom případě, pokud je dostatečně zřejmý z okolností a intenzity vykonaného útoku, zejména použije-li pachatel zbraň, o které ví, že je svou povahou způsobila jiného usmrtit, a vede útok záměrně proti těm částem těla poškozeného, kde jsou uloženy životně důležité orgány (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [3 Tdo 1527/2010](#)). Důležité v dané souvislosti podle Nejvyššího soudu je, že útok nemohl být obviněným kontrolován, obviněný tedy nemohl v době útoku odhadnout hloubku rány nebo intenzitu tlaku, a pouze vlivem aktivní obrany poškozeného nedošlo k ohrožení jeho života.

č. 34

39. Nad rámec uvedeného Nejvyšší soud dodává, že nůž jako zbraň s čepelí 15 cm představuje nepřiměřený způsob „pouhého vystrašení“ poškozeného za situace, kdy není pochyb o tom, že poškozený obviněného nijak neohrožoval, což je nepochybné z pořízeného kamerového záznamu. Navíc na základě kamerových záznamů je zřejmé, že dovolatel se pokusil opakovaně zasáhnout tělo poškozeného, a to do oblasti, kde se nachází životně důležité orgány. Dovolatel si tedy musel být vědom, že kdyby se poškozený aktivně nebránil, tak bodnořezná rána mohla být mnohem hlubší a právě zasáhnout např. slezinu, játra, tlusté střevo, žaludek apod., tedy dutinu břišní, a poškozený by mohl vykrvácet, a s tímto následkem byl minimálně srozuměn. Jestliže obviněný považuje bodání do poškozeného za pouhou výhružku, tak s takovým tvrzením se Nejvyšší soud nemůže ztotožnit. Zde je třeba akcentovat, že pouze vlivem včasné reakce poškozeného nedošlo k jeho těžké újmě na zdraví nebo smrti. I průměrně inteligentní člověk ví, že nůž, natož s takto velkou čepelí, představuje smrtící nástroj, pokud je mířen do „správné“ části lidského těla. Nejvyšší soud ještě podotýká, že dovolatel nezpochybňuje ani tak samotné své jednání, tedy že nožem na poškozeného zaútočil, ovšem svoje konání vyhodnocuje mnohem mírněji nežli soudy. Nejvyšší soud dále dodává, že jestliže obviněný poškozeného, byť pomalou chůzí, následně ještě pronásledoval a křičel na něho, že jej zabije, tak i tato skutečnost dokresluje závěr soudů nižších stupňů o eventuálním úmyslu obviněného poškozeného usmrtit. Stran námítky obviněného, že mu byla soudy nižších stupňů kladena k tíži vojenská minulost, tak k tomuto Nejvyšší soud uvádí, že soud prvního stupně pouze poukázal na skutečnost, že i jako bývalý voják si musel být obviněný vědom toho, že způsobem svého útoku (nůž a místo útoku) může způsobit smrt poškozeného, a byl s tím srozuměn.

40. Ve vztahu k navrhované jiné právní kvalifikaci Nejvyšší soud zdůrazňuje, že dovolatel ji zakládá pouze na prosazování vlastní verze skutkového stavu, bez nějaké faktické právní argumentace. Proto jako taková argumentace obviněného není podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť obviněný uplatňuje jen skutkové námítky, nikoliv o nesprávné hmotněprávní posouzení skutku.

41. Obviněný se dále dovolává zásady *in dubio pro reo*. Tato námítka [obviněný ani neuvádí, zda tuto argumentaci podřazuje pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. či podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], směřující výlučně do skutkových zjištění soudů nižších stupňů a potažmo proti způsobu hodnocení provedených důkazů, nemůže zvolený dovolací důvod založit. Je tomu tak proto, že pravidlo *in dubio pro reo* vyplývá ze zásady presumpce nevinny

zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a § 2 odst. 2 tr. ř. a má tedy vztah pouze ke zjištění skutkového stavu věci na základě provedení dokazování, a to bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. ř.), kdy platí „v pochybnostech ve prospěch obviněného“. Je tudíž zjevné, že pravidlo má procesní charakter, týká se jen otázek skutkových a jako takové není způsobilé naplnit obviněným zvolený (avšak ani žádný jiný) dovolací důvod. Nejvyšší soud dosud nepřipouští, aby bylo dodržení této zásady zkoumáno v dovolacím řízení (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. [7 Tdo 1525/2009](#), ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. [11 Tdo 496/2015](#), ze dne 8. 1. 2015, sp. zn. [11 Tdo 1569/2014](#), a na to navazující usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [4 Tdo 467/2016](#), dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 595/2018](#).).

42. Bez ohledu na shora uvedené je třeba uvést, že pravidlo *in dubio pro reo* znamená, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#)). Platí tedy, že jakkoli vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok (nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 5. 1998, sp. zn. [IV. ÚS 36/98](#)). Jinak vyjádřeno, trestní řízení vyžaduje v tomto ohledu ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 260/05](#), ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. [II. ÚS 1975/08](#), ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. [II. ÚS 2142/11](#), aj.). Současně je ovšem nezbytné zdůraznit, že existence rozporů mezi důkazy ale sama o sobě neznamená, že by nebylo možné uznat obviněného vinným předmětným trestným činem a že by jakékoli rozpory mezi důkazy musely nutně vést k uplatnění pravidla *in dubio pro reo*, tj. k rozhodnutí v pochybnostech ve prospěch obviněného. I přes rozpory mezi důkazy může soud podle konkrétní důkazní situace dospět ke spolehlivému závěru o spáchání trestného činu obviněným. Rozhodnout ve prospěch obviněného lze jen za předpokladu, jestliže existující rozpory jsou tak zásadní, že vina obviněného není nepochybná ani po pečlivém vyhodnocení všech důkazů, přičemž v úvahu již nepřichází provedení dalších důkazů. O naznačenou situaci se tedy v dané věci nejednalo, když v tomto směru je třeba odkázat na přesvědčivé odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů, které odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř.

43. Obviněný dále uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., ovšem námitkami, že mu soudy měly uložit nepřiměřený trest odnětí svobody, tento ani jiný dovolací důvod nenaplnil. Předně je třeba opakovaně zdůraznit, že v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. lze toliko namítat, že obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští či mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 38 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. [III. ÚS 2866/07](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. [11 Tdo 530/2002](#)). Stejně tak nelze pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., ale ani žádný jiný, podřadit námitku stran nepoužití § 58 tr. zákoníku

(blíže viz usnesení ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. [7 Tdo 317/2020](#)). Navíc ani obviněný neuvedl, podle jakého odstavce tohoto ustanovení měly soudy nižších stupňů postupovat. Obviněný pouze vyvozuje porušení ustanovení § 58 tr. zákoníku závěr z nezohlednění polehčujících okolností podle § 41 tr. zákoníku.

44. Přesto Nejvyšší soud na argumentaci obviněného považuje za vhodné stručně reagovat. Předně je třeba uvést, že jak již bylo naznačeno, samotná námitka nepřiměřenosti uloženého trestu nenaplňuje žádný dovolací důvod. Lze ovšem současně připustit, že určitý průlom může nastat toliko ve zcela výjimečných případech trestů extrémně přísných a zjevně nespravedlivých, zasahujících ve svém důsledku do základních práv a svobod obviněného (viz např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), publikované pod č. 40/2014 Sb. n. u. ÚS). Pak by zásah Nejvyššího soudu přicházel v úvahu i v případě trestu uloženého ve výměře v rámci trestní sazby stanovené v trestním zákoně, jestliže by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe. Zásada přiměřenosti trestních sankcí je totiž předpokladem zachování obecných principů spravedlnosti a humánnosti sankcí. Tato zásada má ústavní povahu, její existence je odvozována ze samé podstaty základních práv, jakými jsou lidská důstojnost a osobní svoboda, a z principu právního státu, vyjadřujícího vázanost státu zákony. Jde-li o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, je třeba zkoumat, zda zásah do osobní svobody pachatele, obecně ústavním pořádkem předvídaný, je ještě proporcionalním zásahem či nikoliv (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [8 Tdo 1561/2016](#)).

45. Nejvyšší soud však neshledal, že by soud prvního stupně uložil dovolateli extrémně přísný a zjevně nespravedlivý trest. Nadto v tomto směru ani dovolatel žádnou konkrétní dovolací argumentaci fakticky neuplatnil, tedy neuvádí žádné skutečnosti, ze kterých by dovozoval, že by v jeho případě došlo skutečně k zásahu do jeho základních práv a svobod ve smyslu shora citovaného stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#). Za takové argumenty totiž nelze považovat prostý odkaz na okolnosti, které dovolateli podle jeho názoru polehčovaly a které z pohledu použité argumentaci stěžovatele nejsou nějak výjimečné, aby v jejich souvislosti byl porušen princip proporcionality trestní represe. Navíc je třeba uvést, že dovolatel výslovně odkazuje na polehčující okolnosti podle § 41 písm. a), n), o) tr. zákoníku, které ovšem u něho nejsou prokazatelně dány (blíže viz vyjádření státního zástupce v bodě 22 jeho vyjádření) a ani jejich naplnění obviněný nijak v dovolání argumentačně netvrdí. Zde je třeba zdůraznit, že ani není úkolem Nejvyššího soudu si argumentaci dovolatele domýšlet či dotvářet, neboť právně fundovanou argumentaci v dovolacím řízení zajišťuje právě povinné zastoupení dovolatele obhájcem [§ 265d odst. 2 tr. ř.].

46. Navíc z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně je seznatelné, jaké skutečnosti zohlednil při úvahách o druhu a výměře trestu ukládaného obviněnému (viz body 62–68 rozsudku soudu prvního stupně) a Nejvyšší soud pro stručnost na jeho úvahy zcela odkazuje. Soud prvního stupně obviněnému uložil trest odnětí svobody na samé spodní hranici zákonné trestní sazby stanovené § 140 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž obviněný byl ohrožen trestem odnětí svobody v rozmezí od 10 do 18 let. Rozhodně se tak Nejvyšší soud nemůže ztotožnit s názorem obviněného, že by uložený trest odnětí svobody byl nepřiměřený přísný. Současně je vhodné akcentovat, že soud prvního stupně se v bodech 65–66 zabýval i možností moderací trestu pod spodní hranici trestní sazby ve smyslu § 58 tr. zákoníku, ovšem pro její

uplatnění neshledal důvody a své úvahy dostatečně rozvedl. Nejvyšší soud se s jeho závěry ztotožňuje. Nad rámec uvedeného Nejvyšší soud dodává, že v předmětné věci se nejednalo o výjimečný případ, který by se výrazně lišil od jiných obdobných případů napadení nožem. Navíc nelze skutečně přehlédnout, že obviněný napadal osobu ve věku mladistvém bez toho, že by se tento mladistvý vůči němu dopustil nějakého nevhodného jednání, v podstatě jen z malicherné příčiny, jen na základě svého vnitřního přesvědčení, že mu snad poškozený měl odcizit cestovní pas, což se nakonec ani neprokázalo. Projednávaný případ se pouze liší od jiných obdobných případů v tom, že nedošlo k fatálnímu následku v podobě smrti poškozeného, neboť se účinně bránil a došlo tak pouze k 6 cm škrábanici. Právě tato skutečnost nepochybně vedla k uložení trestu na samé spodní hranici zákonné trestní sazby.

47. Pokud se týká uloženého trestu vyhoštění, ve vztahu k tomuto trestu dovolatel uplatnil námitku, že se jedná o trest, který mu nemohl být uložen, takže uplatnil první variantu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Jedná se o námitku uplatněnou právně relevantním způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2016, sp.zn. [11 Tdo 1586/2015](#)), ale zjevně neopodstatněnou. Konkrétně obviněný namítá, že uložení trestu vyhoštění brání ustanovení § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku z důvodu probíhajícího válečného konfliktu na Ukrajině, přičemž nijak blíže důvody pro neuložení trestu vyhoštění nerozvádí, např. tím, že by se on či jeho rodina aktivně zapojila do konfliktu, že by jeho rodina bydlela v místě válečného konfliktu apod. Obviněný tedy nezpochybňuje splnění předpokladů pro uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku, a proto dovolací soud předpoklady pro uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku blíže nerozváděl.

48. Podle § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku soud trest vyhoštění neuloží, jestliže hrozí nebezpečí, že pachatel bude ve státě, do kterého by měl být vyhoštěn, pronásledován pro svoji rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo jestliže by vyhoštění vystavilo pachatele mučení či jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu. Z pohledu argumentace obviněného je třeba uvést, že soudy nižšího stupně se zabývaly předpoklady uložení trestu vyhoštění a zda uložení trestu vyhoštění obviněného brání probíhající válečný konflikt na Ukrajině (viz body 67–68 rozsudku soudu prvního stupně, body 29–31 rozsudku soudu druhého stupně) a Nejvyšší soud pro stručnost na jejich úvahy odkazuje, zejména na argumentaci soudu druhého stupně. Nad rámec tohoto závěru je třeba uvést, že dovolatel je cizí státní příslušník a na území České republiky se dopustil zvláště závažné trestné činnosti, směřující proti lidskému životu, ze zcela malicherné příčiny, takže uložení vedlejšího trestu vyhoštění podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku je plně v souladu se zájmem státu na ochraně života a zdraví osob, žijících na území republiky. I Nejvyšší soud si je vědom probíhajícího válečného konfliktu na Ukrajině. Obecně z pohledu námitek obviněného je třeba uvést, že samotný probíhající válečný konflikt v domovské zemi pachatele nebrání uložení trestu vyhoštění, přičemž důvody bránící uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku se nevztahují výslovně k válečnému konfliktu. Předmětný závěr ovšem nelze interpretovat tak, že by probíhající válečný konflikt neměl být při zvažování podmínek pro uložení trestu vyhoštění z pohledu ustanovení § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku vzat v úvahu. Probíhající válečný konflikt v domovském státu pachatele je v každém konkrétním případě nutno zvažovat z toho pohledu, z jakých důvodů je válečný konflikt veden, a zda právě s probíhajícím konfliktem hrozí pachateli jeho pronásledování právě z důvodů uvedených

v tomto ustanovení. Je tedy nutno vzít vždy v úvahu např. zda obviněný či jeho rodina jsou nějakým způsobem do válečného konfliktu zapojeni z pohledu svého politického či jiného přesvědčení, příslušností k nějaké sociální či náboženské skupině nebo zda by realizace trestu vyhoštění vystavovalo pachatele mučení či jinému nelidskému zacházení či ponižujícímu zacházení či trestu. Současně je nutno vždy přihlídnout k tomu, jaká je konkrétní situace v domovském státu pachatele, ve kterém probíhá válečný konflikt, z toho pohledu, na jakém území konflikt probíhá, tedy zda na celém území či jen na určité části tohoto území, zda přes probíhající válečný konflikt v domovském státu nadále funguje státní moc a plní své funkce či tato přestala fungovat nebo funguje ve velmi omezené míře. Současně je také nutno vzít v úvahu, do jaké části domovského státu se má obviněný vrátit, zda se vrací do míst, kde státní moc plně funguje či do míst, kde probíhá válečný konflikt a státní moc zde nefunguje vůbec či jen v omezené míře. Teprve po zhodnocení všech těchto skutečností lze rozhodnout, zda v dané věci nastala taková situace, která by uložení trestu vyhoštění bránila z pohledu ustanovení § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku. Takto podle Nejvyššího soudu soudy nižších stupňů v dané věci postupovaly. V tomto směru je skutečně nutno zdůraznit, že válečný konflikt neprobíhá na celém území Ukrajiny, na většině území Ukrajiny funguje státní moc a vykonává své pravomoci, Ukrajinou byla i podepsána Asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou. Nelze dovodit, že by u dovolatele hrozilo, že by mohl být ve svém domovském státě pronásledován pro svoji rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo že by jej vyhoštění vystavilo mučení či jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu, navíc námitky obviněného v tomto směru jsou velmi obecné. Proto Nejvyšší soud neshledal žádné okolnosti, které by v současné době bránily uložení trestu vyhoštění obviněného, když také nelze pominout, že dovolatel musí nejprve vykonat trest odnětí svobody a až poté bude vyhoštěn, přičemž nelze vyloučit, že za tu dobu se situace na Ukrajině může výrazně změnit. Proto je u něho uložení trestu vyhoštění z území České republiky v trvání deseti let plně namístě. Délka trestu vyhoštění odpovídá skutečnosti, že obviněný útočil na lidský život a že jeho úmysl směřoval k spáchání trestného činu vraždy. Nejvyšší soud ještě považuje za vhodné uvést, že v případě, že by se v době, kdy bude výkon trestu vyhoštění aktuální, situace radikálně změnila, je zde vždy možnost aplikace ustanovení § 350h odst. 4 tr. ř., umožňující upuštění od výkonu trestu vyhoštění nebo jeho zbytku, jestliže po vyhlášení rozsudku, kterým byl tento trest uložen, nastanou skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit. Nad rámec těchto úvah je nutno skutečně zdůraznit, že obviněný nemusí být po výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho části vyhoštěn do domovského státu, ale do jiné země, která ho bude ochotna přijmout. Z tohoto důvodu proto jeho vyhoštění na Ukrajinu není v rozporu s ustanoveními § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, na něž obviněný odkazuje.

49. Vzhledem ke shora uvedeným závěrům lze uvést, že dovolání obviněného bylo podáno částečně z důvodu, který lze podřadit pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., ovšem uplatněné námitky jsou zjevně neopodstatněné. Dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. pak nebyly uplatněny právně relevantně.

50. Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, „jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné“. Jelikož v posuzované věci jako takové vyhodnotil dovolání obviněného, rozhodl o něm způsobem uvedeným ve výroku tohoto usnesení. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud o tomto mimořádném opravném prostředku obviněného v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje

na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož „v odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí“. Pro úplnost Nejvyšší soud jen poznamenává, že nesouhlas obviněného s neveřejným zasedáním nebránil takovému postupu ze strany Nejvyššího soudu, neboť možnost rozhodnout v neveřejném zasedání není vázaná na souhlas dovolatele s takovým postupem [viz § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.].

č. 35

Pokyn dozorcujícího státního zástupce policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání obviněného směřuje k vydání konkrétního usnesení. Bylo-li toto usnesení zrušeno, nelze takový pokyn bez dalšího vztahovat na jiná později vydaná usnesení o zahájení trestního stíhání vůči témuž obviněnému v téže věci. Nevydal-li dozorcující státní zástupce další pokyn, je příslušný k rozhodnutí o stížnosti proti novému usnesení o zahájení trestního stíhání on sám, a nikoli jemu nadřízený státní zástupce [§ 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.].

Řízení o stížnosti, Nadřízený orgán

§ 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.

č. 35

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2023, sp. zn. [4 Tz 44/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:4.TZ.44.2023.1

Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. rozhodl, že usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. 25 T 142/2015, byl porušen zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. ve prospěch obviněného M. G.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. 25 T 142/2015, které nabylo právní moci dne 8. 8. 2020, bylo rozhodnuto tak, že se podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrací státnímu zástupci k došetření trestní věc obviněného M. G. pro skutek spočívající v tom, že dne 3. 9. 2008 na parkovišti v XY ulici v XY, poblíž budovy Komerční banky, si měl půjčit od L. M. finanční částku ve výši 2 000 000 Kč v hotovosti, oproti vystavené směnce, která podle dohody zajišťovala splatnost této částky ke dni 3. 9. 2010 s platbami ve výši 100 000 Kč měsíčně od vydání směnky k rukám L. M., přičemž v době vystavení směnky a přijetí finanční hotovosti měl vědět, že svůj závazek nebude schopen dodržet a uhradit, když ani neměl ve sjednaném termínu mít v úmyslu půjčenou peněžní hotovost vrátit, neboť v tuto dobu neměl mít dostatečný příjem ani majetek k uspokojení jmenovaného věřitele a v době sjednání půjčky měl mít i další nesplacené závazky, a tudíž si měl být vědom skutečnosti, že L. M. měl uvádět úmyslně v omyl ohledně možnosti placení této půjčky, čímž L. M. měl způsobit škodu ve výši 2 000 000 Kč, neboť do současné doby neměl učinit žádnou úhradu; skutek byl kvalifikován jako zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku.

2. V odůvodnění usnesení Okresní soud v Chomutově konstatoval, že důvodem k vrácení věci státní zástupkyni k došetření byla závažná procesní vada řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem, spočívající v porušení práva obviněného na obhajobu, konkrétně v daném případě vyjádřeného právem na řádný a zákonný přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť podle názoru soudu o stížnosti proti usnesení policejního orgánu ze dne

4. 1. 2018, č. j. KRPU-25154-58/TČ-2014-040381, o zahájení trestního stíhání neměla rozhodovat státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově, nýbrž státní zástupce nadřízeného státního zastupitelství, protože k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání dala policejnímu orgánu pokyn. V této souvislosti uvedl, že státní zástupkyně svůj názor na odůvodněnost trestního stíhání velice explicitně vyjádřila již v usnesení ze dne 27. 3. 2015, č. j. ZN 4487/2014-8, kterým zrušila odložení věci policejním orgánem a na svém názoru setrvala i v usnesení ze dne 19. 12. 2017, č. j. 1 ZT 232/15-72. S ohledem na jednotlivá vyjádření státní zástupkyně měl v této situaci tedy o stížnosti proti usnesení policejního orgánu ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU-251542-58/TČ-2014-040381, rozhodovat ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce nadřízený, tj. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

č. 35

3. Proti usnesení Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. 25 T 142/2015, podal ministr spravedlnosti České republiky stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného M. G. Ve stížnosti pro porušení zákona shrnul dosavadní průběh trestního řízení a dále uvedl, že napadeným usnesením byl ve prospěch obviněného M. G. porušen zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť ve věci mělo být postupováno v souladu s ustanovením § 196 a násl. tr. ř. a mělo být nařízeno hlavní líčení. Zákon byl podle názoru okresního soudu porušen při rozhodování o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU 251542-58/TČ-2014-040381, o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově dne 4. 12. 2019 č. j. 1 ZT 232/2015-184.

4. Dále konstatoval, že obecně lze souhlasit s tím, že závažná procesní vada přípravného řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem, je zákonným důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření postupem podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., avšak nelze se ztotožnit s názorem soudu, že k závažné procesní vadě v dané věci došlo tím, že státní zástupkyně při rozhodování o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání nepostupovala zákonně. Nelze tvrdit, že v usnesení ze dne 25. 3. 2015, č. j. ZN 4487/2014-8, je obsažen pokyn státní zástupkyně k zahájení trestního stíhání M. G. podle § 160 odst. 1 tr. ř. pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. Lze zrekapitulovat, že policejní orgán odložil trestní věc podle § 159a odst. 1 tr. ř. usnesením ze dne 20. 1. 2015 s odůvodněním, že nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty prověřovaného trestného činu, zejména podle jeho názoru nebylo prokázáno zavinění pachatele. Proti usnesení o odložení věci poškozený podal stížnost, v níž přednesl argumenty, podle jeho názoru prokazující podvodný úmysl pachatele, státní zástupkyně přiznala důvodnost stížnosti a svým usnesením ze dne 25. 3. 2015 vydaným pod č.j. ZN 4487/2014-8 zmíněné usnesení policejního orgánu podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušila a uložila policejnímu orgánu znovu ve věci jednat a rozhodnout. Policejní orgán po doplnění listinných důkazů (a téměř po třech měsících) dne 12. 6. 2015 pod č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381 zahájil trestní stíhání a v odůvodnění usnesení konstatoval předchozí rozhodnutí o stížnosti státní zástupkyně s tím, že mu bylo uloženo, aby ve věci znovu jednal a rozhodl způsobem podle § 160 odst. 1 tr. ř., nicméně z formulace státní zástupkyně je zřejmé, že takový výslovný pokyn policejnímu orgánu dán nebyl, ačkoli je evidentní, že státní zástupkyně v odůvodnění

usnesení vyslovila jednoznačný právní názor na věc. Okresní soud v usnesení o vrácení věci státnímu zástupci k došetření zmínil některá rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, vztahující se k otázce pokynu státního zástupce k zahájení trestního stíhání, přičemž poukázal mj. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2009, sp. zn. [4 Tz 46/2009](#). V tomto směru je však možno poukázat na přílehlavější rozhodnutí, a to rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. [5 Tz 94/2012](#), věnující se podrobnému výkladu pojmů pokyn a souhlas ve smyslu ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., a v souladu s tím by bylo možno formulaci státní zástupkyně v nyní řešené věci, užitou v odůvodnění zmíněného usnesení, považovat spíše za souhlas, resp. úkon jímž vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu následnému rozhodnutí policejního orgánu. V souvislosti s nyní posuzovanou věcí je však nutno připomenout především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [5 Tz 40/2016](#), vztahující se k otázce vymezení dozorových oprávnění státního zástupce, zejména názor Nejvyššího soudu, že není možné užít zcela bezbřehý extenzivní výklad pojmu pokyn nebo souhlas a že v případě opětovného vydání dříve zrušeného usnesení o zahájení trestního stíhání působí pokyn či souhlas pouze ve vztahu ke konkrétnímu usnesení, a nikoli k neurčitému počtu usnesení určitého typu, je zcela vyčerpán již v případě jeho prvního splnění.

5. V nyní řešeném případě je tedy nutno zdůraznit, že formulaci státní zástupkyně použitou v odůvodnění usnesení ze dne 25. 3. 2015, č. j. ZN 4487/2014-8, je možno považovat za souhlas či kladné stanovisko k budoucímu postupu policejního orgánu, ovšem pouze ve vztahu k následně vydanému usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 6. 2015, č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381, nikoli však již ve vztahu k dalším budoucím rozhodnutím stejného druhu. Vyjádření názoru státní zástupkyně v rámci usnesení ze dne 19. 12. 2017, č. j. 1 ZT 232/2015-72, jímž rozhodla podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. o zrušení citovaného usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání jako nezákonného, v žádném nelze považovat za pokyn k vydání dalšího usnesení o zahájení trestního stíhání. Ve světle shora uvedené judikatury ve vztahu k této otázce nelze zmíněnou formulaci v žádném případě považovat za jednoznačný a výslovný pokyn policejnímu orgánu k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Z jazykového výkladu formulace státní zástupkyně je zcela zřejmé, že předpokládaným způsobem následného rozhodnutí policejního orgánu byla jak varianta zahájení trestního stíhání, tak i možnost odložení věci v případě dodatečného zjištění skutečností způsobujících promlčení trestního stíhání. S ohledem na výše uvedené proto usnesení státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 4. 12. 2019, č. j. 1 ZT 232/2015-184, jímž rozhodla o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU-251542-58/TČ-2014-040381, není nezákonné. Nebyl dán zákonný důvod k tomu, aby ve smyslu ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. o zmíněné stížnosti rozhodoval státní zástupce nadřízeného Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, neboť dozorová státní zástupkyně k vydání stížností napadeného usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání nedala pokyn ani nevyslovila souhlas s tímto postupem. Pouze je možno konstatovat, že předmětné usnesení státní zástupkyně bylo vydáno nadbytečně. Situaci možného pomínutí důvodů vedení řízení proti uprchlému ve kterékoli fázi trestního řízení totiž předpokládá ustanovení § 306a tr. ř., podle kterého se v takovém případě pokračuje v řízení podle obecných ustanovení trestního řádu, aniž by bylo nutno vydávat jakékoli další procesní rozhodnutí deklarující tuto skutečnost.

6. Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. 25 T 142/2015, byl porušen zákon ve prospěch obviněného M. G. v ustanoveních § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., v § 196 odst. 1 tr. ř. a § 198 tr. ř.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém písemném vyjádření k podané stížnosti pro porušení zákona uvedl, že se se stížností pro porušení zákona tak, jak byla koncipována ministrem spravedlnosti, ztotožňuje a navrhl, aby Nejvyšší soud postupoval podle bodu 36 stížnosti pro porušení zákona obsahujícího závěrečný návrh.

III.

Přípustnost a důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 35

8. Nejvyšší soud jako soud příslušný k vedení řízení o stížnosti pro porušení zákona (§ 266 odst. 1 tr. ř.) přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené rozhodnutí i předcházející řízení a shledal, že zákon byl porušen.

9. Z předloženého spisového materiálu Nejvyšší soud zjistil, že v dané věci byly zahájeny úkony trestního řízení dne 11. 11. 2014 na základě trestního oznámení poškozeného L. M. (dále jen poškozený) ze dne 30. 10. 2014. Dne 20. 1. 2015 policejní orgán pod č. j. KRPU-251542-20/TČ-2014-040381 usnesením rozhodl o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř., neboť ve věci nejde o podezření z trestného činu a není namístě věc vyřídit jinak s odůvodněním, že se nepodařilo prokázat zavinění podezřelého ve formě úmyslu neuhradit poškozenému půjčenou částku. Poškozený následně podal proti uvedenému usnesení stížnost.

10. Usnesením ze dne 25. 3. 2015, č. j. ZN 4487/2014-8, státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově ke stížnosti poškozeného L. M. usnesení policejního orgánu ze dne 20. 1. 2015, č. j. KRPU-251542-20/TČ-2014-040381, podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušila a uložila policejnímu orgánu znovu ve věci jednat a rozhodnout. V odůvodnění usnesení státní zástupkyně uznala opodstatněnost stížnostních argumentů poškozeného a v závěru mimo jiné konstatovala, že již v tomto stadiu řízení je podezření, že naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. natolik silně, že dosavadní výsledky šetření postačí jako podklad pro zahájení trestního stíhání a současně vyslovila názor, že trestní stíhání pachatele není dosud promlčeno s odkazem na ustanovení § 34 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku.

11. Následně policejní orgán po doplnění dokazování o listinné důkazy vztahující se k podnikatelské činnosti a příjmům obviněného M. G. vydal dne 12. 6. 2015 pod č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381 usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného M. G., jako uprchlého, podle § 160 odst. 1 tr. ř. s odkazem na § 302 tr. ř., pro skutek právně kvalifikovaný jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 3. 9. 2008 v XY, na parkovišti v ul. XY si půjčil od L. M. finanční hotovost ve výši 2 000 000 Kč, zajištěnou vystavenou směnkou splatnou ke dni 3. 9. 2010 s tím, že půjčenou finanční hotovost bude splácet měsíčními splátkami, každou ve výši 100 000 Kč k rukám L. M., ačkoliv již od počátku neměl v úmyslu zapůjčenou finanční hotovost v daném termínu vrátit, neboť neměl dostatečný příjem ani majetek, ze kterého by svého věřitele uspokojil a měl i další nesplacené závazky, tedy zatajil podstatné

náležitosti při poskytnutí půjčky a byl si tedy vědom skutečnosti, že L. M. uvádí úmyslně v omyl ohledně možnosti splacení půjčky a svým jednáním tak poškozenému L. M. způsobil škodu v celkové výši 2 000 000 Kč. Usnesení bylo doručeno ustanovenému obhájci a nabylo právní moci dne 4. 7. 2015.

12. Dne 25. 8. 2015 podala státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově na obviněného M. G. k Okresnímu soudu v Chomutově obžalobu s návrhem podle § 305 tr. ř. na konání řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř. pro skutek právně kvalifikovaný jako trestný čin podvodu podle § 250 odst.1, odst. 3 písm. b) tr. zák. Usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 15. 9. 2015, č. j. 25 T 142/2015-181, byla ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. 11. 2015, č. j. 5 To 430/2015-190, věc podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrácena státní zástupkyni k došetření s tím, že nebyly naplněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému ve smyslu ustanovení § 302 a násl. tr. ř. Z uvedených důvodů státní zástupkyně dne 15. 2. 2016 uložila policejnímu orgánu provedení úkonů směřujících ke zjištění pobytu obviněného a jeho vědomosti o trestním stíhání. Po doplnění vyšetřování v požadovaném směru byl spisový materiál předložen státní zástupkyni s návrhem na podání obžaloby.

13. Dne 21. 6. 2016 byla k Okresnímu soudu v Chomutově pod č. j. 1 ZT 232/2015-35 podána na obviněného M. G. nová obžaloba, znovu s návrhem podle § 305 tr. ř., na konání řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., pro totožný skutek právně kvalifikovaný jako trestný čin podvodu podle § 250 odst.1, odst. 3 písm. b) tr. zák. Usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 22. 7. 2016, č. j. 25 T 142/2015-215, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 8. 2016, č. j. 5 To 431/2016-222, byla věc opět podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrácena státní zástupkyni k došetření. Důvodem vrácení trestní věci státní zástupkyni k došetření bylo, že soudy ani po doplnění vyšetřování neshledaly zákonné důvody pro vedení trestního řízení proti uprchlému podle § 302 tr. ř. a požadovaly opatřit důkazy k pobytu obviněného a provést úkony k zajištění jeho účasti na trestním stíhání. Z odůvodnění usnesení krajského soudu vyplývá, že důvodem vrácení věci k došetření byla výhradně zmíněná procesní vada, nikoli nezákonnost či nedůvodnost trestního stíhání obviněného pro skutek popsany v usnesení o zahájení trestního stíhání a v obžalobě státní zástupkyně, přičemž současně nebyla řešena ani otázka vadné právní kvalifikace, ani otázka případné nepřipustnosti trestního stíhání z důvodu promlčení.

14. V návaznosti na výše uvedené pravomocné rozhodnutí soudu o vrácení věci k došetření státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově svým usnesením vydaným dne 19. 12. 2017 pod č.j. 1 ZT 232/2015-72 rozhodla podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. o zrušení usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání obviněného M. G. podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 12. 6. 2015, č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381, jako nezákonného, neboť, jak vyplývá z odůvodnění usnesení, dospěla k závěru, že při respektování názoru soudů o neexistenci zákonných podmínek pro řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., se usnesení o zahájení trestního stíhání stává nezákonným a je třeba jej zrušit. Dále v odůvodnění usnesení vyslovila názor, že v průběhu dalšího řízení „je nutno zabývat se také otázkou promlčení s ohledem na délku doby 9 let, jež uplynula od spáchání skutku s tím, že v případě zjištění okolností způsobující zastavení či přerušování promlčecí doby, je na místě vydat usnesení nové, v souladu se zákonem a učinit jeho pokus o jeho doručení obviněnému cestou právní pomoci do USA“.

15. Dne 4. 1. 2018 vydal policejní orgán Policie ČR, KŘP Ústeckého kraje, SKPV, Územní odbor XY, Oddělení hospodářské kriminality pod č.j. KRPU-25154-58/TČ-2014-040381 usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného M. G. podle § 160 odst. 1 tr. ř. pro skutek právně kvalifikovaný jako zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, přičemž popis skutku v uvedeném usnesení se v podstatě shoduje s popisem skutku uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 6. 2015, č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381. V odůvodnění usnesení se policejní orgán zabýval zvolenou právní kvalifikací skutku s ohledem na ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku a rovněž i řešil otázku promlčení. Usnesení bylo doručeno ustanovené obhájce JUDr. J. M. dne 6. 11. 2019 a obviněnému cestou právní pomoci dne 28. 10. 2019. Proti předmětnému usnesení o zahájení trestního stíhání podal stížnost dne 6. 11. 2019 obviněný ústně do protokolu v rámci výsledku konaného prostřednictvím videokonference a dále písemně prostřednictvím obhájce dne 8. 11. 2019. Následně státní zástupkyně usnesením ze dne 4. 12. 2019, č. j. 1 ZT 232/2015-184, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost obviněného M. G. proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání ze dne 4. 1. 2018 zamítla jako nedůvodnou.

č. 35

16. Dne 12. 5. 2020 podala státní zástupkyně na obviněného M. G. k Okresnímu soudu v Chomutově další (v pořadí třetí) obžalobu č. j. 1 ZT 232/2015-190, pro skutek právně kvalifikovaný jako zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku.

17. Usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, č. j. 25 T 142/2015-527, bylo rozhodnuto tak, že věc byla podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrácena státnímu zástupci k došetření. V odůvodnění usnesení okresní soud uvedl, že důvodem k vrácení věci k došetření byla závažná procesní vada řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem, spočívající v porušení práva obviněného na obhajobu, v tomto případě vyjádřeného právem na řádný a zákonný přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť podle názoru soudu o stížnosti proti usnesení policejního orgánu ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU-25154-58/TČ-2014-040381, o zahájení trestního stíhání neměla rozhodovat státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově, nýbrž státní zástupce nadřízeného státního zastupitelství, neboť k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání dala policejnímu orgánu pokyn. V této souvislosti uvedl, že státní zástupkyně svůj názor na odůvodněnost trestního stíhání velice explicitně vyjádřila již v usnesení ze dne 27. 3. 2015, č. j. ZN 4487/2014-8, kterým zrušila odložení věci policejním orgánem a na svém názoru setrvala i v usnesení ze dne 19. 12. 2017, č. j. 1 ZT 232/15-72. S ohledem na jednotlivá vyjádření státní zástupkyně soud vyjádřil přesvědčení, že policejní orgán vydal předmětné usnesení o zahájení trestního stíhání na výslovný, opakovaný pokyn státní zástupkyně, který byl v rozporu s původním názorem policejního orgánu (který věc původně odložil). Za této situace měl tedy o stížnosti proti usnesení policejního orgánu ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU-251542-58/TČ-2014-040381, rozhodovat ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce nadřízený, tj. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem. Proti usnesení Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, č. j. 25 T 142/2015-527, jímž byla trestní věc obviněného M. G. podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrácena státnímu zástupci k došetření, nepodali ani obviněný ani státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově stížnost a rozhodnutí nabylo právní moci dne 8. 8. 2020.

18. Stížností pro porušení zákona je tvrzeno porušení zákona napadeného usnesení v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

19. Podle § 186 písm. e) tr. ř. předseda senátu nařídí předběžné projednání obžaloby, má-li za to, že přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby, a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem.

20. Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. po předběžném projednání obžaloby soud vrátí věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem, nebo k objasnění základních skutkových okolností, bez kterých není možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout, a v řízení před soudem by takové došetření bylo v porovnání s možnostmi opatřit takový důkaz v přípravném řízení spojeno s výraznými obtížemi nebo by zřejmě bylo na újmu rychlosti řízení.

č. 35

21. Obecně lze souhlasit s tím, že závažná procesní vada přípravného řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem, je zákonným důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření postupem dle § 188 písm. e) tr. ř. Nelze se však ztotožnit s názorem Okresního soudu v Chomutově, že k závažné procesní vadě v dané věci došlo tím, že státní zástupkyně při rozhodování o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání nepostupovala zákonně, a to z níže rozvedených důvodů.

22. Výkladu otázky vymezení dozorových oprávnění státního zástupce se opakovaně věnoval ve své judikatuře Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [5 Tz 40/2016](#), Nejvyšší soud vyslovil názor, že nelze zcela potlačit dozorové oprávnění státního zástupce do té míry, aby došlo k vyloučení jakékoli komunikace mezi ním a policejním orgánem. K vyloučení státního zástupce z možnosti rozhodovat o opravném prostředku nemůže dojít jen tím, že jakékoliv pokyny a dozorová činnost vůči policejnímu orgánu budou *a priori* považovány za vyjádření souhlasu s budoucím procesním postupem policejního orgánu. Není možné užít zcela bezbřehý extenzivní výklad pojmu pokyn nebo souhlas. Takový výklad by totiž mohl vést k absurdním důsledkům, buď na straně jedné k zásadnímu oslabení pozice dozorového státního zástupce a k extrémnímu zúžení možností aktivního vedení policejního orgánu již ve fázi prověřování, nebo na straně druhé k zásadnímu přesunutí rozsáhlé agendy rozhodování o stížnostech proti usnesením policejního orgánu na státní zastupitelství vyšších stupňů v soustavě státního zastupitelství. Nad rámec uvedeného se Nejvyšší soud vyjádřil rovněž k situaci opětovného vydání dříve zrušeného usnesení o zahájení trestního stíhání s tím, že pokyn státního zástupce k vydání určitého usnesení přitom působí pouze ve vztahu ke konkrétnímu usnesení, a nikoli k neurčitému počtu usnesení určitého typu, je proto zcela vyčerpán již v případě jeho prvního splnění.

23. V rozsudku ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. [5 Tz 94/2012](#), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že pokynem podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. rozumí nejen pokyn vydaný podle § 12d odst. 1 a 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, nebo pokyn podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) tr. ř., ale také jiné úkony státního zástupce výslovně neoznačené jako pokyn, jestliže však vyjadřují jednoznačný názor na otázku důležitou pro řešení věci. Přitom postačí uvedení těchto úkonů jen v odůvodnění usnesení či v písemně zachycené zprávě o prověrce trestního spisu v rámci dozorové činnosti státního zástupce. Za souhlas podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. je třeba považovat nejen úkony takto v zákoně

výslovně označené, ale také další úkony státního zástupce, kterými vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu rozhodnutí policejního orgánu. V odůvodnění Nejvyšší soud připomněl, že státní zástupce je oprávněn v rámci dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení usměrňovat činnost policejního orgánu a v rámci tohoto oprávnění také vyjádřit právní názor na posuzovanou věc. Za souhlas ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. proto lze považovat nejen úkon státního zástupce takto výslovně označený a vyžadovaný (např. podle § 76 odst. 1, § 79 odst. 1, § 79a odst. 1, § 79c odst. 2, § 79e odst. 1, § 83b odst. 1 tr. ř. a dalších ustanovení), ale podobně, jak bylo výše uvedeno ohledně pojmu pokyn, též další úkony státního zástupce, jimiž vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu rozhodnutí policejního orgánu. Takový souhlas pak může být rovněž obsažen i v písemně zachycené zprávě o prověřce trestního spisu v rámci dozoru státního zástupce nad zachováváním zákona v přípravném řízení (§ 157 odst. 2, § 174 tr. ř.).

24. Na zmíněnou judikaturu navazují další rozhodnutí Nejvyššího soudu, např. jeho usnesení ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. [4 Tz 2/2017](#), ve věci, v níž státní zástupkyně k důvodnosti trestního stíhání uvedla: „Na policejním orgánu nyní bude, aby vydal nové usnesení o zahájení trestního stíhání, v němž výrok usnesení bude obsahovat takový popis skutku, aby nemohl být zaměněn s jiným.“. V dalším přípisu popsala, „jaké obsahové náležitosti má mít popis skutku a o jaké důkazy má policejní orgán skutek opřít. Současně v tomto přípisu dozorová státní zástupkyně uvedla, že doručení nového usnesení o zahájení trestního stíhání očekává ve lhůtě do 25. 2. 2016“. Nejvyšší soud dovodil, že tímto způsobem ovlivnila, resp. přímo řídila postup policejního orgánu a před vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných jednak vyslovila svůj právní názor na důvodnost trestního stíhání, jednak učinila jednoznačný a závazný pokyn směřující k vydání konkrétního rozhodnutí. Z tohoto důvodu již nebyla příslušná k rozhodnutí o podané stížnosti obviněných proti nově vydanému usnesení o zahájení trestního stíhání.

25. Je třeba zopakovat, že policejní orgán odložil trestní věc podle § 159a odst. 1 tr. ř. usnesením ze dne 20. 1. 2015 s odůvodněním, že nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty prověřovaného trestného činu, neboť nelze prokázat úmyslné zavinění pachatele. Proti usnesení o odložení věci podal poškozený stížnost. Na základě této stížnosti státní zástupkyně usnesením ze dne 25. 3. 2015 zrušila usnesení policejního orgánu (ze dne 20. 1. 2015) a uložila policejnímu orgánu znovu ve věci jednat a rozhodnout. Nelze se ztotožnit s názorem obsaženým ve stížnosti pro porušení zákona, že v předmětném usnesení není obsažen pokyn státní zástupkyně k zahájení trestního stíhání obviněného, ale spíše souhlas, resp. úkon, jímž vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu následnému rozhodnutí policejního orgánu. S přihlédnutím k výše uvedené judikatuře je nutné uvést, že formulaci použitou státní zástupkyní [již v tomto stadiu řízení je podezření, že naplnil všechny znaky skutkové podstaty tr. činu podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., natolik silné, že dosavadní výsledky šetření postačí jako podklad pro zahájení tr. stíhání] v odůvodnění usnesení již lze považovat za pokyn policejnímu orgánu.

26. S ohledem na výše uvedenou judikaturu je zjevné, že usnesení ze dne 19. 12. 2017, č. j. 1 ZT 232/2015-72, kterým bylo rozhodnuto podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. o zrušení usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání (ze dne 12. 6. 2015) jako nezákonného, nelze považovat za pokyn k vydání dalšího usnesení o zahájení trestního stíhání. Státní zástupkyně v odůvodnění usnesení uvedla, že nezákonnost usnesení spatřuje

v návaznosti na předchozí rozhodnutí soudů konstatující nesplnění podmínek vedení řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. Dále uvedla, že v průběhu dalšího řízení „... je třeba zabývat se i otázkou promlčení vzhledem k tomu, že od spáchání činu uplynulo zhruba 9 let. Pokud by se našly okolnosti promlčecí dobu přerušující či zastavující, pak je namístě vydat usnesení nové ...“. Vzhledem k citované judikatuře rozhodně nelze zmíněnou formulaci chápat jako jednoznačný a výslovný pokyn policejnímu orgánu k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Za použití jazykového výkladu lze dospět k závěru, že předpokládaným způsobem následného rozhodnutí policejního orgánu mohla být jak varianta zahájení trestního stíhání, tak i možnost odložení věci v případě dodatečného zjištění skutečností způsobujících promlčení trestního stíhání.

č. 35

27. V souvislosti s nyní posuzovanou věcí je třeba znovu připomenout usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [5 Tz 40/2016](#), vztahující se k otázce vymezení dozorových oprávnění státního zástupce, především názor Nejvyššího soudu, že není možné užít zcela bezbřehý extenzivní výklad pojmu pokyn nebo souhlas, a že v případě opětovného vydání dříve zrušeného usnesení o zahájení trestního stíhání působí pokyn či souhlas pouze ve vztahu ke konkrétnímu usnesení, a nikoli k neurčitému počtu usnesení určitého typu, a je zcela vyčerpán již v případě jeho prvního splnění.

28. V posuzovaném případě je sice možno formulaci státní zástupkyně použitou v odůvodnění usnesení ze dne 25. 3. 2015 považovat za pokyn ohledně budoucího postupu policejního orgánu, avšak pouze ve vztahu k následně vydanému usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 6. 2015, č. j. KRPU-251542-30/TČ-2014-040381, nikoli však ve vztahu k dalším budoucím rozhodnutím stejného druhu.

29. Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že při druhém zahájení trestního stíhání usnesením policejního orgánu (ze dne 4. 1. 2018) již nepůsobil dřívější pokyn k postupu policejního orgánu vydaný státní zástupkyní Okresního státního zastupitelství v Chomutově v usnesení ze dne 25. 3. 2015, protože ten byl „konzumován“ prvním usnesením o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 6. 2015. Pokyn státního zástupce k vydání určitého usnesení přitom působí pouze ve vztahu ke konkrétnímu usnesení, a nikoli k neurčitému počtu usnesení určitého typu, je zcela vyčerpán již v případě jeho prvního splnění. Není tak možné konstruovat, že i v době v pořadí druhého zahájení trestního stíhání obviněného (ze dne 4. 1. 2018) přetrvávaly účinky pokynu k zahájení trestního stíhání vydaného dne 25. 3. 2015.

30. Proto lze dospět k závěru, že usnesení státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 4. 12. 2019, č. j. 1 ZT 232/2015-184, jímž rozhodla o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 4. 1. 2018, č. j. KRPU-251542-58/TČ-2014-040381, není nezákonné.

31. Vzhledem k tomu, že důvod, pro který okresní soud rozhodl o vrácení věci státnímu zástupci k došetření, se míjí s okruhem zákonem vymezených možností k takovému postupu v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., Nejvyšší soud vyhověl stížnosti pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti.

32. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. 25 T 142/2015, byl porušen zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., a to ve prospěch obviněného M. G.

33. Vzhledem ke skutečnosti, že Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona ve prospěch obviněného, rozhodl pouze tzv. akademickým výrokem podle ustanovení § 268 odst. 2 tr. ř., aniž by zrušil napadené rozhodnutí nebo předcházející řízení. Vzhledem ke znění ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř. nemohl Nejvyšší soud současně zrušit napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející, neboť shledal jiné porušení zákona než v neprospěch obviněného.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 82

Věřiteli – insolvenčnímu navrhovatelí vzniká poplatková povinnost (v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. e/ zákona č. 549/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů), jakmile mu insolvenční soud v souvislosti s rozhodnutím o insolvenčním návrhu uloží, aby zaplatil soudní poplatek.

Rozhodne-li insolvenční soud o insolvenčním návrhu věřitelů tak, že na jeho základě zjistí úpadek dlužníka, nebo tak, že insolvenční návrh zamítne, jsou věřitelé, kteří podali původní insolvenční návrh, i věřitelé, kteří na základě dalších insolvenčních návrhů přistoupili k řízení o původním insolvenčním návrhu, společnými insolvenčními navrhovateli (osobami, které společně podaly jeden insolvenční návrh), takže se vůči nim uplatní ustanovení § 2 odst. 8 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů [o povinnosti zaplatit (jeden) soudní poplatek za (jeden) insolvenční návrh společně a nerozdílně].

Každý z věřitelů – insolvenčních navrhovatelů, který podává odvolání proti usnesení, jímž insolvenční soud zamítl insolvenční návrh, platí soudní poplatek za odvolací řízení samostatně (sám za sebe); postup podle ustanovení § 2 odst. 8 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů je v takovém případě vyloučen.

Poplatky soudní, Insolvenční řízení

§ 7 IZ, § 129 odst. 1 IZ, § 130 odst. 1 IZ, § 142 IZ, § 145 IZ, § 2, § 3, § 4 odst. 1, § 7 odst. 1, § 9, § 10 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 82/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.82.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka zrušil druhý výrok usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2021, věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Insolvenčním návrhem z 1. 9. 2020, doručeným Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) téhož dne, se věřitel M. J. (dále jen „M. J.“), domáhal zjištění úpadku dlužníka (P. S.).

2. Podáním z 1. 9. 2020, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (později než insolvenční návrh M. J.), přistoupil k insolvenčnímu řízení jako další insolvenční navrhovatel D. V. (dále též jen „D. V.“).

3. Podáním z 1. 9. 2020, doručeným insolvenčnímu soudu 4. 9. 2020, přistoupil k insolvenčnímu řízení jako další insolvenční navrhovatel Českomoravský finanční ústav s. r. o. (dále též jen „společnost s ručením omezeným“).

4. Usnesením ze dne 25. 3. 2021, insolvenční soud:

[1] Zamítl insolvenční návrh [bod I. výroku].

[2] Uložil insolvenčním navrhovatelům (za které měl podle záhlaví usnesení M. J., D. V. a společnost s ručením omezeným) zaplatit společně a nerozdílně dlužníku na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 13.379 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil insolvenčním navrhovatelům zaplatit společně a nerozdílně státu na označený účet insolvenčního soudu (číslo účtu 3703-4123761/0710), pod variabilním symbolem číslo 4801834320, do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na soudním poplatku za podání insolvenčního návrhu částku 2.000 Kč (bod III. výroku).

5. Proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021 podali odvolání M. J., D. V. a společnost s ručením omezeným.

6. Usnesením ze dne 20. 5. 2021, zastavil insolvenční soud řízení o odvolání M. J., D. V. a společnosti s ručením omezeným proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021, s tím, že insolvenční navrhovatelé neuhradili soudní poplatek za podané odvolání.

7. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a z položky 22 bodu 11 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu zákona o soudních poplatcích – uzavřel, že odvolatelé neuhradili soudní poplatek z odvolání ve výši 2.000 Kč, ač výzvu, aby tak učinili (usnesení insolvenčního soudu ze dne 14. 4. 2021), obsahující poučení o následcích nečinnosti, doručil jejich právním zástupcům 14. 4. 2021.

8. O odvolání M. J., S. C. C. (dále též jen „společnost S“) a D. V. proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 20. 5. 2021 rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 24. 6. 2021, (v jehož záhlaví označil jako insolvenční navrhovatele společnost S, D. V. a společnost s ručením omezeným), tak, že:

[1] Odmítl odvolání M. J. (první výrok).

[2] Změnil usnesení insolvenčního soudu tak, že řízení o odvolání prvního insolvenčního navrhovatele (společnosti S) a druhého insolvenčního navrhovatele (D. V.) se nezastavuje (druhý výrok).

[3] Nařídil insolvenčnímu soudu opravit záhlaví svého usnesení ze dne 20. 5. 2021 tak, že místo M. J. v něm bude jako první insolvenční navrhovatel označena společnost S.

9. Odvolací soud – vycházející z ustanovení § 7 insolvenčního zákona a z ustanovení § 2 odst. 2 a 8, § 4 odst. 1 písm. b/ a § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích – odůvodnil měnící výrok následovně:

10. Zákon o soudních poplatcích nevylučuje, aby účastník řízení uhradil soudní poplatek před vznikem poplatkové povinnosti. Je-li však v takovém případě účel platby neidentifikovatelný, je na poplatníku, aby jej konkretizoval dodatečně.

11. Původní insolvenční navrhovatel (M. J.) uhradil částku 2.000 Kč dne 7. 4. 2021, tedy dříve, než mu právní mocí bodu III. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021 vznikla poplatková povinnost za insolvenční řízení, a současně dříve, než mu podáním odvolání vznikla poplatková povinnost za odvolací řízení. Společnost S, která vstoupila do odvolacího řízení (jako procesní nástupce M. J.) 27. 4. 2021, pak (již) určila důvod platby onoho soudního poplatku (jako soudního poplatku za podané odvolání). V době, kdy insolvenční soud zastavil řízení o odvolání, které M. J. podal 9. 4. 2021, tedy pro takový postup nebyly splněny předpoklady dle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích.

č. 82

12. Předpoklady pro zastavení odvolacího řízení nebyly splněny ani vůči D. V. a společnosti s ručením omezeným, a to vzhledem k solidaritě poplatkové povinnosti odvolatelů. Jestliže (totiž) několik žalobců uplatňuje (respektive je-li vůči několika žalovaným uplatňován) solidární nárok nebo nárok svou povahou nedílný, je namístě, aby k zaplacení poplatku byli účastníci vystupující na jedné straně sporu zavázáni solidárně, byť nejde o nerozlučné společenství; srov. Waltr, R. Zákon o soudních poplatcích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 27. Odvolací soud se proto dále nezabýval tvrzením D. V., že poplatek za odvolání, které podal dne 12. 4. 2021, uhradil 6. 4. 2021.

13. Usnesením ze dne 21. 7. 2021, které ve spojení s potvrzujícím usnesením odvolacího soudu ze dne 29. 9. 2021, nabylo právní mocí 29. 9. 2021 (zveřejněním usnesení odvolacího soudu v insolvenčním rejstříku), insolvenční soud opravil záhlaví svého usnesení ze dne 20. 5. 2021 tak, že místo M. J. v něm jako prvního insolvenčního navrhovatele označil společnost S. Dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu ze dne 29. 9. 2021 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 1. 2022, [29 NSČR 8/2022-A-84](#), které nabylo právní mocí dne 4. 2. 2022.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti druhému (měnícímu) výroku usnesení odvolacího soudu z 24. 6. 2021 podal dlužník 24. 8. 2021 dovolání (A-65), jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, popřípadě má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že se insolvenční řízení zastavuje, případně aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel argumentuje tím, že tvrzení odvolatelů, že jejich vůle nesměřovala k úhradě soudního poplatku za podaný insolvenční návrh, nýbrž k úhradě soudního poplatku za zamýšlené odvolání, je účelové. K tomu především poukazuje na to, že vůli uhradit soudní poplatek neprojevil M. J. ani společnost S, nýbrž třetí

osoba (P. V.), která přidala k úhradě poznámku „soudní poplatek S. x V.“. Odtud podle dovolatele plyne, že M. J. ani společnost S neuhradili soudní poplatek z odvolání vůbec.

17. Dovolatel míní, že názor odvolacího soudu (pro výsledek odvolacího řízení stěžejní), že insolvenční soud měl vyzvat M. J., aby mu sdělil, co představuje úhrada soudního poplatku ve výši 2.000 Kč [jelikož v době úhrady nebylo (údajně) zřejmé, na kterou poplatkovou povinnost má být platba přiřazena], nemá oporu v zákoně ani ve zjištěném skutkovém stavu věci. K tomu opakuje, že insolvenční soud stanovil 25. 3. 2021 insolvenčním navrhovatelům poplatkovou povinnost za podání insolvenčního návrhu ve výši 2.000 Kč, kterou měli uhradit pod variabilním symbolem 4801834320; tuto povinnosti splnili insolvenční navrhovatelé (pod oním variabilním symbolem) dne 7. 4. 2021 (před splatností). Teprve 9. 4. 2021 podal M. J. odvolání, v němž ani neuvedl, že soudní poplatek uhradil již 7. 4. 2021 (pod oním variabilním symbolem) a neučinil tak (stejně jako další odvolatelé) ani v reakci na výzvu insolvenčního soudu k úhradě soudního poplatku z odvolání ve výši 2.000 Kč (se stejným variabilním symbolem), kterou obdržel 14. 4. 2021.

18. D. V. ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, maje napadené rozhodnutí za správné a chování dlužníka za obstrukční.

19. V replice k vyjádření D. V. setrval dovolatel na dovolacích argumentech.

III.

Přípustnost dovolání

20. Pro dovolací řízení v této věci je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

21. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním otevřené právní otázky je napadené rozhodnutí zčásti v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu a zčásti jde o věc v insolvenčních poměrech v daném skutkovém rámci dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav (v poměrech dané věci na výsledek šetření podmínek pro zastavení odvolacího řízení pro nezaplacení soudního poplatku z odvolání) nesprávně aplikoval.

24. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné následující skutkové údaje (z nichž vyšel odvolací soud a jež se podávají ze spisu):

25. Usnesení ze dne 25. 3. 2021 zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku téhož dne; insolvenčním navrhovatelům doručil insolvenční soud usnesení zvlášť (do datových schránek) 29. 3. 2021 (advokátu M. J.) a 26. 3. 2021 (advokátu D. V. a společnosti s ručením omezeným) [A-43 p. v.].

26. Podle záznamu o složení, vyhotoveného účtárnou insolvenčního soudu dne 8. dubna 2021 (A-46), došla 7. 4. 2021 na účet insolvenčního soudu číslo 3703-4123761/0710 částka 2.000 Kč od: „J. M., V., ročník 1990“, jako splátka soudního poplatku z návrhu a byla zúčtována pod účetní doklad a položku rejstříku, variabilní symbol 4801834320. V poznámce je uvedeno „Plátce: (...) V. P.“.

27. Proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021 podali odvolání:

[1] M. J. podáním datovaným 9. 4. 2021, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (A-45),

[2] D. V. podáním datovaným 12. 4. 2021, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (A-47),

[3] společnost s ručením omezeným podáním datovaným 9. 4. 2021, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (A-44).

28. Usnesením ze dne 14. 4. 2021, které doručil zástupcům odvolatelů zvlášť (do datové schránky) dne 14. 4. 2021, insolvenční soud vyzval M. J., D. V. a společnost s ručením omezeným, aby do 15 dnů od doručení usnesení zaplatili společně a nerozdílně soudní poplatky za podané odvolání ze dne 9. 4. 2021 a 12. 4. 2021, který činí podle položky 22 bodu 11 Sazebníku poplatků 2.000 Kč, a to

- v kolcích na připojeném tiskopise nebo

- na účet soudu (číslo účtu 3703-4123761/0710) pod variabilním symbolem číslo 4801834320.

Současně je (mimo jiné) poučil, že nebude-li soudní poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, bude odvolací řízení zastaveno, a že k zaplacení k zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.

29. M. J. přihlásil 1. 9. 2020 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku ve výši celkem 518.628 Kč.

30. Podáním doručeným insolvenčnímu soudu dne 21. 4. 2021, učiněným na předepsaném formuláři, navrhl M. J., aby do insolvenčního řízení vstoupila na jeho místo společnost S, které pohledávku postoupil smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 21. 4. 2021, obsahující i souhlas postupníka se svým vstupem do insolvenčního řízení. Insolvenční soud o tomto návrhu nerozhodl a následně v přihláškovém spise zveřejnil „záznam o podání informace

insolvenčním soudem podle § 85 insolvenčního zákona“, datovaný 26. 4. 2021, v němž s odkazem na § 18 odst. 2 insolvenčního zákona konstatoval, že do insolvenčního řízení vstoupila na místo M. J. společnost S jako nabyvatelka jeho přihlášené pohledávky.

31. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona o soudních poplatcích (včetně Sazebníku poplatků, který tvoří jeho přílohu) a občanského soudního řádu (ve znění, jež od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka nedoznalo změn):

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

č. 82

§ 129 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční navrhovatel může vzít insolvenční návrh zpět až do vydání rozhodnutí o úpadku nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

(...)

§ 130 (insolvenčního zákona)

(1) Je-li insolvenční návrh vzat zpět, insolvenční soud řízení zastaví. Je-li insolvenční návrh vzat zpět až poté, co o něm insolvenční soud rozhodl jinak než vydáním rozhodnutí o úpadku, avšak rozhodnutí není dosud v právní moci, insolvenční soud rozhodne též o zrušení rozhodnutí.

(2) Je-li insolvenčních navrhovatelů více a insolvenční návrh vezme zpět jen některý z nich, insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k navrhovateli, který vzal návrh zpět.

(...)

Jiná rozhodnutí o insolvenčním návrhu

§ 142 (insolvenčního zákona)

Jinými rozhodnutími o insolvenčním návrhu jsou

a/ odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady nebo pro zjevnou bezdůvodnost,

b/ zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit, nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu,

c/ zamítnutí insolvenčního návrhu.

§ 145 (insolvenčního zákona)

Proti rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu se může odvolat pouze insolvenční navrhovatel.

§ 2 (zákona o soudních poplatcích)
Poplatníci

(1) Poplatníky poplatku za řízení před soudem prvního stupně jsou

a/ navrhovatel (navrhovatelé), není-li dále stanoveno jinak,

(...)

(3) Je-li navrhovatel v řízení od poplatku osvobozen a soud jeho návrhu vyhověl, zaplatí podle výsledku řízení poplatek nebo jeho odpovídající část žalovaný, nemá-li proti navrhovateli právo na náhradu nákladů řízení nebo není-li též od poplatku osvobozen. Tuto povinnost však žalovaný nemá v řízení o rozvod nebo o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není. Tuto povinnost nemá žalovaný též v řízení o zrušení, neplatnosti nebo o určení, zda tu registrované partnerství (dále jen „partnerství“) je či není.

(4) Ustanovení odstavce 3 platí obdobně pro navrhovatele, kterému soud v řízení ustanovil opatrovníka jako účastníku, jehož pobyt není znám nebo jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině. Poplatková povinnost navrhovatele v takovém případě zaniká uložením povinnosti zaplatit poplatek žalovanému.

(5) Poplatníkem poplatku za řízení před odvolacím soudem je odvolatel a za řízení před dovolacím soudem dovolatel. Ustanovení odstavců 3 a 4 platí obdobně.

(...)

(8) Vznikne-li více poplatníkům povinnost zaplatit poplatek, platí jej společně a nerozdílně.

(...)

§ 3 (zákona o soudních poplatcích)
Příslušnost

(1) Ve věcech poplatků za řízení rozhoduje soud, který je věcně a místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni. Ve věcech správního soudnictví rozhoduje ve věcech poplatků za řízení soud, který je věcně a místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci.

(2) Ve věcech poplatků za řízení před odvolacím soudem a dovolacím soudem rozhoduje soud, který rozhodl o věci v prvním stupni, není-li dále stanoveno jinak. Ve věcech poplatků za řízení před odvolacím soudem, bylo-li rozhodnutí v prvním stupni vydáno soudním exekutorem, rozhoduje odvolací soud. Ve věcech poplatků za řízení před dovolacím soudem, bylo-li rozhodnutí v prvním stupni vydáno soudním exekutorem, rozhoduje dovolací soud.

(...)

§ 4 (zákona o soudních poplatcích) Vznik poplatkové povinnosti

(1) Jde-li o poplatek za řízení, vzniká poplatková povinnost

a/ podáním žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení (dále jen „návrh na zahájení řízení“),

b/ podáním odvolání,

c/ podáním dovolání,

(...)

e) v insolvenčním řízení uložením povinnosti zaplatit poplatek v souvislosti s rozhodnutím soudu o insolvenčním návrhu,

(...)

§ 7 (zákona o soudních poplatcích) Splatnost poplatku

(1) Poplatek, s výjimkou poplatku za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem, je splatný vznikem poplatkové povinnosti. Vzniká-li poplatková povinnost způsobem uvedeným v § 4 odst. 1 písm. e/ až j/, je poplatek splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost poplatek zaplatit uložena nebo jímž byl schválen smír, nestanoví-li rozhodnutí o schválení smíru splatnost delší.

(...)

§ 9 (zákona o soudních poplatcích) Následky nezaplacení poplatku

(1) Nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.

(2) Zjistí-li odvolací soud poté, co mu byla věc předložena k rozhodnutí o odvolání, že nebyl zaplacen poplatek splatný podáním odvolání, vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může odvolací soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty odvolací soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží. Obdobně se postupuje při řízení před dovolacím soudem.

(3) Soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek nebude ve stanovené lhůtě zaplacen.

(4) Pro nezaplacení poplatku soud řízení nezastaví,

a/ začal-li již jednat o věci samé,

b/ vznikla-li povinnost zaplatit poplatek poplatníku, kterému soud v řízení ustanovil opatrovníka jako účastníku, jehož pobyt není znám nebo jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině,

c/ je-li nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by poplatníku mohla vzniknout újma, a poplatník ve lhůtě určené soudem ve výzvě podle odstavců 1 a 2 sdělí soudu okolnosti, které toto nebezpečí osvědčují, a doloží, že bez své viny nemohl poplatek dosud zaplatit,

d) došlo-li k rozšíření návrhu na zahájení řízení v téže věci nebo rozšířil-li poplatník odvolání nebo dovolání poté, co soud začal jednat o věci samé.

(5) O tom, že jsou splněny podmínky uvedené v odstavci 4 písm. c/, rozhodne soud usnesením, které není třeba doručovat.

(6) V případech uvedených v odstavci 4 rozhoduje soud o uložení povinnosti zaplatit poplatek spolu s rozhodnutím, jímž se řízení končí. Obdobně postupuje soud i v případě ručitele za zaplacení poplatku za řízení ve věcech veřejného rejstříku nebo za řízení o jmenování likvidátora právnické osoby zahájená bez návrhu (§ 2 odst. 9).

(7) Nabude-li usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku právní moci, zaniká poplatková povinnost.

(...)

§ 10 (zákona o soudních poplatcích) Vrácení poplatku

(1) Soud vrátí poplatek z účtu soudu, jestliže jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen. Bylo-li na poplatku zaplaceno více, než činila poplatková povinnost, vrátí soud přeplatek. Z účtu soudu vrátí soud obdobně i poplatek, popřípadě přeplatek

na poplatku zaplaceném kolkovou známkou. Poplatek ani přeplatek na poplatku se nevrací, nepřevyšuje-li částku 50 Kč, s výjimkou uvedenou v odstavci 2.

(...)

§ 13 (zákona o soudních poplatcích)

(1) Ve věcech poplatků rozhoduje a postupuje soud nebo správa soudu podle občanského soudního řádu, pokud nestanoví tento zákon jinak.

(...)

Položka 4 (Sazebníku poplatků)

1. Za návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem není peněžité plnění

a/ za každou nemovitou věc 5 000 Kč

b/ za každý obchodní závod nebo za každou jeho organizační složku 15 000 Kč

c/ v ostatních případech, není-li dále stanoveno jinak 2 000 Kč

(...)

Položka 22 (Sazebníku poplatků)

(...)

11. Za odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně v pozůstalostní věci, v insolvenčním řízení, v incidenčním sporu, o obnově řízení, o žalobě pro zmatečnost a o žalobě proti rozhodnutí orgánu veřejné správy nebo opravném prostředku proti rozhodnutí orgánu veřejné správy se vybere poplatek podle položky 4 bodu 1 písmene c/.

(...)

§ 91 (o. s. ř.)

(1) Je-li žalobců nebo žalovaných v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe.

(2) Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.

32. Ve výše ustaveném rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

33. Po změnách provedených s účinností od 1. 9. 2011 zákonem č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, není insolvenční řízení osvobozeno od placení poplatků za řízení. Nejde-li o osoby, jimž zákon o soudních poplatcích přiznává v § 11 odst. 2 osobní osvobození od placení poplatků za řízení [včetně dlužníka a (insolvenčního) navrhovatele, je-li orgánem příslušným k řešení krize podle zákona upravujícího ozdravné postupy a řešení krize na finančním trhu (§ 11 odst. 2 písm. o/ zákona o soudních poplatcích)], platí pro toho, kdo podal insolvenční návrh (insolvenčního navrhovatele, jímž může být již jen věřitel) v řízení před insolvenčním soudem [soudem, před nímž probíhá insolvenční řízení v prvním stupni (srov. § 2 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona)], úprava obsažená v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a/ zákona o soudních poplatcích. Jinak řečeno, je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel, je jako „navrhovatel“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. a/ zákona o soudních poplatcích poplatníkem poplatku za řízení před insolvenčním soudem jako soudem prvního stupně.

34. Takovému (insolvenčnímu) navrhovateli vzniká poplatková povinnost (v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. e/ zákona o soudních poplatcích), jakmile mu insolvenční soud v souvislosti s rozhodnutím o insolvenčním návrhu uloží, aby zaplatil soudní poplatek. Soudní poplatek je v takovém případě splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud uložil insolvenčnímu navrhovateli, aby jej zaplatil (§ 7 odst. 1 věta druhá zákona o soudních poplatcích). Vzniká-li takto povinnost zaplatit soudní poplatek v souvislosti s rozhodnutím insolvenčního soudu o insolvenčním návrhu, jež má povahu rozhodnutí „o věci samé“, tedy v souvislosti s rozhodnutím o úpadku (§ 136 insolvenčního zákona), nebo s rozhodnutím o zamítnutí insolvenčního návrhu (§ 143 insolvenčního zákona) [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněné pod číslem 96/2011 Sb. rozh. obč., které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], platí soudní poplatek všichni věřitelé, kteří podali insolvenční návrh a kteří jsou v době, kdy insolvenční soud věcně rozhodl o insolvenčním návrhu, „insolvenčními navrhovateli“.

35. Tam, kde více věřitelů postupně podá insolvenční návrh vůči témuž dlužníku (jako v této věci), se každý „další insolvenční návrh“ (v této věci další insolvenční návrh D. V. a další insolvenční návrh společnosti s ručením omezeným) považuje (v intencích § 107 odst. 1 věty první insolvenčního zákona) za „přistoupení k řízení“ o původním insolvenčním návrhu (v této věci šlo o přistoupení k řízení o původním insolvenčním návrhu M. J.), takže s ním nelze dále zacházet jako se samostatným insolvenčním návrhem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 20/2012](#), uveřejněné pod číslem 98/2012 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 21/2012](#), uveřejněné pod číslem 99/2012 Sb. rozh. obč., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2018, sen. zn. [29 NSČR 90/2016](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2019, pod číslem 66).

36. Rozhodne-li insolvenční soud o takovém (jediném) insolvenčním návrhu [s vícero insolvenčními navrhovateli (věřiteli)] tak, že na jeho základě zjistí úpadek dlužníka (rozhodne o úpadku dlužníka), nebo tak, že insolvenční návrh zamítne, jsou věřitelé, kteří podali původní

insolvenční návrh, i věřitelé, kteří na základě dalších insolvenčních návrhů přistoupili k řízení o původním insolvenčním návrhu, společnými insolvenčními navrhovateli (osobami, které společně podaly jeden insolvenční návrh), takže se vůči nim uplatní ustanovení § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích [o povinnosti zaplatit (jeden) soudní poplatek za (jeden) insolvenční návrh společně a nerozdílně].

37. Poplatníkem soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem je odvolatel (§ 2 odst. 5 zákona o soudních poplatcích), což je pravidlo, které se (při absenci odchylné úpravy pro insolvenční řízení) uplatní i tam, kde řízení před odvolacím soudem probíhá na základě odvolání proti rozhodnutí, které jako soud prvního stupně vydal v insolvenčním řízení insolvenční soud. Poplatková povinnost u poplatku za řízení před odvolacím soudem vzniká podáním odvolání (§ 4 odst. 1 písm. b/ zákona o soudních poplatcích) a tímto okamžikem nastává i splatnost soudního poplatku (§ 7 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích); ve věcech tohoto poplatku zásadně rozhoduje soud, který rozhodl o věci v prvním stupni (§ 3 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích).

38. Pro posouzení, zda v těch případech, kdy odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně podává (ve stejném rozsahu) více účastníků, kteří vystupují na téže straně (sporu), platí soudní poplatek z odvolání každý z odvolatelů samostatně, nebo zda všichni takoví odvolatelé hradí (mají hradit) jeden soudní poplatek společně a nerozdílně (§ 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích), je určující především povaha právního poměru (právního vztahu) řešeného rozhodnutím soudu prvního stupně v řízení, jehož se tito odvolatelé účastní na téže straně (sporu). V procesních pravidlech platných pro sporná řízení vedená podle občanského soudního řádu (na který odkazuje pro účely rozhodování soudu ve věcech poplatků ustanovení § 13 odst. 1 zákona o soudních poplatcích) se tato zásada promítá v úpravě společenství účastníků obsažené v § 91 o. s. ř. U tzv. nerozlučného společenství účastníků (§ 91 odst. 2 o. s. ř.) pak se zřetelem k tomu, že procesní úkon (odvolání) jednoho z nich platí i pro ostatní (věta první posledně označeného ustanovení), není pochyb o tom, že platí (mají platit) jeden soudní poplatek společně a nerozdílně. Jde-li o společenství samostatné (§ 91 odst. 1 o. s. ř.), platí každý z účastníků (odvolatelů) soudní poplatek za řízení před odvolacím soudem zásadně samostatně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sen. zn. [29 ICdo 156/2018](#), uveřejněné pod číslem 30/2020 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. [29 Cdo 1625/2020](#), uveřejněné pod číslem 1/2021 Sb. rozh. obč., jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. [22 Cdo 2376/2020](#)).

39. Pro první (přípravnou) fázi insolvenčního řízení, která začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím insolvenčního soudu o tomto návrhu [k jednotlivým fázím insolvenčního řízení srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 ICdo 16/2016](#), uveřejněné pod číslem 32/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 32/2017“)], vymezují povahu společenství věřitelů – insolvenčních navrhovatelů především ustanovení § 129 a § 130 insolvenčního zákona [jež s přihlédnutím k ustanovení § 7 insolvenčního zákona mají přednost před (přiměřenou) aplikací § 91 o. s. ř.]. Z ustanovení § 130 odst. 2 insolvenčního zákona v dotčených souvislostech jednoznačně plyne, že koncepce jednoho (jediného) insolvenčního návrhu nezakládá nerozlučné společenství věřitelů – insolvenčních navrhovatelů. Každý z nich totiž, coby insolvenční navrhovatel, disponuje se svou účastí v první fázi insolvenčního řízení samostatně (sám za sebe),

takže vezme-li insolvenční návrh zpět jen některý z nich, insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k insolvenčnímu navrhovateli, který vzal návrh zpět. Ve vztahu k insolvenčnímu návrhu nepřiznává insolvenční zákon postavení nerozlučných společníků dokonce ani manželům (dlužníkům), kteří společně podali insolvenční návrh spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 NSČR 78/2017](#), uveřejněné pod číslem 27/2020 Sb. rozh. obč.).

40. Vydá-li insolvenční soud tzv. jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu [rozuměj jiné než je rozhodnutí o úpadku; srov. § 142 insolvenčního zákona, jakož i § 108 odst. 4 insolvenčního zákona (srov. [R 32/2017](#))], pak při podání opravného prostředku, jehož prostřednictvím se domáhá změny nebo zrušení takového rozhodnutí (odvolání, dovolání, žaloby pro zmatečnost) jedná každý z věřitelů – insolvenčních navrhovatelů sám za sebe (má postavení samostatného společníka). K „jiným“ rozhodnutím o insolvenčním návrhu patří i rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu (srov. § 142 písm. c/ insolvenčního zákona), přičemž v takovém případě přiznává ustanovení § 145 insolvenčního zákona legitimaci k podání odvolání pouze insolvenčnímu navrhovateli.

41. V těch případech, v nichž odvolání proti usnesení, jímž insolvenční soud zamítl (jediný) insolvenční návrh, podá (za sebe) více věřitelů – insolvenčních navrhovatelů, tedy povinnost takových odvolatelů uhradit soudní poplatek za řízení před odvolacím soudem jen jednou a to společně (společně a nerozdílně) nemá oporu ve způsobu, jakým upravuje (pro první fázi insolvenčního řízení) postavení věřitelů – insolvenčních navrhovatelů insolvenční zákon. Každý z věřitelů – insolvenčních navrhovatelů, který podává odvolání proti usnesení, jímž insolvenční soud zamítl insolvenční návrh, platí soudní poplatek za odvolací řízení samostatně (sám za sebe); postup podle ustanovení § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích je v takovém případě vyloučen; srov. i náleží Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. [II. ÚS 1198/10](#) uveřejněný pod číslem 125/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

42. Poměřováno výše uvedenými závěry je právní posouzení věci odvolacím soudem nesprávné již v tom, že při samostatně podaných odvoláních insolvenčních navrhovatelů (M. J., D. V. a společnosti s ručením omezeným) [srov. odstavec 27. shora] měl poplatkovou povinnost k úhradě soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem za splněnou společnou úhradou (jedné) částky 2.000 Kč.

43. V souladu s položkou 4 bodem 1 písm. c/ a bodem 11 Sazebníku poplatků činí soudní poplatek za odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně v insolvenčním řízení 2.000 Kč a každý z věřitelů, který jako insolvenční navrhovatel podal samostatně odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021, byl povinen zaplatit tuto částku samostatně (sám za sebe). Postup insolvenčního soudu, který usnesením ze dne 14. 4. 2021 vyzval M. J., D. V. a společnost s ručením omezeným, aby (jako odvolatelé) za svá odvolání zaplatili soudní poplatek ve výši 2.000 Kč jen jednou (společně a nerozdílně), tedy nebyl správný.

44. Nesprávný je i závěr odvolacího soudu, že za úhradu soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem lze pokládat částku 2.000 Kč zaplacenou M. J. na účet insolvenčního soudu dne 7. 4. 2021 (před vznikem poplatkové povinnosti dle § 2 odst. 5 zákona o soudních poplatcích). Nepřesný je v této souvislosti především úsudek odvolacího soudu, že zákon o soudních poplatcích nevyklučuje možnost účastníka řízení uhradit soudní poplatek

před vznikem poplatkové povinnosti a je-li v takovém případě účel platby neidentifikovatelný, je na poplatníku, aby jej konkretizoval dodatečně (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 10. shora). Zákon o soudních poplatcích totiž výslovně předpokládá, že zaplatí-li soudní poplatek ten, kdo k tomu nebyl povinen (tedy i ten, komu nevznikla poplatková povinnost), soud jej vrátí (je povinen jej vrátit); srov. § 10 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích. Taková úprava účinnou úhradou soudního poplatku před vznikem poplatkové povinnosti naopak vylučuje. K tomu budiž dodáno (v reakci na námitku dovolatele), že pro splnění poplatkové povinnosti poplatníkem není podstatné, z jakých prostředků a kdo za něj poplatek uhradil [to je věcí vzájemného vztahu poplatníka a dotčené osoby; srov. *mutatis mutandis* (ve vazbě na vymezení poplatku coby daně v § 3 písm. a/ zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, a na odchylky plynoucí ze zákona o soudních poplatcích) např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. [29 NSČR 80/2020](#)]; podstatné je, zda příslušnou úhradu lze identifikovat jako platbu, jejímž prostřednictvím se plní poplatková povinnost poplatníka.

45. S odvolacím soudem lze souhlasit potud, že úhradou částky 2.000 Kč dne 7. 4. 2021 M. J. neplnil (nemohl plnit) svou poplatkovou povinnost ohledně soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem, jelikož ta mu vznikla (nejdříve mohla vzniknout) až podáním odvolání (až 9. 4. 2021). Nesprávný je však názor odvolacího soudu, že M. J. takto neplnil ani jinou svou poplatkovou povinnost. Jak Nejvyšší soud vysvětlil výše (srov. odstavce 33. až 35. shora), insolvenčnímu navrhovateli vzniká poplatková povinnost (v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. e/ zákona o soudních poplatcích), jakmile mu insolvenční soud v souvislosti s rozhodnutím o insolvenčním návrhu uloží, aby zaplatil soudní poplatek. V poměrech této věci to znamená, že povinnost zaplatit (společně a nerozdílně) soudní poplatek za řízení před insolvenčním soudem jako soudem prvního stupně (ve výši 2.000 Kč dle položky 4 bodu 1 písm. c/ Sazebníku poplatků) vznikla všem tehdejšími věřitelům - insolvenčním navrhovatelům (M. J., D. V. a společnosti s ručením omezeným) dne 25. 3. 2021 (kdy jim ji insolvenční soud uložil). Lhůta k zaplacení tohoto soudního poplatku (do 3 dnů od právní moci rozhodnutí) vymezila pouze splatnost tohoto poplatku. Tomu ostatně odpovídá i dikce ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona o soudních poplatcích, z něž plyne, že splatnosti soudního poplatku vymezené při vzniku poplatkové povinnosti podle § 4 odst. 1 písm. e/ zákona o soudních poplatcích lhůtou do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost poplatek zaplatit uložena, musí samotný vznik poplatkové povinnosti předcházet). Z řečeného se podává, že v době, kdy M. J. uhradil na soudním poplatku částku 2.000 Kč (7. 4. 2021), sice neměl povinnost platit soudní poplatek za řízení před odvolacím soudem (poplatková povinnost mu ještě nevznikla), ale již byl povinen platit soudní poplatek za řízení před insolvenčním soudem jako soudem prvního stupně, přičemž platba byla identifikována způsobem předepsaným (co do variabilního symbolu) v bodu III. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 25. 3. 2021. Úhradou této částky tedy M. J. (poměřováno zjištěními, z nichž vyšel odvolací soud) splnil (7. 4. 2021) poplatkovou povinnost k úhradě soudního poplatku za řízení před insolvenčním soudem jako soudem prvního stupně, přičemž k 9. 4. 2021 (kdy podal odvolání) zde již nebylo žádné „nespotřebované“ částky určitelné dodatečně k úhradě soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem. V každém případě však závěr odvolacího soudu, že částka 2.000 Kč uhrazená M. J. dne 7. 4. 2021, byla (jeho) úhradou soudního poplatku za řízení před odvolacím soudem, nemohl vést k závěru, že tím svou poplatkovou povinnost splnili další odvolatelé (D. V. a společnost s ručením omezeným).

46. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení v dovoláním dotčeném rozsahu (ve druhém výroku) zrušil a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

47. Předpoklady pro případnou změnu napadeného rozhodnutí (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) dány nebyly, jelikož odvolací soud, veden nesprávnou úvahou, že D. V. a společnost s ručením omezeným splnili poplatkovou povinnost za odvolací řízení prostřednictvím platby M. J., neprozkoumal věcně námitku D. V., že soudní poplatek za odvolací řízení za sebe zaplatil (před vznikem poplatkové povinnosti) dne 6. 4. 2021 (srov. i reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 12. shora). S přihlédnutím k tomu, jakou listinou D. V. v podaném odvolání (A-53) předmětnou platbu dokládal, se totiž otevírá otázka, zda také v tomto případě nešlo o platbu určenou ke splnění poplatkové povinnosti uložené usnesením insolvenčního soudu z 25. 3. 2021. Jelikož tato částka měla být insolvenčními navrhovateli zaplacená (solidárně) pouze jednou, pro M. J. nebo pro D. V. (podle toho, kdo uvedenou částku uhradil jako druhý) by pozdější úhrada znamenala plnění poplatkové povinnosti, která již předtím zanikla (splněním) v pořadí první platbou, čemuž by bylo nutné přizpůsobit závěry rozvedené výše.

č. 83

Nařídí-li soud v řízení, jehož účastníkem je právnická osoba, výslech fyzické osoby, které byla právnickou osobou udělena procesní plná moc jako obecnému zmocněnci, o okolnostech týkajících se této právnické osoby, musí být tato fyzická osoba vyslechnuta jako svědek a nikoliv jako účastník řízení.

Zjišťování skutečností rozhodných pro posouzení, zda je dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů, pravomoc soudu, věcná nebo místní příslušnost soudu, zda příslušný (označený) procesní subjekt má způsobilost být účastníkem řízení nebo plnou procesní způsobilost, jakož i pro posouzení, zda soudní písemnost byla účastníku řízení (adresátu) řádně a včas doručena, případně zda příslušné procesní podání (včetně řádných a mimořádných opravných prostředků) je včasné, není svou povahou „dokazováním“ skutečností rozhodných pro přiznání (nebo odepření) v řízení uplatněného nároku, nýbrž šetřením podmínek, za kterých řízení vůbec může probíhat nebo (v návaznosti na ten který procesní úkon) dále pokračovat.

Je-li závěr o včasnosti přihlášky pohledávky věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, závislý na prokázání (dlužníkem nebo jiným k tomu oprávněným procesním subjektem zpochybňované) skutečnosti, že ve smyslu článku 54 nařízení o insolvenčním řízení a ustanovení § 430 insolvenčního zákona tento věřitel byl známým zahraničním věřitelem dlužníka ještě před uplynutím propadlé lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení [že dlužníku byl, nebo při řádném chodu věci měl být, znám, což se mělo promítnout v dlužníkových záznamech o stavu jeho závazků (dluhů)], je insolvenční soud povinen při prověření této skutečnosti postupovat přiměřeně podle ustanovení § 122 a násl. o. s. ř. Účastníci insolvenčního řízení a insolvenční správce (§ 9, § 14 odst. 1 insolvenčního zákona) proto mají mimo jiné právo být přítomni při výslechu svědků (§ 126 o. s. ř.), výslechu účastníků (§ 131 o. s. ř.) nebo provádění důkazu listinou (§ 129 o. s. ř.), jejíž obsah je zaměřen ke zjištění rozhodných skutečností, jakož i právo vyjádřit se k pravosti nebo správnosti listiny a k výsledkům provedeného šetření (srov. § 123 o. s. ř.).

Insolvenční řízení, Přihláška pohledávky, Zahraniční osoby, Dokazování, Zastoupení, Poučovací povinnost soudu,

§ 7, § 173 odst. 1, § 185 IZ a § 430 IZ, § 118a odst. 3, § 120, § 123, § 125, § 126 a § 126a o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 90/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.90.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 9 zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2021 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 6. 2021 a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 3. 6. 2021, Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl přihlášku pohledávky věřitele A. s. r. o. (dále též jen „věřitel A“) ve výši 1.444.513 Kč (bod I. výroku).

[2] Určil, že právní mocí rozhodnutí končí účast věřitele A v insolvenčním řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel v návaznosti na obsah insolvenčního spisu promítnutý v insolvenčním rejstříku z toho, že:

3. Insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení oddlužení, datovaným 15. 7. 2020 a podaným na formuláři u insolvenčního soudu 16. 7. 2020, se dlužník (L. D.) domáhal zjištění úpadku a povolení oddlužení. Pod bodem V. formuláře uvedl dlužník jako závazky (dluhy) osvědčující jeho hrozící úpadek pohledávky 7 věřitelů, včetně pohledávky věřitele „P. M.“ (správně „P. M.“) [dále jen „společnost P“] ve výši 1.452.000 Kč, splatné 20. 7. 2020, z titulu smlouvy o úvěru. Dovolatele (nebo jiného zahraničního věřitele) dlužník jako svého věřitele neoznačil. V bodu XI. formuláře dlužník označil údaj o tom, že nemá věřitele se sídlem, bydlištěm nebo obvyklým místem pobytu v jiném členském státě Evropské unie.

4. Usnesením ze dne 17. 7. 2020, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné):

[1] Zjistil úpadek dlužníka a povolil mu oddlužení (body III. a IV. výroku).

[2] Vyzval věřitele, aby u něj své pohledávky přihlásili do 2 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku, tj. do 17. 9. 2020, a poučil je, že k přihláškám, které budou podány později, nepřihlédne a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují (bod VI. výroku).

5. Podáním doručeným insolvenčnímu soudu 22. 10. 2020 (B-9) požádal věřitel M. K. & I. AG (dále jen „společnost M“), se sídlem ve Švýcarsku, aby insolvenční soud vůči němu učinil výzvu dle § 430 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), udávaje současně, že je věřitelem dlužníka s pohledávkou vzešlou ze smlouvy o úvěru ze dne 28. 2. 2020 (dále jen „úvěrová smlouva“), na jejímž základě jeho právní předchůdce (společnost P) poskytl dlužníku úvěr ve výši 1.452.000 Kč. K 17. 7. 2020 činí pohledávka vůči dlužníku 1.444.513 Kč, přičemž veškeré pohledávky z úvěrové smlouvy nabyla společnost M od společnosti P postoupením na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 15. 4. 2020 (dále jen „postupní smlouva č. 1“). K podání připojila společnost M úvěrovou smlouvu a postupní smlouvu č. 1. Osoby, které podepsaly postupní smlouvu č. 1, uznaly svůj podpis na ní za vlastní 30. 9. 2020 (u společnosti M) a 9. 10. 2020 (u společnosti P).

6. Přípisem datovaným 23. 10. 2020 (B-10) vyrozuměl insolvenční soud společnost M, že vzhledem k jejímu sídlu ve Švýcarsku není povinen činit výzvu dle § 430 insolvenčního zákona.

7. Podáním doručeným insolvenčnímu soudu 2. 12. 2020 (B-14) požádal o výzvu zahraničním věřitelům dle § 430 insolvenčního zákona věřitel A, udávaje současně, že je věřitelem dlužníka s pohledávkou v aktuální výši 1.444.513 Kč, vzešlou z úvěrové smlouvy, kterou nabyt postoupením od společnosti M na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 22. 4. 2020 (dále jen „postupní smlouva č. 2“). K podání připojil dovolatel úvěrovou smlouvu i obě postupní smlouvy. Osoby, které podepsaly postupní smlouvu č. 2, uznaly svůj podpis na ní za vlastní 3. 11. 2020 (u věřitele A) a 9. 11. 2020 (u společnosti M).

8. Usnesením ze dne 7. 12. 2020, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, doručeným věřiteli A (zvláště) 11. 12. 2020, vyzval insolvenční soud zahraničního věřitele dle § 430 insolvenčního zákona k podávání přihlášek do insolvenčního řízení.

9. Podáním datovaným 16. 12. 2020, doručeným insolvenčnímu soudu prostřednictvím datové schránky 25. 1. 2021, přihlásil věřitel A do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku ve výši 1.444.513 Kč.

10. Usnesením ze dne 10. 3. 2021, vydaným vyšší soudní úřednicí, uložil insolvenční soud insolvenčnímu správci dlužníka, aby dodatečně přezkoumal pohledávku věřitele A.

11. V reakci na stížnost dlužníka datovanou 23. 3. 2021 (B-26), vyzval insolvenční soud věřitele A přípisem datovaným 25. 3. 2021 (B-28), aby mu do 15 dnů sdělil a případně doložil důkazy o tom, zda byl dlužník řádně vyrozuměn o postoupení pohledávky ze společnosti P.

12. Podáním datovaným 6. 4. 2021, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (B-29), předložil věřitel A autorizovanou konverzi oznámení o postoupení pohledávek ze dne 22. 4. 2020 (dále jen „oznámení o postoupení“), uváděje, že dne 27. 4. 2020 učinil pokus o doručení oznámení o postoupení dlužníku na adrese jeho bydliště a že dlužník za přítomnosti svědků M. S. (dále jen „M. S.“) a M. H. (dále jen „M. H.“) převzetí odmítl. Pro případ, že to insolvenční soud bude považovat za nezbytné, navrhl věřitel A vyloučit svědků.

13. Oznámením o postoupení sdělovala společnost M dlužníku (jako adresátu), že pohledávky z úvěrové smlouvy v celkové výši 1.452.000 Kč nabyt postoupením od společnosti P (postupní smlouvou č. 1) a že je dále postoupila dovolateli (postupní smlouvou č. 2). Dále je v něm uvedeno, že jeho přílohou jsou obě postupní smlouvy, a je opatřeno ručně psaným a podepsaným prohlášením M. S. a M. H. o pokusu o doručení ze dne 27. 4. 2020.

14. Podáním datovaným 5. 5. 2021 popřel dlužník tvrzení o pokusu o doručení oznámení o postoupení a ve vztahu k oné listině pak namítl, že nespĺňuje náležitosti dle § 1882 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, jelikož postoupení pohledávky na společnost M mu neoznámila společnost P. Namítl rovněž, že nebyl důvod doručovat mu oznámení o postoupení osobně v místě bydliště, a zpochybnil důvěryhodnost svědků.

15. Na výše uvedeném základě pak insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 83, § 173 odst. 1 a § 185 insolvenčního zákona, ustanovení § 57 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.,

občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), článek 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení o úpadkovém řízení“), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.5. 2012, sen. zn. [29 NSČR 13/2010](#), uveřejněné pod číslem 138/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 138/2012“) [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl k následujícím závěrům:

16. Důkazní břemeno o existenci pohledávky i o dalších skutečnostech odůvodňujících její včasné a řádné přihlášení do insolvenčního řízení, leží na věřiteli A.

17. I když je insolvenční řízení ovládáno zásadou „vyhledávací“, je použití občanského soudního řádu připuštěno toliko přiměřeně (§ 7 insolvenčního zákona); insolvenční řízení nemůže svým rozsahem nahrazovat nalézací řízení. Insolvenční soud proto při vyhodnocení skutkového stavu dospěl k závěru, že o tom, zda postoupení pohledávek bylo řádně oznámeno dlužníku, lze mít „důvodné pochybnosti“, založené na následujících skutečnostech:

[1] Ačkoli k postoupení pohledávky věřiteli A mělo dojít 22. 4. 2020, společnost M ještě 22. 10. 2020 činila vůči insolvenčnímu soudu podání jako majitelka pohledávky.

[2] Podpisy na postupních smlouvách byly ověřeny až po uplynutí přihlašovací lhůty.

[3] Žádný z postupníků nežádal o změnu zápisu zástavního práva v katastru nemovitostí, ač šlo o zajištěnou pohledávku.

[4] Věřitel A tvrdil, že se pokoušel po zmaření pokusu o doručení z 27. 4. 2020 doručit oznámení o postoupení opět osobně (i více než 6 měsíců od pokusu o doručení z 27. 4. 2020), aniž oznámení o postoupení doručoval poštou.

18. Dlužníku nebylo oznámeno postoupení pohledávek (věřiteli A), neboť věřitel A takové oznámení neprokázal (je potud „v důkazní nouzi“). Toto hodnocení by nemohl změnit ani výslech svědků navržených věřitelem A; i shodná výpověď svědků o pokusu o osobní doručení by nebyla dostatečná k rozptýlení pochybností (o doručení oznámení o postoupení) v situaci, kdy dlužník takové doručení popírá. Insolvenční soud proto navržené důkazy neprovedl jako nadbytečné.

19. Dlužníku prokazatelně nebylo oznámeno postoupení pohledávky věřiteli A; nepochybil tedy, jestliže v seznamu závazků uvedl původního (českého) věřitele pohledávky (společnost P). Věřitel A se proto nestal známým věřitelem dlužníka ve smyslu článku 40 nařízení o úpadkovém řízení dříve než 2. 12. 2020. Lhůta k podávání přihlášek uplynula dne 17. 9. 2020 a věřitel A přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení až 25. 1. 2021, tedy po uplynutí oné lhůty.

20. K odvolání věřitele A Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 24. 9. 2021, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

21. Odvolací soud – vychází z ustanovení § 136 odst. 2 písm. d/, § 173 odst. 1, § 185 a § 430 insolvenčního zákona a z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 848/2015, ze dne 20. 5. 2015, o insolvenčním řízení (dále jen „nařízení o insolvenčním řízení“),

z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. [29 NSČR 4/2008](#), uveřejněného pod číslem 25/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 25/2009“), z [R 138/2012](#), z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2014, sen. zn. [29 NSČR 126/2014](#), z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 31/2016](#), z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. [29 NSČR 73/2016](#), a z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sen. zn. [29 NSČR 169/2016](#) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

22. Vzhledem ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel insolvenční soud a který ani v odvolacím řízení nedoznal „žádné rozhodné změny“, věřitel A neprokázal, že oznámení o postoupení bylo doručeno dlužníku 27. 4. 2020 (případně kdykoli později), nebo že dlužník s jeho obsahem byl seznámen jinak.

23. V podáních z 22. 10. 2020 (B-9) a 2. 12. 2020 (B-14) společnost M ani věřitel A netvrdili nic o vyrozumění dlužníka o postoupení pohledávky a věřitel A tak neučinil ani v přihlášce z 25. 1. 2021, nýbrž (až) po výzvě insolvenčního soudu z 6. 4. 2021. Dlužník však popřel pokus o doručení oznámení o postoupení z 27. 4. 2020 (stvrzený prohlášením M. S. a M. H.). Z onoho prohlášení nadto není patrné, kde se měl uskutečnit pokus o doručení a kdy bylo prohlášení dopsáno na oznámení o postoupení. M. S. nadto coby jediný člen představenstva společnosti P a obecný zmocněnec věřitele A nemůže vystupovat jako „svědek“ události. M. H. pak měl být přítomen tvrzenému doručování jako osoba, se kterou měl M. S. „pracovní a osobní vztah“. Tyto skutečnosti zásadně zpochybňují autenticitu a věrohodnost prohlášení v oznámení o postoupení. Věřitelem A navržený výslech M. S. a M. H. byl proto zbytečný a insolvenční soud nepochybil, když jej neprovedl.

24. Společnost M se označila jako věřitel pohledávky ještě v podání z 22. 10. 2020 a věřitel A předložil insolvenčnímu soudu postupní smlouvu č. 2 až poté, co insolvenční soud zpravil společnost M, že její žádost o doručení výzvy zahraničním věřitelům je bezpředmětná. Na obou postupních smlouvách přitom byly ověřeny podpisy jednajících osob (uznány za vlastní) až se značným časovým odstupem, s nepřipadným vysvětlením, že se tak stalo za účelem splnění podmínky dle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona. Společnost M ani věřitel A též nepodali návrh na zápis změny v osobě zástavního věřitele.

25. Vzhledem k uvedenému [a se zřetelem k propojení původního věřitele (společnosti P) se společností M a věřitelem A (skrze M. S.)] nutně vyvstává vážná pochybnost o době (skutečného) uzavření postupních smluv.

26. Dlužník postupoval řádně, když jako věřitele pohledávek plynoucích z úvěrové smlouvy uvedl v insolvenčním návrhu společnost P, jelikož se nedozvěděl o postoupení pohledávek do uplynutí lhůty k podávání přihlášek (nic takového nebylo prokázáno). Skutečnost, že věřitel A – právnická osoba se sídlem v jiném členském státě Evropské unie – se stal novým věřitelem těchto pohledávek na základě jejich postoupení, tak vyšla najevo vůči insolvenčnímu soudu i dlužníku (potažmo insolvenčnímu správci) až z prvního podání věřitele A (vyrozumění a žádosti) z 19. 11. 2020 (B-14), doručení (insolvenčnímu) soudu 2. 12. 2020; teprve od tohoto okamžiku mohl být věřitel A považován za známého věřitele dle § 430 insolvenčního zákona. Jakkoliv ani za této situace nebyl insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, nebyla tím věřiteli A navrácena lhůta k podání přihlášky stanovená v rozhodnutí o úpadku. Přihláška pohledávky

věřitele A podaná až 25. 1. 2021 tudíž byla opožděná a insolvenční soud postupoval správně, jestliže ji odmítl (podle § 185 insolvenčního zákona ve spojení s § 173 odst. 1 insolvenčního zákona).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

27. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel A dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Lze odmítnout jako opožděnou přihlášku pohledávky zahraničního věřitele podanou ve lhůtě podle § 430 odst. 2 insolvenčního zákona poté, co insolvenční soud vydal výzvu zahraničním věřitelům dle ustanovení § 430 odst. 1 insolvenčního zákona?

[2] Lze považovat za neznámého zahraničního věřitele, který se pokusil doručit dlužníku oznámení o postoupení pohledávky osobně a dlužník odmítl oznámení převzít a v následném „návrhu na oddlužení“ označil jako svého věřitele původního věřitele (s tím, že osoba nového věřitele mu nebyla známa)?

28. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

29. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (odmítnutí přihlášky po výzvě insolvenčního soudu)

30. Přihlášku zahraničního věřitele nelze odmítnout jako opožděnou, jestliže insolvenční soud doručil zahraničním věřitelům (zveřejněním v insolvenčním rejstříku dne 7. 12. 2020) výzvu dle ustanovení § 430 insolvenčního zákona. Zvláštním doručením výzvy ve smyslu ustanovení § 430 odst. 2 insolvenčního zákona začala běžet všem zahraničním věřitelům bez dalšího lhůta k podání přihlášek. U dovolatele se tak stalo 11. prosince 2020, takže přihlášku podal ve lhůtě a insolvenční soud ji nemohl odmítnout jako opožděnou. Pochybnosti o existenci zahraničního věřitele si měl insolvenční soud vyřešit předtím, než učinil předmětnou výzvu.

K otázce č. 2 (oznámení o postoupení pohledávky)

31. Oba soudy se zabývaly výlučně otázkou, zda dovolatel je známým věřitelem ve smyslu § 430 insolvenčního zákona. Jimi citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu [[R 138/2012](#) a usnesení sen. zn. [29 NSČR 126/2014](#), [29 NSČR 31/2016](#), [29 NSČR 73/2016](#) a [29 NSČR 169/2016](#)] však mají společné, že známým věřitelem se sídlem v Evropské unii je takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, předběžný správce nebo insolvenční správce dlužníka dozvěděli při obvyklém chodu věci z listin, jež je dlužník povinen předložit soudu, nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka, anebo (typově u dlužníka, který nevede účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků. Tak tomu

ale v posuzovaném případě nebylo, když dlužník odmítl převzít od postupníka vyznění o postoupení pohledávek (včetně obou smluv o postoupení pohledávek) a v seznamu svých závazků připojenému k „návrhu na oddlužení“ záměrně uvedl původního věřitele (společnost P).

III.

Přípustnost dovolání

32. Pro dovolací řízení je rozhodné aktuální znění občanského soudního řádu.

33. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a ve vazbě na nařízení o insolvenčním řízení jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

č. 83

IV.

Důvodnost dovolání

34. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

35. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

36. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

37. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, nařízení o insolvenčním řízení a občanského soudního řádu:

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 173 (insolvenčního zákona)

Podání přihlášky

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné

pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

(...)

§ 185 (insolvenčního zákona)

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému může podat odvolání jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

§ 430 (insolvenčního zákona)

Známí věřitelé

(1) Známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku.

(2) Povinnost vyrozumět známé věřitele podle odstavce 1 splní insolvenční soud tím, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění, standardní formulář oznámení a standardní formulář pro přihlašování pohledávek podle přímo použitelného právního předpisu Evropské unie.

Článek 54 (nařízení o insolvenčním řízení)

Povinnost informovat věřitele

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno insolvenční řízení, příslušný soud tohoto státu nebo insolvenční správce jmenovaný tímto soudem neprodleně vyrozumí známé zahraniční věřitele.

(...)

Článek 91 (nařízení o insolvenčním řízení)

Zrušení

Nařízení (ES) č. 1346/2000 se zrušuje.

Odkazy na zrušené nařízení se považují za odkazy na toto nařízení v souladu se srovnávací tabulkou obsaženou v příloze D tohoto nařízení.

§ 118a (o. s. ř.)

(...)

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhł důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 120 (o. s. ř.)

(1) Účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

(2) Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.

(...)

§ 123 (o. s. ř.)

Účastníci mají právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny.

§ 125 (o. s. ř.)

Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud.

§ 126 (o. s. ř.)

(1) Každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, je povinna dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako svědek. Musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Výpověď může odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.

(...)

(4) Fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu), může být vyslechnuta v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, jen podle § 131.

§ 126a (o. s. ř.)

(1) Fyzická osoba, která má vypovídat o okolnostech, týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu, je povinna dostavit se na předvolání k soudu v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba.

(2) Výslech fyzické osoby uvedené v odstavci 1 se provede podle § 131 odst. 2 věty druhé a § 131 odst. 3.

38. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona, nařízení o insolvenčním řízení a občanského soudního řádu již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (16. 7. 2020) a později nedoznala změn.

č. 83

39. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (odmítnutí přihlášky po výzvě insolvenčního soudu)

40. Lhůta k podání přihlášky je (v souladu s ustanovením § 57 odst. 3 o. s. ř.) lhůtou, k jejímuž zachování postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu (srov. shodně [R 25/2009](#)). Dovolatel nicméně nepochybně, že dvouměsíční procesní lhůtu určenou k podání přihlášky v rozhodnutí o úpadku (obsahujícím i poučení o následcích zmeškání lhůty) nedodržel (nevede spor o závěr, že přihlášku doručil insolvenčnímu soudu prostřednictvím datové schránky až po uplynutí lhůty určené rozhodnutím o úpadku). Následky zmeškání lhůty k přihlášení pohledávky pak vyplývají z citovaného § 173 odst. 1 insolvenčního zákona a promítají se v rozhodnutí, jímž insolvenční soud opožděnou přihlášku odmítne dle § 185 insolvenčního zákona. Platí rovněž, že tuzemskému věřiteli, který zmeškal lhůtu určenou k podání přihlášky do insolvenčního řízení v rozhodnutí o úpadku, se tato lhůta nevrací (její běh se neobnovuje) ani tehdy, jestliže insolvenční soud po marném uplynutí této lhůty věřitele znovu nesprávně vyzve k podávání přihlášek (srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 35/2009](#), uveřejněné pod číslem 151/2011 Sb. rozh. obč.).

41. Platí dále, že věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věcí najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací ([R 138/2012](#)).

42. Budiž dodáno, že závěry formulované v [R 138/2012](#) se připínaly (též) k článku 40 nařízení o úpadkovém řízení. S přihlédnutím k okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (17. 7. 2020) a k závěrům formulovaným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 NSČR 105/2018](#), uveřejněném pod číslem 9/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 9/2021“), lze souhlasit s odvolacím soudem, že v této věci je uplatnitelné nařízení o insolvenčním řízení (nikoli nařízení o úpadkovém řízení, z něž vyšel insolvenční soud). V návaznosti na obsah článků 54 a 91 nařízení o insolvenčním řízení a na obsah srovnávací tabulky obsažené v příloze D nařízení o insolvenčním řízení (z níž se podává, že článku 40 nařízení o úpadkovém řízení odpovídá článek 54 nařízení o insolvenčním řízení) Nejvyšší soud uzavírá, že závěry [R 138/2012](#) se uplatní i v poměrech výkladu článku 54 nařízení o insolvenčním řízení (srov. [R 9/2021](#)).

43. V rozsahu otázky č. 1 tedy dovolání důvodné není.

K otázce č. 2 (oznámení o postoupení pohledávky)

44. V mezích odpovědi na otázku č. 2 Nejvyšší soud připomíná, že při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř.

45. Odvolací soud založil závěr, že přihláška je opožděná, na tom, že skutečnost, že dovolatel (právní osoba se sídlem v jiném členském státě Evropské unie) se stal (místo společnosti P, kterou dlužník jako svého věřitele v insolvenčním návrhu označil) novým věřitelem pohledávky (na základě postoupení), vyšla najevo (vůči dlužníku a insolvenčnímu soudu, potažmo vůči insolvenčnímu správci) až na základě dovolatelova podání z 19. 11. 2020 (B-14), doručeného insolvenčnímu soudu 2. prosince 2020, tedy po 17. 10. 2020 (poslední den propadlé přihlašovací lhůty určené rozhodnutím o úpadku). Ve skutkové rovině rovněž vyloučil (neměl za prokázáno), že by oznámení o postoupení bylo doručeno dlužníku 27. 4. 2020 nebo kdykoli později, nebo že by dlužník s jeho obsahem byl jinak seznámen, anebo byl o postoupení zpraven jiným způsobem (před 19. 11. 2020).

46. Při takovém skutkovém závěru je úsudek (právní závěr), že přihláška pohledávky, kterou dovolatel doručil insolvenčnímu soudu prostřednictvím datové schránky (až) 25. 1. 2021, je opožděná, a byl (proto) důvod ji odmítnout, souladný s ustanoveními § 173 odst. 1, § 185 a § 430 insolvenčního zákona a s ustanovením článku 54 nařízení o insolvenčním řízení, jakož i se závěry obsaženými v [R 138/2012](#) (ve spojení s [R 9/2021](#)).

47. Dovolání je přesto důvodné.

48. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k tzv. zmatečným vadám řízení, jakož i k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci

(§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je přitom postiženo i řízení před oběma soudy.

49. Nepřílehavý je již názor insolvenčního soudu, že při (jen přiměřené) aplikaci občanského soudního řádu insolvenční řízení nemůže svým „rozsahem“ nahrazovat nalézací řízení, přičemž o tom, zda postoupení pohledávek bylo řádně oznámeno dlužníku, lze mít „důvodné pochybnosti“; srov. reprodukci odůvodnění usnesení insolvenčního soudu v odstavci 17. shora, jakož i odstavec 34. odůvodnění usnesení insolvenčního soudu.

50. Především Nejvyšší soud uvádí, že z toho, že příslušná ustanovení občanského soudního řádu se prostřednictvím pravidla formulovaného v § 7 insolvenčního zákona uplatňují v insolvenčním řízení zásadně jen přiměřeně (k odchylkám srov. např. § 20 odst. 1 insolvenčního zákona), neplyne nic pro případný rozsah zkoumání té které sporné procesní otázky. Zavádějící je v dotčených souvislostech též poukaz na nalézací řízení.

51. Obecně platí, že zjišťování skutečností rozhodných pro posouzení, zda je dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů, pravomoc soudu, věcná nebo místní příslušnost soudu, zda příslušný (označený) procesní subjekt má způsobilost být účastníkem řízení nebo plnou procesní způsobilost, jakož i pro posouzení, zda soudní písemnost byla účastníku řízení (adresátu) řádně a včas doručena, případně zda příslušné procesní podání (včetně řádných a mimořádných opravných prostředků) je včasné, není svou povahou „dokazováním“ skutečností rozhodných pro přiznání (nebo odepření) v řízení uplatněného nároku, nýbrž šetřením podmínek, za kterých řízení vůbec může probíhat nebo (v návaznosti na ten který procesní úkon) dále pokračovat (např. právě tehdy, je-li podmínkou jeho dalšího projednání včasnost). K rozdílu mezi dokazováním a šetřením srov. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. [20 Cdo 1020/99](#), uveřejněné pod číslem 25/2002 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. [29 Cdo 2893/2000](#), uveřejněné pod číslem 40/2003 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 40/2003“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1864/2020](#).

52. Promítnuto do poměrů insolvenčního řízení se věcným projednáním nároku (pohledávky) rozumí proces vedoucí ke zjištění přihláškou uplatněné pohledávky (srov. § 190 a násl. insolvenčního zákona), přičemž v návaznosti na obsah popěrného úkonu k tomu oprávněné osoby se sporné otázky pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky řeší v rámci incidenčního sporu (srov. § 2 písm. d/, § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona). Samotná přihláška pohledávky je procesním úkonem obdobným žalobě (srov. i § 173 odst. 4 insolvenčního zákona), jehož včasnost a případné vady nebo neúplnost se zkoumají před započítáním vlastního procesu zjišťování přihláškou uplatněné pohledávky (srov. § 173 odst. 1, § 185 a § 188 insolvenčního zákona); srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sen. zn. [29 NSČR 107/2015](#), uveřejněné pod číslem 155/2018 Sb. rozh. obč.

53. Zjišťování (šetření) toho, zda je přihláška pohledávky včasná, z předložených listin a vyjádření účastníků řízení tedy zásadně nevyžaduje „dokazování při jednání“ a ustanovení § 120 o. s. ř. o „dokazování“ se při zkoumání (šetření) včasnosti přihlášky prosazuje jen přiměřeně. Tam, kde výsledek příslušného zkoumání (šetření) [závěr o včasnosti přihlášky] závisí na zkoumání pravosti a správnosti soukromých listin, nebo na prokázání určité skutečnosti výslechem svědků nebo výslechem účastníků, se však insolvenční soud nevyhne (nemůže vyhnout) skutkovým a právním závěrům obdobným těm, jež by jinak přijímal

při zkoumání takové listiny pro účely posouzení pravosti, výše nebo pořadí přihláškou uplatněné pohledávky v incidenčním sporu.

54. Jinak řečeno, je-li závěr o včasnosti přihlášky pohledávky věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, závislý na prokázání (dlužníkem nebo jiným k tomu oprávněným procesním subjektem zpochybňované) skutečnosti, že ve smyslu článku 54 nařízení o insolvenčním řízení a ustanovení § 430 insolvenčního zákona tento věřitel byl známým zahraničním věřitelem dlužníka ještě před uplynutím propadlé lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení [že dlužníku byl nebo při řádném chodu věcí měl být znám, což se mělo promítnout v dlužníkových záznamech o stavu jeho závazků (dluhů); srov. opět [R 138/2012](#)], je insolvenční soud povinen při prověření této skutečnosti postupovat přiměřeně podle ustanovení § 122 a násl. o. s. ř. Účastníci insolvenčního řízení a insolvenční správce (§ 9, § 14 odst. 1 insolvenčního zákona) proto mají mimo jiné právo být přítomni při výslechu svědků (§ 126 o. s. ř.), výslechu účastníků (§ 131 o. s. ř.) nebo provádění důkazu listinou (§ 129 o. s. ř.), jejíž obsah je zaměřen ke zjištění rozhodných skutečností, jakož i právo vyjádřit se k pravosti nebo správnosti listiny a k výsledkům provedeného šetření (srov. § 123 o. s. ř.).

č. 83

55. Se soudy nižších stupňů lze souhlasit v tom, že je-li zjevné, že zahraniční věřitel přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka po uplynutí propadlé lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení, přičemž z listin, jež byl dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence) před uplynutím této propadlé lhůty nevyšla najevo existence takového věřitele, nese povinnost tvrzení i důkazní povinnost k prokázání skutečnosti, že dlužník věřitele před uplynutím této propadlé lhůty znal nebo (při řádném chodu věcí) znát měl, přihlášený věřitel.

56. Závěr, že přihlášený věřitel nabídnutými důkazy tvrzení, že ve smyslu ustanovení článku 54 nařízení o insolvenčním řízení a § 430 insolvenčního zákona byl známým věřitelem dlužníka před uplynutím propadlé přihlašovací lhůty, neprokázal a že jeho přihláška je (proto) opožděná, však insolvenční soud může přijmout (přihlášku odmítnout podle § 185 insolvenčního zákona jako opožděnou) jen za předpokladu, že předtím na danou věc přiměřeně aplikoval ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. (poučil přihlášeného věřitele, že dosud nabídnutými důkazy uvedenou skutečnost neprokázal a vyzval jej, aby označil další důkazy).

57. Přitom platí, že poučení o důkazní povinnosti podle (přiměřeně aplikovaného) ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. poskytne soud nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto by účastník nemohl být ve věci úspěšný (v poměrech přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení, jestliže proto by přihláška nemohla být považována za včasnou) [srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp.zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněný pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“)].

58. V dané věci soudy na jedné straně odmítly provést dovolatelem navržené důkazy, na druhé straně odmítly přihlášku jako opožděnou proto, že dovolatel její včasnost „neprokázal“, aniž postupovaly v intencích závěrů [R 115/2012](#) (nesplnily svou poučovací povinnost).

59. K odmítnutým důkazům Nejvyšší soud uvádí, že ustálenou judikaturou k výkladu ustanovení § 120 odst. 1 věty druhé o. s. ř. (jež určuje, že soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede), přiměřeně aplikovatelného i v rámci „šetření“ včasnosti přihlášky pohledávky, je především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. [21 Cdo 1009/98](#), uveřejněný pod číslem 39/1999 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/1999“), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 4841/2007](#), uveřejněný pod číslem 71/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 71/2009“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1267/2018](#), uveřejněný pod číslem 83/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 83/2019“). Z judikatury Ústavního soudu srov. např. nález ze dne 6. 12. 1995, sp. zn. [II. ÚS 56/95](#), uveřejněný pod číslem 80/1995 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo nález ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. [I. ÚS 236/1998](#), uveřejněný pod číslem 122/1999 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu (nálezy jsou dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu).

60. Z [R 39/1999](#), [R 71/2009](#) a [R 83/2019](#) plyne, že soud neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné).

61. Je zjevné, že sporné tvrzení, že určitá písemnost byla doručována (bezvýsledně, jelikož adresát převzetí odmítl) osobně (za přítomnosti dalších osob), se typově prokazuje výsledkem osob, jež měly být přítomny při pokusu o doručení písemnosti. Navrhl-li proto dovolatel za účelem prokázání doručení oznámení o postoupení dlužníku dne 27. 4. 2020 důkaz výsledkem M. S. a M. H. (kteří měli být přítomni při pokusu o doručení oznámení o postoupení), pak v intencích ustálené judikatury nešlo o důkaz bezvýznamný ani o důkaz nezákonný (srov. § 125 o. s. ř.).

62. Insolvenční soud odmítl provedení těchto důkazů právě pro bezvýznamnost („nadbytečnost“), neboť „i shodná výpověď svědků“ by nebyla dostatečná k rozptýlení pochybností (o oznámení o postoupení) v situaci, kdy dlužník takové doručení popírá (srov. reprodukci odůvodnění usnesení insolvenčního soudu v odstavci 18. shora, jakož i odstavec 36. odůvodnění usnesení insolvenčního soudu). Odvolací soud pak v napadeném rozhodnutí popsal skutečnosti, které podle něj zásadně zpochybňují „autenticitu a věrohodnost prohlášení připsaného v oznámení o postoupení“. S poukazem na časový sled událostí, na to, že v podáních, jež činil po 27. 4. 2020, neuváděl dovolatel o oznámení o postoupení nejprve ničeho, a na způsob a čas ověření podpisů na postupných smlouvách, následně dovedl, že výsledek M. S. a M. H. by byl vskutku „zbytečný“. V této souvislosti poukázal i na to, že M. S. jako jediný člen představenstva společnosti P a obecný zmocněnec dovolatele nemůže vystupovat jako „svědek“ (srov. reprodukci odůvodnění napadeného usnesení v odstavci 22. a 25. shora, jakož i odstavec 25. a 26. odůvodnění napadeného usnesení).

63. Takové závěry jsou ovšem ve zjevném rozporu s letitou (ustálenou) judikaturou, podle které důvodem k tomu, aby soud odmítl provést navržený důkaz, nemůže být jeho (očekávaná) nevěrohodnost. Závěr o věrohodnosti důkazu je totiž již součástí jeho hodnocení ve smyslu § 132 o. s. ř., přičemž nelze hodnotit důkaz, který soud neprovedl (srov. [R 40/2003](#)).

64. Zbývá dodat, že argument, že M. S. nelze vyslechnout jako svědka, je sám o sobě bezcenný (nevysvětluje, proč je v takovém případě vyloučen jeho účastnický výslech), a je rovněž nesprávný. Z titulu členství v kolektivním statutárním orgánu společnosti P by bylo nutné vyslechnout M. S. jako svědka, jen kdyby účastníkem tohoto řízení byla společnost P (srov. § 126 odst. 4 a § 126a o. s. ř.). Postavení obecného zmocněnce dovolatele v řízení před insolvenčním soudem a odvolacím soudem pak výslechu M. S. jako svědka nebránilo (srov. § 126 odst. 1 o. s. ř.). Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1862/2015](#), uveřejněném pod číslem 53/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 53/2017“), vysvětlil, že nařídí-li soud v řízení, jehož účastníkem je právnická osoba, výslech fyzické osoby, které byla právnickou osobou udělena prokura (prokuristy), o okolnostech týkajících se této právnické osoby, musí být tato fyzická osoba vyslechnuta jako svědek a nikoliv jako účastník řízení. Platí-li uvedené u prokury, která je zvláštním druhem smluvního zastoupení (srov. opět [R 53/2017](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. [23 Cdo 2713/2009](#), uveřejněný pod číslem 103/2010 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4554/2015](#), uveřejněný pod číslem 9/2019 Sb. rozh. obč.), není důvod činit jiný závěr ve vztahu k jiným zástupcům na základě smluvního zastoupení. Lze tedy shrnout, že nařídí-li soud v řízení, jehož účastníkem je právnická osoba, výslech fyzické osoby, které byla právnickou osobou udělena procesní plná moc jako obecnému zmocněnci, o okolnostech týkajících se této právnické osoby, musí být tato fyzická osoba vyslechnuta jako svědek a nikoliv jako účastník řízení.

65. Oba soudy tedy nerespektováním judikatury na téma dokazování a poučovací povinnosti soudu v rámci „šetření“ včasnosti přihlášky zatížily řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

66. Pro účely dalšího postupu soudů při zkoumání včasnosti přihlášky Nejvyšší soud dále uvádí, že odvolacím soudem projevenou pochybnost o době (skutečného) uzavření postupních smluv nepochybně bylo možné důkazně prověřit (takový důkaz se nabízel přímo z postupních smluv v souladu s § 120 odst. 2 o. s. ř.) výslechem osob, které je podepsaly.

67. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že rozhodnutím o podaném dovolání se stalo bezpředmětným rozhodovat o zjevně bezdůvodném (k neúspěchu odsouzeném - srov. § 90 insolvenčního zákona) návrhu dovolatele na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozhodnutí.

č. 84

Dědic se může podle § 189 odst. 1 z. ř. s. domáhat vůči jinému dědici při splnění podmínky naléhavého právního zájmu (§ 80 o. s. ř.) určení, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota náležela ke dni smrti zůstaviteli, jen do doby, než nabude právní moci rozhodnutí o dědictví podle § 185 z. ř. s, a to za současného předpokladu, že jde o právo k majetku, k němuž soud v řízení o pozůstalosti v důsledku neshody dědiců o rozhodných skutečnostech nepřihlížel (§ 172 odst. 2 věty druhé nebo § 173 věty druhé z. ř. s.). V období po právní moci rozhodnutí o dědickém právu (§ 185 z. ř. s.) se může dědic podáním žaloby ve sporném řízení domáhat vůči ostatním dědicům ohledně sporných aktiv (popř. pasiv) pozůstalosti ve svůj prospěch zpravidla již jen vydání věci, bezdůvodného obohacení nebo určení práva nebo právního vztahu. Uvedené platí i tehdy, byla-li spornost aktiv (popř. pasiv) pozůstalosti zjištěna až v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti (§ 193 odst. 1, část věty za středníkem z. ř. s.). Tyto závěry lze přiměřeně vztáhnout i na majetek, ohledně kterého je mezi dědici a pozůstalým manželem spor o to, zda byl ke dni smrti zůstavitele součástí společného jmění manželů (§ 162 odst. 2 věty druhé z. ř. s.). Podání žaloby a vedení řízení o určení, že sporná aktiva pozůstalosti náležela ke dni smrti zůstaviteli (popř. že byl k témuž dni zavázán ke splnění pasiv pozůstalosti) není důvodem k přerušení pozůstalostního řízení.

č. 84

Pozůstalost (o. z.), Dědění

§ 172 odst. 2, § 173, § 185, § 189 odst. 1, § 193 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., § 80 o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. [24 Cdo 2680/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2680.2022.3

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. 15 Co 134/2021, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 21 C 124/2020, ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. 21 C 124/2020, a ve znění opravného usnesení ze dne 4. 6. 2021, sp. zn. 21 C 124/2020, a věc vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal toho, aby bylo určeno, že je „podílovým spoluvlastníkem s podílem o velikosti id. ½ na bytové jednotce č. 1, vyčleněné v domě č. p. 2 v B, k. ú. S, s podílem na společných částech o velikosti 727/19792“ (dále jen „nemovitá věc“) s tím, že uvedená nemovitá věc je až dosud v katastrálním operátu zapsána jako výlučné vlastnictví žalovaného. Žaloba byla založena na tvrzení, že původním vlastníkem nemovité věci byla matka účastníků M. K., jež dne 14. 10. 2019 zemřela, a která ji měla ještě za svého života převést darovací smlouvou ze dne 12. 9. 2019 (dále jen „darovací smlouva“) na žalovaného. Žalobce považoval darovací smlouvu za absolutně neplatnou, neboť v rozhodné době byla

převodkyně (matka účastníků) stížena závažnou duševní poruchou. Na základě výzvy Městského soudu v Brně žalobce podáním ze dne 7. 7. 2020 „upřesnil“ tzv. žalobní petit tak, že se nadále domáhal určení, že výlučným vlastníkem nemovité věci byla v den své smrti (14. 10. 2019) matka účastníků M. K.

2. Městský soud v Brně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 28. 4. 2021, č. j. 21 C 124/2020-82, určil, že výlučným vlastníkem bytové jednotky č. 1, vyčleněné v domě č. p. 2 v B, k. ú. S, s podílem na společných částech domu 727/19792, byla ke dni 14. 10. 2019 M. K., zemřelá dne 14. 10. 2019 (výrok I). Současně soud prvního stupně zavázal žalovaného k povinnosti zaplatit žalobci na nákladech řízení částku 19 000 Kč (výrok II ve znění opravného usnesení ze dne 4. 6. 2021, č. j. 21 C 124/2020-88). V neposlední řadě pak soud prvního stupně zavázal žalovaného i k povinnosti zaplatit České republice na náhradě nákladů státu částku ve výši 7 350 Kč (výrok III ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 19. 5. 2021, č. j. 21 C 124/2020-87).

3. Na základě před ním provedeného dokazování učinil soud prvního stupně následující skutková zjištění: M. K., zemřelá dne 14. 10. 2019 byla matkou účastníků (dále též „matka účastníků“ nebo „zůstavitelka“) a byla za svého života v katastru nemovitostí evidována jako výlučná vlastnice nemovité věci; na základě darovací smlouvy ze dne 12. 9. 2019, kterou uzavřela v pozici dárkyně se žalovaným, coby obdarovaným, byl povolen vklad vlastnického práva ve prospěch žalovaného, a to s právními účinky zápisu k 13. 9. 2019 s tím, že zápis byl proveden 8. 10. 2019. Sporná nemovitá věc „nebyla zahrnuta do aktiv pozůstalosti po jmenované“; usnesením Městského soudu v Brně ze dne 21. 2. 2020, č. j. 59 D 1742/2019-46, které nabylo právní moci 14. 3. 2020, byla schválena dohoda účastníků jako dědiců jmenované o rozdělení pozůstalosti.

4. Ohledně zdravotního stavu zůstavitelky M. K. měl soud prvního stupně k dispozici jednak lékařskou zprávu Psychiatrické nemocnice Brno, zprávu Nemocnice Letovice, a dále jím vyžádaný znalecký posudek znalkyně MUDr. J. Z., na jejichž základě uzavřel, že u matky účastníků bylo od října 2018 psychiatrem opakovaně doporučováno zahájení řízení o omezení svéprávnosti pro zřejmou nezpůsobilost posuzované rozhodovat se ve věcech svého zdravotního stavu. Při hospitalizaci v červenci 2018 lékaři konstatovali nemožnost domluvy s pacientkou, v srpnu 2018 praktická lékařka konstatovala, že projev jmenované byl zmatený. Od listopadu 2018 do března 2019 byla zůstavitelka vyšetřena psychiatrem se závěrem zřetelná organicita, demence, morozně negativistická depresivita s doporučením překlady do psychiatrické nemocnice. Znalkyně konstatovala, že k datu 12. 9. 2019 trpěla M. K. farmakologicky prakticky neovlivnitelnou duševní poruchou – organickou poruchou s bludy a demencí s defektem intelektu v pásmu středně těžkého stupně. Soud prvního stupně převzal kategorický závěr jmenované znalkyně, že ve vztahu k darovací smlouvě (uzavřené prakticky jen měsíc před smrtí zůstavitelky) byly volní a rozpoznávací schopnosti matky účastníků podstatně snižené, blížící se vymizení, když její paranoidní konstrukty byly centrovány právě na její nejbližší vztahové osoby, tj. její syny; deficitní kognitivní variabilita nedostačovala pro racionální sebeřízení a poruchy paměti blokovaly využitelnost vlastní korektivní zkušenosti.

5. V rovině právního posouzení soud prvního stupně odkázal na znění § 581, věta druhá, zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), s tím, že jednání matky účastníků

spočívající v uzavření darovací smlouvy z 12. 9. 2019, bylo jednáním absolutně neplatným, neboť bylo jmenovanou učiněno v duševní poruše, která ji činila neschopnou právně jednat. V důsledku neplatnosti tohoto jednání pak nedošlo k platnému převodu vlastnického práva darovací smlouvou na žalovaného, a předmětná bytová jednotka (včetně podílu na společných částech domu) byla podle soudu prvního stupně i ke dni úmrtí M. K. nadále v jejím vlastnictví. K naléhavému právnímu zájmu na požadovaném určení, který byl v rámci procesní obrany žalovaným zpochybňován, soud prvního stupně zdůraznil, že ten vyplývá ze stavu zápisu v katastru nemovitostí a jeho legitimnímu zájmu na zahrnutí nemovitosti do aktiv dědictví po zemřelé matce. Pokud žalovaný v řízení poukazyval na tvrzené nevhodné jednání žalobce vůči matce, soud tato tvrzení v řízení vůbec neposuzoval, neboť případné úvahy o „limitaci nabytí dědictví po zemřelé z uvedeného důvodu“ mohou mít místo až v následném „dědickém“ řízení a případném sporu z toho vyplývajícím.

č. 84

6. Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) na základě podaného odvolání žalovaného v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně [ve znění opravného usnesení a doplňujícího rozsudku] potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud v zásadě vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a úplná.

7. Co do právního posouzení odvolací soud přisvědčil jak závěru soudu prvního stupně o tom, že zůstavitelka nebyla způsobilá platně uzavřít zpochybňovanou darovací smlouvu, tak i navazujícímu závěru, že žalobce v dané věci disponoval naléhavým právním zájmem na požadovaném určení. Ze skutkových zjištění o průběhu pozůstalostního řízení nevyplývá, že by se v jeho rámci žalobce výslovně vyjádřil v tom směru, že předmětná darovací smlouva byla platně uzavřena a že tedy ke dni smrti zůstavitelky (matky účastníků) nebyla předmětná nemovitost v jejím vlastnictví. Nelze podle odvolacího soudu přeceňovat obsah „prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku“, když výklad žalovaného (jak jej podal v rámci podaného odvolání) by nutně musel vést k nemožnosti vypořádání jakéhokoliv dodatečně objeveného majetku, čemuž nelze podle odvolacího soudu přisvědčit (zde odvolací soud odkázal na § 193 zákona č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních [dále jen „z. ř. s.“]). Z usnesení Městského soudu v Brně ze dne 21. 2. 2020, č. j. 59 D 1742/2019-46, pokud jím byla schválena dohoda o vypořádání dědictví, nijak nevyplývá, že by dohoda o rozdělení pozůstalosti byla uzavřena s výslovným přihlédnutím k předmětné darovací smlouvě ze dne 12. 9. 2019; předmětem daného (sporného) řízení tak nebylo posuzování platnosti „dohody o rozdělení pozůstalosti“ (nejedná se o pozůstalostní řízení, ani o spor vyvolaný pozůstalostním řízením). Žalobce se nedomáhá podanou žalobou práva k pozůstalosti, ale určení, že ke dni smrti byla zůstavitelka vlastnící předmětné nemovité věci, čímž se nijak neřeší další osud vlastnického práva k uvedené věci, když tuto záležitost podle mínění odvolacího soudu vyřeší až případné pozůstalostní řízení v rámci projednání dodatečně objeveného majetku (§ 193 z. ř. s.) a uvedené určení tak automaticky neznamená, že právě a jen žalobce nabude v rámci pozůstalostního řízení uvedenou nemovitost (popřípadě podíl na ní) do svého vlastnictví. Odvolací soud proto uzavřel, že žalobce podanou žalobou nikterak neobchází pozůstalostní řízení a žaloba nebyla podána v rozporu s § 189 z. ř. s.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu žalovaný (dále též „dovolatel“) napadl v celém jeho rozsahu dovoláním. V dovolání bylo namítáno, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a to v otázce názoru odvolacího soudu na existenci naléhavého právního zájmu na žalobou požadovaném určení. Konkrétní otázkou, podle dovolatele dosud Nejvyšším soudem neřešenou, je existence naléhavého právního zájmu dědice na určení vlastnického práva zůstavitelky k věci (ke dni jejího úmrtí), aniž by podané určovací žalobě předcházelo uvedení dané věci v prohlášení dědice o pozůstalostním majetku, resp. soupisu pozůstalosti dle § 177 odst. 2 z. ř. s., to vše za situace, kdy další dědic o existenci tvrzeného vlastnického práva v době učinění svého prohlášení věděl.

9. Žalobě podle dovolatele nemělo být vyhověno již pro nedostatek naléhavého právního zájmu, když podaný návrh podle jeho názoru nekoresponduje s požadavky § 189 z. ř. s. Podáním žaloby žalobce obchází „dědické řízení“, vyhovění žalobě by bylo rovněž v rozporu s dobrými mravy dle § 2 odst. 3 o. z., žalobce porušuje zásadu *pacta sunt servanda*, těžší ze svého přinejmenším nepoctivého jednání a v řízení je nepřipustně řešena otázka, která již byla řešena a pravomocně vyřešena ve skončeném soudním řízení, a to v „dědickém řízení zůstavitelky“ vedeném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 59 D 1742/2019. Dovolatel je přesvědčen, že v prohlášení o pozůstalostním majetku mají dědicové povinnost uvést veškerý majetek zůstavitele, který je jim znám. Tomu odpovídá i poučení, které žalobce a žalovaný jako dědici od soudního komisaře v dědickém řízení obdrželi.

10. Pokud předmětnou nemovitou věc v prohlášení žalobce, ač mu byl znám zdravotní stav zůstavitelky, neuvedl, pak ona nemovitá věc podle dovolatele nemohla být součástí aktiv pozůstalosti pravomocně skončeného „dědického“ řízení. Zápis v katastru nemovitostí není pro uvedení nemovitého majetku v prohlášení o pozůstalosti relevantní, jak mimo jiné uvádí i rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10. 1. 2022, sp. zn. 30 Co 148/2021, zveřejněný v právním systému ASPI: „Pokud se však dědici shodují na rozhodných skutečnostech, které umožňují učinit závěr o tom, že majetek zůstavitel ke dni své smrti vlastnil, je soudní komisař povinen takový majetek považovat za aktivum pozůstalosti a jako součást pozůstalosti ho projednat. Tomu nebrání ani rozpor dědici tvrzených nesporných skutečností se stavem zápisů v katastru nemovitostí nebo v evidenci motorových vozidel (který ani nemusí skutečnému stavu odpovídat), nebo odlišná skutková tvrzení osoby, která účastníkem pozůstalostního řízení není.“ Dovolatel připomenul, že v souladu s § 171 odst. 1 z. ř. s. a § 172 z. ř. s. soud zjišťuje aktiva pozůstalosti především ze soupisu pozůstalosti nebo ze seznamu pozůstalostního majetku anebo (jako v projednávané věci) ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Je odpovědností účastníků „dědického“ řízení řádně uvést všechna aktiva pozůstalosti. Pokud tak některý z nich neučiní, nemůže to jít k tíži nikoho jiného než jeho. Při jednání v „dědickém řízení po zůstavitelce“ dne 13. 2. 2020 před soudním komisařem a za účasti žalovaného, žalobce a jeho právního zástupce, byla otázka nabytí předmětné nemovitosti žalovaným řešena. Právě z důvodu bezplatného nabytí předmětné nemovité věci žalovaným v posledních třech letech před zůstavitelčinou smrtí, navrhl soudní komisař účastníkům uzavřít dohodu, na základě které veškerá zjištěná aktiva pozůstalosti případnou žalobci. Soudní komisař seznámil účastníky se svým předběžným

právním názorem, že pokud by dohoda tohoto obsahu mezi dědici uzavřena nebyla, stejně by zjištěná aktiva žalobci připadla na základě postupu podle § 1664 občanského zákoníku. Předmětná nemovitá věc tak není podle dovolatele nově objeveným majetkem, neboť o ní bylo v dědickém řízení jednáno.

11. Dovolatel rovněž zdůraznil, že by rozhodně „neuzavřel dohodu o rozdělení pozůstalosti v uzavřeném znění“, dle které připadla všechna aktiva dle seznamu aktiv pozůstalosti žalobci a žalovanému žádná. Takovou dohodu žalovaný uzavřel právě a jen z důvodu, že od zůstavitelky nabyl vlastnické právo k předmětné nemovité věci. Pokud by žalovaný vlastnické právo k předmětné nemovité věci od zůstavitelky nenabyl, nebyl by důvod uzavírat dohodu, na základě které vše připadne pouze žalobci. Žalobce svým jednáním tak prokazatelně docílil toho, že mu připadla veškerá zjištěná aktiva pozůstalosti (žalovanému ničeho), žalovaný přitom na své (nejen finanční) náklady podstatně zhodnotil předmětnou nemovitost a ještě byl nucen hradit veškeré náklady soudního řízení. Z výše uvedeného vyplývá, že vyhovění žalobě je v rozporu s § 6 odst. 2 o. z., dle kterého nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu a v rozporu s § 2 odst. 3 téhož zákona, dle kterého výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Žalobce by těžil ze svého přinejmenším nepoctivého jednání, když neuvedl, že předmětnou nemovitou věc považuje za součást pozůstalosti zůstavitelky, a za cca tři měsíce podává žalobu, ve které se domáhá zařazení nemovité věci do (aktiv) pozůstalosti. S tímto právním posouzením žalovaného uvedeném v jeho doplnění odvolání se však rozsudek odvolacího soudu nevyřazuje.

12. Dovolatel rovněž namítal, že až když se dědicové neshodnou na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do aktiv pozůstalosti (tzn. každý z nich tvrdí jiné rozhodné skutečnosti), soud ke spornému majetku v rámci projednání pozůstalosti nepřihlíží. Pokud by tak žalovaný se žalobcem nesouhlasil, postupoval by soud dle § 172 odst. 2 z. ř. s. a žalobce by dle § 189 z. ř. s. mohl podat určovací žalobu, kterou by se domáhal určení, že zůstavitelka byla ke dni svého úmrtí výlučným vlastníkem předmětné nemovitosti (žalovaný by ovšem již v dědickém řízení věděl, že jeho vlastnické právo je zpochybňováno, což by mělo důsledky uvedené výše). Svým postupem v dědickém řízení ovšem žalobce právo podat žalobu ztratil. V seznamu aktiv a pasiv pozůstalosti nebyl žádný sporný majetek zůstavitelky – jak o tom vypovídá str. 6 protokolu o jednání před soudním komisařem. Pro podání žaloby dle § 189 z. ř. s. nejsou dle mínění dovolatele splněny podmínky, neboť v dědickém řízení „nebylo nepřihlíženo k předmětné nemovité věci“ v důsledku postupu podle § 162 odst. 2 věty druhé nebo § 172 odst. 2 věty druhé z. ř. s. V „dědickém řízení“ naopak dle dovolatele nebylo sporu o tom, že předmětná nemovitá věc nepatří do aktiv pozůstalosti, do pozůstalosti nebyla úmyslně zařazena na základě společného prohlášení žalobce a žalovaného o pozůstalostním majetku, tzn. i na základě jednání samotného žalobce. V tomto směru dovolatel měl za to, že se odvolací soud odchýlil od rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. [24 Cdo 3686/2020](#). Případné samotné konstatování, že zůstavitelka byla ke dni svého úmrtí vlastníkem předmětné nemovitosti, nepředejde dalšímu soudnímu řízení – bez případného „dodatečného dědického řízení“ není samo určení ku prospěchu nikoho. Již z původního znění žaloby je zřejmé, že cílem žalobce bylo domoci se právního stavu, ve kterém bude vlastníkem id. ½ předmětné nemovité věci (nikoliv stavu, že ke dni svého úmrtí byla výlučným vlastníkem nemovitosti zůstavitelka). I z tohoto důvodu je právní posouzení o existenci naléhavého právního zájmu, jak je učinil odvolací soud, podle přesvědčení žalovaného chybné.

13. Dovolatel (aniž by k dané problematice vymezil důvod přípustnosti dovolání) dále namítal, že k prokázání okolností uzavření darovací smlouvy a dědického řízení (bod I žaloby ze dne 23. 6. 2020) navrhl žalobce účastnický výslech svůj i žalovaného. Soud prvního stupně ani odvolací soud tyto důkazy neprovedly, aniž by kterýkoliv z nich odůvodnil, proč tak neučinil. Nižší soudy tak postupovaly v rozporu s § 157 odst. 2 o. s. ř. Žalobci se ze strany soudu prvního stupně také dostalo nepřipustného hmotněprávního poučení o tom, co má být předmětem řízení. Na jejím (správně jeho - poznámka Nejvyššího soudu) základě žalobce změnil petit (nedošlo tak k jeho opravě, jak bylo posléze uváděno). Původní petit žaloby nebyl vadný ve smyslu § 43 o. s. ř., soud o takové žalobě mohl a měl jednat. Žalobcem provedená „oprava“ byla podle jejího obsahu změnou žaloby, o jejímž připuštění měl usnesením rozhodnout soud dle § 95 o. s. ř. Tak se ovšem nestalo. Soud prvního stupně se tak podle mínění dovolatele dopustil hned dvou závažných pochybení, která ani odvolací soud nenapravit.

14. Dovolatel uplatnil též námitku, že soudy rozhodly o vlastnickém právu jen ve vztahu k bytové jednotce a podílu na společných částech domu, nikoliv však již o vlastnickém právu ohledně pozemku, na němž je situována budova, jejíž je bytová jednotka součástí. Je-li vlastník jednotky podílovým spoluvlastníkem pozemku, lze vlastnictví k jednotce převést pouze současně s převodem spoluvlastnického podílu na pozemku. Přejedání vlastnictví k jednotce je podmíněno přechodem spoluvlastnického podílu na pozemku. Na základě rozsudku odvolacího soudu ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně tak není možné zapsat do katastru nemovitostí vklad vlastnického práva zůstavitelky k předmětné nemovité věci ke dni jejího úmrtí. I z tohoto důvodu nemá žalobce na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Dovolatel proto závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně bude změněn a žaloba bude zamítnuta (paralelně se však dovolatel domáhal i současného zrušení rozsudku odvolacího soudu), požadoval dále, aby bylo též rozhodnuto o náhradě nákladů řízení.

15. K podanému dovolání nebylo podáno vyjádření.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

17. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení, za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

18. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

19. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

20. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení, podané dovolání tak není objektivně přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti výroku II odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto v otázce náhrady nákladů řízení. To samozřejmě Nejvyššímu soudu nebrání, aby i takový výrok v důsledku jeho akcesority odklidil, shledá-li důvod ke zrušení výroku o věci samé.

21. Námitka, že žalobě nebylo možno vyhovět pro její rozpor s dobrými mravy, nemůže přípustnost dovolání založit, neboť v nyní posuzovaném případě dovoláním kritizovaný právní závěr odvolací soud podle odůvodnění napadeného rozhodnutí vědomě neučinil. Uvedená námitka se tak ve skutečnosti míjí s právním posouzením věci odvolacím soudem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 808/97](#), uveřejněné pod č. 27/2001 ve Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), což ji ovšem diskvalifikuje z možnosti jejím prostřednictvím založit přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř.

22. Přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládá ani námitka, že sporná nemovitá věc nebyla nově se objevivším majetkem (ve smyslu § 193 z. ř. s.) neboť skutkové okolnosti svědčící o její příslušnosti coby aktiva pozůstalosti, měly být žalobci známy již v průběhu „původního“ pozůstalostního řízení.

23. Již v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 4290/2013](#), uveřejněného pod číslem 77/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bylo (byť ještě ve vztahu k tehdy platné právní úpravě provedené v § 175x o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013) vysvětleno, že po právní moci usnesení, kterým bylo řízení skončeno, soud může (smí) provést řízení o dědictví jen o majetku, který dosud (v době do právní moci tohoto usnesení) nebyl v řízení o dědictví znám; za dosud v řízení neznámý se zásadně pokládal takový zůstavitelův majetek, který v průběhu řízení o dědictví neuvedl (netvrdil) žádný z účastníků řízení o dědictví a který nevyplýval ani jinak nevyšel najevo z výsledků předběžného šetření nebo ze zpráv, které byly soudu v řízení sděleny na jeho dotaz, anebo z šetření, která byla soudem provedena v rámci přípravy jednání. Z obsahu skutkových zjištění nižších soudů (jež potud nepodléhají přezkumu dovolacího soudu, jak plyne z § 241a odst. 1 o. s. ř.) se podává, že žádný z účastníků pozůstalostního řízení neoznačil sporné nemovitě věci jako ty, jež by měly tvořit aktivum pozůstalosti, a ani nenámítal, že by uzavřená darovací smlouva byla neplatná. Soudu rozhodujícímu o pozůstalosti (soudnímu komisaři) tak nebyly známy okolnosti, jež by svědčily pro závěr, že rovněž předmět nynějšího sporu má být projednán jako aktivum pozůstalosti. Z hlediska konstrukce § 193 (a obdobně i § 192) z. ř. s. je totiž právně zcela nerozhodné, zda účastníci o takovém aktivu nevěděli, nebo jej (ať už některý z nich či všichni společně) vědomě zamlčeli. Uvedené judikatorní závěry jsou přitom plně použitelné i pro pozůstalostní řízení, na něž se vztahuje z. ř. s., které navíc obsahuje formulačně obdobnou úpravu. Doplnit ve stručnosti možno, že Nejvyšší soud též k dané problematice zaujal názor, podle něhož soud rozhodující v řízení o pozůstalosti (soudní komisař) není při vydávání usnesení o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku, jiných aktiv pozůstalosti,

výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnoty pozůstalosti, popř. výši předlužení podle § 180 odst. 1 z. ř. s., vázán soupisem pozůstalosti, seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti nebo společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. [24 Cdo 691/2022](#)), kteréžto závěry přiměřeně dopadají i na řízení o dodatečném projednání pozůstalosti. Přitom ani samotný dovolatel netvrdí, že by v usnesení o dědickém právu po zůstavitelce bylo, v rámci jeho subjektivní závaznosti, rozhodnuto podle § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. též o sporné nemovité věci. Bez vlivu na výsledek dovolacího řízení tak zůstává i dovolatelova námitka, že žalobce měl údajně soudnímu komisaři rozhodující skutkové okolnosti zatajit, nehledě již na to, že podle obsahu spisu oba účastníci předložili společné prohlášení a rovněž žalovaný byl zřetelně informován o dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu své matky, s níž přesto těsně před její smrtí uzavřel zpochybňovanou darovací smlouvu.

24. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (jehož správnost a úplnost jsou v zásadě vyloučeny z dovolacího přezkumu, srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že žalobce se podanou žalobou domáhal určení vlastnického práva zůstavitelky k nemovité věci k okamžiku její smrti, aniž by (alespoň v době rozhodování odvolacího soudu) probíhalo ve vztahu k ní řízení o (dodatečném) projednání pozůstalosti. V projednávané věci proto záviselo rozhodnutí odvolacího soudu - mimo jiné - na vyřešení právní otázky, zda je žalobce z titulu svého dědického práva vybaven naléhavým právním zájmem na určení vlastnictví k věci náležející zůstavitelce v době její smrti, jestliže taková věc nebyla dosud předmětem pozůstalostního řízení (eventuálně řízení o dodatečném projednání pozůstalosti). Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť při řešení dané otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

25. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně přitom vázán důvody v dovolání vymezenými, dospěl k závěru, že dovolání je pro výše předestřenu otázku nejen přípustné, ale též opodstatněné.

26. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

27. Dle § 80 o. s. ř. určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Podle ustanovení § 1479 o. z. dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí.

Z ustanovení § 1475 odst. 1 o. z. se podává, že dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.

Dle ustanovení § 1475 odst. 3 o. z. komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím.

Postupem podle ustanovení § 172 odst. 1 z. ř. s. aktiva pozůstalosti soud zjistí především ze soupisu pozůstalosti nebo ze seznamu pozůstalostního majetku anebo ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku.

Ustanovení § 172 odst. 2 z. ř. s. normuje, že nebyla-li zjištěna podle odstavce 1, soud aktiva pozůstalosti objasní z údajů dědiců a uvede je v seznamu aktiv. Neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do aktiv pozůstalosti, ke spornému majetku se v řízení a při projednání pozůstalosti nepřihlíží.

č. 84

Ustanovení § 180 odst. 2 z. ř. s. stanoví, že zjistí-li soud dříve, než bude řízení o projednání pozůstalosti pravomocně skončeno, nové skutečnosti, které odůvodňují změnu usnesení vydaného podle odstavce 1 (tedy usnesení o obvyklé ceně zůstavitelova majetku – poznámka Nejvyššího soudu), provede potřebnou opravu samostatným usnesením.

V ustanovení § 189 odst. 1 z. ř. s. je zakotveno pravidlo, podle něhož nepřihlíží-li se v řízení a při rozhodování o pozůstalosti k majetku nebo dluhům zůstavitele v důsledku postupu podle § 162 odst. 2 věty druhé, § 172 odst. 2 věty druhé nebo § 173 věty druhé, mohou se účastníci domáhat svých práv žalobou.

Dle ustanovení § 193 odst. 1 z. ř. s. objeví-li se po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti majetek, který tvoří aktivum pozůstalosti, případě též pasivum pozůstalosti, soud o ně doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti; to neplatí, jde-li o aktiva nebo pasiva, k nimž se v důsledku postupu podle § 162 odst. 2 věty druhé, § 172 odst. 2 věty druhé nebo § 173 věty druhé nepřihlíží.

28. Odvolací soud v dané věci zcela správně vycházel ze znění ustanovení § 189 odst. 1 ve spojení s § 193 odst. 1 z. ř. s., nicméně si daná ustanovení, při zvažování existence naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, nesprávně vyložil. Citovaná ustanovení svou věcnou působností dopadají na situaci, kdy při projednání pozůstalosti vzniknou spory o aktiva pozůstalosti (odkaz na ustanovení § 172 odst. 2 věty druhé z. ř. s.), ke kterým se dle tohoto ustanovení jako ke spornému majetku v řízení o pozůstalosti nepřihlíží. Ti z dědiců, kteří tvrdí, že do aktiv pozůstalosti patří i další majetek, mohou své nároky uplatnit samostatnou žalobou a to žalobou podanou i po právní moci rozhodnutí o dědickém právu. Takováto žaloba může znít na vydání věci, vyklizení věci či vydání bezdůvodného obohacení, přitom jde-li o nemovité věci, které se zapisují do veřejného seznamu (katastru nemovitostí), může takováto žaloba nepochybně znít na určení práva dědice, ať již vlastnického či spoluvlastnického k této nemovité věci, která jako aktivum dědictví nebyla v řízení o pozůstalosti pro svou spornost projednána.

29. Dědické právo (jako titul k dědění, definované jako právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní - srov. § 1475 odst. 1 o. z.) vzniká smrtí zůstavitele (srov. § 1479 odst. 1 o. z.). Dědic však nabývá dědictví až v souvislosti s pravomocným usnesením vydaným v pozůstalostním řízení, ovšem s účinky zpětně ke dni vzniku dědického práva, tj. zásadně ke dni smrti zůstavitele (srov. § 185 odst. 1 o. z.). Právní úprava dědického práva tak vychází z principu ingerence státu při nabývání dědictví; předpokládá mimo jiné, že každá pozůstalost

(dědictví po každém zůstaviteli) musí být soudem projednána a musí o ní být rozhodnuto. Protože z logiky věci vyplývá, že k projednání pozůstalosti a potvrzení nabytí dědictví soudem dochází s určitým časovým odstupem po smrti zůstavitele, nutně tu nastává (delší nebo kratší) období, v němž po smrti zůstavitele ještě nebylo pravomocným soudním rozhodnutím potvrzeno nabytí dědictví a v němž proto nemůže být ještě nepochybné, kdo se vskutku stane zůstavitelovým dědicem a jaká část pozůstalosti na něj připadne, uvedené platí *mutatis mutandis* i pro nově zjištěná aktiva (popř. pasiva) pozůstalosti, o nichž se rozhoduje v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti. Zmiňovaný princip ingerence státu se v současné době uplatní vždy tehdy, pokud zákon (výjimečně) nestanoví jinak.

30. Zákon o zvláštních řízeních soudních v § 193 odst. 1 věty za středníkem ve sledovaných souvislostech jednoznačně zapovídá, aby v rámci dodatečného projednání pozůstalosti bylo autoritativně rozhodováno o nově se objevivších aktivech (popř. pasivech) pozůstalosti, to ovšem právě a jen pro případ, že jde o taková aktiva (popř. pasiva), k nim se nepřihlíží ve smyslu § 162 odst. 2 věty druhé, § 172 odst. 2 věty druhé nebo § 173 věty druhé z. ř. s., tedy že jde o aktiva (popř. pasiva) sporná. Sporností aktiv (popř. pasiv) ve smyslu citovaných předpisů je míněna výlučně situace, kdy v rámci řízení o pozůstalosti nebo navazujícího řízení o dodatečném projednání pozůstalosti některý z dědiců (popř. pozůstalý manžel, jde-li o majetek, jež má tvořit společného jmění manželů) uplatní rozdílná (rozporná) tvrzení o skutečnostech, které jsou rozhodné pro posouzení (právní závěr), zda věc nebo jiná majetková hodnota, popřípadě dluh patřily zůstaviteli (popř. do společného jmění manželů) [k otázce co je sporným aktivem či pasivem srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. [21 Cdo 5455/2007](#)].

31. Práva k tomuto nově objevenému spornému majetku (a k žádnému jinému), je možno uplatnit žalobou předpokládanou ustanovením § 193 odst. 1, část věty za středníkem, z. ř. s., o které nalézací soud, právě s ohledem na pravomocné konečné rozhodnutí o pozůstalosti, rozhodne (*ex nunc*) definitivně a ve vztahu k účastníkům tohoto sporného řízení bez toho, aby bylo následně nutné tato aktiva znovu projednávat v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti. Protože jde o výjimku z obecného pravidla o potřebě dodatečného projednání pozůstalosti, je třeba ji, jako každou jinou výjimku v právu, vykládat spíše restriktivně. Není totiž žádoucí, aby dědic obcházel znění kogentní právní normy (§ 193 odst. 1 z. ř. s.) podáváním preventivních určovacích žalob, navíc nesprávně vázaných na okamžik úmrtí zůstavitele, a tím nepřípustně obcházel její smysl.

32. Podle ustálené soudní praxe (navazující na rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. [2 Cz 8/71](#), uveřejněný pod č. 17 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1972, podle něž je naléhavý právní zájem o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým, určovací žaloba nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti) má určovací žaloba podle ustanovení § 80 o. s. ř. především preventivní charakter a má místo především tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak. Nejvyšší soud v rozsudcích ze dne 30. 6. 2005 sp. zn. [30 Cdo 1072/2004](#), a ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. [30 Cdo 1685/2004](#), vyslovil, že spor o to, zda součástí dědictví po zůstaviteli je určitý majetek, se v občanském soudním řízení typově řeší žalobou dědiců na určení, že zůstavitel byl v den svého úmrtí vlastníkem

takového majetku v okamžiku smrti, v nich uvedené závěry však nelze bez dalšího aplikovat s ohledem na výše popsanou změnu právní úpravy účinnou od 1. 1. 2014, která již po pravomocném vydání rozhodnutí o dědictví (§ 188 z. ř. s.) nepřipouští projednání těch aktiv (popř. pasiv) pozůstalosti, které účastníci učinili spornými.

33. Z výše nastíněného plyne, že dědicové se mohou za stávající právní úpravy svých práv domáhat rovněž žalobou mimo řízení o pozůstalosti. Uplatnit svá práva žalobou mimo řízení o pozůstalosti podle ustanovení § 189 z. ř. s. sice dědic může ještě před skončením řízení o pozůstalosti (ve vztahu k obsahově totožné předešlé právní úpravě srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2007, sp. zn. [29 Odo 208/2005](#), nebo podle současné právní úpravy rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. [24 Cdo 311/2020](#)), předpokladem však je, že jde o práva k majetku, k němuž soud v řízení o pozůstalosti při projednání pozůstalosti v důsledku neshody dědiců na rozhodných skutečnostech nepřihlížel. Naléhavý právní zájem na určení, že určitá mezi dědici sporná věc, právo nebo jiná majetková hodnota náležela ke dni smrti zůstaviteli, může být dán z logiky věci jen do doby, než soud v řízení o pozůstalosti pravomocně rozhodne o dědictví (§ 185 z. ř. s.), neboť jen do té doby lze případný rozsudek o podané žalobě odstraňující spornost aktiv (či pasiv) ještě zohlednit v rámci pozůstalostního řízení, a to změnou usnesení o obvyklé ceně majetku zůstavitele, jak to ostatně plyne i z § 180 odst. 2 z. ř. s. Nicméně od okamžiku, kdy nabude usnesení o dědickém právu právní moci, zákon vylučuje, aby následně odstraněná spornost aktiv (či pasiv) byla ve smyslu § 189 odst. 1 ve spojení s § 193 odst. 1 část věty za středníkem z. ř. s. jakkoliv zohledněna v rámci pozůstalostního řízení (řízení o dodatečném projednání pozůstalosti). Zákon naopak výslovně stanoví, že po právní moci usnesení o dědictví se spor o aktiva (či pasiva) pozůstalosti může definitivně vyřešit jen v řízení sporném, přičemž – z hlediska zvažovaného naléhavého právního zájmu – je vyloučeno, aby se rozhodovalo o rozsahu aktiv (či pasiv) náležejících ke dni smrti zůstaviteli. Řečeno jinak po právní moci usnesení o dědickém právu se může dědic domáhat ve svůj prospěch vůči ostatním dědicům zpravidla již jen vydání věci, bezdůvodného obohacení nebo určení práva nebo právního vztahu.

34. Obdobně se postupuje v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti (§ 193 odst. 1 z. ř. s.) jen s tím rozdílem, že o aktivech (popř. pasivech), které se až v rámci takového řízení ukázaly jako sporné, je možné pojmově rozhodnout výlučně jen ve sporném řízení (neboť tu už existuje pravomocné usnesení o dědickém právu).

35. V dané věci nebylo zjištěno, že by v řízení o pozůstalosti po M. K. bylo vydáno rozhodnutí, v němž by soud (soudní komisař) provedl soupis pozůstalosti (§ 172, § 177 z. ř. s.) či jej nahradil souhlasným prohlášením dědiců nebo bylo vydáno rozhodnutí o určení obvyklé ceny majetku a jiných aktiv pozůstalosti (§ 180 z. ř. s.), v nichž by se nepřihlíželo k žalobcem označeným nemovitým věcem (bytové jednotce a jejímu příslušenství) z důvodu jejich spornosti. Z toho důvodu žalobce nebyl ani oprávněn zahájit řízení o odstranění spornosti aktiv pozůstalosti (srov. zejména odst. 29 až 31). Dovolatel v té souvislosti přitom opodstatněně poukazuje na odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. [24 Cdo 3686/2020](#), jemuž předcházela rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. [24 Cdo 311/2020](#), v nichž dovolací soud rovněž zaujal výše prezentovaný názor.

36. Nešlo-li v intencích výše vyložených v případě nemovité věci o aktivum, které se ukázalo v rámci řízení o dodatečném projednání pozůstalosti jako sporné (§ 172 odst. 2 věta druhá z. ř. s.), nebyl žalobce v době rozhodování odvolacího soudu nadán naléhavým právním zájem, ať už na určení, že nemovitá věc náležela zůstavitelce ke dni její smrti či k určení, že sám je jejím spoluvlastníkem.

37. Lze proto uzavřít, že právní posouzení dovoláním předestřené otázky odvolacím soudem je nesprávné.

38. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédne též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud v projednávané věci shledal existenci vad, jež mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozhodnutí a k nimž je povinen přihlížet bez ohledu na to, zda je dovolatel namítal či nikoliv.

39. Soud prvního stupně se totiž dopustil zásadního pochybení, jestliže žalobce svévolně poučoval o tom, jak má znít návrh výroku rozsudku (tzv. žalobní petit). V civilním sporném řízení platí, že je to žalobce, coby pán sporu (*dominus litis*), který sám vymezuje, komu bude svůj návrh adresovat, čeho se jím bude domáhat (jak bude znít žalobní petit) a na základě jakých skutečností (tedy jak svůj nárok ukotví v rovině skutkové). Poučovací povinnost soudu je zásadně vymezena v ustanovení § 5 o. s. ř., podle něhož soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Z citovaného ustanovení jednoznačně vyplývá, že soudy nejsou povinny (ani oprávněny) poskytovat účastníkům v rámci občanského soudního řízení jiné poučení, než o procesních právech a povinnostech. Nemohou (a nesmí) proto účastníky poučovat o hmotném právu, tedy ani o tom, kterých práv (případně povinností) by se mohli (měli) podle hmotného práva domáhat (o nepřípustnosti hmotněprávního poučení srov. též nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 1995, sp. zn. [I. ÚS 153/94](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2008, sp. zn. [22 Cdo 112/2007](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. [21 Cdo 3820/2009](#)). Navíc, pokud už žalobce takto na základě „výzvy“ soudu prvního stupně „opravil“ (ve skutečnosti ovšem změnil) žalobní petit, žalovaný opodstatněně namítá, že předmět řízení byl vymezen (co do žalobního žádání) v jeho průběhu kvalitativně jinak a bylo zapotřebí, aby před rozhodnutím o změněném návrhu bylo postupováno důsledně podle § 95 odst. 1 a 2 o. s. ř. a vydáno usnesení o tom, zda se změna žaloby připouští či nikoliv. Bude proto nyní na soudu prvního stupně, aby si ve spolupráci se žalobcem ujasnil, co je předmětem řízení. Zváží rovněž opodstatněnost výhrady žalovaného, že žalobce se až dosud domáhal určení vlastnictví k bytové jednotce a podílu na společných částech domu, nikoliv již podílu na společných částech pozemku, na němž je dům (včetně bytové jednotky) situován, a které tak mají tvořit nedílný celek.

40. Nejvyšší soud naopak nepřisvědčil výtce žalovaného, že řízení je zatíženo vadou v podobě opomenutých důkazů. Je sice pravdou, že se soudy obou stupňů explicitně nevypořádaly s důkazním návrhem žalobce, aby v řízení byli vyslechnuti účastníci řízení, je však zřejmé, že při závěru o skutkovém stavu soudy nižších stupňů vycházely z jiných důkazů, jimiž byl spolehlivě zjištěn skutkový stav (zejména lékařských zpráv a znaleckého posudku), navíc šlo o důkazní návrhy nikoliv dovolatele, nýbrž žalobce, jehož skutková verze o závažné zdravotní

indispozici zůstavitelky byla prokázána jinak. Výslech účastníků se proto zjevně jevil jako nadbytečný, zejména jestliže zákon tento druh důkazního prostředku umožňuje využít jen tehdy, nelze-li dokazovanou skutečnost prokázat jinak (§ 131 odst. 1 o. s. ř.).

41. Odtud plyne, že rozsudek odvolacího soudu je založen na nesprávném právním posouzení věci, čímž je současně naplněn dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., a protože Nejvyšší soud současně neshledal, že by byly splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí nebo zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, nemohl postupovat jinak než rozsudek odvolacího soudu zrušit (§ 243e odst. 1 o. s. ř.).

č. 84

42. Důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, přitom přiměřeně platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

43. V dalším řízení jsou soudy obou stupňů vázány vysloveným právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první, ve spojení s § 226 o. s. ř.).

44. Přestože je pro Nejvyšší soud rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku odvolacího soudu (§ 243f odst. 1 o. s. ř.), pro navazující řízení před soudem prvního stupně bude naopak rozhodující stav v době jeho rozhodování (§ 154 odst. 1 o. s. ř.), kdy v mezidobí žalobce uplatnil dne 25. 4. 2022 návrh na dodatečné projednání pozůstalosti, pokud jde o sporné nemovité věci (srov. č. I. 53 a násl. pozůstalostního spisu). Soud prvního stupně tak bude muset v dalším řízení zvážit, zda je namístě vyčkat na to, zda ohledně nemovité věci půjde o aktivum, které se ukáže mezi účastníky jako sporné či nikoliv, případně (v závislosti na procesních postojích účastníků pozůstalostního řízení) zda není namístě vyčkat i na pravomocné rozhodnutí o návrhu na dodatečné projednání pozůstalosti.

č. 85

Byla-li schválena dohoda rodičů o úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu rodičů uzavřená ve smyslu § 757 odst. 1 písm. b) o. z., není změna rozhodnutí soudu o schválení této dohody rodičů v době po rozvodu manželství sama o sobě důvodem k zániku smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů uzavřené ve smyslu § 757 odst. 1 písm. c) o. z. nebo ke změně či zániku práv a povinností z ní vyplývajících.

*Rozvod manželství, Rodičovská odpovědnost (o. z.), Zástavní právo
§ 757 odst. 1 písm. b), § 757 odst. 1 písm. c), § 909 o. z.*

č. 85

*Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. [21 Cdo 783/2022](#),
ECLI:CZ:NS:2022:21.CDO.783.2022.1*

*Nejvyšší soud zamítl dovolání zástavního dlužníka proti usnesení Krajského soudu v Praze
ze dne 14. 10. 2020, sp. zn. 20 Co 191/2020.*

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Zástavní věřitelka se návrhem podaným dne 25. 9. 2019 u Okresního soudu v Mělníku domáhala, aby soud rozhodl, že se nařizuje prodej zástavy, a to k uspokojení pohledávky ve výši 1 846 814 Kč spolu s úrokem ve výši 2 % ročně od 5. 9. 2018 do zaplacení a spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 1. 4. 2019 do zaplacení, a aby bylo zástavnímu dlužníkovi zakázáno zástavu ode dne doručení usnesení o povolení soudního prodeje zástavy až do realizace prodeje a uspokojení pohledávky zástavní věřitelky převést na někoho jiného a jakkoli ji zatížit. Uvedla, že účastníci uzavřeli dne 23. 3. 2016 smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů po rozvodu manželství, že zástavní dlužník se ve smlouvě o vypořádání mimo jiné zavázal uhradit zástavní věřitelce vypořádací podíl ve výši 2 846 814 Kč s úrokem ve výši 2 % ročně běžícím ode dne právní moci rozsudku, kterým bude jejich manželství rozvedeno, přičemž splatnost závazku byla sjednána do 31. 3. 2019, že dne 1. 9. 2018 uzavřeli účastníci dodatek č. 1 ke smlouvě o vypořádání, v němž se zástavní dlužník zavázal uhradit zástavní věřitelce část vypořádacího podílu ve výši 1 000 000 Kč společně se sjednaným úrokem ve výši 2 % ročně do dne 5. 9. 2018, a to již ke dni 5. 9. 2018, a že částku 1 000 000 Kč zástavní dlužník v uvedeném termínu zaplatil. Závazek zástavního dlužníka z titulu smlouvy o vypořádání byl zajištěn zástavním právem na základě zástavní smlouvy uzavřené mezi účastníky dne 23. 3. 2016, podle níž předmětem zástavy byl pozemek parc. č. st. 1, o výměře 112 m², zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova č. p. 2, pozemek parc. č. st. 3, o výměře 35 m², zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba bez č. p., a pozemek parc. č. 4, o výměře 959 m², zahrada, to vše zapsané v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště M, pro obec a katastrální území K.

2. Okresní soud v Mělníku usnesením ze dne 28. 2. 2020, č. j. 17 C 138/2019-97, řízení o návrhu, aby bylo zástavnímu dlužníkovi zakázáno zástavu ode dne doručení usnesení o povolení soudního prodeje zástavy až do realizace prodeje a uspokojení pohledávky zástavní věřitelky převést na někoho jiného a jakkoli ji zatížit, zastavil (výrok I) z důvodu zpětvzetí tohoto návrhu, podle návrhu zástavní věřitelky nařídil prodej zastavených nemovitých věcí ve vlastnictví zástavního dlužníka, a to jednotky vymezené podle občanského zákoníku č. 2/1 (byt), nacházející se v budově č. p. 2 postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5, včetně k této jednotce náležejícího spoluvlastnického podílu na společných částech budovy č. p. 2, postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5 o velikosti 1022/1819, a spoluvlastnického podílu o velikosti 1022/1819 na pozemcích parc. č. st. 1, st. 5 a 4, jednotky vymezené podle občanského zákoníku č. 2/2 (byt), nacházející se v budově č. p. 2 postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5, včetně k této jednotce náležejícího spoluvlastnického podílu na společných částech budovy č. p. 2, postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5, o velikosti 1022/1819 a spoluvlastnického podílu o velikosti 482/1819 na pozemcích parc. č. st. 1, st. 5 a 4, jednotky vymezené podle občanského zákoníku č. 2/3 (garáž), nacházející se v budově č. p. 2 postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5, včetně k této jednotce náležejícího spoluvlastnického podílu na společných částech budovy č. p. 2, postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5 o velikosti 1022/1819, a spoluvlastnického podílu o velikosti 187/1819 na pozemcích parc. č. st. 1, st. 5 a 4, a jednotky vymezené podle občanského zákoníku č. 2/4 (dílna nebo provozovna), nacházející se v budově č. p. 2 postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5, včetně k této jednotce náležejícího spoluvlastnického podílu na společných částech budovy č. p. 2, postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a st. 5 o velikosti 128/1819 na pozemcích parc. č. st. 1, st. 5 a 4, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště M, pro obec a katastrální území K na LV č. 6, k uspokojení pohledávky zástavní věřitelky z titulu zástavní smlouvy ze dne 23. 3. 2016 ve výši 1 846 814 Kč spolu s úrokem ve výši 2 % ročně od 5. 9. 2018 do zaplacení a spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 1. 4. 2019 do zaplacení (výrok II). Současně rozhodl, že se návrh v části nařízení prodeje zastavených nemovitostí také pro uspokojení náhrady nákladů řízení zamítá (výrok III).

3. K odvolání zástavního dlužníka Krajský soud v Praze usnesením ze dne 14. 10. 2020, č. j. 20 Co 191/2020-136, změnil usnesení soudu prvního stupně jen ve výroku III tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, a jinak je ve výroku II potvrdil v tom správném znění, že spoluvlastnický podíl na společných částech budovy č. p. 2 postavené na pozemcích parc. č. st. 1 a 5, náležející k jednotce č. 2/2 (byt) činí 482/1819, náležející k jednotce č. 2/3 (garáž) činí 187/1819 a náležející k jednotce č. 2/4 (dílna nebo provozovna) činí 128/1819 (výrok I usnesení odvolacího soudu). Současně rozhodl o tom, že zástavní dlužník je povinen zaplatit zástavní věřitelce náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 4 356 Kč k rukám jejího zástupce s tím, že tyto náklady lze uspokojit jen z prodeje zástavy (výrok II usnesení odvolacího soudu). Odvolací soud uzavřel, že zastavené nemovité věci podle zástavní smlouvy se neodlišují od nemovitých věcí označených v návrhu, a připomněl, že přemění-li se zástava v novou věc, zatíží zástavní právo i věc novou, že při rozdělení zastavené věci zatíží zástavní právo všechny věci vzniklé rozdělením a že budova je součástí pozemku. Nesouhlasil dále s obranou zástavního dlužníka, jenž namítal, že smlouva o vypořádání vzájemných majetkových vztahů je součástí komplexu rozvodových dohod, jejichž uzavření je podmínkou tzv. nesporného rozvodu, a že zástavní věřitelka dohodu týkající se péče o nezletilé dcery následně porušila tím, že dne 18. 10. 2016

podala soudu návrh na svěřeni dcer do své výlučné péče. Podle odvolacího soudu upravuje ustanovení § 757 občanského zákoníku pouze formální podmínky, při jejichž splnění soud manželství rozvede, aniž by zjišťoval příčiny rozvratu manželství, a mezi něž patří též dohoda manželů o úpravě poměrů dítěte a úprava majetkových poměrů pro dobu po rozvodu, ovšem tyto dohody jsou jinak zcela samostatné, na sobě nezávislé a ustanovení zákona nezakazuje do budoucna jakékoliv změny jednotlivých dohod (bez návaznosti na ostatní dohody), ať už v dohodě bývalých manželů, či na návrh jednoho z nich rozhodnutím soudu. Z obsahu dohody o vypořádání nadto nevyplývá, že by byl její obsah nějak podmíněn tím, že zástavnímu dlužníku zůstane „střídavá“ péče o obě nezletilé dcery. Vzhledem k tomu se nemůže na straně zástavní věřitelky jednat o porušení povinnosti jednat v právním styku poctivě ani o zjevné zneužití práva. Odvolací soud rovněž uzavřel, že se nemůže jednat o jednání v tísní. Potvrdil tak usnesení soudu prvního stupně (ve správné výši spoluvlastnických podílů odpovídajících katastru nemovitostí), neboť shledal správným závěr, že byla osvědčena pohledávka zástavní věřitelky, jakož i to, že k jejímu zajištění bylo zřízeno zástavní právo na uvedených nemovitých věcech, jejichž vlastníkem je zástavní dlužník.

č. 85

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal zástavní dlužník dovolání. Přípustnost dovolání spatřuje v otázce, v rozhodovací praxi odvolacího soudu dříve neřešené, zda jednotlivé dohody podle § 757 odst. 1 písm. b) a c) občanského zákoníku (v daném případě zejména dohodu o společné péči o děti a smlouvu o vypořádání) lze posuzovat samostatně a nezávisle, nebo zda tvoří ze zákona komplex provázaných smluv, u nichž lze dojít k závěru o důsledku podstatného porušení závazku z jedné z nich pro vymahatelnost závazků z ostatních dohod, a zda je v případě takového porušení na místě aplikovat ustanovení § 6 nebo § 8 občanského zákoníku. Odvolací soud měl dále podle dovolatele „náležitě posoudit i zástavním dlužníkem namítanou extrémní nevyváženost práv a povinností obou smluvních stran smlouvy o vypořádání“. Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá dále podle dovolatele na posouzení otázky, zda příslib či vidina dohody o společné péči o děti nemůže navodit stav tísně při uzavírání dalších dohod vyžadovaných podle § 757 občanského zákoníku. Odvolací soud posoudil tuto otázku v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 1221/2001](#). Související otázkou je podle názoru dovolatele i to, zda platnosti dohody o vypořádání majetkových vztahů po rozvodu není na překážku, „pokud je fakticky neexistující společný majetek vypořádán tak, že jeden z manželů je zavázán vyplatit druhému ‚vypořádací podíl‘ v řádu milionů Kč bez jakékoliv protihodnoty“. Důvod neplatnosti je podle dovolatele ze samotného textu smlouvy o vypořádání zřejmý a odvolací soud měl k němu přihlédnout ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 2786/2011](#). Zástavní dlužník navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání zástavního dlužníka podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího

soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

č. 85

8. Namítá-li dovolatel, že odvolací soud měl „náležitě posoudit i zástavním dlužníkem namítanou extrémní nevyváženost práv a povinností obou smluvních stran smlouvy o vypořádání“, neuvádí, zda řešení přijaté odvolacím soudem znamená odklon od rozhodovací praxe dovolacího soudu, popř. v čem řešení představuje otázku novou, doposud v judikатурní praxi neřešenou, či řešenou rozdílně, popř. důvod, proč by již řešená otázka měla být vyřešena jinak. Pouhá kritika právního posouzení odvolacího soudu k založení přípustnosti dovolání nepostačuje (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1559/2013](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. [32 Cdo 1389/2013](#)). K přípustnosti dovolání nepostačuje ani vymezení jednotlivých dovolacích námitek, aniž by společně s nimi byla vymezena otázka přípustnosti dovolání, neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž procesní aktivitu stran nahrazuje soud (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2022, sp. zn. [21 Cdo 3628/2021](#)). Otázku přípustnosti dovolání si není oprávněn vymezit sám dovolací soud, neboť tím by narušil zásady, na nichž spočívá dovolací řízení, zejména zásadu dispoziční a zásadu rovnosti účastníků řízení. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že pokud občanský soudní řád vyžaduje a Nejvyšší soud posuzuje splnění zákonem stanovených formálních náležitostí dovolání, nejedná se o přepjatý formalismus, ale o zákonem stanovený postup (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1092/15](#)).

9. Rozhodnutí odvolacího soudu nezáviselo na posouzení stavu tísně (při uzavírání dohody o vypořádání majetkových vztahů pro dobu po rozvodu manželství) z pohledu „stavu osobního, resp. emočního v podobě rodičovského citu a zájmu na co nejužší participaci na výchově dětí...“ Odvolací soud se neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, pokud se při posuzování námitek tísně omezil pouze na to, co vyplývalo z obsahu dohody o vypořádání (srov. též právní názor, že soud v řízení o soudním prodeji zástavy při zkoumání, zda bylo doloženo zástavní právo k zástavě, přihlíží též k důvodu neplatnosti smluv, avšak – jak vyplývá z povahy řízení o soudním prodeji zástavy jakožto první fáze soudního prodeje zástavy – jen tehdy, vyšel-li z obsahu smlouvy nebo jinak za řízení najevo, vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. [21 Cdo 3754/2009](#), které bylo uveřejněno pod č. 113 v časopise Soudní judikatura, roč. 2011). To, že důvod neplatnosti smlouvy vyšel z jejího obsahu nebo jinak za řízení najevo, znamená, že je z obsahu spisu zřejmý, evidentní, nevzbuzující pochybnosti, že jej nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků a že nevyžaduje potřebu provádění dokazování ke sporným tvrzením účastníků

týkajícím se platnosti smlouvy, neboť povaha řízení o soudním prodeji zástavy, určená okruhem v řízení posuzovaných okolností, neumožňuje soudu provést dokazování k takovým sporným tvrzením (srov. například odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3466/2013](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. [21 Cdo 2786/2011](#)). Ze stejných důvodů se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu ani v tom, že v této fázi řízení neposuzoval námitky zástavního dlužníka stran neplatnosti smlouvy založené na názoru, že „fakticky neexistující společný majetek je vypořádán tak, že jeden z manželů je zavázán vyplatit druhému ‚vypořádací podíl‘ v řádu milionů Kč bez jakékoliv protihodnoty“.

10. Dovolání je přípustné pro řešení právní otázky, zda dohody podle § 757 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), jsou na sobě závislé tak, že změna v úpravě poměrů dítěte v době po rozvodu ovlivní vymahatelnost závazku ze smlouvy o úpravě majetkových poměrů, neboť tato otázka nebyla doposud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

č. 85

IV.

Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

12. Podle ustanovení § 757 odst. 1 o. z. připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý z manželů, soud manželství rozvede, aniž zjišťuje příčiny rozvratu manželství, dojde-li k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé a pokud

- a) ke dni zahájení řízení o rozvod trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí,
- b) manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil,
- c) manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu.

13. Jazykovým výkladem ustanovení § 757 odst. 1 o. z. nelze dospět k závěru, že by v době po rozvodu manželství byla dohoda manželů o úpravě jejich majetkových poměrů jakkoliv podmíněna trváním soudem schválené dohody o úpravě poměrů dítěte. Jazykový výklad vede k tomu, že zákon tyto dohody předpokládá jako podmínky toho, aby mohlo být manželství rozvedeno, aniž by soud zjišťoval příčiny rozvratu manželství. Rozvod manželství tímto způsobem je pak podmínkou toho, aby smlouva o vypořádání vzájemných majetkových vztahů (uzavřená výslovně pro účely řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství) nabyla účinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2529/2019](#), uveřejněný pod č. 67/2020 Sb. rozh. obč.). Text zákona naopak

neváže účinnost této smlouvy v době po rozvodu na trvání úpravy poměrů dítěte podle dohody rodičů ve smyslu § 757 odst. 1 o. z.

14. Má-li být rozhodnuto o rozvodu manželství rodičů dítěte, soud nejprve určí, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat, a to s uvážením zájmu dítěte; s tímto zřetelem se od souhlasného stanoviska rodičů soud odchýlí jen tehdy, vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud vezme v úvahu nejen vztah dítěte ke každému z rodičů, ale také jeho vztah k sourozencům, popřípadě i k prarodičům (§ 906 odst. 1 o. z.). Soud může rozhodnout i tak, že schválí dohodu rodičů, ledaže je zřejmé, že dohodnutý způsob výkonu rodičovské odpovědnosti není v souladu se zájmem dítěte (§ 906 odst. 2 o. z.).

č. 85

15. Z hlediska výkladu systematického je tedy významné, že zákon činí schválení dohody rodičů soudem závislým na jiných skutečnostech, než je dohoda rodičů o jejich majetkových poměrech. Dále zákon počítá výslovně s tím, že změní-li se poměry, změní soud i bez návrhu rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti (srov. § 909 o. z. a § 475 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních). Změnou poměrů zde přitom zákon rozumí změnu v těch skutečnostech, které tvořily skutkový podklad rozhodnutí soudu o schválení dohody rodičů o péči a výživě nezletilého dítěte [srov. WESTPHALOVÁ, L. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 957]. I systematický výklad vede proto k závěru, že dohoda rodičů o úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu a smlouva o vypořádání vzájemných majetkových vztahů jsou podle zákona vzájemně nepodmíněné. Následná změna rozhodnutí týkajícího se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti se tedy sama o sobě nedotkne smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů.

16. Ke stejnému výsledku vede i výklad teleologický, neboť účelem úpravy tzv. smluveného rozvodu je dosažení rozvodu manželství zjednodušenou formou bez zjišťování příčin rozvratu manželství (k předchozí úpravě v § 24a zákona o rodině srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. [22 Cdo 1295/2007](#)). S tímto účelem není v rozporu, dojde-li k návrhu jednoho z rodičů v době po rozvodu manželství k nové úpravě poměrů nezletilého dítěte z důvodu změny poměrů (jak zákon sám předpokládá), aniž by se tato skutečnost dotkla smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů a práv a povinností z ní vyplývajících.

17. Z uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že byla-li schválena dohoda rodičů o úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu rodičů uzavřená ve smyslu § 757 odst. 1 písm. b) o. z., není změna rozhodnutí soudu o schválení této dohody rodičů v době po rozvodu manželství sama o sobě důvodem k zániku smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů uzavřené ve smyslu § 757 odst. 1 písm. c) o. z. nebo ke změně či zániku práv a povinností z ní vyplývajících.

18. Protože usnesení odvolacího soudu je – jak vyplývá z výše uvedeného – z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správné a protože nebylo zjištěno, že by bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. a nebyla zjištěna ani jiná vada řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání zástavního dlužníka podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 86

Stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem soudního exekutora (§ 13 odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů) v podobě prodlení s výplatou vymoženého plnění oprávněnému (dalšímu oprávněnému či jinému věřiteli) podle § 46 odst. 4 exekučního řádu. Poškozený je oprávněn vůči státu požadovat vedle náhrady škody i zákonný úrok z prodlení.

Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu], Nesprávný úřední postup (nepřiměřená délka řízení), Úroky z prodlení

§ 13 odst. 1, § 14, § 15 zákona č. 82/1998 Sb., § 46 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb.

č. 86

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. [30 Cdo 3359/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:30.CDO.3359.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 35 Co 356/2021, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala toho, aby jí žalovaná zaplatila částku 4 100 000 Kč včetně příslušenství z titulu náhrady škody v režimu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Odpšk“ nebo „zák. č. 82/1998 Sb.“), která jí vznikla nesprávným úředním postupem bývalého soudního exekutora JUDr. J. D., Exekutorský úřad P. se sídlem P. 2 , při výkonu exekuční činnosti, spočívajícím v nevydání vymoženého plnění – výtěžku dražby ve výši 4 100 000 Kč ve prospěch žalobkyně jako zástavního věřitele v exekučním řízení vedeném daným exekutorem pod sp. zn. 16 EX 2642/04.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“), poté co ohledně jistiny vymáhané pohledávky po jejím uhrazení v průběhu sporu řízení částečně zastavil, rozsudkem ze dne 22. 6. 2021, č. j. 14 C 258/2017-238, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni zákonný úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 4 100 000 Kč od 19. 10. 2017 do 26. 3. 2020, a to do 15 dnů od právní moci rozsudku (výrok I rozsudku) a žalované dále uložil povinnost zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 342 155,20 Kč (výrok II rozsudku).

3. Na základě před ním provedeného dokazování učinil soud prvního stupně následující skutková zjištění: Žalobkyně měla pohledávku za povinným Z. Č., kterou měl právní předchůdce žalobkyně zajištěnou zástavním právem na nemovitosti povinného jako první

v pořadí, a kterou přihlásil do exekučního řízení, vedeného soudním exekutorem JUDr. J. D. pod sp. zn. 16 EX 2642/04. Ve věci byla realizována dražba nemovitosti a udělen příklep za nejvyšší podání ve výši 4 100 000 Kč. Soudní exekutor JUDr. D. rozhodl o rozdělení podstaty usnesením ze dne 21. 8. 2010 tak, že v první řadě měly být uhrazeny náklady exekučního řízení ve výši 1 442 820 Kč a pak až následně výtěžek 4 100 000 Kč. Proti tomuto rozhodnutí podala odvolání žalobkyně a další oprávněná osoba, rozhodnuto o nich však nebylo, neboť soudní exekutor JUDr. D. odvolání nepostoupil odvolacímu soudu k rozhodnutí o něm. Pro pochybení soudního exekutora bylo vůči němu zahájeno kárné řízení, v jehož průběhu soudní exekutor rezignoval na svou funkci, ve které jej nahradil JUDr. J. J., který postoupil napadené rozvrhové usnesení odvolacímu soudu, a ten jej zrušil. Následně JUDr. J. rozhodnutím ze dne 7. 10. 2016 nově rozdělil výtěžek dražby tak, že žalobkyně z podstaty obdrží částku 4 100 000 Kč. Uvedené (druhé rozvrhové) usnesení nabylo podle zjištění soudu prvního stupně právní moci, aniž by však bylo uvedeno, který konkrétní den se tak stalo. Dále soud prvního stupně zjistil, že pod tíhou trestního stíhání původní soudní exekutor JUDr. D. prostřednictvím advokátní úschovy vyplatil novému soudnímu exekutorovi částku 9 848 968,85 Kč, která měla představovat nevyplacené rozvrhy z různých exekučních věcí, a to dne 23. 1. 2017, nový soudní exekutor tvrdil, že není schopen identifikovat, na která nevyplacená plnění jednotlivým oprávněným uvedená částka náleží. Žalobkyni byla jí požadovaná částka 4 100 000 Kč novým soudním exekutorem JUDr. J. vyplacena (v průběhu tohoto kompenzačního řízení) až dne 26. 3. 2020.

4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že se v posuzovaném případě jedná o nesprávný úřední postup bývalého soudního exekutora JUDr. D., který v předmětném exekučním řízení vymožené finanční prostředky nevyplacením výtěžku z dražby neoprávněně zadržoval a oprávněné žalobkyni nezaslal, přičemž pochybil rovněž v postupu při vyřizování agendy, když podaná odvolání nepředložil v přiměřené době odvolacímu soudu. V důsledku těchto pochybení vznikla žalobkyni škoda ve výši 4 100 000 Kč, „která byla uhrazena až novým soudním exekutorem JUDr. J. dne 26. 3. 2020“ poté, co tuto částku obdržel od bývalého soudního exekutora JUDr. D. Soud prvního stupně shledal, že žalobkyni náleží úrok z prodlení z částky 4 100 000 Kč, neboť ta v souladu s § 15 Odpšk uplatnila u žalované dne 18. 4. 2017 žádost o odškodnění a žalovaná v šestiměsíční lhůtě tuto žádost nevyřídila. Dle § 15 odst. 2 Odpšk a soudní praxe (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu vydané ve věci vedené pod sp. zn. [25 Cdo 2060/2001](#)) se žalovaná (stát) ocitá v prodlení s náhradou škody způsobené nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem teprve uplynutím šestiměsíční lhůty určené k předběžnému projednání nároku, jež začíná běžet ode dne uplatnění nároku poškozeným u příslušného úřadu a od následujícího dne po uplynutí lhůty jej stíhá povinnost zaplatit úrok z prodlení. Soud prvního stupně s ohledem na uvedené uzavřel, že se žalovaná ocitla v prodlení dnem 19. 10. 2017, přičemž k úhradě jistiny došlo dne 26. 3. 2020, tedy za toto období náleží žalobkyni úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně.

5. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) na základě podaného odvolání žalované v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I, o věci samé, změnil tak, že se žaloba ohledně požadavku na zaplacení příslušenství pohledávky zamítá (výrok I rozsudku odvolacího soudu). Dále vyslovil, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 4 200 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud v zásadě vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a úplná.

7. V rovině právního posouzení se však odvolací soud se soudem prvního stupně neztotožnil. Argumentoval, že je sice pravdou, jak uzavřel soud prvního stupně, že původní exekutor JUDr. D. se dopustil určitého nesprávného úředního postupu, nicméně v daném případě byla žalována škoda ve výši 4 100 000 Kč, k jejímuž vyplacení nakonec v předmětném podkladovém řízení došlo, byť s velkou prodlevou, „která znamená průtahy v onom řízení před soudními exekutory“. Za tohoto stavu tak dle odvolacího soudu nelze dospět k závěru, že by škoda vznikla, protože „v podkladovém řízení se nakonec stalo, co se stát mělo, jakkoliv za extrémních průtahů a s extrémními prodlevami“. Protože nejde o případ, kdy by vznikla škoda, nemůže být dán nárok ani na příslušenství podle OdpŠk, protože úrok z prodlení je žalován právě jako příslušenství tohoto nároku na náhradu škody, „která ovšem nevznikla, takže nemůže mít tím pádem ani příslušenství“. Odvolací soud dále konstatoval, že podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2082/2015](#), neprovede-li soudní exekutor v rozporu s § 46 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen „exekuční řád“) výplatu celé vymožené pohledávky oprávněnému, jde o nesprávný postup ve smyslu OdpŠk, za který stát odpovídá. V posuzovaném případě se však o nic takového nejedná, protože k výplatě peněz došlo.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu žalobkyně napadla v celém jeho rozsahu dovoláním, ve kterém uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Odvolací soud podle žalobkyně při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav nesprávně posoudil otázku, která v judikatuře Nejvyššího soudu doposud nebyla řešena, a to: „zda má žalobkyně nárok vyžadovat po žalované zaplacení úroku z prodlení v zákonné výši za situace, kdy při výkonu státní moci, konkrétně pak soudního exekutora, nebylo exekutorem vyplaceno vymožené plnění ve výši 4 100 000 Kč, které bylo následně exekutorem vyplaceno až po uplynutí více než dvou let od podané žaloby“. Na rozdíl od právních závěrů odvolacího soudu považuje žalobkyně za správné právní závěry soudu prvního stupně, jak byly uvedeny shora. Žalobkyně má za to, že zcela po právu uplatnila žalobou nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem podle OdpŠk. Podle § 3 odst. 1 písm. b) OdpŠk odpovídá stát za škodu způsobenou právníckými a fyzickými osobami při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona. Podle § 4 odst. 1 OdpŠk se za výkon státní správy považují mimo jiné i úkony soudního exekutora (případně jeho zástupce, zanikl-li exekutorovi výkon exekutorského úřadu a je-li tímto zástupcem exekutorský kandidát) při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního právního předpisu. V reakci na odvolacím soudem citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2082/2015](#), žalobkyně uvádí, že nelze rozlišovat, zda žalovaná škoda byla po podání žaloby uhrazena či nikoliv, a od tohoto pak odvozovat nárok na zaplacení zákonných úroků z prodlení. Vymožené plnění bylo žalobkyni vyplaceno po více než sedmi letech od udělení příklepu v dražbě, proto dne 18. 4. 2017 řádně uplatnila svůj nárok dle § 14 OdpŠk u žalované, která požadovanou škodu neuhradila. Šestiměsíční lhůta k plnění uplynula dle 18. 10. 2017 a ode dne následujícího byla žalovaná s plněním peněžitého dluhu v prodlení až do zaplacení. Zaplacením jistiny ve výši

4 100 000 Kč v průběhu soudního řízení odpadl pouze předmět sporu co do uhrazení jistiny, právo na zaplacení úroku z prodlení však tímto zaniknout nemohlo, pouze došlo k tomu, že byl vymezen den úhrady jistiny, a tudíž mohlo být přesně vymezeno datum, do kdy je žalovaná povinna úroky zaplatit. Závěrem žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, nebo jej změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje.

9. K podanému dovolání nebylo podáno vyjádření.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou (účastníkem řízení), za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení, podané dovolání tak není přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti výroku II odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto v otázce náhrady nákladů řízení. Nákladový výrok však přesto sdílí v důsledku své akcesority osud výroku o věci samé.

15. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (jehož správnost a úplnost jsou v zásadě vyloučeny z dovolacího přezkumu, srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že žalobkyně měla pohledávku zajištěnou zástavním právem. V exekučním řízení vedeném soudním exekutorem JUDr. D. byla realizována dražba nemovitosti a udělen příklep nejvyššímu podání ve výši 4 100 000 Kč. JUDr. D. rozhodl usnesením ze dne 21. 8. 2010 o rozdělení podstaty, ale podaná dovolání proti tomuto rozhodnutí nepředložil odvolacímu soudu. Pro pochybení JUDr. D. bylo zahájeno kárné řízení, v jehož průběhu rezignoval na svou funkci a nahradil jej soudní exekutor JUDr. J., který poté, co bylo odvolacím soudem zrušeno původní usnesení o rozdělení podstaty, nově rozdělil výtěžek dražby tak, že na základě druhého rozvrhového usnesení ze dne ze dne 7. 10. 2016 žalobkyně obdržela 4 100 000 Kč. K vyplacení této částky však nedošlo, žalobkyně se obrátila s požadavkem na náhradu škody na Ministerstvo spravedlnosti, které ani v šestiměsíční lhůtě (jejíž konec připadl na 18. 10. 2017) uplatněný nárok neuspokojila a žalobkyně předmětné plnění obdržela od nového soudního exekutora až dne 27. 3. 2020 (a to přesto, že tento nový exekutor měl

od původního exekutora prostředky určené na výplatu rozvrhu k dispozici nejméně od 23. 1. 2017). V projednávané věci proto záviselo rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení právní otázky, zda žalobkyni vznikla škoda a nárok na příslušenství ve smyslu OdpŠk. Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť daná otázka nebyla dosud ve všech souvislostech v judikatuře dovolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými, dospěl k závěru, že dovolání je nejen přípustné, ale též opodstatněné.

17. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Podle § 13 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

19. Podle § 46 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění účinném od 1. 9. 2015 do 31. 5. 2019, peněžitá plnění na vymáhanou povinnost se hradí exekutorovi nebo oprávněnému. Nedohodnou-li se exekutor a oprávněný jinak, exekutor po uplynutí lhůty podle odstavce 6 zajistí po odpočtu nákladů exekuce výplatu celé vymožené pohledávky oprávněnému do 30 dnů od doby, kdy peněžité plnění obdržel. Vymožené částečné plnění exekutor vyplatí oprávněnému, nedohodl-li se s ním jinak, ve stejné lhůtě v případě, kdy toto nevyplacené částečné plnění převyšuje částku 1 000 Kč. Za vymožené plnění se považuje plnění získané provedením exekuce některým ze způsobů podle § 59 odst. 1, provedením exekuce podle odstavce 6 nebo hrazené na vymáhanou povinnost od uplynutí lhůty podle odstavce 6 a vydání exekučního příkazu do provedení exekuce podle tohoto exekučního příkazu.

20. Soudní exekutor JUDr. J. D. byl soudem pověřen provedením předmětné exekuce. Provádění exekuce je pak výkonem státní správy fyzickou osobou dle § 3 písm. b) OdpŠk, za jejíž řádný výkon je stát odpovědný. Základní povinností soudního exekutora v exekučním řízení je vymáhat dobrovolně neuhrazené pohledávky oprávněných a vymožené plnění oprávněným vydat, a to bez toho, že by k tomu musel být oprávněnými vyzýván. Tato povinnost současně stíhala i nového soudního exekutora JUDr. J.

21. Exekuční řád ve svém ustanovení § 32 odst. 1 věty první a odstavce 3 uvádí, že „nestanoví-li zvláštní zákon jinak, je exekutor povinen nahradit újmu tomu, komu ji způsobil v souvislosti s činnostmi podle tohoto zákona“. Povinnost státu nahradit újmu podle zvláštního právního

předpisu tím není dotčena. Oním „zvláštním zákonem“ vylučujícím v poměrech projednávané věci aplikaci úpravy přímé odpovědnosti soudního exekutora za škodu je zákon č. 82/1998 Sb.

22. Judikatura Nejvyššího soudu je v otázce náhrady škod dle zákona č. 82/1998 Sb. ustálena v závěru, že se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo – ušlý zisk (k tomu srov. § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“). Škodou přitom zákon míní újmu, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi.

23. Řešená právní otázka, zda v případě exekutora, který pro dovolatelku [obecně pak pro oprávněného, dalšího nebo jiného přihlášeného (zajištěného) věřitele] vymohl v exekučním řízení finanční částku, kterou mu však nikdy nevyplatil, je dána odpovědnost státu dle zákona č. 82/1998 Sb., byla částečně vyřešena konstantní judikaturou dovolacího soudu, podle níž soudní exekutor, jemuž se svěřují finanční prostředky získané exekucí, je povinen počínat si tak, aby je v co nejvyšší možné míře ochránil a použil v souladu s průběhem exekuce; nakládá-li s nimi svévolně, nemůže se odpovědnosti za jejich ztrátu zprostit podle § 32 odst. 2 exekučního řádu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. [25 Cdo 970/2006](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 44/2009). Obdobný závěr učinil Nejvyšší soud v rozsudcích ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [30 Cdo 5087/2015](#), nebo ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2082/2015](#). V rozsudku ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [30 Cdo 2135/2013](#), pak dovolací soud – ve skutkově obdobné situaci – jednoznačně zdůraznil, že nesprávný úřední postup spočívá i v tom, že ze strany soudního exekutora nebylo poškozenému plněno to, co mu podle rozvrhového usnesení náleželo, a to bez ohledu na skutečnost, že v době vydání rozvrhového usnesení soudní exekutor již nežil. Uvedené judikatorní závěry byly přijaty za právní úpravy účinné do 31. 12. 2012, podle níž za škodu způsobenou soudním exekutorem při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem [jako úřední osobou ve smyslu § 3 odst. 1 písm. b) Odpšk a § 4 odst. 1 Odpšk] odpovídal vedle státu též soudní exekutor sám za podmínek § 32 exekučního řádu. Z výše uvedených rozhodnutí vyplývá závěr, že povinnost k náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem exekutora měl (také) stát, a to bez ohledu na to, zda poškozený stejný nárok uplatnil i vůči soudnímu exekutorovi či nikoliv. Uvedené závěry jsou, ve vztahu k odpovědnosti státu, plně aplikovatelné i po 1. 1. 2013, kdy se úprava odpovědnosti soudního exekutora za škodu sjednotila s úpravou odpovědnosti notáře a kdy soudní exekutor podle § 32 odst. 1 exekučního řádu za škodu způsobenou výkonem veřejné moci již sám bezprostředně poškozenému neodpovídá (viz VOJTEK, P., BIČÁK, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 59), rozsah odpovědnosti státu za nesprávný úřední postup soudního exekutora však ani v důsledku novelizace exekučního řádu nedoznal zásadnějších změn (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [30 Cdo 935/2021](#)). Zbývá proto prověřit, jaký vliv na vznik, popř. existenci a trvání škody (potažmo odpovědnosti státu za škodu, včetně povinnosti platit úrok z prodlení) má okolnost, že soudní exekutor dlužnou částku podle (zde druhého) rozvrhového usnesení vyplatil až v průběhu odškodňovacího řízení před soudem.

24. Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup soudního exekutora se řídí ustanoveními Odpšk bez možnosti liberace. Úkony soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle

zvláštního právního předpisu, jímž je exekuční řád, se považují za výkon státní správy a stát odpovídá za škodu, kterou soudní exekutor při této činnosti způsobí. Je proto třeba odlišit odpovědnost soudního exekutora vůči oprávněnému (dalšímu oprávněnému či přihlášenému věřiteli) za splnění veřejnoprávní povinnosti plynoucí pro něj z vydaného pravomocného rozvrhového usnesení, od odpovědnosti státu za škodu, která nastupuje (při splnění dalších zákonných předpokladů) až tehdy, dopustí-li se soudní exekutor nesprávného úředního postupu (§ 13 odst. 1 a 2 OdpŠk), zejména tím, že ve stanovené lhůtě splatnosti nesplní povinnost, jež pro něj vyplývá z pravomocného a vykonatelného rozhodnutí. V takovém případě může oprávněný požadovat náhradu škody vůči státu, přičemž výše této škody bude, přinejmenším co do její jistiny, korelovat s rozsahem soudním exekutorem včas nevyplaceného plnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2082/2015](#)). Oprávněnému (dalšímu oprávněnému či zajištěnému věřiteli) svědčí vedle práva požadovat po státu náhradu škody i nárok, aby mu soudní exekutor vydal vymožené plnění (v rozsahu, v jakém plnil jeden z odpovědných subjektů, však zaniká vůči oprávněnému povinnost druhého z nich). Ve vztahu mezi veřejnoprávní povinností soudního exekutora stanovené ke včasné výplatě vymoženého plnění a odpovědností státu za škodu způsobenou v důsledku nesprávného úředního postupu soudního exekutora je třeba mít na paměti, že oprávněný (další oprávněný či zajištěný věřitel) nemá na základě současné právní úpravy jiný účinný právní prostředek, jehož prostřednictvím by si plnění, s jehož výplatou je soudní exekutor v prodlení, nuceně vymohl.

25. Měl-li odvolací soud za to, že škoda nevznikla, neboť druhý soudní exekutor, byť s extrémním časovým odstupem, vyplatil žalobkyni požadované plnění podle (druhého) rozvrhového usnesení ještě před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně v rámci nyní projednávané věci, nelze s takovým právním posouzením souhlasit. Z úvah odvolacího soudu se podává, že pokud by soudní exekutor do doby rozhodnutí soudu o podané kompenzační žalobě požadované plnění žalobkyni nevyplatil, tak by stál i nadále povinnost k náhradě škody zatěžovala, a to včetně požadovaného zákonného příslušenství vymáhané pohledávky. Je proto třeba si pod zorným úhlem shora uvedeného klást otázku, kdy tedy ona škoda vlastně vznikla. Jak bylo rozvedeno výše, žalobkyni v souvislosti s nesprávným úředním postupem soudního exekutora vznikla škoda ve výši 4 100 000 Kč již tím, že počínaje 31. dnem po právní moci druhého rozvrhového usnesení jí nebylo soudním exekutorem vyplaceno přiznané plnění a vzdor zákonnému požadavku tak nedošlo k rozhojnění jejího jmění v podobě výplaty pravomocně přiznané peněžní částky, s níž by žalobkyně mohla volně nakládat.

26. Podle § 14 OdpŠk se nárok na náhradu škody uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6 (odst. 1). Uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu (odst. 3).

27. Podle § 15 OdpŠk, přizná-li příslušný úřad náhradu škody, je třeba nahradit škodu do šesti měsíců od uplatnění nároku (odst. 1). Domáhat se náhrady škody u soudu může poškozený pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok plně uspokojen (odst. 2).

28. Zákon stanoví šestiměsíční lhůtu počítanou od uplatnění nároku poškozeným, v níž je ministerstvo či jiný ústřední správní úřad (ústřední orgán podle § 6 OdpŠk) povinen věc projednat a rozhodnout o tom, zda škodu nahradí. Stát se v prodlení s poskytnutím náhrady

za škodu způsobenou výkonem veřejné moci ocitá teprve marným uplynutím lhůty šesti měsíců ode dne, kdy poškozený nárok řádně uplatnil u ústředního orgánu; ode dne následujícího po uplynutí této lhůty jej také stíhá povinnost zaplatit poškozenému též úrok z prodlení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. [25 Cdo 2060/2001](#)). Protože je lhůta splatnosti výslovně stanovena zákonem, neuplatní se v těchto případech § 1958 odst. 2 o. z., který obecně pro nárok na náhradu škody váže povinnost dlužníka splnit dluh bez zbytečného odkladu po výzvě k plnění ze strany věřitele. Teprve po uplynutí lhůty šesti měsíců, stanovené v § 15 OdpŠk k uspokojení nároků poškozeného ústředním orgánem státu, náleží poškozenému právo na úrok z prodlení z neuhrazené částky náhrady škody, na niž má nárok.

č. 86

29. V posuzovaném případě žalobkyně v souladu s citovanými ustanoveními uplatnila u žalované nárok na odškodnění dne 18. 4. 2017. Protože byl nárok žalobkyně na zaplacení částky 4 100 000 Kč podle soudu prvního stupně důvodným a žalovaná jej v šestiměsíční lhůtě určené k předběžnému projednání nároku neuspokojila, stíhá ji ode dne následujícího po uplynutí dané lhůty povinnost zaplatit též zákonný úrok z prodlení. Žalovaná byla podle soudu prvního stupně v prodlení od 19. 10. 2017 do 26. 3. 2020, kdy byla provedena úhrada jistiny, a za toto období žalobkyni podle soudu prvního stupně příslušel úrok z prodlení.

30. Nejvyšší soud ve sledovaných souvislostech připomíná, že i úroky z prodlení jsou příslušenstvím pohledávky. Touto pohledávkou se rozumí peněžité plnění (jistina), na něž má věřitel právo podle hlavního závazkového vztahu, k jehož změně (potud, že lze nárokovat i sankce za prodlení s placením) dochází přímo ze zákona prodlením dlužníka. Úrokový závazkový vztah je vztahem akcesorickým, jehož vznik je podmíněn platným závazkovým vztahem hlavním. Splněním hlavního závazku (nebo jiným ze způsobů jeho zániku) zaniká (končí) i akcesorický závazek úrokový; přetrvává pouze povinnost uhradit již dospělé příslušenství; srov. shodně např. rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. [35 Odo 101/2002](#), uveřejněný pod číslem 5/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

31. Existoval-li proto nárok na náhradu škody v době jeho předběžného uplatnění u ústředního orgánu (zde u Ministerstva spravedlnosti) a přetrvával-li i v době, kdy marně uplynula šestiměsíční lhůta pro jeho vypořádání a kdy se stát dostal do prodlení, pak žalobkyni náležel i zákonný úrok z prodlení od uplynutí stanovené lhůty až do okamžiku výplaty požadovaného plnění ze strany soudního exekutora. Není přitom podstatné, že sám soudní exekutor nebyl vůči žalobkyni přímo odpovědný za škodu, neboť odpovědnost za škodu založená ve prospěch státu tu byla odvozena právě a jen od nesprávného úředního postupu soudního exekutora, za nějž stát, jak vyloženo výše, přímo odpovídá. K okamžiku dodatečného splnění sice zanikl nárok na náhradu škody v podobě jistiny vymáhané částky (soudní exekutor dodatečně splnil svou veřejnoprávní povinnost, proto ve vztahu k reflexní odpovědnosti státu zanikl předpoklad i jeho odvozené odpovědnosti v podobě přetrvávající škody), nikoliv však do té doby dospělý nárok na výplatu zákonného úroku z prodlení. Opačný závěr, jenž prosazoval odvolací soud, by – *per reductionem ad absurdum* – umožňoval státu, coby dlužníku, vymanit se z již existujícího závazku k úhradě úroku z prodlení vždy již tím, že dlužná částka bude státem nebo osobou, za níž stát přímo odpovídá, se zpožděním uhrazena. Nutno též upozornit, že vylučuje-li výše zmiňovaná právní úprava v projednávané věci přímou odpovědnost soudního exekutora a v rámci existující veřejnoprávní povinnosti nemůže po něm poškozený

přímo nad rámec plynoucí z vykonatelného rozhodnutí požadovat zákonný úrok z prodlení ani další možné újmy vzniklé v důsledku nesprávného úředního postupu (zejména zákonný úrok z prodlení, případně další skutečnou škodu nebo ušlý zisk), ač tak do 31. 12. 2012 poškozený učinit mohl, nemůže totožná právní úprava možnost jejich uplatnění vůči státu jakkoliv redukovat. Nedávala by dobrý smysl úvaha, že do 31. 12. 2012 mohl poškozený po soudním exekutorovi náhradu škody, včetně úroků, požadovat přímo (a to i v případě opožděného splnění jeho povinnosti), kdežto vůči státu by takový nárok poškozený neměl. Novelizace exekučního řádu si totiž zřetelně nekladla za cíl oslabit právní postavení poškozeného. Opačné závěry by byly rovněž zcela v rozporu s požadavkem, aby se při posuzování nároků uplatňovaných podle OdpŠk obecné soudy vyvarovaly vyprázdnění dotčeného základního práva při použití jeho zákonného provedení. Jinak řečeno, aplikací zákona č. 82/1998 Sb. v případech odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu nesmí dojít, přímo ani nepřímo, k omezení rozsahu základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb., dále jen „Listina“). Podle zákona OdpŠk je tedy nutno kompenzovat veškerou újmu, kterou by bylo možno namítat pod čl. 36 odst. 3 Listiny, nikoliv naopak (nálezn Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2014, sp. zn. [I. ÚS 4227/12](#), bod 15).

č. 86

32. Vzhledem k řečenému se Nejvyšší soud neztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že „škoda nevznikla, protože se v podkladovém řízení nakonec stalo, co se stát mělo, jakkoliv za extrémních průtahů a s extrémními prodlevami“. Lze proto uzavřít, že právní posouzení dovoláním předešlé otázky odvolacím soudem je nesprávné.

33. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédně též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud existenci zmatečnostních vad nebo jiných vad řízení, jež by mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozsudku, neshledal.

34. Odtud plyne, že rozsudek odvolacího soudu je založen na nesprávném právním posouzení věci, čímž je současně naplněn dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., a protože Nejvyšší soud současně neshledal, že by byly splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí nebo zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, nemohl postupovat jinak než rozsudek odvolacího soudu zrušit (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Doplnuje, že sám nemohl změnit rozsudek odvolacího soudu, neboť ze skutkových zjištění sice plyne, že druhé rozvrhové usnesení nabylo právní moci, nikoliv však přesný okamžik, kdy se tak ve skutečnosti stalo.

č. 87

Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu podle § 2952 věty druhé o. z. a zvolí-li poškozený proti škůdci právo, aby mu škůdce poskytl náhradu, je pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty takového práva určující vědomost poškozeného o osobě škůdce a o vzniku dluhu, nikoli případné splnění dluhu, nebo jeho splatnost (dospělost).

Náhrada škody, Promlčení

§ 609, § 619, § 620, § 629, § 2894 odst. 1, § 2952 o. z.

č. 87

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. [23 Cdo 1594/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.1594.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. 35 Co 396/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 18. 8. 2020, č. j. 35 C 13/2020-80, zamítl žalobu o zaplacení částky 75.000 Kč (I. výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (II. výrok).

2. Soud prvního stupně takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala po žalovaném zaplacení částky 75.000 Kč z titulu náhrady škody. Dle žalobních tvrzení měl žalovaný na základě smlouvy s žalobkyní ze dne 2. 1. 2014 poskytovat žalobkyni a jí určeným třetím osobám službu daňového, ekonomického a organizačního poradce. V souvislosti s poskytnutím služby způsobil žalovaný svým jednáním škodu klientovi žalobkyně, společnosti M. technika s. r. o, který ji požadoval po žalobkyni. Žalobkyně uplatnila nárok na náhradu škody vůči pojišťovně, která uznala nárok platným a vyplatila pojistné plnění se spoluúčastí. Žalobkyně musela na pojistném plnění uhradit spoluúčast 75.000 Kč, čímž jí v důsledku jednání žalovaného vznikla škoda v téže výši.

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění o tom, že žalobkyně uzavřela s žalovaným dne 2. 1. 2014 mandátní smlouvu o poskytování daňového, ekonomického a organizačního poradenství, kdy žalobkyně vystupovala v pozici mandanta a žalovaný v pozici mandatáře. Žalovaný je podnikající fyzická osoba, daňový poradce. Daňové poradenství poskytovala žalobkyně mimo jiné i společnosti M. technika s. r. o. (dále též „klient“) na základě smlouvy ze dne 2. 10. 2008. Agendu společnosti M. technika s. r. o. vykonával pro žalobkyni žalovaný na základě mandátní smlouvy. Mezi povinnosti žalovaného patřila mimo jiné i povinnost podat žádost o vrácení DPH z Itálie a Slovinska za zdanitelná plnění přijatá klientem v roce 2013, v celkové výši 36.146 EUR. Žalovaný při podání žádosti o vratku DPH pochybil, neboť žádost nebyla podána prostřednictvím elektronického portálu spravovaného Generálním finančním

ředitelství. Společnost M. technika s. r. o. obdržela dne 1. 12. 2014 od Specializovaného finančního úřadu informaci o tom, že byla Finančním úřadem pro hl. město Prahu na tento úřad postoupena podání s přílohami, nazvanými Žádost o vrácení DPH. O pochybení žalované byl obeznámen i jednatel žalobkyně, a to právě sdělením Specializovaného finančního úřadu. Podle soudu prvního stupně od tohoto sdělení minimálně od 1. 12. 2014 musela mít žalobkyně povědomí o škodné události. S ohledem na její odbornost v oblasti daňového poradenství si musela být vědoma vzniku škody již 30. 9. 2014, když jí finanční úřad nezaslal žádné potvrzení o přijetí žádosti o vrácení DPH, ačkoli je k této povinnosti vázán zákonem. Dne 22. 2. 2019 žalobkyně informovala klienta o vzniku škody, jejíž příčinou byl nestandardní způsob podání žádosti o vrácení DPH. Dne 30. 4. 2019 společnost M. technika s. r. o. uplatnila u žalobkyně právo na náhradu škody ve výši 36.146 EUR. Žalobkyně měla sjednáno pojištění profesní odpovědnosti, kdy spoluúčast je stanovena částkou ve výši 75.000 Kč. Dne 30. 8. 2019 byla žalobkyně informována pojišťovnou, že nárok byl uznán a pojistné plnění ve výši 852.506 Kč bylo zasláno na účet klienta. Zbylou část plnění (75.000 Kč) odpovídající spoluúčasti převedla žalobkyně na účet klienta dne 6. 9. 2019. Žalobkyně vyzvala žalovaného k náhradě škody odpovídající výši spoluúčasti žalobkyně dne 17. 6. 2019. Žaloba byla podána dne 19. 12. 2019.

č. 87

4. Soud prvního stupně věc posoudil s odkazem na § 6 odst. 1 a 8 zák. č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, tak, že ze strany žalovaného došlo při výkonu činnosti k porušení povinností daňového poradce a to tím, že řádně a včas nepodal žádost klienta o vratku DPH. Soud prvního stupně tak považoval za prokázané, že škoda vznikla na základě porušení povinnosti žalovaným při poskytování daňového poradenství žalobkyni, která tímto porušila svou povinnost při poskytování daňového poradenství klientovi.

5. K námitce promlčení, kterou vnesl žalovaný, soud prvního stupně na základě § 619, § 620, § 629, § 635 a § 636 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), dovodil, že je důvodná. Škodná událost nastala po 30. 9. 2014 při nesprávném podání žádosti o vratku DPH žalovaným. Soud prvního stupně dovodil, že vědomost o již vzniklé škodě žalobkyně i klient nabyli nejpozději v dubnu 2016. Za tohoto stavu je odůvodněn závěr, že nejpozději od tohoto okamžiku (duben 2016), kdy žalobkyně i klient měli k dispozici všechny potřebné skutkové okolnosti, z nichž bylo možno dovodit jednak vznik škody, její (přibližný) rozsah, a odpovědný subjekt, je třeba odvíjet počátek běhu tříleté subjektivní promlčecí lhůty k uplatnění nároku na náhradu škody. Soud prvního stupně tak uzavřel, že nárok žalobkyně vůči žalovanému je k dubnu 2019 promlčen.

6. Na tomto základě soud prvního stupně shledal žalobu nedůvodnou a v celém rozsahu ji zamítl.

7. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze (dále též jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 2. 2. 2021, č. j. 35 Co 396/2020-108, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni částku 75.000 Kč (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (druhý výrok).

8. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, na která odkázal. Stejně tak přijal právní hodnocení soudu prvního stupně v závěru, že škoda byla způsobena pochybením žalovaného.

9. Odvolací soud se však neztotožnil se soudem prvního stupně při posouzení námitky promlčení. Dle odvolacího soudu nevzal soud prvního stupně v úvahu, že je třeba na jedné straně odlišit škodu způsobenou žalobkyní klientovi, spočívající v nevyplacení DPH, která mohla vzniknout již v letech 2014 až 2016, avšak s ohledem na nejasný vývoj stran toho, zda se tak stane či nikoliv, je rozhodným uplatnění tohoto nároku klientem u žalobkyně, k čemuž došlo žádostí o náhradu škody ze dne 30. 4. 2019. Na druhé straně je třeba odlišit škodu, kterou utrpěla žalobkyně v důsledku nesprávného jednání žalovaného v roce 2014, spočívající v nevyplacení části pojistného plnění ve výši spoluúčasti žalobkyně ve výši 75.000 Kč. Dle odvolacího soudu tato škoda vyplynula až tehdy, když pojišťovna nárok uznala dne 30. 8. 2019, jakkoliv žalobkyně věděla od počátku, že taková spoluúčast je dána fixní částkou 75.000 Kč, neboť nebylo dostatečně zřejmé, zda k výplatě DPH dojde, jakkoliv bylo pravděpodobné, že nikoliv, a že klient takový nárok u žalobkyně uplatní.

č. 87

10. Dle odvolacího soudu na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že se případně mohlo jednat o naturální obligaci, když nelze žalobkyni přičítat k tíži, že neuplatnila námitku promlčení vůči klientovi, neboť právě takový postup by byl vzhledem ke všem okolnostem v rozporu s dobrými mravy, a časový odstup zase není takový, aby žalovaný nemohl spravedlivě nést odpovědnost za své protizákonné jednání v roce 2014.

11. Odvolací soud uvedl, že je tak třeba odlišit povědomí žalobkyně o možné majetkové újmě v roce 2014 spočívající v protizákonném počínání žalovaného a jasným vědomím o škodě v roce 2019. Teprve od povinnosti k náhradě škody žalobkyní klientovi se odvíjí naplnění všech znaků odpovědnosti za škodu žalovaného žalobkyni v souvislosti s uplatněním nároku klientem a plněním pojišťovny.

12. Z uvedených důvodů odvolací soud dospěl k závěru, že žalobní nárok je po právu a lze jej přiznat, neboť není promlčen, když byl uplatněn žalobou podanou dne 19. 12. 2019. Na tomto základě změnou napadeného rozsudku žalobě vyhověl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný (dále též „dovolatel“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

14. V konkrétnosti dovolatel předkládá dovolacímu soudu k posouzení čtveřici otázek, a to otázky:

a) Počátku promlčecí lhůty regresního nároku – dovolatel s odkazem na § 2952 o. z. dovozuje, že v takovém případě vznik škody spočívá ve vzniku dluhu, bez ohledu na to, kdy bude dluh plněn. Dle dovolatele již dne 1. 12. 2014 žalobkyně věděla, že žalovaný pochybil, když nepodal žádost o vratku DPH řádně a včas, tedy již toho dne byly naplněny předpoklady ustanovení § 619 a 620 o. z. a musela taktéž tohoto dne začít běžet promlčecí lhůta.

b) Možnosti vznést námitku promlčení vůči regresnímu nároku v případě, že primární nárok (nárok, ze kterého je regresní nárok odvozen) je promlčen a primární nárok byl uplatněn a plněn až v době, kdy byl naturální obligací, tj. byl promlčen – dovolatel má za to, že ve vztahu k regresnímu nároku by měl být oprávněn vůči žalobkyni uplatnit stejné prostředky obrany, jaké má žalobkyně vůči klientovi, analogicky k právu ručitele uplatnit vůči věřiteli všechny námitky, které má proti věřiteli dlužník (§ 2023 o. z.).

c) Uplatnění námitky promlčení v rozporu s dobrými mravy – dovolatel zpochybňuje závěr odvolacího soudu o tom, že uplatnění námitky promlčení žalobkyni vůči klientovi by bylo v rozporu s dobrými mravy. Dovojuje, že jestliže by žalobkyně přiznala pochybení klientovi již poté, co se o pochybení dozvěděla, mohla jednoduše uplatnit regresní nárok vůči dovolateli, aniž by uplynula promlčecí lhůta.

d) Vlivu spoluzavinění poškozeného (žalobkyně) na výši regresního nároku – dle dovolatele žalobkyně (poškozený) přispěla ke vzniku škody vůči své osobě tím, že na základě primárního nároku plnila naturální obligaci a nevznesla námitku promlčení, a dále, že jednala protiprávně, když klienta utvrzovala o řádném podání vratky DPH. Dovolatel v této souvislosti odkazuje na § 2900 a § 2918 o. z.

č. 87

15. Dovolatel uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

16. Žalobkyně se dle obsahu spisu k podanému dovolání vyjádřila v tom smyslu, že se plně ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Žalobkyně spoluúčast ve výši 75.000 Kč uhradila dne 6. 9. 2019 a teprve tímto okamžikem, tj. okamžikem, kdy ze svých majetkových prostředků vyplatila finanční prostředky, se její majetkový stav o tuto částku snížil a vznikla jí majetková újma, jejíž náhrady se po žalovaném domáhá. Dle žalobkyně nebylo před vyplacením pojistného plnění zřejmé, zda bude klient náhradu škody po žalobkyni požadovat, zda bude v pozici využít svého práva odmítnout tento požadavek klienta a zda pojišťovna pojistné plnění uzná.

17. Žalobkyně tvrdí, že se plně zachovala v souladu s její prevenční povinností plynoucí jí z § 2903 o. z., když vyčkávala s konečným potvrzením nemožnosti vrácení DPH vůči klientovi a využitím pojištění profesní odpovědnosti odvrátila škodu klientovi.

18. Na tomto základě navrhuje, aby dovolací soud dovolání zamítl a přiznal žalobkyni náhradu nákladů dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

20. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

21. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak

22. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v ustanovení § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

23. Dovolání je přípustné ve smyslu § 237 o. s. ř., neboť v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena otázka hmotného práva počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na poskytnutí náhrady podle § 2952 věta druhá o. z., spočívá-li škoda ve vzniku dluhu, a to v režimu zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kterým se dle § 3028 odst. 1 o. z. právní poměr mezi účastníky řídí.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Dovolání je důvodné.

Rozhodná právní úprava

25. Právní poměr mezi účastníky se dle § 3028 odst. 1 o. z. řídí ustanoveními zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

26. Podle § 609 odst. 1 o. z. nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit. Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil.

27. Podle § 619 o. z. jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé (odst. 1). Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla (odst. 2).

28. Podle § 620 odst. 1 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy.

29. Podle § 629 o. z. trvá promlčecí lhůta tři roky (odst. 1). Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu (odst. 2).

30. Podle § 1721 odst. 1 o. z. ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.

31. Podle § 2894 odst. 1 o. z. povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).

32. Podle § 2952 o. z. se hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

Počátek běhu promlčecí lhůty práva na náhradu škody obecně

33. K určení počátku běhu promlčecí lhůty, jde-li o právo na náhradu škody, se dovolací soud vyslovil již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#), uveřejněném pod číslem 91/2020 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. V tomto rozsudku dovolací soud uvedl, že pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty podle § 620 odst. 1 o. z. je rozhodnou okolností vědomost o vzniku škody a o totožnosti odpovědné osoby. Dosavadní judikatura je přiměřeně použitelná k výkladu toho, kdy se poškozený o relevantních skutečnostech skutečně dozvěděl. Lze tak i nadále vycházet z toho, že poškozený se dozví o škodě tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné určit přibližně výši škody v penězích), a není třeba, aby znal rozsah (výši) škody přesně. Znalost poškozeného o osobě škůdce se váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. [33 Odo 477/2001](#), ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [25 Cdo 61/2003](#), a ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [25 Cdo 1440/2010](#)).

34. Vědomost poškozeného o osobě odpovědné za škodu, s níž zákon spojuje počátek běhu subjektivní promlčecí doby, nepředpokládá nezpochybnitelnou jistotu v určení osoby odpovědné za vznik škody. Najisto lze odpovědnost určité osoby postavit až na základě dokazování v soudním řízení, které je teprve podáním žaloby, tedy uplatněním nároku u soudu, zahájeno. Zákon proto vychází z předpokladu, že po osobě, která ví o vzniku škody, lze požadovat, aby nárok u soudu uplatnila, jakmile má k dispozici takové informace o okolnostech vzniku škody, v jejichž světle se jeví odpovědnost určité konkrétní osoby dostatečně pravděpodobnou (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. [25 Cdo 359/2005](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. [25 Cdo 4311/2010](#)).

35. Odvolací soud v nyní projednávané věci sice správně navázal počátek běhu promlčecí lhůty na vědomost poškozeného o vzniklé škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě (s odkazem např. na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 412/2019](#)), nesprávně ovšem posuzoval otázku určení okamžiku vzniku škody na straně poškozeného.

Právo na náhradu škody podle § 2952 o. z.

36. Právní úprava občanského zákoníku účinná od 1. 1. 2014 obsahuje v § 2952 věta druhá výslovné pravidlo, dle kterého záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

37. Nejsou tak nadále uplatnitelné závěry starší rozhodovací praxe dovolacího soudu o tom, že dokud dlužník nezaplatil dlužnou částku svému věřiteli, nemůže úspěšně uplatnit nárok

na její náhradu z titulu odpovědnosti třetí osoby za škodu, neboť škoda mu zatím nevznikla; samotná existence pohledávky věřitele vůči dlužníku ani soudní rozhodnutí o povinnosti dlužníka zaplatit dluh není totiž skutečnou škodou ani ušlým ziskem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. [25 Cdo 986/2001](#), uveřejněný pod číslem 14/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení téhož soudu ze dne 25. 7. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1338/2005](#), ze dne 7. 2. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2744/2006](#), ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. [25 Cdo 2272/2013](#), ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. [25 Cdo 4830/2016](#), ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. [23 Cdo 3086/2017](#), či jeho rozsudky ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. [28 Cdo 1532/2010](#), ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. [29 Cdo 1021/2011](#), a ze dne 27. 5. 2014, sp. zn. [25 Cdo 4370/2011](#)).

38. Obdobný výklad § 2952 o. z. přijala i odborná literatura, dle níž již z ustanovení § 2894 o. z. vyplývá, že zatížení jmění dluhem je škodou. Občanský zákoník rozšířil pojem škody i na újmy na straně pasiv [MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. (§ 2894-3081). Praha: Leges, 2018, § 2894; m. č. 44, 45; obdobně srov. BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, § 2952, m. č. 9].

39. Ustanovení § 2952 o. z. představuje výrazný odklon od dosud zastávaného pojetí, že skutečná škoda, odvíjí-li se od povinnosti poškozeného poskytnout třetí osobě plnění v důsledku škodního jednání škůdce, vzniká až okamžikem, kdy je plnění skutečně poskytnuto a majetkový stav poškozeného se tím sníží. Nyní ovšem zákon výslovně hovoří o tom, že škoda může spočívat též v dluhu, tedy že tato podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu může nastat již tím, že jmění poškozeného je zatíženo dluhem, a to bez ohledu na to, jak a zda bude dluh splněn (srov. v literatuře VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 1071).

40. V této souvislosti lze poukázat i na prvorepublikovou judikaturu (srov. Rv I 1084/26, Vážný č. 6893), která rovněž dovozovala, že škodou na jmění není jen zmenšení aktiv, nýbrž i rozmnožení pasiv.

41. Poškozenému v případě vzniku skutečné škody, která záleží ve vzniku dluhu, svědčí právo na to, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

42. Možnost volby mezi zproštěním dluhu a poskytnutím náhrady zakládá alternativní obligaci ve smyslu § 1926 o. z. Právo volby náleží dlužníkovi. Zproštěním dluhu škůdce zajistí, aby dluh poškozeného zanikl (typicky splněním). Poskytnutí náhrady představuje poskytnutí prostředků dlužníkovi na splnění dluhu, v případě peněžitého dluhu, tedy příslušné peněžní částky. Jestliže je dluh následně splněn dlužníkem věřiteli, nemění se hodnota majetkového stavu. Splněním dluhu nedochází ke vzniku další škody [srov. v literatuře obdobně MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. (§ 2894-3081). Praha: Leges, 2018, § 2894, m. č. 44, 45 a § 2951-2952, m. č. 226, 227 i s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2146/2000](#)].

Počátek běhu promlčecí lhůty práva na náhradu škody spočívající ve vzniku dluhu

43. Okolnosti rozhodné pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody obecně zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu podle § 2952 věta druhá o. z. a zvolí-li poškozený proti škůdci právo,

aby mu škůdce poskytl náhradu, je pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty takového práva určující vědomost poškozeného o osobě škůdce a o vzniku dluhu, nikoli případné splnění dluhu či jeho splatnost (k výkladu splatnosti srov. bod 35 rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. [27 Cdo 59/2022](#)).

44. Pro posouzení okamžiku vzniku škody, jež v projednávané věci spočívá ve vzniku dluhu žalobkyně vůči klientovi, není tedy ani určující, že tento dluh byl částečně splněn z pojistného plnění v rámci pojištění profesní odpovědnosti žalobkyně a kdy se tak stalo. Nejvyšší soud ve své ustálené rozhodovací praxi uzavírá, že je nutno rozlišovat mezi právem oprávněné osoby na pojistné plnění a právem poškozeného na náhradu škody. Jedná se o dva odlišné nároky. Pojistitel není škůdcem a neodpovídá za škodu škůdcem způsobenou, tudíž právo směřující vůči němu je vždy právem na pojistné plnění, nikoli právem na náhradu škody. Právo vůči pojistiteli na pojistné plnění nemá povahu nároku na náhradu škody; jedná se o originální právo (k tomu obdobně srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2014, sp. zn. [25 Cdo 1002/2012](#), a ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. [25 Cdo 2902/2012](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. [23 Cdo 4058/2015](#)).

č. 87

45. Tomuto závěru odpovídá právní posouzení věci, které v projednávané věci učinil soud prvního stupně, který vyšel ze skutkových zjištění (jež odvolací soud přejímá) o tom, že žalobkyně měla povědomí o vzniku dluhu vůči klientovi minimálně od 1. 12. 2014 (ze sdělení Specializovaného finančního úřadu).

46. Takovéto právní hodnocení věci odpovídá závěrům vyjádřeným v již shora citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#), ve kterém dovolací soud dále uvedl, že vymezení subjektivní lhůty dle § 619 o. z. se uplatní pro počátek subjektivní promlčecí lhůty u nároku na náhradu škody dle § 620 odst. 1 o. z. tak, že lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Poškozený se dozví o škodě tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné určit přibližně výši škody v penězích), a není třeba, aby znal rozsah (výši) škody přesně. Znalost poškozeného o osobě škůdce se váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná.

47. Jestliže tak žalobkyně již v prosinci roku 2014 věděla, respektive s ohledem na výkon své odbornosti (§ 5 odst. 1 o. z.) vědět mohla a měla o vzniku dluhu ve smyslu § 2952 o. z. vůči klientovi a o tom, že tuto škodu měl způsobit žalovaný, je ve smyslu § 620 o. z. tato vědomost okolností rozhodnou pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty u žalobkynin zvoleného práva na náhradu podle § 2952 věta druhá o. z.

48. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené shledal, že právní posouzení věci odvolacím soudem je neúplné, a tudíž nesprávné, neboť závěry učiněné ohledně vzniku škody pomíjí pravidlo § 2952 o. z.; proto je dovolání žalovaného důvodné.

49. Předmětem dovolacího přezkumu byla otázka běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na poskytnutí náhrady podle § 2952 věta druhá o. z., spočívá-li škoda ve vzniku dluhu (jiné případné nároky předmětem dovolacího přezkumu nebyly). Vzhledem k závěru o nesprávném právním posouzení řešené otázky odvolacím soudem se již dovolací soud nezabýval dalšími dovolacími námitkami.

50. Protože vymezený dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl naplněn a nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

51. V dalším řízení je odvolací soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem v tomto rozhodnutí (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 88

K podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva jsou aktivně věcně legitimovány pouze osoby uvedené v § 663 odst. 1 z. o. k. Právní úprava § 258 o. z., jde-li o výčet osob aktivně věcně legitimovaných k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, se v poměrech družstev nepoužije.

Bytové družstvo [Družstvo], Usnesení členské schůze (neplatnost) [Družstvo]
§ 31, § 595 odst. 1, § 663 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb.

č. 88

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. [27 Cdo 2007/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:27.CDO.2007.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání Bytového družstva změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2022, sp. zn. 6 Cmo 30/2021, v prvním výroku v bodu 2. písm. a) tak, že se usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2020, sp. zn. 78 Cm 7/2020, mění ve výroku II. v části, v níž byla vyslovena neplatnost usnesení členské schůze Bytového družstva, konané dne 7. 1. 2020, jímž byl schválen „Platební řád“, tak, že se návrh na zahájení řízení v tomto rozsahu zamítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem na zahájení řízení doručeným Městskému soudu v Praze dne 16. 3. 2020 se navrhovatelé domáhají vyslovení neplatnosti usnesení přijatých členskou schůzí Bytového družstva G (dále též jen „družstvo“) dne 10. 12. 2019 a dne 7. 1. 2020.

2. Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 10. 2020, č. j. 78 Cm 7/2020-36, vyslovil neplatnost usnesení členské schůze družstva, „které bylo přijato způsobem *per rollam*“ dne 10. 12. 2019 (výrok I.), vyslovil neplatnost usnesení přijatých členskou schůzí družstva dne 7. 1. 2020 (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

3. Přitom vyšel mimo jiné z toho, že:

1) Ke dni „10. 12. 2019 bylo korespondenčním hlasováním přijato usnesení členské schůze družstva, kterým byl schválen zjednodušený ceník družstva“.

2) Sdělením ze dne 18. 12. 2019 družstvo oznámilo výsledek korespondenčního hlasování. Navrhovatelům nebyl výsledek hlasování zaslán na adresu uvedenou v seznamu členů.

3) Dne 7. 1. 2020 členská schůze družstva rozhodla mimo jiné o zrušení usnesení ze dne 10. 12. 2019 a „přijala usnesení stejného znění“, kterým schválila zjednodušený ceník družstva a přijala jej do „Platebního řádu“ družstva (dále též jen „platební řád“).

4) Dne 4. 2. 2020 uzavřela navrhovatelka a) jako převodkyně smlouvu o převodu „členského podílu“ s P. Č. jako nabyvatelem.

5) Dne 11. 2. 2020 uzavřel navrhovatel b) jako převodce smlouvu o převodu „členského podílu“ s T. F. jako nabyvatelkou.

4. Nejprve se soud zabýval aktivní věcnou legitimací navrhovatelů. Přestože „v době podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze již členy bytového družstva nebyli“, a nejsou tedy osobami vyjmenovanými v § 663 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], dospěl soud k závěru, podle něhož „navrhovatelé mají zájem hodný právní ochrany“ na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva podle § 258 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“).

5. V případě usnesení, o němž bylo rozhodováno *per rollam*, měl soud za to, že jeho návrh ani oznámení o přijatém usnesení „nebyl navrhovatelům doručen způsobem, který vyžaduje zákon“. Návrh též neobsahoval „odůvodnění navrženého usnesení, jak vyžaduje § 653 z. o. k.“. Družstvo „netvrdilo ani neprokázalo, že návrh ... byl zveřejněn na webových stránkách... Navrhovatelům tak skutečně bylo upřeno právo účastnit se řízení a rozhodování v družstvu“.

6. V případě členské schůze konané dne 7. 1. 2020 neměl soud za „prokázané, že pozvánka ... byla na internetových stránkách družstva vyvěšena“. Podle soudu družstvo ani „rozhodně nedoložilo, že pozvánka byla členům družstva zaslána na jejich adresy uvedené v seznamu členů“.

7. Soud měl též za to, jde-li o usnesení členské schůze, kterým mělo být zrušeno usnesení přijaté *per rollam*, že „o revokaci usnesení přijatého korespondenčním hlasováním se nejednalo, k jeho zrušení nedošlo, neboť bylo nově členskou schůzí přijato usnesení ve stejném znění. Nemohu revokovat ..., pokud mám v úmyslu rozhodnutí zachovat, i když jinou formou, tedy rozhodnutím členské schůze. Takové usnesení o revokaci rozhodnutí není platné“.

8. Soud proto dospěl k závěru, podle něhož usnesení přijatá členskou schůzí družstva dne 10. 12. 2019 a dne 7. 1. 2020 jsou neplatná. Důvody pro užití § 260 o. z. neshledal.

9. Vrchní soud v Praze k odvolání družstva v záhlaví označeným usnesením změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I. tak, že návrh na zahájení řízení zamítl (první výrok bod 1.), ve výroku II. je potvrdil v části, v níž byla vyslovena neplatnost usnesení členské schůze družstva ze dne 7. 1. 2020, jímž byl schválen platební řád družstva [první výrok bod 2. písm. a)], ve zbývajícím rozsahu rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku II. změnil tak, že návrh na zahájení řízení zamítl [první výrok bod 2. písm. b)], a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

10. Podle odvolacího soudu, na rozdíl od názoru soudu prvního stupně, bylo usnesení členské schůze družstva přijaté *per rollam* dne 10. 12. 2019 „odklizeno, a to usnesením řádné členské schůze konané dne 7. 1. 2020“. Protože již nelze vyslovit jeho neplatnost, bylo nutné návrh „ve vztahu k požadavku“ na vyslovení jeho neplatnosti zamítnout.

11. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně týkajícím se otázky aktivní věcné legitimace navrhovatelů. S odkazem na § 663 z. o. k., § 258 o. z. a též na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. [29 Cdo 763/2007](#), shledal „právní zájem navrhovatelů hodný právní ochrany na ... rozhodnutí o případné neplatnosti usnesení členské schůze, spočívající v ochraně jejich majetkových práv a v dodržování zákonem neomezené převoditelnosti členských práv a povinností (podílu) v družstvu“. Aktivní věcná legitimace navrhovatelů je však dána pouze „v rozsahu usnesení členské schůze družstva, jímž byl přijat platební řád regulující převody podílů členy družstva tak, že uvedený platební řád zatěžoval poplatkem ve výši 50.000 Kč převod členského podílu na nabyvatele mimo přímou příbuzenskou linii“.

č. 88

12. Podle odvolacího soudu je usnesení členské schůze družstva ze dne 7. 1. 2020, jímž byl přijat platební řád, neplatné pro rozpor s § 736 z. o. k., neboť „reguluje, ztěžuje a omezuje převody podílů realizované členy družstva ... účtováním zcela neúměrného poplatku ve výši 50.000 Kč za převod členského podílu na nabyvatele mimo přímou příbuzenskou linii“. Bylo by možné akceptovat pouze platbu „kompenzující toliko administrativní náklady vzniklé družstvu, spojené s převodem podílu“.

13. Ani odvolací soud neshledal důvod pro aplikaci § 260 o. z., když uvedl, že „zájem na stabilitě vnitřních poměrů korporace a princip proporcionality není bezbřehý a nemůže tak zásadně zasahovat do zájmů chráněných zákonem, v projednávaném případě do zájmu na volnou převoditelnost družstevních podílů v bytovém družstvu“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti usnesení odvolacího soudu podalo družstvo dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného i procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu, resp. které nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu „beze zbytku“ vyřešeny.

15. Jedná se o otázky

- 1) „aktivní legitimace navrhovatelů k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva“,
- 2) „omezení převoditelnosti družstevních podílů“, a
- 3) „aplikace ustanovení § 260 o. z.“.

16. Dovolatel především nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle něhož je dána aktivní věcná legitimace navrhovatelů. Dovolatel nemá za případný odkaz odvolacího soudu

na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 763/2007](#), neboť v nyní projednávané věci zanikla účast navrhovatelů s právním nástupcem, nikoli bez něj. Nabyvatelé družstevních podílů podle § 601 odst. 1 z. o. k. vstoupili do veškerých práv a povinností převodců, přičemž takovým právem bylo i „právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva“. Nadto navrhovatelé sami v návrhu na zahájení řízení uvedli, že „pokud by poplatek nezaplatili, domáhal by se dovolatel zaplacení poplatku po nabyvateli družstevního podílu“.

17. Dovolatel má též za to, že nelze aplikovat § 258 o. z., neboť „aktivní legitimaci k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva měly a i nadále mají osoby uvedené výslovně v § 663 odst. 1 z. o. k.“.

č. 88

18. Stanovení poplatku za převod družstevního podílu podle dovolatele nevede k omezení jeho převoditelnosti. Dovolatel provedl změnu v seznamu členů ihned po předložení smluv o převodu družstevního podílu, „bez ohledu na to, že úhrada poplatků v obou případech nebyla ... ještě provedena“. Jde-li o výši poplatku, dovolatel požaduje částku 50.000 Kč pouze za převody, „které se vyznačují úplatností a primární snahou o dosažení co možná největšího zisku, nikoli zajišťování bytových potřeb původních členů družstva“.

19. Pro případ, že by byl dán důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení, pak dovolatel, odkazuje na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. [27 Cdo 787/2018](#), uvádí, že soud by měl postupovat podle § 260 o. z. a neplatnost „nevysslovit“. Vyslovením neplatnosti usnesení by se jednalo o nepřiměřený zásah do vnitřních poměrů dovolatele, když v mezidobí vybral poplatek od dalších členů v celkové výši 700.000 Kč, aniž by některý z bývalých či nových členů proti tomu vznesl připomínku. Dále má dovolatel za to, že napadené usnesení „nemělo ve sféře navrhovatelů závažné právní následky“, když „ve svých podáních ani při jednání před soudy žádné konkrétní závažné právní následky ... neuvádějí“.

20. Dovolatel též namítá pochybení soudu prvního stupně, který účastníkům řízení při jednání soudu konaném dne 2. 10. 2020 sdělil, že „má návrh navrhovatelů ... za nedůvodný“ a odročil jednání „pouze za účelem vyhlášení rozhodnutí“. Dovolatel se jednání soudu konaného dne 6. 10. 2020, při němž bylo vyhlášeno napadené usnesení, z „důvodu procesní ekonomie neúčastnil“. Soud prvního stupně tak dovolateli „odňal možnost na překvapivou změnu právního názoru reagovat“, čímž porušil „zásadu transparentnosti rozhodování i zásadu dvojinstančnosti řízení“. Dále soud prvního stupně neprovedl k důkazu výslechy čtyř svědků a též „všechny listiny předložené dovolatelem, aniž se s těmito důkazními návrhy jakkoli procesně vypořádal“. Tuto vadu zhojil odvolací soud pouze částečně.

21. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu v prvním výroku v bodu 2. písm. a) a současně i usnesení soudu prvního stupně ve výroku II. v části, v níž byla vyslovena neplatnost usnesení členské schůze družstva ze dne 7. 1. 2020, jímž byl schválen platební řád, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

22. Navrhovatelé ve vyjádření k dovolání považují dovolání družstva za nepřípustné a za zjevně bezdůvodné, rozhodnutí odvolacího soudu za věcně správné, a proto navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání družstva odmítl, popř. aby je zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

23. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na zodpovězení dovolatelem otevřené a dovolacím soudem dosud nevyřešené otázky aktivní věcné legitimize navrhovatelů k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Podle § 31 z. o. k. podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

25. Podle § 595 odst. 1 z. o. k. družstevní podíl představuje práva a povinnosti člena plynoucí z členství v družstvu.

26. Podle § 663 odst. 1 z. o. k. každý člen družstva, člen představenstva nebo kontrolní komise nebo likvidátor se mohou dovolávat neplatnosti usnesení členské schůze podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo stanovami. Bylo-li rozhodnuto mimo členskou schůzi, právo podat návrh zanikne uplynutím 3 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o přijetí rozhodnutí podle § 652 až 655.

27. Podle důvodové zprávy k návrhu zákona o obchodních korporacích (sněmovní tisk číslo 363, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013) [dále též jen „důvodová zpráva“], návrh zákona nezavádí aktivní věcnou legitimaci i jiných osob než členů (s výjimkou likvidátora a členů kontrolní komise volených zaměstnanci). V tomto se návrh zákona přidržuje dosavadního stavu. Zásadním důvodem je však specifický charakter družstev, neboť podle mezinárodně uznaných družstevních principů není přípustné, aby do vnitřních záležitostí družstva mohl zasahovat (třebas jen cestou negace přijatých rozhodnutí) nečlen (až na výše uvedené výjimky plynoucí nutně z povahy věci).

28. Z uvedeného je patrné, že při použití metody historického výkladu (založené na zkoumání vůle zákonodárce) je nutné dojít k jednoznačnému závěru, podle něhož k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva jsou aktivně věcně legitimovány pouze osoby uvedené v § 663 odst. 1 z. o. k. Právní úprava § 258 o. z., jde-li o výčet osob aktivně věcně legitimovaných k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, se v poměrech družstev nepoužije.

29. Ke stejnému závěru vede i výklad systematický. V souladu se zásadou *lex specialis derogat legi generali* je totiž nutné dát přednost zvláštní úpravě § 663 odst. 1 věty první z. o. k. před úpravou obecnou, na kterou jinak citované ustanovení odkazuje (srov. též § 9 odst. 2 věta první o. z.).

30. Jiný závěr neodůvodňuje ani výklad teleologický. Smyslem a účelem právní úpravy neplatnosti usnesení členské schůze družstva je v souladu se zásadou minimalizace zásahů soudu do vnitřních poměrů družstva mimo jiné omezit též okruh osob oprávněných domáhat

se u soudu vyslovení této neplatnosti (k zásadě minimalizace zásahů srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2021, sp. zn. [27 Cdo 237/2020](#), a judikaturu v něm citovanou). Právě z tohoto důvodu je výčet oprávněných osob uvedený v § 663 odst. 1 z. o. k. výčtem taxativním (uzavřeným).

31. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že právo člena družstva podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva podle § 663 z. o. k. je právem plynoucím z účasti v družstvu, a tudíž i právem „spolutvořícím“ podíl ve smyslu § 31 z. o. k., resp. družstevní podíl ve smyslu § 595 odst. 1 z. o. k. Je-li družstevní podíl převeden na třetí osobu poté, kdy členská schůze přijala určité usnesení, ale dříve, než převodci marně uplyne lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze, přechází na nabyvatele spolu s dalšími právy a povinnostmi plynoucími z účasti v družstvu i právo napadat platnost tohoto usnesení, a to „v tom stavu“, v jakém svědčilo převodci, bez ohledu na to, zda se ho toto usnesení bezprostředně dotýká (k tomu srovnej např. závěry judikatury shrnuté v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [27 Cdo 2065/2017](#), a dále též např. závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. [27 Cdo 1499/2017](#), pro poměry společnosti s ručením omezeným).

32. V projednávané věci navrhovatelé převedli své družstevní podíly na třetí osoby, v důsledku čehož přestali být členy družstva, a proto jim nadále nesvědčí práva a povinnosti plynoucí z převedených družstevních podílů, včetně práva brojit proti usnesení členské schůze. Aktivní věcnou legitimaci k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva mají ode dne doručení účinných smluv o převodu družstevních podílů družstvu (§ 601 odst. 2 z. o. k.) noví členové družstva jako nabyvatelé družstevních podílů. Nesvědčí-li navrhovatelům aktivní věcná legitimace k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva, je nutné jejich návrh bez dalšího zamítnout.

33. Jelikož řešení dovoláním otevřené otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se pro nadbytečnost zabýval dalšími námitkami uvedenými v dovolání, usnesení odvolacího soudu podle § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil.

č. 89

Pro výši vypořádacího podílu člena bytového družstva, který ke dni zániku svého členství v družstvu zcela nesplnil svou vkladovou povinnost, je rozhodná skutečná hodnota jeho družstevního podílu ke dni zániku členství v družstvu s přihlédnutím k tomu, že obsahem tohoto družstevního podílu byla též povinnost splácet další členský vklad ve splátkách a platit pravidelné příspěvky do úvěrového fondu (srov. § 595 odst. 1 z. o. k.).

Stanovy bytového družstva mohou v souladu s § 748 odst. 3 z. o. k. určit jiný způsob výplaty vypořádacího podílu než v penězích. Nelze vyloučit ani takové ujednání stanov, podle něhož družstvo vypořádací podíl svému bývalému členovi vyplatí tak, že na něj převede vlastnické právo k družstevnímu bytu, jehož byl nájemcem. Vždy je však nutné mít na zřeteli, že právní úprava vypořádání mezi členem bytového družstva, jehož účast zanikla bez právního nástupce, a bytovým družstvem je založena na principu zvýšené ochrany člena bytového družstva. Účelem (smyslem) právní úpravy práva na vypořádání (vypořádacího podílu) člena bytového družstva je nahradit členovi, jehož účast v bytovém družstvu za jeho trvání zanikla bez právního nástupce, majetkovou hodnotu (družstevní podíl), o niž přišel v důsledku ztráty členství.

č. 89

Bytové družstvo [Družstvo], Vypořádací podíl

§ 748 zákona č. 90/2012 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. [27 Cdo 1173/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.1173.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2022, sp. zn. 6 Cmo 377/2020, v prvním výroku v písm. a) v části, v níž potvrdil výroky I., V. a VII. rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 38 Cm 37/2016, v písm. b) a ve třetím výroku, jakož i rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 38 Cm 37/2016, ve výrocích I., V., VI. a VII., a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci dne 8. 6. 2016 se žalobkyně domáhá zaplacení vypořádacího podílu ve výši 637.190 Kč s příslušenstvím. Podáním doručeným Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci dne 1. 9. 2016 uplatnil žalovaný (dále též jen „žalovaný“ nebo „družstvo“) vzájemnou žalobou nárok na zaplacení 37.640 Kč s příslušenstvím, neboť žalobkyně za dobu do konce prosince 2015 neuhradila žalovanému další členský vklad a platbu do úvěrového fondu.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 9. 9. 2020, č. j. 38 Cm 37/2016-1825, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 536.291 Kč s příslušenstvím (výrok I.), zamítl žalobu co do částky 100.899 Kč s příslušenstvím (výrok II.), uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalovanému 31.540 Kč s příslušenstvím (výrok III.), zamítl vzájemnou žalobu žalovaného co do částky 6.100 Kč s příslušenstvím (výrok IV.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky V. až VII.).

3. Přitom vyšel mimo jiné z toho, že:

1) Dne 9. 4. 2008 uzavřeli J. U. (dále též jen „J. U.“) a žalovaný smlouvu o přidělení družstevní jednotky, jež obsahovala závazek J. U. jako člena družstva uhradit žalovanému základní členský vklad ve výši 2.500 Kč a další členský vklad ve výši 1.344.853 Kč, a to ve 240 měsíčních splátkách po 5.603,55 Kč.

2) Dne 15. 12. 2008 se žalobkyně „stala členkou žalovaného na základě převodu členských práv a povinností, kdy na ni bylo převedeno členství J. U.“.

3) Dne 22. 6. 2015 žalobkyně doručila žalovanému oznámení o vystoupení z družstva obsahující číslo bankovního účtu, na který má žalovaný žalobkyni poukázat vypořádací podíl.

4) Oznámením ze dne 30. 6. 2015 adresovaným žalobkyni vzal žalovaný na vědomí vystoupení žalobkyně z družstva s tím, že podle čl. 16 bodu 16.1 stanov zanikne žalobkyni členství v družstvu ke dni 31. 12. 2015 a vypořádací podíl žalovaný poukáže v zákonné lhůtě a výši na účet žalobkyně.

5) Právní zástupce žalovaného dopisem ze dne 19. 5. 2016 sdělil žalobkyni, že „žalovaný žádný dluh vůči žalobkyni neneviduje“.

6) Podle předpisů plateb platila žalobkyně žalovanému měsíčně do „fondu členských podílů“ a do „úvěrového fondu“ od srpna 2009 do října 2010 částku 8.870 Kč, od listopadu 2010 do května 2011 částku 8.908 Kč, od června 2011 do prosince 2012 částku 8.972 Kč a od ledna 2013 do července 2015 částku 8.746 Kč. Žalobkyně zaplatila žalovanému na těchto platbách celkem 637.190 Kč.

7) Na další členský vklad zaplatila žalobkyně žalovanému 72 měsíčních splátek od srpna 2008 do července 2015, každou ve výši 5.604 Kč. Celkem tak uhradila 403.488 Kč.

8) Žalovaný oznámením ze srpna 2015 sdělil žalobkyni, že úhradu dlužné platby za srpen 2015 čerpal ve výši 12.190 Kč z prostředků žalobkyně složených do rizikového fondu. Tímto byla uhrazena platba ve výši 5.604 Kč na další členský vklad za měsíc srpen 2015 a též 302 Kč za měsíc září 2015, a platba do úvěrového fondu ve výši 3.142 Kč za každý měsíc srpen a září 2015.

9) Na další členský vklad (poté, kdy žalovaný čerpal prostředky složené do rizikového fondu) tak žalobkyně celkem zaplatila 409.394 Kč. Spolu s uhrazeným základním členským vkladem ve výši 2.500 Kč činí celková splněná vkladová povinnost žalobkyně 411.894 Kč.

10) Podle znaleckého posudku Ing. L. Ch. ze dne 3. 8. 2018, č. 65/7/2018, ve znění jeho doplnění ze dne 26. 8. 2019, č. 65/7/2018-2, ze dne 28. 4. 2020, č. 65/7/2018-3, a ze dne 18. 5. 2020, č. 65/7/2018-4, ke dni 31. 12. 2015 činil „souhrn celkových splněných vkladových povinností všech členů ... částku ve výši 54.640.543 Kč, ... splněná vkladová povinnost žalobkyně k základnímu členskému vkladu činila ... částku ve výši 2.500 Kč“ a „k dalšímu členskému vkladu činila ... částku ve výši 409.394 Kč, ... celková splněná vkladová povinnost žalobkyně činila ... částku ve výši 411.894 Kč“.

11) Podle znaleckého posudku Ing. B. V. ze dne 4. 3. 2020, č. 154/2/2020/1, doplněného při výslechu znalkyně na jednání soudu konaném dne 20. 5. 2020 (dále též jen „znalecký posudek“), činila ke dni 31. 12. 2015 tržní hodnota družstevního podílu žalobkyně 1.471.750 Kč. Po odečtení dosud nesplaceného dalšího členského vkladu činila tržní hodnota družstevního podílu žalobkyně 536.291 Kč.

č. 89

12) Podle znaleckého posudku 1. Znalecké a. s. ze dne 24. 4. 2020, č. 2409-044-2020/3/2020/1, žalobkyně splnila vkladovou povinnost co do výše 144.561 Kč, a to vzhledem k anuitnímu splácení úvěru žalovaným, když žalobkyně zaplatila celkem 637.190 Kč a úrok z této částky činil 492.629 Kč. Tržní hodnotu družstevního podílu žalobkyně nebylo možno určit pro nedostatek relevantních zdrojů.

13) Podle čl. 16 bodu 16.1 stanov žalovaného „člen může z družstva vystoupit na základě písemného oznámení, a to z jakéhokoli důvodu nebo i bez uvedení důvodu. Členství zaniká uplynutím doby šesti měsíců“.

14) Podle čl. 21 bodu 21.2 stanov žalovaného „vypořádací podíl u člena, který dosud není vlastníkem přidělené jednotky, se určí poměrem splněné vkladové povinnosti člena, kterému v daném účetním období zaniklo členství, k členskému vkladu vůči souhrnu splněných vkladových povinností všech členů k členským vkladům k poslednímu dni tohoto účetního období... Vypořádací podíl bude vždy odpovídat nejméně rozsahu splněné vkladové povinnosti člena v bytovém družstvu v souladu s ustanovením § 748 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“]“.

15) Podle čl. 21 bodu 21.3 stanov žalovaného „vypořádací podíl se vyplácí následujícím způsobem: (i) v případě, že vypořádací podíl nepřevyšuje částku 10.000 Kč, vyplácí se v penězích; (ii) v případě, že vypořádací podíl je vyšší než 10.000 Kč, vyplácí se vypořádací podíl členovi převodem jednotky, která mu byla přidělena v rámci jeho členství v družstvu, za cenu rovnající se výši dalšího členského vkladu uvedené ve smlouvě o přidělení družstevní jednotky bez vypořádacího podílu, který bude od této výše odečten. Smlouva o převodu bytové jednotky nabývá účinnosti uhrazením plné výše převodní ceny“.

16) Podle čl. 21 bodu 21.4 stanov žalovaného „v souvislosti s výpočtem vypořádacího podílu náleží družstvu manipulační poplatek ve výši 10.000 Kč“.

17) Podle čl. 21 bodu 21.5 stanov žalovaného „nárok na výplatu vypořádacího podílu vznikne bývalému členovi v souladu s ustanovením § 749 z. o. k.“

4. Na takto ustaveném skutkovém základě soud prvního stupně uzavřel, že žalobkyni náleží v souladu s § 748 odst. 1 z. o. k. vypořádací podíl nejméně ve výši 411.894 Kč, sestávající ze zaplaceného základního členského vkladu ve výši 2.500 Kč a dalšího členského vkladu ve výši 409.394 Kč.

5. Přestože stanovы žalovaného obsahují v čl. 21 bodu 21.2 způsob výpočtu vypořádacího podílu (a to v podstatě shodně jako ustanovení § 623 z. o. k.), nemohl podle něj soud postupovat, neboť dospěl k závěru, podle něhož „účetnictví žalovaného nebylo vedeno řádně a v souladu se zákonem“ a účetní závěrka žalovaného ke dni 31. 12. 2015 tak „není správná a nedává věrný obraz o majetku žalovaného“.

č. 89

6. Podle soudu je proto na místě vycházet z „konstantní judikatury“ Nejvyššího soudu, podle níž „má být při posuzování výše vypořádacího podílu u zániku členství v bytovém družstvu spojeného s právem užívání družstevního bytu zohledněna i otázka jeho skutečné (tržní) hodnoty na základě ocenění hodnoty daného družstevního podílu“. Spravedlivému uspořádání tak odpovídá nárok na vypořádací podíl žalobkyně ve výši 536.291 Kč, jenž je reálnou tržní hodnotou družstevního podílu žalobkyně ke dni 31. 12. 2015, určenou znaleckým posudkem. Soud nepochybně ze znaleckého posudku zpracovaného 1. Znaleckou a. s., neboť „neobsahoval určení skutečné (tržní) hodnoty družstevního podílu žalobkyně“, a proto nebyl „pro rozhodnutí ve věci využitelný“.

7. Soud neshledal důvodnou námitku žalovaného, podle níž má být v souladu se stanovami žalovaného z vypořádacího podílu žalobkyně odečten manipulační poplatek ve výši 10.000 Kč, neboť „žalovaný žádný výpočet vypořádacího podílu žalobkyně neudělal“. Až v průběhu řízení provedl žalovaný různé výpočty, nešlo však o „výpočet vypořádacího podílu žalobkyně za účelem jeho vyplacení žalobkyni, ale o procesní obranu v tomto řízení“.

8. Soud neshledal důvodnou ani námitku žalovaného, podle níž má být při výplatě vypořádacího podílu postupováno podle čl. 21 bodu 21.3 stanov. Podle soudu je toto ujednání stanov „neplatné pro rozpor se zákonem a také pro rozpor s dobrými mravy, neboť podmiňuje převod bytové jednotky jako vypořádání protiplněním ze strany člena družstva, jehož účast v žalovaném družstvu se končí, v podobě zakoupení si předmětného bytu za cenu odpovídající dalšímu členskému vkladu bez vypořádacího podílu... Právo na výplatu vypořádacího podílu je jedním ze základních majetkových práv člena družstva ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 z. o. k. a toto právo nemůže být podmiňováno nějakým protiplněním...“.

9. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně i žalovaného v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně ve výrocích I., III., V. a VII. potvrdil [první výrok písm. a)], změnil jej ve výroku VI. ohledně náhrady nákladů řízení [první výrok písm. b)], odmítl odvolání žalovaného proti výroku VI. (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

10. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož žalobkyni náleží (v souladu s § 748 z. o. k.) vypořádací podíl ve výši 536.291 Kč. Tuto cenu stanovila žalobkyně Ing. B. V. ve znaleckém posudku jako tržní s „ohledem na ceny družstevních podílů v daném místě a čase, když předmětný podíl se z hlediska skutečností významných pro stanovení jeho ceny nelišil od jiných v místě a čase prodávaných podílů“. Proto odvolací soud konstatoval, že „jestliže znalec se znalostí věci stanoví tržní cenu práv (podílu v družstvu) bydlícího člena

družstva, nemá odvolací soud ... důvod pochybovat o této znalecky stanovené ceně“. Tržní cena sice přesahuje rozsah splněné vkladové povinnosti žalobkyně, avšak podle odvolacího soudu „tento mírný cenový rozdíl nepřijatelným způsobem nezvýhodňuje žalobkyni ani neznevýhodňuje žalovaného, jenž může nakládat s uvolněným bytem...“.

11. Námitka žalovaného, podle níž měla být výše vypořádacího podílu žalobkyně stanovena tak, že „se měl vypočíst poměr doposud splacené povinnosti k dalšímu členskému vkladu a tímto poměrem je nutno následně vynásobit celkovou hodnotu podílu se splacenou anuitou zjištěnou znalkyní, což ... činí 157.209,75 Kč“, podle odvolacího soudu nemůže zpochybnit závěry uvedené ve znaleckém posudku. K tomu odvolací soud dále uvedl, že „se neztotožňuje s postupem žalovaného, jenž vůči členům družstva vystupuje jako úvěrující hypoteční banka vyžadující velmi složité (na výpočet) anuitní splácení hypotečního úvěru... Bez opory ve stanovách nebo v zákoně nelze vztahy družstva vůči hypoteční úvěrové bance přenášet automaticky na členy družstva...“. Nelze tak souhlasit s tím, aby žalovaný z důvodu svých závazků vůči bance odmítl vyplatit vypořádací podíl žalobkyni. Proto nelze ani vycházet ze znaleckého posudku zpracovaného 1. Znaleckou a. s., č. 2409-044-2020/3/2020/1, neboť nedůvodně vychází z „nesprávného smluvně nepodloženého předpokladu žalovaného o anuitním splácení dalšího členského vkladu žalobkyní“.

č. 89

12. Odvolací soud se proto ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož „platba označená v předpisu plateb jako ‚hypotéka – byt‘ ... zahrnovala částku ve výši 5.604 Kč jako pravidelnou měsíční splátku do fondu členských vkladů na další členský vklad vycházející z celkové výše dalšího členského vkladu a počtu pravidelných splátek (1.344.853 Kč/240) a zbytek platby byl určen do úvěrového fondu“.

13. Podle odvolacího soudu neobstojí ani čl. 21 stanov žalovaného, neboť „vypořádací podíl vypočítává jako téměř nulový, vzdor splnění vkladové povinnosti žalobkyně v rozsahu přesahujícím 400.000 Kč“. Stanovy pak „umožňují žalovanému vypořádat se tak, že si bývalý člen v budoucnu odkoupí od žalovaného byt. K tomuto odkupu je bývalý člen žalovaného nucen, a to i v případě, že by např. ukončil svoji účast v družstvu a měl v úmyslu se odstěhovat nebo by byl veden snahou ukončit zcela právní vztahy s žalovaným“. Odvolací soud tak „neshledává takovéto ustanovení stanov platným, a to pro rozpor stanov v této části s kogentním ustanovením zákona (§ 748 odst. 1 z. o. k.)“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu [výslovně v rozsahu prvního výroku písm. a) v části, v níž byly potvrzeny výroky I., V. a VII. rozsudku soudu prvního stupně, a v rozsahu třetího výroku] podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení následujících otázek hmotného práva, a to:

- 1) „zda je v případě, kdy stanovy neurčují způsob výpočtu vypořádacího podílu (ať už absencí úpravy nebo v důsledku její neplatnosti) nutné postupovat podle § 748 odst. 2 z. o. k. a stanovit vypořádací podíl tak, že je roven výši splněného členského vkladu“,

při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu,

2) „zda lze při stanovení tržní hodnoty družstevního podílu při nesplaceném dalším členském vkladu odhlédnout od povinnosti splácet další členský vklad za podmínek ve smlouvě o přidělení jednotky a odvozovat hodnotu družstevního podílu pouze od tržní hodnoty bytové jednotky“,

3) „zda je možné do vypořádacího podílu zahrnout platby do úvěrového fondu“,

4) „zda je možné výkladem ustanovení ohledně výpočtu vypořádacího podílu dospět k právním závěrům, které povedou k předlužení bytového družstva a znemožní jeho fungování“, a

5) „zda lze v souladu s ustanovením § 748 odst. 1 z. o. k. upravit výplatu vypořádacího podílu tak, že bude vypořádán převodem jednotky do vlastnictví vystoupivšího člena družstva“,

kteřé dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešeny.

15. Dovolatel má za to, že se soudy odchýlily od § 748 odst. 2 z. o. k. a též od závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2021, sp. zn. [27 Cdo 2711/2019](#), když žalobkyni přiznaly jako vypořádací podíl částku 536.291 Kč, přestože „měl činit nejvýše částku odpovídající splacenému členskému vkladu, což v daném případě odpovídá výši 403.488 Kč“. Kromě toho dovolatel uvádí, že ve znaleckém posudku není zjištěná cena za m² snížena „o minimálně 10 %“, což je „standardní ponížení v případě družstevních bytů“. Při tomto snížení činí výsledná tržní hodnota družstevního podílu pouze 396.150,18 Kč. Podle dovolatele je tak zjevné, že „metoda zjištění vypořádacího podílu odkazem na míru splnění členského vkladu byla v projednávaném případě spravedlivá (byla dokonce vyšší než skutečná tržní hodnota) a soudy neměly důvod se od této metody odchýlit“.

16. Dovolatel dále namítá, že „nedílnou součástí družstevního podílu“ je též „povinnost hradit pravidelné splátky obsahující náklady na dluhovou službu“. Pokud soudy tuto povinnost nezohlednily při posouzení jeho tržní hodnoty, je jejich rozhodnutí „nesprávné a nespravedlivé“. Podle dovolatele nelze provést výpočet vypořádacího podílu tak, že se od tržní hodnoty družstevního podílu odečte výše dalšího členského vkladu, jež dosud nebyla zaplacená, nýbrž má být proveden tak, že „se vypočte poměr doposud splacené povinnosti k dalšímu členskému vkladu a tímto poměrem se následně násobí celková“ tržní hodnota družstevního podílu.

17. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem soudů, podle něhož „jednotlivé měsíční platby žalobkyně zahrnovaly vždy stejnou část na další členský vklad a rozdíl mezi touto částkou a uhrazenou platbou byl plněním do úvěrového fondu na úhradu nákladů úvěrového financování“. Od počátku řízení předkládá dovolatel „jednoznačné argumenty a důkazy“, že se mezi ním a žalobkyní jednalo o „anuitní splácení“ (každý měsíc je „hrazena pevná platba a poměr splátky jistiny a úroku se mění tak, že na začátku většinu platby tvoří splátka úroků a s postupem času se zvyšuje míra splátek jistiny na úkor snižující se výše úroků“), neboť „stejným způsobem ... jsou spláceny investiční úvěry dovolatele“. Pokud by do vypořádacího podílu byly „zahrnuty i zaplacené úroky, tak se nevyhnutelně dovolatel

dostane do předlužení“. Nadto je „nemravné“ chtít po dovolateli, aby vrátil úroky, které již zaplatil věřiteli, zvláště v situaci, v níž „žalobkyně byla členkou dovolatele a podílela se“ na jeho rozhodnutích, „včetně otázek financování“.

18. Podle dovolatele též nemůže obstát názor odvolacího soudu, že čl. 21 bod 21.3 stanov je neplatný pro rozpor se zákonem. Dovolatel má naopak za to, že „tato úprava plně vyhovuje dispozitivnímu ustanovení zákona při respektování fungování bytového družstva“. Vzhledem k tomu, že družstvo „netvoří žádný zisk ani velkou finanční rezervu a jeho jediný majetek jsou jednotlivé byty“, je „jedinou možností obstarání financí ... prodej bytu zastaveného bance nebo získání dalšího družstevníka“. Protože je však družstevní vlastnictví „obecně vyhledáváno lidmi, kteří nemají počáteční finanční zdroje, je možnost získání družstevníka, který by byl schopen a ochoten uhradit celou výši vypořádacího podílu jednou platbou, spíše teoretická“. Vzhledem k tomu, že „vystoupivší člen družstva má možnost získat bytovou jednotku za původní cenu a při přeprodeji případně realizovat zisk, nemá dovolatel za to, že by úprava byla protizákonná nebo nemravná“. Tato úprava též chrání dovolatele před úpadkem, neboť „není zaručeno, že tržní hodnota bytu bude vždy vyšší než výše vypořádacího podílu“.

19. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

20. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání považuje rozhodnutí odvolacího soudu za věcně správné, a proto navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání žalovaného odmítl, popř. aby je zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

21. Dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení dovolatelem formulované otázky určení výše a způsobu výplaty vypořádacího podílu člena bytového družstva, v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v popsanych souvislostech dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Podle § 748 z. o. k. stanovy nesmí určit vypořádací podíl nižší, než kolik činí částka vyjadřující rozsah splněné vkladové povinnosti člena v bytovém družstvu (odstavec první). Neurčí-li stanovy způsob výpočtu vypořádacího podílu, je vypořádací podíl roven výši splněného členského vkladu (odstavec druhý). Vypořádací podíl se vyplácí v penězích, ledaže stanovy určí něco jiného (odstavec třetí).

I. K určení výše vypořádacího podílu člena bytového družstva.

23. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že:

1) Je třeba vzít v potaz specifickou povahu bytového družstva. Základním účelem tohoto typu obchodní korporace je (a bylo i dříve) zajištění bytových potřeb svých členů (§ 727 odst. 1 z. o. k.). Práva a povinnosti člena bytového družstva z nájemního vztahu mezi ním a družstvem patří mezi členská práva a povinnosti plynoucí z členství

v bytovém družstvu, přičemž družstevní podíl v bytovém družstvu je neomezeně převoditelný (§ 736 z. o. k.).

2) Důvodem (smyslem) nabytí družstevního podílu v bytovém družstvu zpravidla je – na rozdíl od nabývání účasti v jiných typech obchodních korporací – zajištění bydlení jakožto jedné ze základních životních potřeb. Obecně přitom jde o základní životní potřebu jednotlivce, již zákonodárce poskytuje ve veřejném zájmu zvýšenou ochranu.

3) Družstevní podíl, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, je věcí v právním smyslu, se kterou se na „bytovém trhu“ běžně obchoduje, a je vnímán jako plnohodnotná alternativa k vlastnictví bytových jednotek. Tržní cena, kterou musí zájemce uhradit za převod družstevního podílu, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, zpravidla řádově odpovídá cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky, které svými vlastnostmi odpovídají pronajímanému družstevnímu bytu.

4) Zánik účasti v bytovém družstvu bez právního nástupce znamená ztrátu vlastnictví družstevního podílu; ten jako věc zaniká, přičemž jeho hodnotu fakticky získává bytové družstvo tím, že může s „uvolněným“ bytem volně (v souladu se zákonem a stanovami) nakládat. Může jej pronajmout jinému členovi družstva, přijmout nového člena družstva (za adekvátní členský vklad – viz § 733 z. o. k.) či byt (bytovou jednotku) prodat.

5) S ohledem na výše popsany základní důvod nabývání účasti v bytových družstvech by měl mít nabyvatel družstevního podílu rozumnou míru jistoty, že investice, již do zajištění bydlení vložil, zůstane zachována. A to bez ohledu na to, zda účast v bytovém družstvu nabývá originárně (za členský vklad) či derivativně (zpravidla za úplatu zaplacenou za nabývaný družstevní podíl). Tedy, že o tuto investici nebude připraven ani tehdy, zanikne-li jeho účast v bytovém družstvu bez právního nástupce. Zachování této rozumné míry jistoty je přitom i ve veřejném zájmu, neboť má význam pro stabilitu a transparentnost trhu s byty.

6) Současně platí, že není rozumného (spravedlivého) důvodu, pro který by mělo bytové družstvo na zániku účasti svého člena profitovat. Opačný výklad by – právě s ohledem na účel účasti v bytovém družstvu – vedl k nepřipustnému zásahu do vlastnického práva k družstevnímu podílu, jež je chráněno článkem 11 Listiny základních práv a svobod. Řečené platí i obráceně; člen bytového družstva by neměl na zániku své účasti bez právního nástupce profitovat na úkor družstva (a tím i ostatních členů bytového družstva).

7) Nejvyšší soud proto uzavírá, že právní úprava vypořádání mezi členem bytového družstva, jehož účast zanikla bez právního nástupce, a bytovým družstvem je založena na principu zvýšené ochrany členů bytového družstva, z něhož plyne, že vypořádací podíl člena bytového družstva musí být určen vždy s ohledem na skutečnou (tržní) hodnotu družstevního podílu bývalého člena družstva (určenou ke dni zániku členství) tak, aby mezi touto tržní hodnotou a vyšší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly.

8) S ohledem na možnosti, jež bytové družstvo může využít při nakládání s „uvolněným“ bytem, bude mít zpravidla zánik účasti člena bytového družstva bez právního nástupce na toto družstvo hospodářsky neutrální dopad. Odůvodněné náklady, které družstvu vzniknou při naložení s „uvolněným“ podílem, se zohlední při určení výše vypořádacího podílu.

9) Ve světle tohoto obecného pravidla je pak nutno vykládat ustanovení § 748 z. o. k. a musí je respektovat i případná odchylná úprava ve stanovách bytového družstva.

10) Odpovídá-li členský vklad zaplacený za originární nabytí družstevního podílu skutečné (tržní) hodnotě tohoto podílu, lze aplikovat pravidlo § 748 odst. 2 z. o. k. doslovně. V opačném případě je třeba vždy aplikovat (zohlednit) výše vyložený princip.

Srovnej usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [27 Cdo 2711/2019](#).

č. 89

24. Odvolací soud postupoval v souladu se shora citovanými judikaturními závěry, vycházel-li ze základní premisy, že vypořádací podíl žalobkyně musí být určen s ohledem na skutečnou (tržní) hodnotu jejího družstevního podílu ke dni zániku jejího členství. Na rozdíl od odvolacího soudu však Nejvyšší soud neshledává žádný důvod k tomu, aby od této hodnoty byla odečtena částka odpovídající žalobkyni dosud nesplacenému dalšímu členskému vkladu. Je tomu tak proto, že zánikem členství v bytovém družstvu zaniká též vkladová povinnost člena družstva (§ 734 odst. 3 z. o. k.). Skutečnost, že žalobkyně ke dni zániku svého členství v družstvu svou vkladovou povinnost zcela nesplnila, se projeví právě v samotné skutečné (tržní) hodnotě jejího družstevního podílu ke dni zániku jejího členství.

25. Tržní hodnotu družstevního podílu odvolací soud zjistil ze „znalecky stanovené ceny vycházející z cen na trhu družstevních podílů bydlících členů družstev a zohledňujících administrativní složitosti získání družstevního bytu do vlastnictví člena družstva“.

26. Odvolací soud přitom pominul, že ceny, z nichž znalkyně ve svém posudku vycházela, se týkají družstevních podílů nezatížených povinnostmi splácet další členský vklad ve splátkách a platit příspěvky do úvěrového fondu potřebné k úhradě nákladů (dosud nesplaceného) úvěru, který si družstvo obstaralo za účelem výstavby bytového domu. Měla-li by výše vypořádacího podílu žalobkyně odpovídat tržní hodnotě družstevního podílu nezatíženého těmito povinnostmi, byla by žalobkyně na úkor družstva (a tím i ostatních jeho členů) neodůvodněně zvýhodněna.

27. Pro výši vypořádacího podílu žalobkyně je proto rozhodná skutečná hodnota jejího družstevního podílu ke dni zániku členství v družstvu právě s přihlédnutím k tomu, že obsahem tohoto družstevního podílu byla též povinnost splácet další členský vklad ve splátkách a platit pravidelné příspěvky do úvěrového fondu (srov. § 595 odst. 1 z. o. k.).

II. Ke způsobu výplaty vypořádacího podílu člena bytového družstva.

28. Dovolateli lze přisvědčit v tom, že stanovy bytového družstva mohou v souladu s § 748 odst. 3 z. o. k. určit jiný způsob výplaty vypořádacího podílu než v penězích. Nelze vyloučit ani takové ujednání stanov, podle něhož družstvo vypořádací podíl svému

bývalému členovi vyplatí tak, že na něj převede vlastnické právo k družstevnímu bytu, jehož byl nájemcem.

29. Vždy je však nutné mít na zřeteli, že právní úprava vypořádání mezi členem bytového družstva, jehož účast zanikla bez právního nástupce, a bytovým družstvem je založena na principu zvýšené ochrany člena bytového družstva. Účelem (smyslem) právní úpravy práva na vypořádání (vypořadacího podílu) člena bytového družstva je nahradit členovi, jehož účast v bytovém družstvu za jeho trvání zanikla bez právního nástupce, majetkovou hodnotu (družstevní podíl), o níž v důsledku ztráty členství přišel.

30. Odpovídá-li výše vypořadacího podílu skutečné hodnotě bytu, který má být na bývalého člena družstva převeden (zejména za situace, kdy člen družstva zcela splatil členský vklad), nelze bez dalšího takovému způsobu výplaty vypořadacího podílu ničeho vytknout. Ze znění shora citovaného čl. 21 bodu 21.3 stanov se však podává, že by žalobkyně (která do zániku svého členství v družstvu nesplatila podstatnou část dalšího členského vkladu) při tam stanoveném způsobu výplaty vypořadacího podílu obdržela víc, než jí na vypořadacím podílu náleží, a proto by dovolateli musela rozdíl doplatit v penězích. Takové řešení odporuje smyslu právní úpravy vypořadacího podílu, a proto je nelze v poměrech projednávané věci prosazovat. Je tak správný závěr odvolacího soudu, podle něhož žalobkyni náleží výplata vypořadacího podílu v penězích. Ostatně sám dovolatel listinou ze dne 30. 6. 2015 žalobkyni oznámil, že hodlá vypořadací podíl vyplatit v penězích.

31. Jelikož rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, Nejvyšší soud jej, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v příslušném rozsahu, včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení, zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto ve stejném rozsahu zrušil i je a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

32. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 o. s. ř.).

č. 90

Účetním obdobím předchozího roku trvání reorganizace podle ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky č. 313/2007 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) se rozumí jen to účetní období, ve kterém dlužník účtoval podle zákona o účetnictví v roce předcházejícím době započetí „následujícího roku“ trvání reorganizace.

Insolvence, Reorganizace, Insolvenční správce (odměna, náklady)
§ 38 IZ, § 316 odst. 4 IZ, § 364 IZ, § 3 zákona č. 563/1991 Sb.

č. 90

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. [29 NSČR 2/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.2.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 2. 7. 2021 Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) určil Ing. L. V., insolvenčnímu správci dlužníka O., a. s., odměnu částkou 4.601.574,80 Kč a náhradu hotových výdajů částkou 16.135,20 Kč, s tím, že obě částky mu již byly uhrazeny poskytnutými zálohami (bod I. a II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 14. 5. 2019 (mimo jiné), zjistil úpadek dlužníka a povolil mu reorganizaci.

[2] Usnesením ze dne 2. 12. 2019 schválil reorganizační plán dlužníka ze dne 9. 9. 2019.

[3] Usnesením ze dne 15. 12. 2020, které nabylo právní moci dne 5. 1. 2021, schválil změněný reorganizační plán dlužníka.

[4] Usnesením ze dne 20. 4. 2021, vzal na vědomí splnění reorganizačního plánu dlužníka.

[5] Podáním ze dne 28. 5. 2021 (B-79) uplatnil insolvenční správce nárok na odměnu v celkové výši 4.933.170 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) a nárok na náhradu hotových výdajů v celkové výši 16.135,20 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty). Jelikož na zálohách uhradil dlužník v průběhu insolvenčního řízení celkem částku 4.617.710 Kč, požadoval insolvenční správce, aby insolvenční soud

uložil dlužníku doplatit mu odměnu ve výši 315.460 Kč a nahradit hotové výdaje ve výši 16.135,20 Kč.

[6] Odměnu (bez částky odpovídající dani z přidané hodnoty) vyčíslil insolvenční správce tak, že:

1) v prvním roce po rozhodnutí o povolení reorganizace (od 14. 5. 2019) činí (při dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu dlužníka za rok 2018 ve výši 551.000.000 Kč) za každý započatý měsíc částku 249.000 Kč, tedy za 12 započatých měsíců celkem částku 2.988.000 Kč;

2) za další rok trvání reorganizace až do jejího skončení činí [při dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu dlužníka za rok 2019 ve výši 183.649.000 Kč (za období od 14. 5. 2019 do 31. 12. 2019 ve výši 47.833.000 Kč a za období od 1. 1. 2019 do 13. 5. 2019 ve výši 135.816.000 Kč)] za každý započatý měsíc částku 83.000 Kč měsíčně, tedy za dalších 12 započatých měsíců celkem částku 996.000 Kč.

[7] K odměně, jež s částkou odpovídající 21% dani z přidané hodnoty činí 4.820.640 Kč, připočetl insolvenční správce odměnu za přezkum 93 přihlášek pohledávek insolvenčních věřitelů (1.000 Kč za každou přihlášku), která s částkou odpovídající 21% dani z přidané hodnoty činí 112.530 Kč.

[8] Vyúčtování hotových výdajů se skládalo z cestovného ve výši 12.520 Kč (a z částky odpovídající 21% dani z přidané hodnoty) a z poštovného ve výši 986 Kč

[9] Dlužník v podání ze dne 7. 6. 2021 (ve znění doplnění z 21. 6. 2021) měl pro výpočet odměny za další rok trvání reorganizace za určující účetní období předchozího roku trvání reorganizace, tedy období od 14. 5. 2019 do 15. 5. 2020. Tím by dvanáctinásobek průměrného měsíčního obratu dlužníka klesl pod částku 100.000.000 Kč, takže měsíční odměna insolvenčního správce by činila 33.000 Kč.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 38 odst. 2 a 3 a § 364 odst. 3 a 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 3 odst. 2 a 6 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, a z ustanovení § 2 a § 2a vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále též jen „vyhláška o odměně“) – dospěl k následujícím závěrům:

4. Vyúčtování odměny a hotových výdajů insolvenčním správcem je správné a vskutku by mu měla náležet odměna v celkové výši 4.933.170 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty).

5. Nárok na odměnu za první rok reorganizace (2.988.000 Kč bez částky odpovídající dani z přidané hodnoty) a za přezkoumání přihlášek (93.000 Kč bez částky odpovídající dani z přidané hodnoty) nebyl zpochybněn. Při určení nároku na odměnu za další (sporné) období má insolvenční soud (ve shodě s insolvenčním správcem) za to, že při určení dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za účetní období předchozího roku trvání reorganizace je třeba

vycházet z účetního období za dobu od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2019, tedy z částky 183.649.000 Kč. Dlužníkovu účetní období bylo (totiž) shodné s kalendářním rokem ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 zákona o účetnictví, když dlužník neuplatnil hospodářský rok ve smyslu ustanovení § 3 odst. 6 zákona o účetnictví.

6. Doslovné znění ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně může být zavádějící, při stanovení počátku a konce účetního období je však třeba vycházet ze zákona o účetnictví; účelem ustanovení § 2 vyhlášky o odměně není stanovení vlastní (od zákona o účetnictví odlišné) definice počátku a konce účetního období.

7. Insolvenčnímu správci tedy vznikl nárok na odměnu v celkové výši 4.933.170 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) a nárok na náhradu hotových výdajů v celkové výši 16.135,20 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty). Jelikož na zálohách uhradil dlužník v průběhu insolvenčního řízení celkem částku 4.617.710 Kč, požadoval insolvenční správce doplacení částky 315.460 Kč na odměně a částky 16.135,20 Kč na náhradě hotových výdajů. Z textu ustanovení § 38 odst. 3 insolvenčního zákona je zřejmé, že po skončení insolvenčního řízení je vyloučeno uložit zaplacení neuhrazené části odměny a náhrady nákladů insolvenčního správce dlužníku.

8. Podle závěrů konstantní judikatury je insolvenční správce povinen vyčlenit dostatek finančních prostředků z majetkové podstaty k úhradě jeho odměny a náhrady hotových výdajů; jinak jde případný schodek k jeho tíži; úhrada ze státního rozpočtu je možná pouze tehdy, nebyl-li v majetkové podstatě (nikdy) dostatek prostředků k úhradě odměny a náhrady hotových výdajů insolvenčního správce. Proto insolvenční soud za použití ustanovení § 38 odst. 3 insolvenčního zákona snížil odměnu insolvenčního správce tak, aby její výše odpovídala výši dosud uhrazených záloh. Vzhledem k tomu, že stanovisko věřitelského výboru se shodovalo s názorem dlužníka, nepokládal insolvenční soud za potřebné projednat s ním snížení odměny, kterou určil částkou 4.601.574,80 Kč. Schválené hotové výdaje (16.135,20 Kč) budou uhrazeny ze záloh.

9. K odvolání insolvenčního správce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 30. 8. 2021, změnil usnesení insolvenčního soudu tak, že určil odměnu částkou 4.933.170 Kč a náhradu hotových výdajů částkou 16.135,20 Kč (obojí včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty), s tím, že v průběhu insolvenčního řízení již byla zálohově uhrazena částka 4.720.210 Kč a dlužníku se ukládá uhradit insolvenčnímu správci zbývající část odměny a náhrady hotových výdajů ve výši 229.095,20 Kč do 30 dnů od právní moci usnesení.

10. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 38 a § 364 odst. 4 insolvenčního zákona a z ustanovení § 2 a § 2a vyhlášky o odměně a ze závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sen. zn. [29 NSČR 54/2013](#), uveřejněném pod číslem 82/2016 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 82/2016“) [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sen. zn. [29 NSČR 142/2017](#) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

11. Insolvenční soud určil správně výši odměny insolvenčního správce před snížením (4.933.170 Kč) i výši hotových výdajů insolvenčního správce (16.135,20 Kč).

12. Při reorganizaci (na rozdíl od konkursu) insolvenční správce zpravidla nedisponuje majetkovou podstatou dlužníka a není na něm, zda a v jaké výši budou hrazeny zálohy na jeho odměnu. Nebylo-li rozhodnuto o vyplacení zálohy na odměnu insolvenčního správce (§ 38 odst. 4 a § 39 odst. 1 insolvenčního zákona) a neuložil-li insolvenční soud dlužníku hradit insolvenčnímu správci zálohy na odměnu, nebo neupravil-li způsob hrazení těchto záloh reorganizační plán, pak je na dlužníku, zda a v jakých intervalech bude hradit odměnu zálohově.

13. Pohledávka insolvenčního správce je pohledávkou za majetkovou podstatou (§ 168 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona) a jako taková se uspokojuje z majetkové podstaty dlužníka (se kterou dlužník disponuje i po splnění reorganizačního plánu). Důvod pro snížení odměny proto, že insolvenční správce porušil povinnost vyčlenit z majetkové podstaty prostředky na úhradu (své) budoucí odměny, dán nebyl, jelikož insolvenční správce takovou povinnost nemá.

č. 90

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Jaké období je rozhodné pro výpočet odměny insolvenčního správce ve druhém roce trvání reorganizace, případně v letech následujících, konkrétně jaké účetní období je obdobím ve smyslu ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně?

15. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně uzavřel, že pro výpočet odměny insolvenčního správce ve smyslu ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně je rozhodným účetní období počínající 1. lednem a končící 31. prosincem roku předcházejícího roku trvání reorganizace, za který odměna náleží.

17. S přihlédnutím k dikci § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně míní, že ona vyhláška odkazuje na zvláštní účetní období, které je rozhodné pro výpočet odměny, konkrétně na období roku trvání reorganizace, tedy období, které se odvíjí od povolení reorganizace. O účetním období se hovoří pouze proto, že jde o období, k němuž se mají vztahovat relevantní účetní záznamy.

18. Dle dovolatele pro tento závěr svědčí i srovnání s ustanovením § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně. Kdyby měl být správný názor odvolacího soudu, nebyl by důvod pro odlišnou dikci ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně a v textu § 2 písm. b/ insolvenčního zákona by se nacházelo místo slova „předchozího“ slovo „předcházejícího“.

19. Teleologickým výkladem lze dovodit, že úmysl tvůrce oné vyhlášky směřoval k zohlednění skutečného období trvání funkce insolvenčního správce v dalších letech reorganizace

(oproti prvnímu roku reorganizace, kdy jiné určení než to, jež se podává z ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně, ani není možné). Podle názoru dlužníka tedy má dojít o snížení odměny cca o částku 600.000 Kč (a o částku odpovídající u této částky dani z přidané hodnoty). V období od 14. 5. 2019 do 14. 5. 2020 totiž dlužník dosáhl dvanáctinásobku měsíčního obratu pod částku 100.000.000 Kč, takže za toto období by insolvenčnímu správci měla náležet odměna toliko ve výši 33.000 Kč za každý započatý měsíc trvání reorganizace (zvýšená o částku odpovídající dani z přidané hodnoty), nikoli odměna ve výši 83.000 Kč za každý započatý měsíc trvání reorganizace (zvýšená o částku odpovídající dani z přidané hodnoty).

20. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout jako nedůvodné.

21. Konkrétně pak především uvádí, že význam slova „předcházející“ (užitého v § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně) i význam slova „předchozí“ (užitého v § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně), je totožný. Interpretaci předestřenou dovolatelem jako teleologický výklad má insolvenční správce za nesprávnou jak se zřetelem k dikci § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně, tak (právě) s ohledem na smysl a účel dané právní úpravy ve vazbě na další předpisy vyšší právní síly obsahující vymezení pojmu účetní období, konkrétně (především) na zákon o účetnictví (a v jeho rámci na § 3). Pro výpočet odměny je (tedy) rozhodný obrat dosažený v příslušném účetním období vymezeném dle zákona o účetnictví; je vyloučeno, aby vyhláška o odměně (navíc předpis nižší právní síly) zaváděla (v § 2) nějaká další účetní období.

22. Kdyby pravidlo formulované v § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně zavádělo novou definici rozhodného období pro zjišťování obratu, postrádalo by smysl zakotvení příslušného výpočtu jako dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu [nemělo by smysl vypočítávat dvanáctinásobek čehokoli, neboť by jednoduše šlo obrat (úhrn čistého obratu) dosažený právě v těchto konkrétních předchozích 12 měsících trvání reorganizace]. Účetní období podle zákona o účetnictví může být i delší nebo kratší 12 měsíců.

23. Právě obrat v určitém účetním období ve smyslu zákona o účetnictví zvolil zákonodárce jako základní parametr jak pro samotnou přípustnost reorganizace (§ 316 insolvenčního zákona), tak pro stanovení výše odměny insolvenčního správce. Podstatou právní úpravy zakotvující výpočet odměny insolvenčního správce v reorganizaci je, že (na rozdíl od způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem) výše odměny není vázána na výsledek nebo výtěžek zpeněžení majetkové podstaty a na míru uspokojení věřitelů. Vyhláška tedy neváže výši odměny na konkrétní činnosti vykonané insolvenčním správcem v průběhu reorganizace nebo na úspěšnost reorganizačních opatření (insolvenční správce zpravidla není osobou s dispozičním oprávněním).

III.

Přípustnost dovolání

24. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

25. Nejvyšší soud se nejprve zabýval rozsahem podaného dovolání.

26. Částka, kterou odvolací soud přiznal insolvenčnímu správci na odměně za další rok trvání reorganizace činila celkem 1.205.160 Kč; šlo o částku 996.000 Kč představující 12 x 83.000 Kč

a o částku 209.160 Kč odpovídající 21% dani z přidané hodnoty. Oproti tomu dovolatel požaduje, aby za uvedené období byla insolvenčnímu správci přiznána na odměně jen částka 479.160 Kč; šlo o částku 396.000 Kč představující 12 x 33.000 Kč a o částku 83.160 Kč odpovídající 21% dani z přidané hodnoty. Rozdíl částky 1.205.160 Kč a částky 479.160 Kč činí celkem 726.000 Kč. Jen v tomto rozsahu je tedy usnesení odvolacího soudu napadeno dovoláním.

27. V rozsahu částky 726.000 Kč je dovolání též přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 90

28. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

29. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

30. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

31. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, vyhlášky o odměně a zákona o účetnictví [ve znění, jež se nezměnilo od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (od 8. dubna 2019)]:

§ 38 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. V případě oddlužení činí výše odměny z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek 25 % výše stanovené prováděcím právním předpisem pro odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek v konkursu. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu.

(2) Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát, nejvýše však 50.000 Kč na odměně insolvenčního správce a 50.000 Kč na náhradě hotových výdajů insolvenčního správce.

(3) Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval.

(4) Insolvenční soud může v průběhu insolvenčního řízení rozhodnout o vyplacení zálohy odměny a hotových výdajů insolvenčnímu správci, a to i opětovně.

(...)

(7) Způsob určení odměny, některých hotových výdajů insolvenčního správce a způsob jejich úhrady státem stanoví prováděcí právní předpis.

č. 90

§ 316 (insolvenčního zákona, včetně poznámky pod čarou)

(...)

(4) Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁴⁶⁾ za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50.000.000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno.

(...)

⁴⁶⁾ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

§ 364 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Po skončení reorganizace rozhodne insolvenční soud o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech.

§ 2 (vyhlášky)

Odměna insolvenčního správce při reorganizaci

Pokud je způsobem řešení dlužníkovra úpadku reorganizace a neschválí-li schůze věřitelů se souhlasem insolvenčního správce jinou výši odměny, náleží insolvenčnímu správci za každý započatý měsíc

a/ v prvním roce po rozhodnutí o povolení reorganizace odměna, která je stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu, a

b/ v následujících letech trvání reorganizace odměna, která je stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za účetní období předchozího roku trvání reorganizace:

při obratu

od 0 do 100 mil. Kč 33.000 Kč

od 100 mil. Kč do 250 mil. Kč 83.000 Kč

(...)

č. 90

§ 3 (zákona o účetnictví)

(1) Účetní jednotky účtují podvojnými zápisy o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí (dále jen „účetní období“); není-li možno tuto zásadu dodržet, mohou účtovat i v účetním období, v němž zjistily uvedené skutečnosti. V účetním období účetní jednotky účtují o uvedených skutečnostech v souladu s účetními metodami (§ 4 odst. 8); přitom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí.

(2) Účetním obdobím je nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, není-li dále stanoveno jinak. Účetní období se buď shoduje s kalendářním rokem, nebo je hospodářským rokem. Hospodářským rokem je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden. Účetní období bezprostředně předcházející změně účetního období může být kratší nebo i delší než uvedených dvanáct měsíců.

(...)

(5) Účetní jednotky, které nejsou organizační složkou státu, územním samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem, mohou uplatnit hospodářský rok. Uplatnit hospodářský rok lze pouze po oznámení záměru změny účetního období místně příslušnému správci daně z příjmů nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období nebo před koncem běžného účetního období, a to podle toho, který z termínů nastává dříve, jinak účetní období zůstává nezměněno. Takovouto změnu účetního období může účetní jednotka v běžném účetním období provést pouze jednou. Obdobně postupují účetní jednotky i při přechodu z hospodářského roku na kalendářní rok.

(...)

32. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správciích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, přitom pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka byl až do jeho skončení rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. května 2019.

33. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

34. Ustanovení § 2 vyhlášky o odměně nečinilo do 31. 12. 2013 pro účely výpočtu odměny insolvenčního správce při reorganizaci rozdíl mezi prvním rokem po rozhodnutí o povolení reorganizace a mezi následujícími roky trvání reorganizace; vymezovalo odměnu (v závislosti na výši dlužníkovy obratu) z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu, tedy terminologicky shodně s ustanovením § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně vymezujícím s účinností od 1. 1. 2014 výpočet odměny insolvenčního správce pro první rok po rozhodnutí o povolení reorganizace.

35. K výkladu ustanovení § 2 vyhlášky o odměně, ve znění účinném do 31. 12. 2013 Nejvyšší soud již dříve uzavřel, že při určení celkové odměny insolvenčního správce při řešení dlužníkovy úpadku reorganizací jsou rozhodné dvě skutečnosti; jednak výše (sazba) odměny, jednak počet započatých měsíců od rozhodnutí o povolení reorganizace do jejího skončení, tedy (fakticky) do rozhodnutí dle ustanovení § 364 odst. 2 insolvenčního zákona ([R 82/2016](#)). Vyhláška o odměně tu neváže výši odměny na výtěžek zpeněžení majetkové podstaty. Je tomu tak proto, že právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení. K „inkasu“ pohledávek dlužníka je tak legitimován samotný dlužník (a nikoli insolvenční správce), pročež vyhláška ani „nepočítá“ s tím, že by byla odměna insolvenčního správce odvislá od výtěžku zpeněžení majetku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. [29 NSČR 9/2016](#), uveřejněné pod číslem 80/2018 Sb. rozh. obč.). Konstrukce vyhlášky o odměně vychází z předpokladu standardního průběhu reorganizace, bez ohledu na aktivní či pasivní činnost insolvenčního správce (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 NSČR 66/2018](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2021, pod číslem 109).

36. Výraz „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“, užitý v § 2 vyhlášky o odměně ve znění účinném do 31. 12. 2013, respektive v ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně v rozhodném znění, používá v souvislosti s „obratem dlužníka podle zvláštního právního předpisu“ též ustanovení § 316 odst. 4 insolvenčního zákona. Výklad posledně označeného ustanovení podal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 9. 2020, sen. zn. [29 NSČR 100/2019](#), uveřejněném pod číslem 38/2021 Sb. rozh. obč. V něm vysvětlil, že použitá terminologie má zjevnou vazbu na zákon o účetnictví (takže bylo-li „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ u dlužníka delší 1 roku, postupuje insolvenční soud při zkoumání přípustnosti reorganizace pro účely určení „ročního úhrnu čistého obratu“ dlužníka podle ustanovení § 1d odst. 2 zákona o účetnictví).

37. Při respektu k obecné zásadě stálosti (konstantnosti) pojmosloví v právním předpisu (srov. v literatuře např. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 1995, str. 125, a v judikatuře např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [29 Cdo 902/2012](#), uveřejněný pod číslem 19/2015 Sb. rozh. obč.) a s přihlédnutím k tomu, že vyhláška o odměně je prováděcím předpisem k insolvenčnímu zákonu (§ 38 odst. 7, § 431 písm. b/ insolvenčního zákona), nemá Nejvyšší soud žádný důvod dovozovat, že slovní spojení „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ užití v § 2 vyhlášky o odměně ve znění účinném do 31. 12. 2013, respektive v ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně v rozhodném znění, má jiný význam a že by mělo být co do „účetní terminologie“ interpretováno prostřednictvím jiného zákona, než je zákon o účetnictví.

č. 90

38. Důvodová zpráva ke změnám vyhlášky o odměně provedeným s účinností od 1. 1. 2014 vyhláškou č. 398/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění vyhlášky č. 488/2012 Sb., [k bodu 4 (§ 2)] uvádí, že:

„Cílem tohoto ustanovení je motivovat insolvenčního správce k úspěšné reorganizaci. S ohledem na úpravu reorganizace, která umožňuje, aby si věřitelé sami určili insolvenčního správce, se nově navrhuje stanovit, aby se věřitelé také mohli se správcem dohodnout na určení jeho odměny hodinovou sazbou. Tímto způsobem je dána přednost smluvní volnosti při určování odměny správce. Pokud by k dohodě nedošlo, určí se odměna paušálně podle vyhlášky, přičemž odměna se pak odvíjí od dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za předchozí rok trvání reorganizace.

Rovněž se zavádí více pásem pro určení odměny, a to nižší sazby v případě obrátů do 100 miliónů Kč, což mimo jiné souvisí se snížením kritérií pro vstup do reorganizace podle § 316 revizní novely insolvenčního zákona. U podniků s menšími obraty dochází ke snížení odměny tak, aby pro tyto podniky výše odměny nepředstavovala překážku pro vstup do reorganizace.“

39. Kromě toho, že citovaná pasáž důvodové zprávy potvrzuje výše popsanou návaznost vyhlášky o odměně na text § 316 insolvenčního zákona, dokládá i záměr zohlednit činnosti insolvenčního správce v průběhu reorganizace ve fázi, v níž se výsledky jeho práce již promítly (mohly promítnout) do hospodářských výsledků dlužníka. Je nicméně zjevné, že posun promítnutý pro další roky trvání reorganizace v textu § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně neměl být vybočením z dosud užívané „účetní terminologie“ a zmínka o ustanovení § 316 insolvenčního zákona v důvodové zprávě jen potvrzuje provázanost se „zvláštním právním předpisem“ (§ 316 odst. 4 insolvenčního zákona), jímž je zákon o účetnictví.

40. Významové (terminologické) odlišnosti neplynou ani ze srovnání ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně na straně jedné a ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně na straně druhé. Výklad slovního spojení „za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ v ustanovení § 2 písm. a/ vyhlášky o odměně pochybnosti o svém smyslu nevyvolává. Podstatné je jen to, jak vyložit slovní spojení „za účetní období předchozího roku trvání reorganizace“ v ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně. Užití slova „předcházejícího“ místo slova „předchozího“ význam tohoto slovního spojení nemění.

41. Prvním rokem po rozhodnutí o povolení reorganizace je v dané věci rok, který začal běžet 14. 5. 2019 a skončil 13. 5. 2020, přičemž vzhledem k tomu, že insolvenční návrh byl podán 8. 4. 2019, „posledním účetním obdobím předcházejícím insolvenčnímu návrhu“ bylo účetní období, které v souladu se zákonem o účetnictví skončilo před 8. dubnem 2019; při absenci jinak vymezeného (hospodářským rokem) účetního období podle § 3 odst. 5 zákona o účetnictví byl takovým účetním obdobím kalendářní rok 2018.

42. Následujícími lety trvání reorganizace se v dané věci rozumí období necelého 1 roku vymezené dobou od 14. 5. 2020 do 20. dubna 2021. Účetním obdobím (tím, které vymezuje zákon o účetnictví) předchozího roku trvání reorganizace podle ustanovení § 2 písm. b/ vyhlášky o odměně se rozumí (logicky může být) jen to účetní období, ve kterém dlužník účtoval podle zákona o účetnictví v roce předcházejícím době započetí „následujícího roku“ trvání reorganizace (již první měsíc onoho následujícího roku se odměňuje jinak, než měsíce prvního roku po rozhodnutí o povolení reorganizace). V dané věci [při absenci jinak vymezeného (hospodářským rokem) účetního období podle § 3 odst. 5 zákona o účetnictví] byl takovým účetním obdobím kalendářní rok 2019.

43. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné (dovolání není opodstatněné).

44. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 91

Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv ani na zjištění (a následné uspokojení) popřené pohledávky, ani na hlasovací právo věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena. Skutečnost, že se takové popření pohledávky považuje za žalobu, kterou věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči věřiteli, který pohledávku přihlásil, na výše uvedeném závěru nic nemění; právně významné účinky takto zahájeného řízení by totiž (fakticky) nastaly (mohly nastat) jen v souvislosti s (případnou) přeměnou reorganizace v konkurs [§ 363 odst. 1 písm. d) až g) insolvenčního zákona].

č. 91

Jakkoli ustanovení § 340 odst. 2 insolvenčního zákona výslovně určuje, že v reorganizačním plánu musí být též uvedeno, jak je zajištěno splnění pohledávek, ohledně kterých dosud nebyl skončen incidenční spor, a pohledávek vázaných na odkládací podmínku, jaká je výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek pro každou skupinu věřitelů, do které byly zařazeny, a jaká je celková výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek podle reorganizačního plánu, tento požadavek se nemůže prosadit v případě incidenčního sporu zahájeného popřením pohledávky přihlášeným věřitelem, které nemělo po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění pohledávky (§ 336 odst. 4 insolvenčního zákona).

Insolvenční řízení, Reorganizace, Přihláška pohledávky, Reorganizační plán, Popření pohledávky

§ 7 IZ, § 51 odst. 2 IZ, § 336 odst. 4 IZ, § 340 IZ, § 348 odst. 1 IZ, § 326 IZ

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 135/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.135.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele č. 18 D. A. a. s. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 18. 8. 2021 schválil reorganizační plán dlužníka (D. s. r. o.) ze dne 7. 6. 2021, zveřejněný v insolvenčním rejstříku (výrok I.) a uložil insolvenčnímu správci dlužníka (Ing. D. J.), aby podal insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru jednou za tři měsíce zprávu o výsledcích své činnosti (výrok II.).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

1) Usnesením ze dne 22. 2. 2021 (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil mu reorganizaci, insolvenčním správcem ustanovil Ing. D. J. a ustanovil Ostravskou znaleckou a. s. znalcem pro účely ocenění majetkové podstaty.

2) Usnesením ze dne 31. 5. 2021 rozhodl, že cena majetkové podstaty dlužníka pro řešení jeho úpadku reorganizací (určená znaleckým posudkem ze dne 21. 4. 2021 č. 1312/37/21) činí 30.778.000 Kč.

3) Usnesením ze dne 11. 6. 2021 schválil zprávu o reorganizačním plánu dlužníka, jejíž přílohu tvoří reorganizační plán dlužníka ze dne 7. 6. 2021.

4) Za účelem hlasování o přijetí reorganizačního plánu svolal schůzi věřitelů dle skupin stanovených reorganizačním plánem [§ 337 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)]; na základě rozhodnutí o hlasovacích právech věřitelů vycházel pro účely hlasování o schválení reorganizačního plánu z hlasů věřitelů přítomných na schůzi věřitelů, a to věřitele V2 – F. (dále jen „věřitel V2“) a V18 (D. A. a. s. – dále též jen „věřitel D“) a dále z platných hlasovacích lístků doručených mu v den předcházející schůzi věřitelů. Věřitelé rozdělení do skupin podle čl. V. reorganizačního plánu hlasovali následovně:

a) Zajištěný věřitel V2 (tvořící skupinu A) se zajištěnou pohledávkou ve výši 6.758.168,37 Kč reorganizační plán přijal;

b) Zajištěný věřitel V38 (tvořící skupinu B) se zajištěnou pohledávkou ve výši 2.008.240,41 Kč reorganizační plán přijal (oceněním podle § 167 odst. 2 insolvenčního zákona byla pohledávka ve výši 702.487,11 Kč zařazena do skupiny D);

c) Zajištěný věřitel V2 (tvořící skupinu C) se zajištěnou pohledávkou ve výši 122.141,30 Kč reorganizační plán přijal;

d) Z věřitelů nezajištěných nepodmíněných pohledávek (tvořících skupinu D) v celkové výši 133.996.332,71 Kč (viz příloha č. 2 reorganizačního plánu) hlasovali pro přijetí reorganizačního plánu věřitelé s jmenovitou hodnotou pohledávek ve výši 99.137.092 Kč; proti hlasoval věřitel D; skupina D většinou hlasů 12 věřitelů s pohledávkami v rozsahu 73 % celkové jmenovité hodnoty pohledávek věřitelů této skupiny reorganizační plán přijala;

e) Společníci dlužníka (tvořící skupinu E) hlasovali pro přijetí reorganizačního plánu většinou hlasů s podílem více než 2/3 základního kapitálu dlužníka; skupina E reorganizační plán přijala.

3. Na tomto základě insolvenční soud – vycházející dále z ustanovení § 326 odst. 2, § 335, § 337 odst. 1, § 340, § 341 odst. 1 písm. a) a d) až g) § 348 odst. 1 insolvenčního zákona – reorganizační plán dlužníka schválil.

4. Přitom zdůraznil, že v případě úplného věřitelského konsensu (reorganizační plán přijat všemi skupinami věřitelů) přezkoumal pouze splnění podmínek uvedených v ustanovení § 348 odst. 1 písm. a) až e), a to ve vztahu ke všem skupinám věřitelů.

5. V poměrech dané věci – pokračoval insolvenční soud – reorganizační plán obsahuje obligatorní náležitosti uvedené v ustanovení v § 340 insolvenčního zákona, věřitelé jsou rozděleni do skupin odpovídajících režimu ustanovení § 337 odst. 1 insolvenčního zákona, každý zajištěný věřitel tvoří samostatnou skupinu (skupiny A, B a C), skupinu D tvoří všechny zjištěné nezajištěné nepodmíněné pohledávky věřitelů se zásadně poměrným uspokojením (rovným postavením těchto věřitelů) a skupinu E tvoří společníci dlužníka (§ 335 insolvenčního zákona). Reorganizační plán obsahuje popis uspokojování pohledávek těchto věřitelů, včetně pohledávek zapodstatových, způsoby provedení reorganizace s ohledem na ustanovení § 341 odst. 1 písm. a) a g) insolvenčního zákona, opatření k plnění reorganizačního plánu úvěrovým financováním a údaje odpovídající ustanovení § 340 odst. 1 písm. d) až g) insolvenčního zákona.

č. 91

6. V průběhu insolvenčního řízení neshledal insolvenční soud žádné skutečnosti, z nichž by bylo možno usuzovat na nepoctivý záměr předkladatele reorganizačního plánu (§ 326 odst. 2 insolvenčního zákona). Podle závěru znaleckého posudku jsou hodnoty určené pro 100% uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů, nezajištění věřitelé v reorganizačním plánu budou uspokojeni z hodnoty 25 miliónů Kč, tj. z hodnoty vyšší než 24,2 miliónů Kč určené pro věřitele při způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem, a pohledávky za majetkovou podstatou jsou v průběhu insolvenčního řízení hrazeny [zpráva insolvenčního správce (B-6) a zápis z jednání věřitelského výboru (B-11)] a budou dále hrazeny ihned poté, kdy se reorganizační plán stane účinným.

7. Vrchní soud v Olomouci k odvolání věřitele D usnesením ze dne 10. 12. 2021 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku.

8. Odvolací soud – cituje ustanovení § 7, § 340, § 336 odst. 4 a § 348 odst. 1 insolvenčního zákona a odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. [29 NSČR 8/2012](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2015, pod číslem 47, ze dne 30. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 43/2013](#), uveřejněné pod číslem 23/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 23/2016“) a ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 NSČR 54/2018](#) – předeslal, že podmínkou schválení reorganizačního plánu je kumulativní naplnění všech předpokladů uvedených v § 348 odst. 1 insolvenčního zákona, kdy každý z těchto předpokladů se posuzuje samostatně; při nesplnění byť jediného předpokladu (s výjimkou uvedenou v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona) musí insolvenční soud reorganizační plán zamítnout. U reorganizačního plánu schváleného všemi skupinami věřitelů pak vychází z toho, že skupiny věřitelů zvážily způsoby jeho realizace, jakož i možné rizikové faktory, které mohou ovlivnit jeho provádění, a vyjádřili svou vůli řídit se tímto plánem.

9. Dále se odvolací soud vypořádal s jednotlivými námitkami věřitele D následovně:

1) Věřitel pomíjí ustanovení § 336 odst. 4 insolvenčního zákona, podle něhož popření přihlášené pohledávky věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění popřené pohledávky. Nebude-li taková pohledávka současně popřena insolvenčním správcem nebo dlužníkem, bude na ni nahlíženo jako na pohledávku zjištěnou a bude

také jako zjištěná uspokojena podle podmínek daných schváleným reorganizačním plánem. Popření pohledávky věřitele V2 ze strany věřitele D, ač bylo zapsáno v insolvenčním rejstříku a vedeno jako incidenční žaloba pod sp. zn. 4 ICM 1586/2021, nemá po dobu trvání reorganizace (od účinnosti rozhodnutí o povolení reorganizace do okamžiku jejího ukončení) žádné účinky a po dobu trvání reorganizace nebude probíhat o tomto řízení žádný incidenční spor, ohledně něhož by dlužník byl povinen v reorganizačním plánu uvádět, jak je zajištěno splnění pohledávek, ohledně nichž dosud nebyl ukončen incidenční spor. „Popřené“ pohledávky věřitele V2 je tak nutno považovat za zjištěné (nebyly popřeny insolvenčním správcem ani dlužníkem); námitky věřitele D, podle nichž účinností reorganizačního plánu dojde k porušení zákona a zvýhodnění věřitele V2, jemuž je umožněn jednostranný zápočet části „sporných“ pohledávek na jeho závazek představující slib poskytnout dlužníku úvěr na dlouhodobé financování, je tak nutno odmítnout jako nedůvodné.

2) Srovnání s pohledávkou věřitele V37 (jde o věřitele M. H. s přihláškou pohledávky č. P39) není na místě, když pohledávka označeného věřitele byla popřena (i) insolvenčním správcem.

3) Základním principem sanačního způsobu řešení úpadku dlužníka reorganizací je poctivost; ta se projevuje především v tom, že osoba, jež prosazuje řešení úpadku tímto způsobem, bude mít snahu, aby byl úpadek řešen způsobem, který zohlední oprávněné zájmy věřitelů, a to zejména co nejrychlejší, nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení jejich pohledávek při dodržení postupů stanovených insolvenčním zákonem. Závěr, že osoba prosazující řešení úpadku sanačním způsobem sleduje nepoctivý závěr, bude závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení. Potud odvolací soud nepřisvědčil věřiteli D, že reorganizace dlužníka primárně sleduje zájem věřitele V2 proto, že v reorganizačním plánu mají být uspokojeny „neexistující“ pohledávky tohoto věřitele. Naopak, pohledávky věřitele V2 je nutno považovat za zjištěné (viz argumentace shora); ostatně, z přihláškového spisu ohledně této pohledávky vyplývá, že k přihlášce pohledávky byla doložena rámcová smlouva ze dne 4. 2. 2014 i „velké množství listin na připojeném CD“. Závěr o nepoctivosti záměru dlužníka neplyne ani ze způsobu, jakým věřitel V2 (dle tvrzení věřitele D) vykonává prostřednictvím označených fyzických osob (H. K., L. K. a L. K.) „vliv na chod“ dlužníka, ani tvrzená „snaha“ věřitele V2 získat podnik dlužníka za nepřiměřeně nízkou cenu; tato cena byla stanovena znaleckým posudkem, se kterým souhlasila schůze věřitelů kvalifikovanou většinou a proti jehož schválení hlasoval (aniž uvedl konkrétní důvody) pouze věřitel D.

4) Námitky věřitele D týkající se porušení ustanovení § 348 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona vychází z toho, že v případě konkursu by byly pohledávky věřitele V2 odmítnuty a věřitel by byl sankcionován ve smyslu ustanovení § 178 insolvenčního zákona, v důsledku čehož by došlo k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů v plné výši. Takové námitky popírají skutečný stav věci, když pohledávky věřitele V2 je nutno pro účely plnění reorganizačního plánu považovat za zjištěné; současně ze závěru znaleckého posudku jasně plyne, že nezajištění věřitelů budou v reorganizaci uspokojeni z hodnoty 25 milionů Kč, tj. z hodnoty vyšší, než je částka 24,2 milionů Kč určená pro tyto věřitele při řešení úpadku dlužníka konkursem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel D dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení právních otázek týkajících se splnění podmínek pro schválení reorganizačního plánu, konkrétně, zda:

1) Je předkladatel reorganizačního plánu povinen uvést v reorganizačním plánu incidenční spor o určení pravosti a výše věřitelem popřené pohledávky s uvedením způsobu, jakým má být popřená pohledávka v případě úspěchu popřené insolvenčního věřitele v incidenčním sporu uspokojena“?

2) Má insolvenční soud při posouzení splnění podmínky schválení reorganizačního plánu podle § 348 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, spočívající v tom, že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že reorganizačním plánem není sledován nepoctivý záměr, hodnotit skutečnosti, pro které insolvenční věřitel popřel postupem dle § 190 až § 202 insolvenčního zákona (ve spojení s § 336 insolvenčního zákona) co do pravosti a výše přihlášené pohledávky největšího zajištěného i nezajištěného insolvenčního věřitele, které jsou spojeny s většinou hlasů, jimiž byl schvalovaný reorganizační plán přijat na schůzi věřitelů dle § 344 insolvenčního zákona?

3) Má „věřitelské popření“ přihlášené pohledávky v reorganizaci dle § 336 odst. 4 insolvenčního zákona vliv na hlasovací práva „popřené věřitele“ a na uspokojení jeho popřených pohledávek?

11. Dovolatel akcentuje, že výše vymezené právní otázky dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu zodpovězeny, a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

12. Dovolatel především popisuje dosavadní průběh insolvenčního řízení dlužníka, včetně skutečnosti, že mezi dlužníkem a věřitelem V2 probíhá dlouhodobá vzájemná spolupráce a existuje vztah ekonomické závislosti (a personálního propojení osob fakticky ovládajících dlužníka i věřitele V2), když dlužník označenému věřiteli poskytuje zvláštní výhody a vstupuje s ním za nestandardních podmínek do závazkových vztahů.

13. Dále zdůrazňuje, že dne 21. 5. 2021 popřel přihlášené pohledávky věřitele V2 v souhrnné výši 87.826.079,39 Kč (dále jen „popřené pohledávky“), a to z důvodu „absolutní neplatnosti předložených rámcových kupních smluv, námitky promlčení uplatněných nároků a nedoložení listin osvědčujících tvrzené dílčí nároky“. Na základě tohoto popření „došlo k založení“ incidenčního sporu vedeného insolvenčním soudem pod sp. zn. 4 ICm 1586/2021. V poměrech dané věci – pokračuje dovolatel – reorganizační plán nesplňuje požadavek plynoucí z ustanovení § 340 odst. 2 insolvenčního zákona, když neobsahuje údaj o tom, jak je zajištěno splnění pohledávek, ohledně kterých nebyl dosud skončen incidenční spor. Přitom tuto náležitost musí reorganizační plán obsahovat bez ohledu na ustanovení § 336 odst. 4 insolvenčního zákona, když informace ohledně takového sporu je zásadní pro insolvenční věřitele, kteří mají mít na základě reorganizačního plánu možnost řádně

vyhodnotit (zvážit), zda je pro ně výhodnější, aby jejich přihlášená pohledávka byla uspokojena v konkursu či v reorganizaci.

14. V daných souvislostech je pro posouzení, zda „reorganizační plán nesleduje nepoctivý záměr“, podstatné – pokračuje dovolatel – zda popřené pohledávky věřitele V2 existují v přihlášené výši; přitom „věřitelské popření přihlášené pohledávky v reorganizaci nemá vliv na zjištění přihlášené pohledávky pouze v rozsahu, ve kterém jsou popřenému věřiteli přiznána hlasovací práva“.

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. (v aktuálním znění), a to k řešení (shora uvedených) právních otázek dovolatelem otevřených, dosud Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězených.

č. 91

IV.

Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Podle ustanovení § 51 odst. 2 insolvenčního zákona popření pohledávky přihlášeným věřitelem nebo dlužníkem nemá vliv na hlasovací právo věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena.

Podle ustanovení § 326 insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení reorganizace, a) lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo b) který znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení reorganizace bylo již dříve rozhodnuto, anebo c) který podal věřitel, jestliže jej neschválí schůze věřitelů (odstavec 1). Na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení reorganizace lze usuzovat zejména tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu a) v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek, a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo b) podle výpisu z rejstříku trestů v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy (odstavec 2).

Podle ustanovení § 336 insolvenčního zákona, není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek v reorganizaci obdobně § 190 až 202 (odstavec 1). Popření pohledávky dlužníkem má v reorganizaci tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo dříve, než nastaly účinky povolení reorganizace, nastávají účinky tohoto popření v reorganizaci dnem, kdy nastaly účinky povolení reorganizace; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné

pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku (odstavec 2). Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, může dlužník jako důvod popření její pravosti nebo výše v reorganizaci uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená (odstavec 3). Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění popřené pohledávky (odstavec 4).

Podle ustanovení § 337 insolvenčního zákona pro potřeby určení rozsahu uspokojení zjištěných pohledávek a hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu se věřitelé dlužníka při reorganizaci rozdělují do skupin, a to tak, aby v každé skupině byli věřitelé se zásadně shodným právním postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy. Rozdělení věřitelů do jednotlivých skupin obsahuje reorganizační plán, v němž se vždy uvede, podle jakých kritérií k rozdělení věřitelů došlo (odstavec 1). Samostatnou skupinou jsou zejména a) každý zajištěný věřitel, b) věřitelé uvedení v § 335, c) věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny (odstavec 2).

č. 91

Podle ustanovení § 340 insolvenčního zákona reorganizační plán obsahuje vždy a) rozdělení věřitelů do skupin, s určením, jak bude nakládáno s pohledávkami věřitelů v jednotlivých skupinách, b) určení způsobu reorganizace, c) určení opatření k plnění reorganizačního plánu, zejména z hlediska nakládání s majetkovou podstatou, a s určením osob, které s ní mohou nakládat, včetně rozsahu jejich práv k nakládání s ní, d) údaj o tom, zda bude pokračovat provoz dlužníkovy podniku nebo jeho části a za jakých podmínek, e) uvedení osob, které se budou podílet na financování reorganizačního plánu nebo převezmou některé dlužníkovy závazky anebo zajistí jejich splnění, včetně určení rozsahu, v němž jsou ochotny tak učinit, f) údaj o tom, zda a jak reorganizační plán ovlivní zaměstnanost v dlužníkově podniku, a o opatřeních, která mají být v tomto směru uskutečněna, g) údaj o tom, zda a jaké závazky vůči věřitelům bude mít dlužník po skončení reorganizace (odstavec 1). V reorganizačním plánu musí být též uvedeno, jak je zajištěno splnění pohledávek, ohledně kterých dosud nebyl skončen incidenční spor, a pohledávek vázaných na odkládací podmínku, jaká je výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek pro každou skupinu věřitelů, do které byly zařazeny, a jaká je celková výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek podle reorganizačního plánu (odstavec 2). Reorganizační plán musí být sestaven tak, aby údaje v něm obsažené věrně zobrazovaly ekonomické a právní možnosti dlužníka (odstavec 3). Náležitosti reorganizačního plánu stanoví prováděcí právní předpis (odstavec 4).

Podle ustanovení § 348 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční soud schválí reorganizační plán, jestliže a) je v souladu s tímto zákonem a jinými právními předpisy, b) lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím není sledován nepoctivý záměr, c) je každá skupina věřitelů přijala nebo se podle § 347 odst. 4 považuje za skupinu, která je přijala, d) každý věřitel podle něj získá plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem, ledaže přijímající věřitel souhlasí s nižším plněním, e) pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené byly uhrazeny nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným, ledaže bylo mezi dlužníkem a příslušným věřitelem dohodnuto jinak.

18. Ve shora citovaném znění platila zmíněná ustanovení insolvenčního zákona k datu zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a následně nedoznala změn.

19. Nejvyšší soud v první řadě připomíná, že jeho judikatura je ustálena v závěrech, podle nichž:

1) Reorganizace či oddlužení patří k tzv. sanačním způsobům řešení dlužníkovy úpadku (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněného pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSČR 53/2012](#), uveřejněné pod číslem 10/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Jejich cílem je náprava nepříznivých finančních poměrů dlužníka do té míry, aby se vyřešil jeho úpadek a zároveň se umožnilo další ekonomické fungování nebo alespoň dosáhlo vyššího uspokojení věřitelů než v případě řešení úpadku konkursem (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sen. zn. [29 NSČR 15/2016](#), uveřejněné pod číslem 105/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

2) Pro oba sanační způsoby řešení úpadku je základním principem poctivost, kterou se do insolvenčního zákona promítá právní zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest* (nikdo nemůže těžit ze svého nepoctivého jednání). Samotná poctivost se projevuje především v tom, že osoba, jež prosazuje řešení úpadku tímto způsobem (v případě oddlužení dlužník, v případě reorganizace navrhovatel reorganizace či předkladatel reorganizačního plánu), bude mít snahu vyřešit úpadek způsobem, který zohlední oprávněné zájmy věřitelů, a to zejména co nejrychlejší, nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení jejich pohledávek při dodržení postupů stanovených insolvenčním zákonem [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 8/2012](#), a v něm shrnutou judikaturu k nepoctivému záměru dlužníka (při oddlužení)]. Tento společný oprávněný zájem věřitelů na výhodnějším způsobu uspokojení věřitelů nelze upozadit před zájmem jednoho nebo skupiny několika věřitelů, jejichž uspokojení by při zmaření reorganizace a vyhlášení konkursu mohlo být sice vyšší, avšak na úkor ostatních věřitelů, jejichž společné zájmy jsou uplatňovány prostřednictvím hlasování ve věřitelských orgánech (srov. usnesení ze dne 30. 5. 2022, sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#), v němž se Nejvyšší soud přihlásil k závěrům usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. [III. ÚS 1083/20](#)).

3) Reorganizace spočívá většinou v tom, že dlužník (podnikatel) jako osoba s plným dispozičním oprávněním vyvine činnost k „přežití“ podniku (obchodního závodu) podle reorganizačního plánu, který má být základem jak pro řešení dlužníkovy úpadku, tak pro další fungování dlužníka v průběhu plnění reorganizačního plánu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1430/2014](#), uveřejněný pod číslem 63/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

4) Podmínkou schválení reorganizačního plánu je přitom kumulativní naplnění všech předpokladů uvedených v § 348 odst. 1 insolvenčního zákona, kdy každý z těchto předpokladů se posuzuje samostatně (srov. [R 23/2016](#)). Při nesplnění byť jediného předpokladu (s výjimkou uvedenou v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona), musí insolvenční soud reorganizační plán zamítnout.

5) U reorganizačního plánu schváleného všemi skupinami věřitelů se vychází z toho, že skupiny věřitelů zvážily způsoby jeho realizace, jakož i možné rizikové faktory, které mohou ovlivnit jeho provádění, a vyjádřily svou vůli řídit se tímto plánem. V takovém případě insolvenční soud zkoumá „pouze“ soulad s právními předpisy [§ 348 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], poctivost [§ 348 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona], ekonomickou smysluplnost reorganizačního plánu pro věřitele [§ 348 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona] a uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň [§ 348 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona].

20. Je-li reorganizační plán schválen všemi skupinami věřitelů (není-li o tom pochyb), nebude mít věřitel, který hlasoval proti jeho přijetí, námitky spočívající v tom, že nezajišťuje rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou ve skupině, je vůči věřitelům nespravedlivý a povede k dalšímu úpadku dlužníka či jeho likvidaci, neboť tyto okolnosti nejsou důvodem pro neschválení jednomyslně (všemi skupinami) přijatého reorganizačního plánu. O reorganizačním plánu totiž hlasují skupiny věřitelů (jako osoby se zásadně shodným právním postavením a zásadně shodnými hospodářskými zájmy) stanovené reorganizačním plánem [odůvodněnost zařazení zkoumá soud ex offio (§ 337 odst. 5 insolvenčního zákona) i k návrhu dotčeného věřitele (§ 337 odst. 6 insolvenčního zákona)] a přijetím reorganizačního plánu skupinou věřitelů přijímá celá skupina rizika, která z reorganizačního plánu plynou.

21. Ve fázi schvalování reorganizačního plánu se posouzení nepoctivého záměru musí týkat přímo reorganizačního plánu (jím musí být sledován nepoctivý záměr).

22. Srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#), včetně další judikatury Nejvyššího soudu zmíněné v jeho důvodech.

23. Za stavu, kdy všechny dovoláním otevřené právní otázky mají svůj základ v popření (části) pohledávek věřitele V2 dovolatelem, Nejvyšší soud se dále zabýval tím, zda a jaké právní účinky mělo výše uvedené popření, a to při respektování skutečnosti, že tyto pohledávky nepopřel insolvenční správce dlužníka.

24. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod č. 294/1996 Sb. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem,

o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým. Srov. shodně např. též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. [31 Cdo 1693/2008](#), uveřejněný pod číslem 34/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [31 Cdo 4545/2008](#), uveřejněný pod číslem 84/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

25. Ustanovení § 336 odst. 4 insolvenčního zákona, na jehož výkladu odvolací soud (mimo jiné) založil právní posouzení věci, bylo do insolvenčního zákona vloženo zákonem č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

26. Přitom ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona schválenému posléze jako zákon č. 69/2011 Sb. (jenž s účinností od 30. 3. 2011 upravil změny popěrného režimu v insolvenčním zákoně), který projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 6. volebním období jako tisk č. 233, k bodu 3. (změny § 51) a k bodům 10. a 20. (změny § 192 a 336 odst. 4), plyne, že:

„Zavedení možnosti popírání přihlášených pohledávek přihlášenými věřiteli (srov. zejména navržené změny § 192 a § 200 insolvenčního zákona) vyvolává potřebu předejít zneužití tohoto institutu mimo rámec těch hodnot, jež mají být (podle argumentace Ústavního soudu v nálezu pléna sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#)) prostřednictvím popěrného práva věřitelů chráněny. Přitom je nasnadě, že možné zneužití tohoto práva by se nabízelo právě v oblasti hlasovacích práv věřitelů. Navržená změna (doplnění) § 51 insolvenčního zákona tedy s popřením pohledávky věřitelem nepojí změnu hlasovacích práv věřitele popřené pohledávky. Opačná právní úprava by vedla k jen stěží zamezitelnému riziku taktického popírání pohledávek za účelem vychýlení rozhodovacích poměrů v insolvenčním řízení a ohrozila by samotné základy koncepce nového insolvenčního práva, které svěřuje v raných fázích insolvenčního řízení věřitelům k hlasování celou řadu zásadních institutů, včetně rozhodnutí o způsobu řešení úpadku nebo rozhodnutí o osobě insolvenčního správce.

Zavedení popěrného práva přihlášených věřitelů v insolvenčním řízení (tak jak se detailně provádí v § 200 návrhu zákona) vyvolalo potřebu obecného ustanovení, jímž se pojmenují účinky popření pravosti, výše nebo pořadí pohledávky vyvolané popěrnými úkony osob, jež k tomu opravňuje insolvenční zákon. V § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, dotčeném nálezem pléna Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), se nově přiřazují mezi subjekty, které jsou nositeli popěrného práva (dlužník, insolvenční správce), i přihlášení věřitelé a výslovně se ve vazbě na dikci § 201 insolvenčního zákona uvádí, že popření pohledávky lze vzít zpět (že toto právo mají všechny subjekty nadané popěrným právem).“

27. Pravidlo obsažené dosud v § 192 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona se ve struktuře § 192 posunulo do nového odstavce 2 (s gramatickým zpřesněním) a potud tedy nejde o obsahovou změnu insolvenčního zákona. Pravidlo formulované v § 192 odst. 3 bylo dosud

obsaženo v § 200 insolvenčního zákona, přičemž jeho přesun je odůvodněn navrženou změnou systematiky popěrného práva v ustanoveních § 198 až 202 návrhu zákona.

28. Navržená dikce ustanovení § 192 odst. 4 insolvenčního zákona odráží (s níže pojmenovanými změnami) text nacházející se dosud v § 192 odst. 2 insolvenčního zákona.

29. Z tohoto ustanovení bylo bez náhrady vypuštěno pravidlo umožňující přihlášenému věřiteli měnit až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky důvod vzniku přihlašované pohledávky, nebo její pořadí. V tomto ohledu se jeví oprávněným požadavek nepřipustit kvalitativní změny skutečností, na nichž se přihlášená pohledávka zakládá (změny důvodu vzniku přihlašované pohledávky) ani změny pořadí (uplatněním dřívějšího pořadí). Pohledávka založená na zcela jiných skutkových okolnostech případu (na jiném skutku) je z obsahového hlediska novou pohledávkou a není rovněž důvod se domnívat, že by správné pořadí pohledávky nemohl věřitel přihlásit již ve lhůtě k tomu určené za použití § 136 odst. 3 insolvenčního zákona. Přitom nebylo přehlédnuto, že ponechání dosavadního znění § 192 odst. 2 v insolvenčním zákoně by přinejmenším problematizovalo možnost účinného popření pohledávky přihlášeným věřitelem. Změna výše pohledávky (zvýšení přihlášené částky při zachovaném právním důvodu vzniku a pořadí přihlášené pohledávky) není změnou textu § 192 odst. 4 insolvenčního zákona dotčena, a to především s přihlédnutím ke zvláštnostem výpočtu výše pohledávek věřitelů kteří spravují veřejné prostředky (finanční úřady, správa sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny).

30. Na navržené znění § 192 insolvenčního zákona (jenž sám o sobě omezení popěrnému právu věřitelů neklade) obsahově navazuje nově navržený odstavec 4 v § 336 insolvenčního zákona, který vylučuje vliv popření pohledávky přihlášeným věřitelem na zjištění popřené pohledávky po dobu trvání (povolené) reorganizace. Takto konstruované omezení popěrného práva přihlášeného věřitele systematicky doplňuje úpravu popěrného práva dlužníka a insolvenčního správce a respektuje (z historického pohledu ve srovnání s dřívějšími konkursními úpravami platnými na území České republiky tradičně) odlišnosti sanačních způsobů řešení dlužníkovra úpadku (reorganizace, oddlužení).

31. Popěrné právo dlužníka se prosazuje (je účinné co do vlivu na zjištění pohledávky) v reorganizaci nebo v oddlužení, kde je dlužník osobou s dispozičními oprávněními a insolvenční správce má vesměs jen kontrolní pravomoci. Naopak, při způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem, kdy oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přechází na insolvenčního správce, není dlužníkovro popření bráno (pro účely insolvenčního řízení) v potaz. V tomto směru bylo dlužníkovro popěrné právo v insolvenčním řízení nastaveno způsobem srovnatelným s úpravou obsaženou v zákonu o konkursu a vyrovnání (tam dlužníkovro popření nebylo bráno v potaz pro účely konkursu, prosazovalo se však ve vyrovnání, srov. § 46 a násl. zákona o konkursu a vyrovnání).

32. Popěrné právo přihlášeného věřitele má oproti tomu své místo při řešení dlužníkovra úpadku konkursem, kde (podle obecné argumentace Ústavního soudu v nálezu pléna sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#)) může mít vliv na rozsah poměrného uspokojení přihlášeného věřitele, a u toho ze sanačních způsobů řešení dlužníkovra úpadku, který věřitele vylučuje z rozhodnutí o jeho přípustnosti, tedy u oddlužení, kde je rozhodnutí o povolení oddlužení v rukách insolvenčního soudu (srov. § 395 a násl. insolvenčního zákona).

33. U reorganizace, kterou dlužník zásadně nemůže prosadit proti vůli věřitelů (srov. § 150 insolvenčního zákona a ustanovení o proceduře ústící ve smyslu § 348 insolvenčního zákona ve schválení reorganizačního plánu), jde o situaci srovnatelnou s institutem vyrovnání podle § 46 a násl. zákona o konkursu a vyrovnání, kde věřitelé možnost vzájemného popření svých pohledávek též (tradičně a podle rakouského vzoru) neměli. Individuální majetkový zájem těchto věřitelů chrání při reorganizaci i test formulovaný v § 348 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona. Jakkoli se při neúspěšné reorganizaci může stát (dojde-li ve smyslu § 363 insolvenčního zákona k její přeměně v konkurs), že v důsledku „obživnutí“ popěrného úkonu věřitele vyvstane následně potřeba vymáhat po věřiteli popěrné pohledávky, která následně nebyla zjištěna, částky, jež na jeho pohledávku byly vyplaceny za trvání reorganizace, jde opět o situaci srovnatelnou se zrušením potvrzeného vyrovnání (srov. § 64 a § 65 zákona o konkursu a vyrovnání). Toto riziko je menší, než rizika vzešlá z plného prosazení účinků popěrných úkonů věřitelů za trvání reorganizace.

34. Popěrné právo insolvenčního správce, coby zvláštního procesního subjektu, jenž není ani zástupcem věřitelů ani zástupcem dlužníka, má právě vzhledem k postavení tohoto procesního subjektu nejširší rozměr a je účinné (prosazuje se) ve všech způsobech řešení dlužníkovy úpadku.

35. Takto popsané rysy popěrného práva vystihuje v obecné podobě právě nově navrhované znění § 192 a § 336 odst. 4 insolvenčního zákona“.

36. Jelikož doslovné znění zákona (§ 51 odst. 2 a § 336 odst. 4 insolvenčního zákona) a jeho smysl a účel jsou ve vzájemném souladu (sledovaným cílem je zamezit účelovému popírání pohledávek ze strany věřitelů a upřednostnit společný oprávněný zájem věřitelů před individuálním zájmem popírajícího věřitele), nemá Nejvyšší soud žádné pochybnosti o tom, že popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv ani na zjištění (a následné uspokojení) popěrné pohledávky, ani na hlasovací právo věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena.

37. Skutečnost, že se takové popření pohledávky považuje za žalobu, kterou věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči věřiteli, který pohledávku přihlásil, čímž byl zahájen incidenční spor vedený u insolvenčního soudu pod sen. zn. 4 ICdo 1586/2021, na výše uvedeném závěru nic nemění; právně významné účinky takto zahájeného řízení by totiž (fakticky) nastaly (mohly nastat) jen v souvislosti s (případnou) přeměnou reorganizace v konkurs [§ 363 odst. 1 písm. d) až g) insolvenčního zákona].

38. Jakkoli ustanovení § 340 odst. 2 insolvenčního zákona výslovně určuje, že v reorganizačním plánu musí být též uvedeno, jak je zajištěno splnění pohledávek, ohledně kterých dosud nebyl skončen incidenční spor, a pohledávek vázaných na odkládací podmínku, jaká je výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek pro každou skupinu věřitelů, do které byly zařazeny, a jaká je celková výše částky určené k uspokojení těchto pohledávek podle reorganizačního plánu, tento požadavek se nemůže prosadit v případě incidenčního sporu zahájeného popřením pohledávky přihlášeným věřitelem, které nemělo po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění pohledávky (§ 336 odst. 4 insolvenčního zákona).

39. K tomu, že důvody, pro které insolvenční věřitel („neúčinně“) popřel (co do pravosti a výše) přihlášené pohledávky („největšího zajištěného a nezajištěného“) věřitele, s nimiž byla

spojena většinou hlasů pro přijetí reorganizačního plánu schůzí věřitelů (§ 344 insolvenčního zákona), nemohou vést k závěru, že reorganizačním plánem byl sledován nepoctivý záměr (netýkají se přímo reorganizačního plánu), srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#).

40. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a podle něhož byly splněny všechny předpoklady určené ustanovením § 348 odst. 1 insolvenčního zákona pro schválení reorganizačního plánu, je správné, Nejvyšší soud (při absenci vad řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti – § 242 odst. 3 o. s. ř.) dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

41. Skutečnost, že usnesením ze dne 28. 4. 2022 vzal insolvenční soud na vědomí splnění schváleného reorganizačního plánu dlužníka (§ 364 odst. 3 insolvenčního zákona), čímž reorganizace (a insolvenční řízení) skončila, neměla vliv na výsledek dovolacího řízení.

č. 92

Je-li důvod zrušit oddlužení (společné oddlužení manželů) jelikož to dlužník navrhl (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), nemá insolvenční soud zkoumat splnění předpokladů pro zrušení oddlužení, proto, že jím je sledován nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), jen z toho důvodu, že by z rozhodnutí o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) mohl v budoucnu (při rozhodování o jiném návrhu na povolení oddlužení u téhož dlužníka) [u týchž dlužníků – manželů] vyjít jiný insolvenční soud (§ 395 odst. 4 insolvenčního zákona). Návrh na zrušení společného oddlužení manželů není účinný, není-li podán oběma manžely.

Pro insolvenční řízení vedená podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. června 2019 platí, že jelikož zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona vyvolává zvláštní hmotněprávní účinek předjímaný ustanovením § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, je zapotřebí vyjádřit tento důvod zrušení oddlužení též ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů). Ve vztahu k ostatním důvodům pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) uvedeným v § 418 odst. 1 insolvenčního zákona platí, že uvedení důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) at již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, je procesně nepřipustné (jde o vadu řízení).

č. 92

Insolvence, Oddlužení (společné oddlužení manželů), Účastníci řízení
§ 7 IZ, § 394a IZ, § 395 IZ, § 418 IZ

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sen. zn. [29 NSČR 43/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.43.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 11. 2021, tak, že se usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2021, mění tak, že oddlužení dlužníků se zrušuje a na majetek dlužníků se prohlašuje konkurs.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 2. 7. 2021, Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zrušil „schválené oddlužení dlužníků“ M. P. a. P. „dle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona a dle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona“ [bod I. výroku].

[2] Prohlásil konkurs na majetek dlužníků (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 394a odst. 3 a § 418 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

3. Dne 23. 10. 2020 došel insolvenčnímu soudu návrh věřitele [České spořitelny, a. s. (dále jen „věřitel Č“)] na zrušení oddlužení pro nepoctivý záměr dlužnice.

4. Při jednání u insolvenčního soudu, jež se konalo 2. 7. 2021, navrhli dlužníci zrušení oddlužení. Insolvenční soud proto postupoval dle § 418 „odst. 2“ (správně odst. 1) písm. d/ insolvenčního zákona a schválené oddlužení zrušil.

5. Insolvenční soud se zabýval i dalšími důvody pro zrušení oddlužení, jelikož vyjdou-li v insolvenčním řízení najevo pochyby o poctivosti záměru dlužníků při podání návrhu na povolení oddlužení, je insolvenční soud povinen je zkoumat. Přitom dospěl k závěru, že jsou důvody pro zrušení oddlužení též podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (s přihlédnutím k chování dlužníka - utracení prostředků získaných za převod členských a vlastnických práv ve společenství chatiček v Německu v době 1,5 měsíce před podáním insolvenčního návrhu dlužníky).

6. Prohlášení konkursu na majetek dlužníků je ve smyslu ustanovení § 405 odst. 2 insolvenčního zákona odůvodněno tím, že probíhá řízení o dvou odpůřčích žalobách týkajících se částek 254.000 Kč a 115.000 Kč.

7. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 1. 11. 2021, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 418 insolvenčního zákona a z označené judikatury Nejvyššího soudu k (ne)poctivosti záměru dlužníka – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

9. V daném případě podal dlužník odvolání (posuzováno dle obsahu) jen proti té části napadeného rozhodnutí, kterou insolvenční soud zrušil schválené oddlužení pro nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona) a prohlásil konkurs na majetek dlužníků. Odvolací soud tak nezkoumal samotné zrušení oddlužení, nýbrž to, zda v situaci, kdy dlužníci požádali o zrušení oddlužení ve smyslu 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, byl legitimním důvodem zrušení též nepoctivý záměr dlužníků.

10. Oddlužení je způsobem řešení úpadku, který za zákonem stanovených podmínek vede k osvobození dlužníka od placení zbytku jeho dluhů podle § 414 a násl. insolvenčního zákona. K tomu ale může dojít, jen jestliže dlužník řádně a včas splnil povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení a jestliže nesledoval oddlužením nepoctivý záměr. Není-li tomu tak, je třeba ukončit proces oddlužení za podmínek stanovených v § 418 insolvenčního zákona, k čemuž insolvenční soud nepotřebuje návrh některého z věřitelů.

11. V návaznosti na obsah insolvenčního spisu pak má odvolací soud za to, že insolvenční soud postupoval správně, jestliže zrušil oddlužení též pro nepoctivý záměr, neboť „tohoto se měli dopustit“ oba dlužníci.

12. S přihlédnutím k podaným odpůrčím žalobám postupoval insolvenční soud správně i v tom, že (současně) prohlásil konkurs na majetek dlužníků.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na dovolacím soudem vyřešené právní otázce, která má být posouzena jinak. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak dovolatel argumentuje ve prospěch názoru, že odvolací soud posoudil otázku (ne)poctivosti záměru dlužníků při oddlužení nesprávně a dovolává se závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 32/2011](#), uveřejněném pod číslem 112/2012 Sb. rozh. obč. [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], konkrétně pasáže o tom, že:

„(...) je (ovšem) třeba mít na paměti, že o způsob řešení svého úpadku oddlužením typově žádají i osoby, které si úpadkovou situaci (nebo hrozící úpadek) přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech), ale v určité fázi života (zpravidla časově úzce propojené dobou zahájení insolvenčního řízení) se rozhodly tento přístup změnit a své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení.“

15. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout nebo zamítnout, maje je za nedůvodné a považuje právní posouzení věci odvolacím soudem za správné a vyčerpávající.

III.

Přípustnost dovolání

16. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

17. Již v rovině zkoumání účinků podaného dovolání (též pro účely pozdějšího posouzení jeho přípustnosti) jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu (ve znění, jež nedoznalo změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků, tedy od 16. 3. 2020, kdy insolvenční návrh dlužníků došel insolvenčnímu soudu):

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení

zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 394a (insolvenčního zákona)
Společný návrh manželů na povolení oddlužení

(1) Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu.

(2) Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.

(3) Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

§ 91 (o. s. ř.)

(1) Je-li žalobců nebo žalovaných v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe.

(2) Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.

18. Nejvyšší soud úvodem připomíná, že s přihlédnutím k ustanovení § 394a odst. 3 insolvenčního zákona mají dlužníci postavení nerozlučných společníků (po dobu trvání insolvenčního řízení jsou též pokládáni za jednoho dlužníka), takže předmětný procesní úkon dlužníka (dovolání) platí i pro dlužnici; srov. i ustanovení § 91 odst. 2 věty první o. s. ř., v poměrech založených společným návrhem manželů na povolení oddlužení přiměřeně aplikovatelné (§ 7 insolvenčního zákona) v insolvenčním řízení (totéž platilo pro odvolací přezkum založený odvoláním dlužníka).

19. Dále se Nejvyšší soud zabýval přípustností podaného dovolání.

20. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku o zrušení oddlužení, je Nejvyšší soud shledává přípustným podle § 237 o. s. ř., když v posouzení zkoumání míry (ne)poctivosti záměru dlužníků při oddlužení (a použitelnosti ustálené judikatury Nejvyššího soudu k této otázce) v situaci, kdy je současně důvod zrušit oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

21. K přípustnosti dovolání proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu II. výroku o prohlášení konkursu, srov. dále odstavec 56.

IV.

Důvodnost dovolání

22. V té části, ve které shledal dovolání přípustným, se Nejvyšší soud – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (a jak se prostřednictvím insolvenčního rejstříku podávají z insolvenčního spisu a z rozhodnutí obou soudů):

25. Insolvenční návrh spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení podali dlužníci u insolvenčního soudu 16. března 2020 (A-1).

26. Usnesením ze dne 14. 5. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníků (bod I. výroku) a povolil jim oddlužení (bod II. výroku).

27. Usnesením ze dne 2. 9. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod III. výroku).

28. Podáním datovaným 21. 10. 2020, doručeným insolvenčnímu soudu 23. 10. 2020 (B-9), se věřitel Č domáhal zrušení oddlužení pro nepoctivý záměr dlužnice.

29. Při jednání o zrušení oddlužení, jež se konalo u insolvenčního soudu dne 2. 7. 2021 (B-61), oba dlužníci shodně navrhli zrušení oddlužení dle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona.

30. Ve výše ustaveném skutkovém rámci jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 395

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a/, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň

nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e/ a § 390a odst. 5.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny.

(4) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno.

(5) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět.

(6) Postup podle odstavců 3 až 6 se nepoužije, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, zejména zavázal-li se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění.

(...)

§ 418

Zrušení schváleného oddlužení

(1) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem, jestliže

a/ dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo

b/ v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, nebo

c/ dlužník není v důsledku okolností, které zavinil, po dobu delší než 3 měsíce schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 395 odst. 1 písm. b/, jestliže vznikly po rozhodnutí o úpadku, anebo

d/ to navrhne dlužník.

(...)

(3) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem také tehdy, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr.

(4) Insolvenční soud nerozhodne spolu se zrušením oddlužení o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, zjistí-li, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, ledaže

a/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem,

b/ dlužník požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a

c/ zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.

(...)

(7) Rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 může insolvenční soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Učiní tak po jednání, které insolvenční soud nařídí vždy, navrhl-li to insolvenční správce nebo věřitel nebo trvá-li na něm dlužník. Platí, že dlužník na jednání netrvá, jestliže se tak přes výzvu insolvenčního soudu nevyjádří do 10 dnů ode dne, kdy mu byla doručena. K tomuto jednání insolvenční soud předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Rozhodnutí podle odstavce 1 písm. a/ až c/ může insolvenční soud vydat i bez návrhu.

(8) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 mohou podat odvolání pouze osoby uvedené v odstavci 7. Proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat odvolání osoby uvedené v odstavci 7 a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí.

31. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení insolvenčního zákona beze změny (s dále uvedenou výjimkou) od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků. Věta druhá až čtvrtá ustanovení § 418 odst. 7 se nacházejí v insolvenčním zákoně ve výše uvedené podobě s účinností od 13. 11. 2020, po novele provedené zákonem č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

32. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci se Nejvyššímu soudu otevírá k posouzení především otázka, zda v situaci, kdy dlužník insolvenčnímu soudu sám navrhne zrušení schváleného oddlužení (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), má (může nebo musí) insolvenční soud s přihlédnutím k tomu, co dosud vyšlo najevo v insolvenčním řízení, dále zkoumat, zda jsou případně dány i další důvody pro zrušení schváleného oddlužení (ve smyslu ustanovení § 418 odst. 1 písm. a/ až c/ a odst. 3 insolvenčního zákona) a zda má

(může nebo musí) insolvenční soud založit rozhodnutí o zrušení oddlužení i na těchto dalších důvodech.

33. Na tomto místě pak Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamenaá bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

34. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002-2006 jako tisk č. 1120), ani důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010-2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. 1. 2014 jako zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], na jejímž základě se stal součástí textu insolvenčního zákona důvod pro zrušení schváleného oddlužení uvedený v ustanovení § 418 odst. 3 insolvenčního zákona, návod pro řešení vzájemného vztahu důvodů pro zrušení schváleného oddlužení nenabízí. Jistá odlišnost se však podává již z toho, že zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona je plně v rukou dlužníka, neboť se tak děje pouze na jeho návrh [srov. oproti tomu pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. a/ až c/ insolvenčního zákona ustanovení § 418 odst. 7 věty druhé insolvenčního zákona a pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona tu část uvedeného ustanovení, z níž je patrné, že má jít o reakci na okolnosti, které (zjevně i bez návrhu) vyšly po schválení oddlužení najevo (k tomu srov. v literatuře i Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 1152-1153].

35. Další odlišností (v porovnání s ostatními důvody pro zrušení oddlužení) je, že důvod pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona tkví právě a jen v tom, že to dlužník navrhne; nic jiného než to, že zde je takový návrh dlužníka, se nezkoumá (zkoumat nemá). U společného oddlužení manželů (o něž v daném případě šlo) pak tkví důvod pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona právě a jen v tom,

že to navrhnou oba dlužníci (manželé). Jde o zřetelný projev dispoziční zásady spočívající též v tom, že pouze dlužník (dlužníci – manželé) může navrhnout povolení oddlužení a (též) vzít takový návrh zpět. Proti vůli dlužníka (dlužníků – manželů) tak nelze oddlužení povolit ani schválit. Povahou oddlužení jako sanačního způsobu řešení úpadku dlužníka je také dáno, že nemůže probíhat bez aktivní účasti dlužníka a proti jeho vůli (srov. i § 412 insolvenčního zákona).

36. K závěru formulovanému v předchozím odstavci Nejvyšší soud opět připomíná (srov. odstavec 18. shora), že dlužníci – manželé mají postavení nerozlučných společníků (po dobu trvání insolvenčního řízení jsou též pokládáni za jednoho dlužníka). V poměrech založených společným návrhem manželů na povolení oddlužení je v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelné (§ 7 insolvenčního zákona) též ustanovení § 91 odst. 2 věty druhé o. s. ř. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 NSČR 78/2017](#), uveřejněném pod číslem 27/2020 Sb. rozh. obč. (na jehož závěry potud odkazuje), vysvětlil, že podají-li manželé (dlužníci) společný návrh manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), nevyžaduje se k tomu, aby jeden z těchto manželů vzal za sebe takový návrh účinně zpět, souhlas druhého manžela. Tím totiž není (stále) vyloučeno, aby ve vztahu ke druhému z manželů soud zkoumal možnost povolit mu oddlužení individuálně (mimo rámec společného oddlužení manželů). Při návrhu na zrušení již povoleného a schváleného společného oddlužení manželů však již jde o to, že na jeho základě pominou účinky oddlužení oběma manželům. Oproti situaci řešené pro případ smrti jednoho z manželů usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. [29 NSČR 4/2020](#), uveřejněným pod číslem 55/2021 Sb. rozh. obč. (ve prospěch dokončení oddlužení s druhým manželem), je pokračování ve společném oddlužení manželů toliko druhým z manželů poté, co na základě výlučného návrhu prvního manžela zrušil insolvenční soud společné oddlužení jen vůči prvnímu manželu (a prohlásil konkurs na jeho majetek nebo vůči němu zastavil insolvenční řízení), vyloučeno proto, že účinky úspěšně provedeného společného oddlužení manželů cílí na oba manžele.

37. Jinak řečeno, poté, co insolvenční soud na základě insolvenčního návrhu dlužníků – manželů spojeného se společným návrhem manželů na povolení oddlužení zjistí úpadek takových dlužníků a společné oddlužení manželů jim nejprve povolí a následně též schválí, má takový režim oddlužení vést ke společnému oddlužení (obou) manželů (je pojmově vyloučeno, aby takové insolvenčního řízení za účasti obou manželů vyústilo v rozhodnutí, jímž insolvenční soud přizná osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, jen jednomu z manželů).

38. Druhá možnost, tedy možnost přivodit účinky zrušení společného oddlužení manželů pro oba manžele na základě návrhu podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, který jeden z nich podal přes nesouhlas druhého, se svou povahou blíží těm procesním úkonům, pro něž ustanovení § 91 odst. 2 věty druhé o. s. ř. předjímá společný postup osob, které v daném řízení vystupují na jedné straně. Návrh na zrušení společného oddlužení manželů tedy není účinný, není-li podán oběma manžely. V dané věci je tato podmínka splněna.

39. Je-li předpokladem pro zrušení oddlužení nebo pro zrušení společného oddlužení manželů pouhá existence návrhu dlužníka nebo návrhu (obou) dlužníků – manželů, pak je odtud zřejmé, že při splnění uvedeného předpokladu (při podání takového návrhu na zrušení oddlužení)

má insolvenční soud oddlužení zrušit (je povinen tak učinit bez dalšího). Ustanovení § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona je vyjádřením zásady, že osobou, která disponuje oddlužením je stále dlužník (dlužníci – manželé), bez zřetele k tomu, zda se tak děje ve fázi před rozhodnutím o návrhu na povolení oddlužení, před rozhodnutím o schválení již povoleného oddlužení nebo i po rozhodnutí o schválení již povoleného oddlužení. Podá-li dlužník účinně návrh na zrušení oddlužení (podají-li dlužníci – manželé účinně návrh na zrušení společného oddlužení manželů), je pro závěr, že oddlužení má být zrušeno, právně bez významu, zda dlužník předtím jednal způsobem, pro který by insolvenční soud mohl zrušit oddlužení (zrušit společné oddlužení manželů) z některého z důvodů uvedených v § 418 odst. 1 písm. a/, b/ nebo c/ insolvenčního zákona, případně v § 418 odst. 3 insolvenčního zákona.

č. 92

40. Postup insolvenčního soudu, který poté, co při jednání o zrušení oddlužení, jež se konalo 2. července 2021, oba dlužníci shodně navrhli zrušení společného oddlužení manželů, deklaroval, že i tak bude zkoumat případný nepoctivý záměr dlužníků, jelikož to může být „překážkou pro další případné insolvenčního řízení“ (srov. protokol B-61), a následně oddlužení zrušil i z důvodu uvedeného v § 418 odst. 3 insolvenčního zákona, tedy správný není a odvolací soud pochybil, jestliže mu napadeným rozhodnutím přitakal.

41. Účel insolvenčního zákona je vymezen zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásady vyjádřené v ustanovení § 5 insolvenčního zákona. Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSČR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sb. rozh. obč. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu).

42. Poměřováno těmito kritérii není úkolem insolvenčního soudu ani v poměrech rozhodování o zrušení oddlužení (o zrušení společného oddlužení manželů) v rámci daného insolvenčního řízení znemožnit dlužníku (nebo dlužníkům – manželům), který sám naznal, že nemá smysl dále se pokoušet o sanační způsob řešení svého úpadku oddlužením, a navrhl zrušení oddlužení, ale ohledně kterého vyšly po schválení oddlužení najevo (nebo by při prověření určitých skutečností mohly vyjít najevo) okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr, aby se po skončení insolvenčního řízení domáhal oddlužení v budoucnu (srov. § 395 odst. 4 insolvenčního zákona).

43. Ještě jinak řečeno, je-li důvod zrušit oddlužení (společné oddlužení manželů) proto, že to dlužník navrhl (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), nemá insolvenční soud zkoumat splnění předpokladů pro zrušení oddlužení proto, že jím je sledován nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), jen proto, že by z rozhodnutí o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) mohl v budoucnu (při rozhodování o jiném návrhu na povolení oddlužení u téhož dlužníka) [u týchž dlužníků – manželů] vyjít jiný insolvenční soud

(§ 395 odst. 4 insolvenčního zákona). Pro insolvenční řízení, v němž jsou splněny předpoklady pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, nemá zkoumání dalších (možných) důvodů pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) žádný význam (takové zkoumání je v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení a shora rozebranou dispoziční zásadou).

44. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Jednou z takových vad je postiženo i rozhodnutí insolvenčního soudu v dané věci.

45. V některých případech soudního rozhodování se s určitým (jinak typovým) výrokem pojí zvláštní hmotněprávní účinky, které kladou specifické (další) požadavky na obsah výrokové části soudního rozhodnutí. Srov. k tomu na poli úpadkového práva např. bod XXI. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjin 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč., str. 362-363 (186-187) [dále jen „R 52/1998“]. V něm Nejvyšší soud při výkladu § 12a odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v tehdejší znění, vyložil, že jelikož jsou se zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu podle uvedeného ustanovení spojeny zvláštní hmotněprávní účinky, pak k tomu, aby tento důvod zamítnutí byl dostatečně určitě odlišen od důvodů jiných, jež tyto účinky nevyvolávají, je zapotřebí vyjádřit důvod zamítnutí též ve výroku usnesení.

46. Insolvenční zákon až do 31. 5. 2019 nespojoval s jednotlivými důvody pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) obsaženými v § 418 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona žádné hmotněprávní účinky, takže v insolvenčním řízení, pro něž je rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019, je (bylo) uvádění důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ať již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, v němž je takový důvod obsažen, procesně nepřipustné (šlo o vadu řízení).

47. Obecně (podle ustálené rozhodovací praxe soudů) platí, že formou výroku nemůže být vyjádřeno posouzení předběžné otázky (může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí). Srov. již rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 9. 7. 1965, sp. zn. [4 Cz 94/95](#), uveřejněné pod číslem 61/1965 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/1965“), a dále např. usnesení ze dne 17. 11. 1998, sp. zn. [21 Cdo 586/98](#), uveřejněné pod číslem 44/1999 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 44/1999“), nebo v usnesení ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2824/99](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2002, pod číslem 6. Srov. dále i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. [26 Cdo 1481/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. [32 Cdo 923/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [28 Cdo 1966/2020](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 71/2021](#). V témže duchu pak nepatří do výroku soudního rozhodnutí ani další argumentace (jiná než ta, která je řešením předběžné otázky), ze které plyne (má plynout), proč soud rozhodl způsobem obsaženým ve výroku rozhodnutí. Srov. k náležitostem rozsudku ustanovení § 157 o. s. ř., jež se s přihlédnutím k odchylkám daným ustanovením § 169 o. s. ř. jinak přiměřeně uplatňuje i pro usnesení (§ 167 odst. 2 o. s. ř.). V poměrech usnesení vydaného v insolvenčním řízení se označená ustanovení

občanského soudního řádu uplatní (s přihlédnutím k odchylkám daným ustanovením § 88 odst. 2 insolvenčního zákona) přiměřeně také (srov. § 7 insolvenčního zákona).

48. S účinností od 1. 6. 2019, po novele provedené zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, však ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona nově pojí s rozhodnutím, jímž insolvenční soud v posledních 5 letech před podáním (nového) insolvenčního návrhu zamítl návrh dlužníka na povolení oddlužení proto, že je jím sledován nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), nebo s rozhodnutím, jímž insolvenční soud z téhož důvodu oddlužení neschválil (§ 405 odst. 1 insolvenčního zákona), anebo s rozhodnutím, jímž insolvenční soud z téhož důvodu schválené oddlužení zrušil (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), zvláštní hmotněprávní účinek spočívající v tom, že nový návrh téhož dlužníka na povolení oddlužení podaný v rámci nového insolvenčního řízení bude (jen proto) bez dalšího zamítnut (nebudou-li ve smyslu § 395 odst. 6 insolvenčního zákona dány důvody zvláštního zřetele hodné k tomu, aby se takový účinek neprosadil).

49. Jinak řečeno, pro insolvenční řízení vedená podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019 platí, že jelikož zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona vyvolává zvláštní hmotněprávní účinek předjímaný ustanovením § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, je zapotřebí vyjádřit tento důvod zrušení oddlužení též ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů); srov. *mutatis mutandis* opět i [R 52/1998](#).

50. Nejvyšší soud nepřehlédl, že v důvodech usnesení ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. [29 NSČR 69/2020](#), uvedl (srov. tamní odstavec 36. odůvodnění), že „žádné ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu, ani jiného právního předpisu nestanoví povinnost insolvenčního soudu uvádět údaj o důvodech neschválení oddlužení (o nepoctivém záměru dlužníku) ve výrokové části rozhodnutí“. Pomine-li Nejvyšší soud skutečnost, že šlo o názor formulovaný jen „v zájmu předejití možných nejasností“ mimo rámec důvodů, jež vedly v oné věci ke zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí, šlo o právní názor o procesním právu, jehož překonání [při absenci jednomyslné shody na postupu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů] nevyžadovalo předložení věci velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia.

51. Ve vztahu k ostatním důvodům pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) uvedeným v § 418 odst. 1 insolvenčního zákona nadále platí, že uvedení důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ať již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného

důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, je procesně nepřípustné (jde o vadu řízení).

52. V poměrech dané věci se z uvedeného podává, že výroková část usnesení insolvenčního soudu o zrušení společného oddlužení manželů obsahovala nesprávně (procesně nepřípustně) odkaz na důvod zrušení oddlužení uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona.

53. Závěrem Nejvyšší soud dodává, že nesprávnost postupu, kdy se insolvenční soud pokouší vedle důvodu pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona najít (z pohledu dalšího chodu onoho insolvenčního řízení zbytečně) i jiné důvody ke zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů), nebo postupu, kdy insolvenční soud důvody pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) staví vedle sebe odkazem na jednotlivá ustanovení § 418 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona již ve výroku rozhodnutí, dobře ilustruje ta část odůvodnění napadeného usnesení, ve které se odvolací soud (ač odvolání meritorně projednal a usnesení insolvenčního soudu potvrdil) pokouší vysvětlit, že odvolání vlastně nesměřovalo proti zrušení oddlužení (odvolací soud „nezkoumal samotné zrušení oddlužení“), nýbrž proti jeho důvodům (srov. reprodukci napadeného usnesení v odstavci 9. shora). Přitom je nabíledni, že oddlužení lze zrušit jen jednou, a že odvolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné (srov. § 202 odst. 3 o. s. ř.).

54. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že jelikož byl dán (přednostní) důvod pro zrušení společného oddlužení manželů podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona (což je rovněž důvod zrušení, který se ve výroku neuvádí), nemělo se (dále) řešit, zda lze oddlužení zrušit též podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (tento důvod pro zrušení oddlužení neměl být obsažen ani ve výroku).

55. Odvolací soud tedy o věci rozhodl nesprávně a nenapravit ani vadu řízení, kterou své rozhodnutí zatížil insolvenční soud (tím, že ve výroku řešil předběžnou otázku odkazem na důvod pro zrušení oddlužení uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona). Vzhledem k tomu, že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), změnil napadené rozhodnutí (včetně závislého výroku o prohlášení konkursu) jen v tom duchu, že společné oddlužení dlužníků se zrušuje (a konkurs na majetek dlužníků následně prohlašuje) bez jakékoli vazby na ustanovení § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (důvodem zrušení společného oddlužení manželů je pouze důvod uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, na který nemá být odkazováno „výrokem“).

56. V situaci, kdy věcné řešení dovolání v rozsahu, v němž směřuje proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku o zrušení oddlužení, vedlo ke změně onoho výroku (na němž byl závislý výrok o prohlášení konkursu), nepokládal Nejvyšší soud za potřebné vyslovovat se samostatně k přípustnosti dovolání v rozsahu, v němž (bez argumentace) směřovalo proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu II. výroku (o prohlášení konkursu).